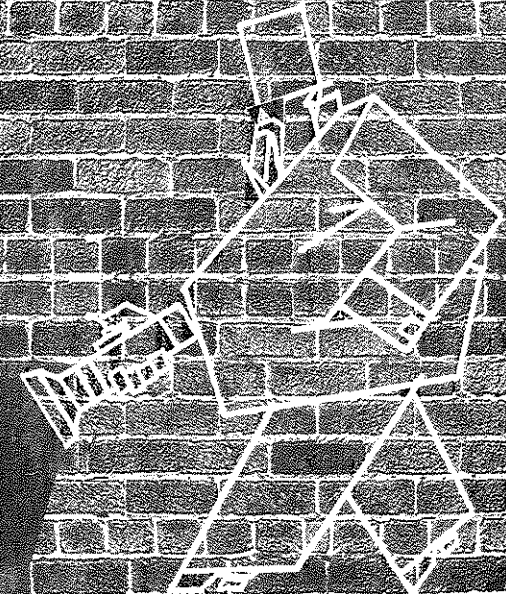
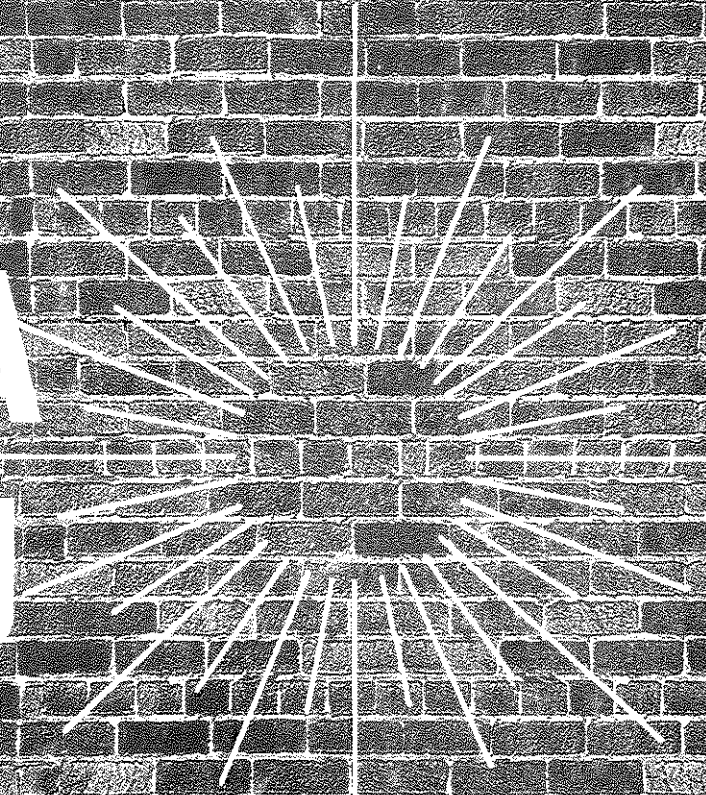

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ÇALIŞMA RAPORU

1998 - 1999

**TBMM İNSAN HAKLARINI
İNCELEME KOMİSYONU
YAYINLARI**

4

Adres:

TBMM İnsan Haklarını İnceleme
Komisyonu
06543 Bakanlıklar-ANKARA

Tel :

(0.312) 420 54 33 - 34

Fax :

(0.312) 420 53 94

Web :

<http://www.tbmm.gov.tr>

e-mail:

inshkkom@tbmm.gov.tr

Dizgi :

Adem ÖZ

Kapak Karikatürü:

Mete GÖKTÜRK

Kapak Düzeni:

Halil YILMAZ

Baskı :

TBMM Basımevi
Ankara, Ocak 2000

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
ÇALIŞMA RAPORU

OCAK 1998 - MART 1999

Ocak 2000

T. C. ANAYASASI'NIN 2 NCİ MADDESİ

Cumhuriyetin Nitelikleri

Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, **insan haklarına saygılı**, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

T. C. ANAYASASI'NIN 81 İNCİ MADDESİ

Milletvekili Andı

Devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve Milletin bölünmez bütünlüğünü, Milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma; hukukun üstünlüğüne, demokratik ve laik cumhuriyete ve Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı kalacağıma; toplumun huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde **herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerden yararlanması ülküsünden** ve Anayasaya sadakattan ayrılmayacağıma; büyük Türk Milleti önünde namusum ve şerefim üzerine andıçerim.

3686 SAYILI TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU KANUNUNUN 1 İNCİ VE 2 NCİ MADDELERİ

Amaç

Madde 1. Bu Kanunun amacı; Dünya'da ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları incelemek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2. Bu Kanun; T.C. Anayasası ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi çok taraflı uluslararası belgelerde belirlenmiş bulunan **insan hak ve hürriyetleri ile uluslararası alanda genel kabul gören insan haklarını kapsar.**

ÖNSÖZ

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Meclisimizin 3686 sayılı yasayla kurulmuş ve sürekliliği olan tek ihtisas komisyonudur. Üyelerimiz halktan aldıkları yetki ile TBMM'nin en anlamlı denetim görevini yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Milletvekili yeminindeki insan haklarına saygı ve bağlılık ilkeleri bu görevi daha hassas hale getirmektedir.

Yanlışıyla, doğrusuyla, suçlusuyla, mağduruyla hepsi biziz ve hepsi bizimdir. Bu gerçeğin "insan hakları" kavramı içinde açıklıkla, dürüstlükle ve bilgiye dayalı nesnel olarak değerlendirilmesi, yüreğinde insan sevgisi taşıyan Komisyonumuzun üyesi her bir vekilin görevi ve sorumluluğudur.

Halkın egemenliğinin temsil edildiği TBMM'nin varlığı bu amaçla özdeşleşir. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu olarak, ülkemizin her bir bireyinin hakkı olduğu için "insan hakları" konusunda daha da fazla bilgiye ve çabaya dayalı çalışmalar yapmamız gerektiğine inanıyorum.

Bu konuda yapılacak her çalışma ve atılacak her adım "Türkiye için" olacaktır. Komisyon çalışmalarında zaman zaman ilgili kurum ve kuruluşların bilgi eksikliğinden kaynaklanan hassasiyet ve alıngan tutumları ile karşılanabilmekte isede, çalışmalar bu kurum ve kuruluşları yıpratmaya yönelik olmayıp, ülkemizi insan hakları yönünden daha gelişmişmiş bir düzeye ulaştırma amaçlıdır.

Bireyler arasında oluşan hak ihlallerini devletler nasıl yasama, yürütme ve yargı organları ile çözümlüyorlarsa, devletlerin yurttaşları ile aralarında oluşabilen insan hakları ihlallerinin uluslararası normları da gözetecek şekilde, aynı araçları kullanarak çözmesi ve bu hakların gelişimine öncülük etmesi zorunluluktur. Bu anlamda TBMM, demokrasi ilkeleri doğrultusunda ve siyasi kararlılıkla sorunları çok yönlü, bilgiye dayalı ve nesnel ölçütlerle saptayarak çözümlerini açıklıkla ortaya koymalıdır.

Parlamentonun sisteme bir bütün olarak bakması, uluslararası değerler çerçevesinde insan hakları ile ilgili politikalar oluşturması her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Türkiye'nin çağdaş dünyadaki yerini ve geleceğini ancak insan haklarını özümseyen ve özümseten bir toplumsal bilinci yerleştirerek istenilen düzeye taşıyabiliriz. İnsan olma, insanca yaşama ve yaşatma, çağı ve doğruları yakalama hakettiklerine inanılanların değil, önyargısız herkesin koşulsuz hakkıdır.

Bu konuda siyasi kararlılıkla yapılacak her çalışmanın, geleceğin Türkiye'sine binliçli ve yapıcı bir katkı sağlayacağı inancıyla saygılarımı sunarım. Ocak 2000

Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT
Komisyon Başkanı
Aydın Milletvekili

İÇİNDEKİLER

Sayfa
No.

Önsöz	
1. TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU HAKKINDA GENEL BİLGİ	1
a) 3686 Sayılı TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu.....	1
b) Komisyonun Görevleri.....	2
c) Komisyonun Çalışma Yöntemi	3
2. KOMİSYON TOPLANTILARI.....	4
a) 3. Yasama Yılı Toplantı Özetleri (1 Ekim 1997 - 1 Ekim 1998)	4
b) 4. Yasama Yılı Toplantı Özetleri (1 Ekim 1998 - 18 Nisan 1999).....	5
3. ÖZEL GÜNDEMLİ KOMİSYON TOPLANTILARI.....	6
a) Batı Trakya Türk Azınlığı ve İnsan Hakları (1 Aralık 1998).....	6
b) Üniversitelerdeki Başörtüsü Uygulamaları (18 Haziran 1998)	6
4. KOMİSYON KARARLARI.....	8
a) Üçüncü Yasama Yılı (1 Ekim 1997 - 1 Ekim 1998).....	8
b) Dördüncü Yasama Yılı (1 Ekim 1998 - 18 Nisan 1999)	10
5. ALT KOMİSYONLAR	12
a) Yerinde Denetim ve Alan Çalışmaları.....	12
b) Diğer Alt Komisyonlar	13
6. KOMİSYON ÇALIŞMALARI İLE RAPORLARININ GEREĞİ İÇİN GÖNDERİLDİKLERİ KURUMLARDA YAPILAN İŞLEMLERE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER.....	14
7. 20. DÖNEM 3. ve 4. YASAMA YILINDA KOMİSYONA YAPILAN BAŞVURULAR..	32
a) Yurt içinden gönderilen dilekçeler	32
b) Yurt dışından gönderilen mektup ve fakslar	36
8. KOMİSYONUN YURTDIŞI ZİYARETLERİ	37
a) Batı Trakya'ya Giden Heyetler	37
b) 14-16 Ekim 1998 Tarihleri Arasında Polonya'nın Başkenti Varşova'da Yapılan Üçüncü Uluslararası İnsan Hakları Konferansı	37
9. KOMİSYONU ZİYARET EDEN YABANCI HEYETLER.....	40
10. TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI ALANINDAKİ GELİŞMELER.....	41
11. WEB SAYFASI PROJESİ.....	42

EKLER :

EK 1. Batı Trakya Türk Azınlığı ve İnsan Hakları Konulu Özel Gündemli Komisyon Toplantısının Tutanakları (1 Aralık 1998)	45
EK 2. Üniversitelerdeki Başörtüsü Uygulamaları Konulu Özel Gündemli Komisyon Toplantısının Tutanakları (18 Haziran 1998).....	73
EK 3. Komisyon Başkanlığınca Yayınlanan Mesajlar	83
a) 10 Aralık İnsan Hakları Günü Mesajı (1997)	83
b) İtalya'ya Kınama Mesajı (8 Aralık 1998).....	84
c) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin Kabulünün 50. Yılı Mesajı (10 Aralık 1998) ..	84
EK 4. Çalışma Raporu Döneminde Komisyon ile İlgili Basında Çıkan Haberler	87
EK 5. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyeleri	141

1. TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU HAKKINDA GENEL BİLGİ

a) 3686 Sayılı TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu

Kanun No. 3686

Kabul Tarihi: 5.12.1990

Amaç

Madde 1.– Bu Kanunun amacı; Dünya’da ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları incelemek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2.– Bu Kanun; T.C. Anayasası ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi çok taraflı uluslararası belgelerde belirlenmiş bulunan insan hak ve hürriyetleri ile uluslararası alanda genel kabul gören insan haklarını kapsar.

Komisyonun Kuruluşu

Madde 3.– Üye sayısı Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca belirlenecek İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda; siyasi parti grupları ile bağımsızlar Meclisteki sayılarının -boş üyelikler hariç- üye tamsayısına nispet edilmesi ile bulunacak yüzde oranına uygun olarak temsil edilirler.

Bu Komisyon üyelikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yıldır.

Komisyon, Siyasi Parti gruplarının yüzde oranlarına göre, bir başkan, iki başkanvekili, bir sözcü ve bir katip seçer. Bu seçim, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanan Komisyonun, toplantıya katılanlarının salt çoğunluğunun gizli oyuyla yapılır.

Komisyonun Görevleri

Madde 4.– İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun görevleri şunlardır:

- Uluslararası alanda genel kabul gören insan hakları konusundaki gelişmeleri izlemek,
- Türkiye’nin insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası anlaşmalarla T.C. Anayasası ve diğer milli mevzuat ve uygulamalar arasında uyum sağlamak amacıyla yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek,
- Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının gündemindeki konular hakkında, istem üzerine görüş ve öneri bildirmek,
- Türkiye’nin insan hakları uygulamalarının, taraf olduğu uluslararası anlaşmalara, Anayasa ve Kanunlara uygunluğunu incelemek ve bu amaçla, araştırmalar yapmak, bu konularda iyileştirmeler, çözümler önermek.
- İnsan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek ve gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek.
- Gerektiğinde dış ülkelerdeki insan hakları ihlallerini incelemek ve bu ihlalleri o ülke parlamenterlerinin dikkatlerine doğrudan veya mevcut parlamenter forumlar aracılığıyla sunmak.
- Her yıl yapılan çalışmaları, elde edilen sonuçları, yurtiçi ve dışında İnsan Haklarına saygı ve uygulamaları kapsayan bir rapor hazırlamak.

Komisyonun Yetkileri

Madde 5.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, görevleri ile ilgili olarak, Bakanlıklarla Genel ve Katma Bütçeli Dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve buralarda inceleme yapmak, ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir.

Komisyon, gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilir ve Ankara dışında da çalışabilir.

Komisyonun Çalışma Usul ve Esasları

Madde 6.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

Komisyon, incelemelerini alt komisyonlar kurmak suretiyle de yapabilir.

Komisyon, görevleri ile ilgili olarak hazırladığı raporları Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Bu raporlar Danışma Kurulunun görüş ve önerisi ile Genel Kurul gündemine alınabilir ve okunmak suretiyle veya üzerinde görüşme açılarak bilgi edinilir.

Komisyon raporları Başbakanlık ve ilgili bakanlıklara da Başkanlıkça gönderilir.

Komisyonun gerekli görmesi halinde; inceleme konusunun sorumluları hakkında genel hükümlere göre kovuşturma veya işlem yapılabilmesi için, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca Komisyon raporu ilgili mercie bildirilir.

Komisyon çalışmaları ile ilgili olarak, yurtiçi ve yurtdışı görevlendirmelere ait giderler, Komisyonun Kararı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının onayı ile 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesinden karşılanır.

İnceleme ve Sonucun Bildirilmesi

Madde 7.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca havale olunan başvurular ile ilgili konuları inceler.

Komisyon, başvuruların sonucu veya yapılmakta olan işlem hakkında başvuru sahibine en geç üç ay içinde bilgi verir.

Uygulanacak İktüzük

Madde 8.- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun çalışmalarında, bu Kanunda sarahat olmayan hallerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi İktüzüğü hükümleri uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının, Türkiye Büyük Millet Meclisi İktüzüğü gereğince komisyonlar üzerinde haiz olduğu denetleme yetkisi bu Komisyon için de geçerlidir.

Yürürlük

Madde 9.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 10.- Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile Bakanlar Kurulu yürütür.

b) Komisyonun Görevleri

5.12.1990 tarihinde TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunu kuran 3686 sayılı yasa ile, ilk defa insan hakları ihlalleri ile ilgili olarak yasamanın bir organının gözetimi sağlanmıştır. Bu yasa uyarınca komisyonun görevleri şöyle belirlenmiştir:

* Uluslararası alanda genel kabul gören insan hakları konusundaki gelişmeleri izlemek,

* Türkiye'nin insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası andlaşmalarla T.C. Anayasası ve diğer milli mevzuat ve uygulamalar arasında uyum sağlamak amacıyla yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek,

* Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonlarının gündemindeki konular üzerinde, istem üzerine görüş bildirmek,

* Türkiye'nin insan hakları uygulamalarının, taraf olduğu uluslararası andlaşmalara, Anayasaya ve kanunlara uygunluğunu incelemek ve bu amaçla araştırmalar yapmak, bu konularda iyileştirmeler ve çözümler önermek,

* İnsan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek veya gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek,

* Gerekliğinde, dış ülkelerdeki insan hakları ihlallerini incelemek ve bu ihlalleri, o ülke parlamenterlerinin dikkatlerine doğrudan veya mevcut parlamenter forumlar aracılığıyla sunmak,

* Her yıl yapılan çalışmaları, elde edilen sonuçları, yurtiçi ve dışında insan haklarına saygı ve uygulamaları kapsayan bir rapor hazırlamak,

Komisyon, görev alanına giren konularda verimli bir şekilde çalışabilmek için gerektiğinde tüm kamu ve özel kuruluşlardan bilgi almakta, bu kuruluşların üst düzey temsilcilerini, İnsan hakları alanında faaliyet gösteren tanınmış bilim adamları ve öğretim üyelerini görüşlerini almak üzere toplantılarına davet etmekte, ayrıca incelenen konunun niteliğine göre alt komisyonlar oluşturmaktadır. Komisyon gerektiğinde mahallinde araştırma ve inceleme yapmak yetkisiyle de donatılmıştır.

c) Komisyonun Çalışma Yöntemi

T.B.M.M. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun üye sayısı, 3686 sayılı yasa uyarınca, Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca **25** olarak belirlenmiştir. Siyasi parti grupları ile bağımsızlar meclisteki sayılarının -boş üyelikler hariç- üye tam sayısına oranlanması ile bulunan yüzde oranına uygun olarak temsil edilmektedirler. Komisyonunda 25 üye arasından seçilen bir başkan, iki başkan vekili, bir sözcü ve bir katip görev yapmaktadır.

24 Aralık 1995 erken genel seçimden sonra Komisyonda beş parti temsil edilmektedir. Ayrıca bağımsızlar da meclisteki sayıları oranında Komisyonda temsil edilmektedir. Belirli günlerde, gündemindeki konuları görüşmek için olağan toplantılar yapan Komisyon, gerek gördüğü hallerde, olağanüstü toplantılar da yapmaktadır. Komisyon sekreteryası, danışman, raportör, uzmanlar ve memurlardan oluşmaktadır. Gelen başvurular ön incelemeden geçirildikten sonra gerekli görülenler başkanın onayı ile işleme konulmaktadır. Komisyon, görevleri ile ilgili incelemelerini alt komisyonlar kurmak suretiyle de yapabilir ve hazırladığı raporları T.B.M.M. Başkanlığına sunar. Komisyon raporları Danışma Kurulu'nun görüş ve önerisiyle Genel Kurul gündemine alınabilir ve okunmak suretiyle veya üzerinde görüşme açılarak bilgi edinilir. Raporlar Başbakanlık ve ilgili Bakanlıklara Başkanlıkça gönderilir.

2. KOMİSYON TOPLANTILARI

a) 3. Yasama Yılı Toplantı Özetleri

20 Kasım 1997 tarihli ve gündemi "*Başkan, Başkanvekilleri, Katip ve Sözcü seçimi*" olan 1. toplantıda, 3686 Sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanununun 3. maddesinin 3. fıkrası gereğince aranan üye tam sayısının salt çoğunluğu sağlanamadığından toplantı ertelenmiştir.

27 Kasım 1997 tarihli ve gündemi "*Başkan, Başkanvekilleri, Katip ve Sözcü seçimi*" olan 2. toplantıda da yeterli çoğunluk sağlanamadığından toplantı ertelenmiştir.

4 Aralık 1997 tarihli ve gündemi "*Başkan, Başkanvekilleri, Katip ve Sözcü seçimi*" olan 3. toplantıda katılan üyelerin oybirliği ile Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt Komisyon Başkanlığına, İzmir Milletvekili Suha Tanık Başkanvekilliğine, Edirne Milletvekili Ümrân Akkan Başkanvekilliğine ve Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı Katipliğe seçilmişlerdir.

8 Ocak 1998 tarihli 4. toplantının gündemini "*Sözcü Seçimi ve Komisyon çalışmaları hakkında genel görüşme*" oluşturmuştur. Toplantıda, İzmir Milletvekili Sabri Ergül Sözcülüğe seçilmiştir. Ayrıca Türkiye'de cezaevlerinde yaşanan sorunların tespit edilmesi amacıyla yapılacak alan çalışmasının programlanması öncesinde bilgisine başvurulmak üzere Adalet Bakanlığından bir yetkilinin gelecek toplantıya çağırılması kararlaştırılmıştır.

15 Ocak 1998 tarihli ve *cezaevlerinde devam eden açlık grevleri hakkında olağanüstü gündemle* yapılan 5. toplantıda Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdüründen bilgi alınmıştır.

10 Şubat 1998 tarihli 6. toplantının gündeminde, *Batman-Sason'da köylülerin askerler tarafından mayınlı tarlada yürümeye zorlandıkları iddiasını araştırmak üzere önceki sene kurulan Alt Komisyon tarafından tamamlandığı halde bir sonuca bağlanmamış olan rapor ve konuyla ilgili olarak Jandarma Genel Komutanlığı İnsan Hakları Şube Müdürünün bilgisine başvurulması, Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu Tasarısı, Cezaevleri konusunda yapılacak alan çalışmasının planlanması ve Yunanistan'da Batı Trakya Türk Azınlık mensupları aleyhine açılan davaları izlemek üzere gözlemci heyet oluşturulması* konuları ele alınmıştır. Toplantıda Batı Trakya Türk Azınlık mensupları aleyhine açılan davaları izlemek üzere oluşturulacak heyetlerin tespiti konusunda Başkanlık Divanına yetki verilmesine, İstanbul Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevine gönderilmek üzere acilen bir alt komisyon oluşturulmasına, Batman-Sason Alt Komisyon raporunun TBMM Başkanlığı'na gönderilmesine karar verilmiştir.

19 Mart 1998 tarihli 7. toplantı, 28 Şubat'ta Kosova'da başlayan olayların Dışişleri Bakanlığı Balkan Ülkeleriyle İlişkiler Daire Başkanının da katılımıyla görüşülmesi ve Batı Trakyalı soydaşlarımız aleyhine açılan davalardan 3 ve 6 Nisan 1998 tarihlerinde duruşması yapılacak olan mahkemelere gönderilecek heyetin tespiti ile daha önce Omurlu ve Ilıca köylülerine karşı açılan 17 şubat 1998 tarihli görülen dava ve Mehmet Emin Aga aleyhine açılan 25 şubat 1998 tarihli davaya gözlemci olarak katılan heyetlerin izlenimlerinin değerlendirilmesi gündemiyle yapılmış, toplantıda Kosova'ya heyet gönderilmesi konusunda Başkanlık Divanına yetki verilmesine karar verilmiştir.

16 Nisan 1998 tarihli 8. toplantı *Komisyon çalışmaları ile ilgili genel görüşme* yapılmak üzere toplanmış, toplantıda kurban derilerinin toplanması hususunda yaşanan sıkıntıların araştırılması amacıyla bir alt komisyon kurulmasına karar verilmiştir.

10 Haziran 1998 tarihli 9. toplantıda Komisyon, *Hakkari ili Şemdinli İlçesi Ormancık köyünde 13 köy korucusunun öldürülmesiyle ilgili olarak Hakkari Milletvekili Naim Geylani tarafından Komisyona verilen dilekçenin ve İnsan Hakları Derneği Başkanı Akın Birdal'a 12.5.1998 tarihinde yapılan suikastın görüşülmesi* gündemiyle toplanmış, toplantıda gündemde yer alan her iki olayın araştırılması için Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı, İzmir Milletvekili Sabri Ergül ve Diyarbakır Milletvekili S. Haşim Haşimî'den oluşan alt komisyonlar kurulmasına karar verilmiştir.

11 Haziran 1998 tarihli 10. toplantının gündeminde *irtica ile ilgili değerlendirmelerin insan hakları ihlalleri yönünden incelenmesi, kılık kıyafet yasağı, eğitim hakkının ihlali boyutunun tartışılması* konusu

yer almıştır. Toplantıda, Anayasa ve mevcut diğer yasal düzenlemelerde yer alan ve insan hakları ile ilişki teşkil eden hususların tespit edilerek bunların düzeltilmesiyle ilgili öneriler hazırlamak üzere bir alt komisyon kurulması için Başkanlık Divanına yetki verilmesi, İzmir Milletvekili Sabri Ergül tarafından gündeme getirilen; Cengiz Süslü isimli şahsın askeri kaçağı olduğu iddiasıyla alındığı gözaltında gördüğü işkence sonucunda sakat kaldığı iddiasının araştırılması ve araştırmayı Akın Birdal suikastinin araştırılması için kurulan alt komisyonun yapması ve ayrıca üniversitelerde yaşanan kılık kıyafet sorunu ile ilgili olarak YÖK Başkanı, Milli Eğitim Bakanı ve İ.Ü. Rektörü Prof. Dr. Kemal Alemdaroğlu'nun Komisyona davet edilerek bilgi alınması kararlaştırılmıştır.

18 Haziran 1998 tarihli **11.** toplantıda *Batı Çalışma ve Sivil Çalışma Gruplarının hukuki dayanağı, tarihçeleri, faaliyetleri ve bugünkü durumları* ile ilgili daha önce Başbakanlığa yazılmış olan yazıya gelen cevap değerlendirilmiş ve önceki toplantıda alınmış karar uyarınca *üniversitelerde yaşanan başörtüsü sorunun yasal boyutları, çeşitli üniversitelerdeki uygulamalar ve nedenleri hakkında bilimsel, teknik ve pratik anlamda bilgi edinilmesi amacıyla Komisyona davet edilen YÖK Başkanı, Milli Eğitim Bakanı ve İ.Ü. Rektörü dinlenmiştir.*

28 Temmuz 1998 tarihli **12.** toplantıda 16-18 Eylül 1998 tarihleri arasında *Varşova'da yapılacak III. İnsan Hakları Konferansı'nda Komisyonu temsil edecek heyetin belirlenmesi ve Meclis tatildeyken gerçekleştirilebilecek yurt dışı ziyaretlerin planlanması için Başkanlık Divanına yetki verilmiştir.*

b) 4. Yasama Yılı Toplantı Özetleri

18 Kasım 1998 tarihli **1.** toplantının gündemini, *Batı Trakya Türk Azınlığının karşı karşıya bulundukları sorunların tartışılması amacıyla Batı Trakya Türk Azınlığı Temsilcilerinin de davet edilecekleri bir toplantı düzenlenmesi ve Abdullah Öcalan'ın İtalya'ya gitmesi üzerine ortaya çıkan gelişmelerin değerlendirilmesi ve konuyla ilgili olarak İtalyan Hükümeti'nin takındığı tavır üzerine İtalyan Hükümeti'ne ve sivil toplum örgütlerine gönderilecek kınama mesajının hazırlanması ve yerinde yapılabilecek incelemeler için Başkanlık Divanına yetki verilmesi* konuları oluşturmuştur.

24 Kasım 1998 tarihli **2.** toplantının gündeminde *Komisyon üyesi 9 milletvekili tarafından verilen dilekçede yeralan, yükseköğretim kurumlarında meydana gelen ve insan haklarına aykırı olduğu iddia edilen uygulamalar* görüşülmüştür.

1 Aralık 1998 tarihli **3.** toplantıda *Batı Trakya Türk Azınlığının sorunları hakkında, Ankara Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Baskın Oran ile Prof. Dr. Hasan Köni ve Dışişleri Bakanlığından bir yetkilinin Komisyonumuzu bilgilendirmeleri* sağlanmıştır.

29 Ocak 1999 tarihli **4.** toplantı, *Batman Milletvekili Musa Okçu'nun son 5 ay içerisinde Batman'da işlenen faili meçhul cinayetler ve kaçırma olaylarının araştırılması amacıyla bir alt komisyon kurulması için yaptığı başvuru üzerine toplantıya çağırılan Komisyon yeterli çoğunluk sağlanamadığı için toplanamamıştır.*

3. ÖZEL GÜNDEMLİ KOMİSYON TOPLANTILARI

a) Batı Trakya Türk Azınlığı ve İnsan Hakları (1 Aralık 1998)

Dr. Sema Pişkinsüt Başkanlığında yapılan toplantıya Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyeleri Prof. Dr. Baskın Oran ve Prof. Dr. Hasan Köni ve Dışişleri Bakanlığı Yunanistan Dairesi Başkanı Büyükelçi Attila Sunay uzman olarak katılarak Komisyon üyelerini bilgilendirmişlerdir.

Komisyon Başkanı Dr. Sema Pişkinsüt Komisyonun kurulduğu günden beri Batı Trakya'da yaşanan insan hakları ihlallerine dikkat çektiğini, özellikle burada yaşayan insanların Türkçe konuşmaları ve müslüman olmalarından dolayı birtakım ayrımcı uygulamalara tabi tutulduklarını, adında Türk kelimesi olduğu için derneklerinin kapatıldığını, evlerini tamir etmelerine veya yeni ev yapmalarına izin verilmediğini, iş yeri açamadıklarını, dini liderlerinin mahkeme mahkeme dolaştırıldığını, mahkemelerin siyasi nitelikte kararlar verdiğini, yargılama süresinin bilinçli olarak uzatıldığını ve her seferinde başka bir şehre taşınarak Batı Trakya Türk azınlığının iradesinin kırılmaya çalışıldığını vurgulamıştır.

Prof. Dr. Baskın Oran açıklamalarına Batı Trakya'da yaşanan Müftülük sorunu ile başlayarak, bu konuda geçerli olan uluslararası anlaşmaları ve iç hukuk mevzuatını değerlendirmiştir. Prof. Dr. Baskın Oran, 1994 sonrası Yunanistan'ın politikalarında yaşanan değişimlere de değinerek açıklamalarını tamamlamıştır.

Prof. Dr. Hasan Köni yapmış olduğu açıklamada daha çok Yunanistan'ın AB'ne üye olmasını ve bunun getirdiği birtakım hukuksal yaptırımların Yunanistan'ın Batı Trakya politikasını olumlu yönde etkilediğini vurgulamıştır.

Büyükelçi Attila Sunay, sorumlu olduğu Daire Başkanlığı'nın daha çok İstanbul'daki Rumlarla ilgili çalıştığını bildirerek, Batı Trakya Türkleri ile İstanbul Rum Azınlığının benzer sorunları olup olmadığına ilişkin sorulara yanıt vermişlerdir.

Bu toplantının tutanakları EK 1'dedir.

b) Üniversitelerdeki Başörtüsü Uygulamaları (18 Haziran 1998)

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun 20 nci dönem 3 üncü yasama yılı, 11 Haziran 1998 tarihli 10 uncu toplantısında almış olduğu karar gereğince üniversitelerde yaşanan başörtüsü sorununun yasal dayanaklarıyla boyutlarının ne olduğu, çeşitli üniversitelerdeki uygulamaların standart olup olmadığı konularında bilimsel, teknik ve pratik anlamda bilgi edinmek amacıyla konuyla ilgili yetkililerden bilgi almak üzere 18 Haziran 1998 tarihinde bir bilgilendirme toplantısı yapılmıştır. Toplantıya Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Hikmet Uluğbay, YÖK Başkanı Prof. Dr. Kemal Gürüz, İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kemal Alemdaroğlu, İÜ Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Nur Serter, İÜ Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Aysel Çelikel ve İÜ Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sait Güran katılarak konu ile ilgili bilgi vermişlerdir.

Milli Eğitim Bakanı Sayın Prof. Dr. Hikmet Uluğbay, konuyla ilgili olarak 1920'li yıllardan beri kamu hizmetinin yapıldığı yerlerde ve eğitim kurumlarında kılık kıyafete ilişkin çeşitli düzenlemelerin yapıldığını belirterek şu açıklamalarda bulunmuştur: Son olarak 1982 yılında Devlet Memurları Kanununa eklenen ek 19'uncu madde ile devlet memurlarının, kanun, tüzük ve yönetmeliğinin öngördüğü kılık ve kıyafetlere uymak zorunda olduğu hükmü getirilmiştir. 2547 sayılı Kanuna 16 ncı madde eklenerek belirli bir tarif yapılma gereği duyulmuş, ancak Anayasa Mahkemesi bu maddeyi iptal etmiştir. İptal sonucu hukuki bir boşluk doğduğu kanısı ile TBMM yeni bir kanun çıkararak kıyafetlerin serbest olduğu hükmünü getirmiştir. Bunun üzerine Anayasa Mahkemesine bir başvuru olmuş, ancak Mahkeme bu kanunu iptal etmesine gerek olmadığı, çünkü iptal edilen madde ile aynı içerikte olmadığını belirtmiştir. Bu gelişmeler sonucu diplomasını almada çeşitli sorunlarla karşılaşan bir öğrenci Anayasanın kendisine sağladığı güvenceler çerçevesinde idari yargı yoluna başvurmaktadır. İç hukuk yollarının hepsini tüket-

mediği halde bir öğrenci Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna da başvurmuştur. Avrupa İnsan Hakları Komisyonu diplomalara yapıştırılacak fotoğraflara ilişkin kuralların üniversitelerin günlük faaliyetlerine ilişkin disiplin kurallarıyla doğrudan ilgili olmadığını gözlemleyerek, cumhuriyetçi, dolayısıyla laik niteliği korumaya yönelik üniversite kurallarının bir parçasını teşkil ettiğini, olayda milli mahkemelerin de buna dayandığını tespit etmiştir. Komisyon kararının son bölümünde; “bu şartlar altında Komisyon laik üniversite sisteminin gereklerini de dikkate alarak öğrencilerin kıyafetlerinin düzenlenmesine ve diploma verilmesinin yönetmeliğe uygun olmadıkça idari bürolarca reddedilmesinin, bu haliyle din ve vicdan özgürlüğüne bir müdahale oluşturmayacağı kanaatindedir” ifadesi yer almaktadır. Bu çerçevede içerisinde, Sayın Prof. Dr. Hikmet Uluğbay, şu ana kadarki uygulamaların hukuk devletinin esasları çerçevesinde olduğunu, herkesin yasaları uygulamak durumunda olduğunu, hatalara karşı ise hukuki yolların açık olduğunu belirtmiştir.

YÖK Başkanı Sayın Prof. Dr. Kemal Gürüz, konuyla ilgili yaptığı açıklamalarda Anayasanın 153 üncü maddesinin kendilerini bağladığını, hiçbir şekilde kişisel takdir haklarını ve düşüncelerini ön plana çıkarmadıklarını, uygulamanın Anayasanın 153 ve 138 inci maddelerine uygun olduğunu açıklamıştır. Kurallara uymayanların haklarında disiplin yönetmeliği hükümleri işletilecektir. Anayasa Mahkemesinin bu konuyla ilgili 9.4.1998 tarih ve 1990/36 esas, 1991/8 sayılı kararında “dolayısıyla, maddedeki yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak koşulu, Anayasaya aykırılığı saptanmış olan dini inanç sebebiyle boyun ve saçların örtüyle kapatılması durumunu, kılık kıyafet serbestisi kapsamı dışında tutmaktadır” demektedir. Sayın Gürüz, bu ifadenin açık olduğunu ve kendilerini bağladığını açıklamıştır.

İstanbul Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Kemal Alemdaroğlu, konuyla ilgili yaptığı açıklamada Anayasa, yasa, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve özellikle, Anayasa Mahkemesi, Danıştay gibi yüksek yargı organlarının kararlarıyla oluşmuş bulunan mevzuatı uyguladıklarını, kendilerinin uygulayıcı olduğunu, mevzuatı uygulamadıkları takdirde hukuk devleti ilkesinden uzaklaşmış olacağını belirtmiştir.

İstanbul Üniversitesi Rektör Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Nur Serter, başörtüsüyle ilgili tartışmaların önemli olarak odaklandığı noktanın, başörtüsünün siyasi bir simge olarak kullanılıp kullanılmadığı olduğunu belirtmiştir. Medyadan aktarılan bilgilerin yeterli olmadığını ve çok yanlış bilgilerin aktarılmakta olduğunu belirten Sayın Serter, İstanbul Üniversitesinde başörtülü öğrencilerin gerek kendileriyle gerek öğretim üyeleriyle ilgili yapılan araştırma ve tespitlerde, bu öğrencilerin büyük bir kısmının başını açmak istediği halde, kendilerine bazı dini vakıflar yurt yönetimleri ve cemaatler tarafından baskı yapıldığını açıklamıştır. İkinci olarak soruşturmaya okuluna devam etmek istediği için başı açık olarak gelen öğrencilerin bazı öğrenciler tarafından kovalandığına dair tespitler olduğunu belirtmiştir. Ayrıca İstanbul Üniversitesindeki başörtüsüne ilişkin taleplerin yanı sıra cuma günleri namaz saatlerinde ders, sınav ve vize konulmamasına yönelik taleplerin bulunduğu, çok hukukluluk konusunda ciddi taleplerin başlatıldığını açıklamıştır.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Sayın Prof. Dr. Sait Güran, 17 nci maddenin Anayasa ile birlikte uygulanması gerektiğini, inanç hürriyeti ile inanca dayalı açıklama hürriyetlerinin farklı olduğunu açıklamıştır. İnançlar açıklanmaya başladığı zaman farklı bir hukukla karşı karşıya kalacağını belirten Sayın Güran, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 9 uncu maddesinin 2 nci fıkrasının bunu söylediğini açıklamıştır.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Sayın Prof. Dr. Aysel Çelikel idarenin mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremeyeceğini ve bunların yerine getirilmesini geciktiremeyeceğini belirtmiştir. Olması gereken hukuku düşünebileceğimizi ancak sorgulamayı yürürlükteki hukuk açısından yapmamız gerektiğini vurgulayarak açıklamalarına son vermiştir.

Bu toplantının tutanakları EK 2'dedir.

4. KOMİSYON KARARLARI

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 20. Dönem 3.Yasama Yılında 6 adet, 4.Yasama Yılında 1 adet olmak üzere toplam 7 adet karar almıştır.

a) Üçüncü Yasama Yılı:

1. Komisyonumuzun 10 Şubat 1998 tarihli 6. toplantısında; a) Komisyonumuzun 19.2.1997 tarihli toplantısında alınan karar uyarınca Batman ili Sason İlçesinde meydana gelen olaylarla ilgili olarak kamuoyuna yansıyan iddialar konusunda yerinde incelemelerde bulunmak amacıyla Batman'a gönderilen Alt Komisyon tarafından hazırlanan raporun kabul edilmesine oyçokluğu ile b) Yargı ve ceza infaz sistemi konusunda yapılacak alan çalışmasının planlanması hususunda Başkanlık Divanına yetki verilmesine c) Yunanistan'da Batı Trakya Türk Azınlığına karşı açılan bir davanın 17.2.1998 tarihindeki duruşmasını izlemek amacıyla İzmir Milletvekili Suha Tanık, Kırşehir Milletvekili Cafer Güneş, İstanbul Milletvekili Osman Kılıç ve Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç'ten oluşan bir gözlemci heyetin gönderilmesi ve bu tarihten sonraki duruşmalara gönderilecek heyetin belirlenmesi ve programlanması hususunda Başkanlık Divanına yetki verilmesine toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir.

Komisyonumuzun 10 Şubat 1998 tarihli 6. toplantısında kendisine verilen yetki uyarınca, Başkanlık Divanı:

-19 Şubat 1998 tarihinde aldığı kararla, İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin Aga aleyhinde 25 Şubat 1998 tarihinde Yunanistan'ın Lamia kentinde görülecek olan duruşmaya. Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Muğla Milletvekili İrfettin Akar, Ordu Milletvekili İhsan Çabuk, Aydın Milletvekili Fatih Atay ve Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı'dan oluşan bir heyet gönderilmesine,

-21 Mayıs 1998 tarihinde aldığı kararla, İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin Aga aleyhinde açılmış olan davanın 28 Mayıs'ta yapılacak olan duruşmasını izlemek üzere Yunanistan'a, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Çorum Milletvekili Zülfikar Gazi ve Şırnak Milletvekili Bayar Ökten'den oluşan bir heyet gönderilmesine,

-2 Temmuz 1998 tarihinde aldığı kararla, Yunan yönetimince hazırlatılan Türkçe okuma kitaplarını azınlık ilkokullarından toplamaktan sanık İskeçe'nin Ilıca köyünden beş kadın soydaşımız ile Rodop'un Omurlu köyünden üç erkek soydaşımızın 6 Temmuz 1998 tarihinde Trakya İstinaf Mahkemesinde görülecek olan duruşmalarını izlemek üzere, İzmir Milletvekili Sabri Ergül, Kırşehir Milletvekili Cafer Güneş ve Muğla Milletvekili İrfettin Akar'dan oluşan bir heyetin Yunanistan'a gönderilmesine,

-27 Ekim 1998 tarihinde aldığı kararla, 4-8 Kasım 1998 tarihleri arasında Gümülcine'deki Trakya İstinaf Mahkemesi'nde görülecek duruşmayı izlemek üzere, Yunanistan'a Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç, Çorum Milletvekili. Zülfikar Gazi, Muğla Milletvekili İrfettin Akar ve Ordu Milletvekili İhsan Çabuk'dan oluşan bir heyet gönderilmesine,

-27 Kasım 1998 tarihinde aldığı kararla, 3-5 Aralık 1998 tarihleri arasında Gümülcine'deki Trakya İstinaf Mahkemesi'nde görülecek duruşmayı izlemek üzere, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Ordu Milletvekili İhsan Çabuk ve Malatya Milletvekili Yaşar Canbay'dan oluşan bir heyet gönderilmesine,

-9 Aralık 1998 tarihinde aldığı kararla, 14 Aralık 1998 tarihinde Larissa Tek Üyeli Asliye Ceza Mahkemesi'nde İskeçe Müftüsü aleyhine açılan dava ile 15 Aralık 1998 tarihinde Gümülcine İstinaf Mahkemesi'nde görülecek Mustafaçova davasının duruşmalarını izlemek üzere, 13-16 Aralık 1998 tarihleri arasında Yunanistan'a Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, İzmir Milletvekili Suha Tanık, Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç ve Çorum Milletvekili Zülfikar Gazi'den oluşan bir heyet gönderilmesine,

-7 Ocak 1999 tarihinde aldığı kararla, 11, 13 ve 15 Ocak tarihlerinde Gümölcine'de görülecek olan İrcan, İrcan I, İrcan II, Çelebiköy, Baraklı ve İskeçe Türk Birliği davalarını izlemek üzere Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, İzmir Milletvekili Suha Tanık, Kırşehir Milletvekili Cafer Güneş ve Muğla Milletvekili İrfettin Akar'dan oluşan bir heyetin Yunanistan'a gönderilmesine,

-14 Ocak 1999 tarihinde aldığı kararla, 27 Ocak tarihinde Gümölcine'de görülecek olan Ilıca I, Ilıca II ve Omurluköy davalarını izlemek üzere Yunanistan'a Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Gaziantep Milletvekili M.Bedri İncetahtacı ve İstanbul milletvekili Osman Kılıç'tan oluşan bir heyet gönderilmesine,

-29 Ocak 1999 tarihinde aldığı kararla, 5 Şubat 1999 tarihinde Gümölcine İstinaf Mahkemesi'nde görülecek Batı Trakya Camileri Din Görevlileri Derneğinin kuruluş tüzüğü'nün onaylanmasına ilişkin davanın duruşmasını izlemek üzere, Çorum Milletvekili Zülfikar Gazi ve Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı'dan oluşan bir heyetin 4-6 Şubat 1999 tarihleri arasında Yunanistan'a gönderilmesine karar vermiştir.

Ceza infaz kurumları, emniyet müdürlükleri, adliyeler, hastaneler, karakollar ve nezarethanelerden oluşan sistemi tanımak, sorunları yerinde tespit etmek ve çözüm önerileri konularını değerlendirmek amacıyla Komisyon, herhangi bir talep ve şikâyet olmaksızın aşağıda sayılan bölge ve illerdeki bahsi geçen yapıları incelemek istemiştir. Bu amaçla 10 Şubat 1998 tarihli 6 ncı Komisyon toplantısında yetki verilen Başkanlık Divanı;

-11 Şubat 1998 tarihinde aldığı kararla, yargı ve ceza infaz sistemleri konusundaki çalışmalara Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukeviden başlanmasına ve Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili. Dr. Sema Pişkinsüt, Gaziantep Milletvekili M.Bedri İncetahtacı, İzmir Milletvekili Sabri Ergül ve Yalova Milletvekili Yaşar Okuyan'dan oluşan bir heyetin 16-17 Şubat 1998 tarihlerinde İstanbul'da incelemelerde bulunmasına,

-23 Mart 1998 tarihinde aldığı kararla, yargı ve ceza infaz sistemleri konusunda Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukeviden başlatılan çalışmalara Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman ve Mardin illerinde devam edilmesine ve Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Diyarbakır Milletvekili. S. Haşim Haşimi ve Diyarbakır Milletvekili Ferit Bora'dan oluşan bir heyetin 26 Mart-1 Nisan 1998 tarihlerinde anılan illerde incelemelerde bulunmasına,

-22 Nisan 1998 tarihinde aldığı kararla Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Diyarbakır Milletvekili S. Haşim Haşimi, İstanbul Milletvekili Osman Kılıç ve Malatya Milletvekili Yaşar Canbay'dan oluşan bir heyetin 2-8 Mayıs 1998 tarihlerinde Elazığ, Erzurum, Tunceli ve Erzincan illerinde,

-Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Manisa Milletvekili. Erdoğan Yetenç ve Muğla Milletvekili İrfettin Akar'dan oluşacak bir heyetin 10-11 Mayıs 1998 tarihlerinde Aydın, Nazilli ve Muğla illerinde,

-Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı, Şırnak Milletvekili Bayar Ökten ve Kırşehir Milletvekili Cafer Güneş'ten oluşan bir heyetin Adana, Ceyhan ve Gaziantep illerinde,

-Trabzon Milletvekili İbrahim Çebi, Ordu Milletvekili. İhsan Çabuk ve Çorum Milletvekili. Zülfikar Gazi'den oluşan bir heyetin Sinop ve Bartın illerinde,

-İzmir Milletvekili Suha Tanık, İzmir Milletvekili Sabri Ergül ve İzmir Milletvekili Metin Öney'den oluşacak bir heyetin İzmir, Çanakkale, ve Bergama illerinde yukarıda belirtilen amaca uygun olarak incelemelerde bulunmak üzere gönderilmesine karar vermiştir.

Yukarıda adı geçen Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi ile, Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman, Mardin, Elazığ, Erzurum, Tunceli, Erzincan, Aydın, Nazilli ve Muğla illerine yapılması öngörülen inceleme gezileri tamamlanmış ancak parlamento çalışmalarının yoğunlaşması ve seçim atmosferine girilmesi nedeniyle alt komisyonlar raporlarını hazırlayamamışlardır. Yine aynı nedenle planlanan diğer inceleme gezileri tamamlanamamıştır.

2. 19 Mart 1998 tarihli 7. toplantıda katılan üyelerin oybirliği ile a) Yunanistan'da Batı Trakyalı soydaşlar aleyhine açılan davalardan 3 ve 6 Nisan 1998 tarihlerinde duruşması yapılacak olan mahkemelere gözlemci heyet gönderilmesi hususunda Başkanlık Divanına yetki verilmesine b) 28 Şubat'ta Kosova'da başlayan olaylar üzerine Kosova'ya heyet gönderilmesine dair Başkanlık Divanına yetki verilmesine c) 27-29 Nisan 1998 tarihleri arasında Fas'ta gerçekleştirilecek olan İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesiyle İlgili Ulusal Kurumların İlk Akdeniz Toplantısına gönderilecek komisyon heyetinin tespiti ve programlanması hususunda Başkanlık Divanına yetki verilmesine karar verilmiştir.

Bu kararla kendisine yetki verilen Başkanlık Divanı 19 Mart 1998 tarihinde aldığı kararla, Fas'taki toplantıya, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, İzmir Milletvekili Suha Tanık, Edirne Milletvekili Ümrân Akkan, İzmir Milletvekili Sabri Ergül, İstanbul Milletvekili Bahri Zengin, İzmir Milletvekili. Metin Öney ve Kayseri Milletvekili Recep Kırış'tan oluşacak bir heyetin gönderilmesine karar vermişse de, Fas sadece kısıtlı sayıda kişi ağırlayabileceğini belirtince ziyaret gerçekleştirilememiştir.

3. 16.4.1998 tarihli 8. toplantıda katılan üyelerin oybirliği ile kurban derilerinin toplanması konusunda yaşanan sıkıntıların araştırılmasıyla ilgili bir alt komisyon kurulmasına ve komisyon üyeliklerine Trabzon Milletvekili İbrahim Çebi, Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı, Ordu Milletvekili İhsan Çabuk, Konya Milletvekili M. Ali Yavuz, Diyarbakır Milletvekili Ferit Bora, Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç ve Recep Kırış'ın seçilmesine karar verilmiştir. Ancak Alt Komisyon bu konuda bir çalışma yapmamış ve rapor yazılmamıştır.

4. 10 Haziran 1998 tarihli 9. toplantıda katılanların oybirliği ile a) İnsan Hakları Derneği Başkanı Akın Birdal'a 12.5.1998 tarihinde yapılan suikastın araştırılması için Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı, İzmir Milletvekili Sabri Ergül ve Diyarbakır Milletvekili S. Haşim Haşimi'den, b) *Hakkari ili Şemdinli İlçesi Ormancık köyünde 13 köy korucusunun öldürülmesiyle ilgili olarak yaşanan olayların araştırılması için Batman Milletvekili Musa Okçu, İstanbul Milletvekili Osman Kılıç ve Iğdır Milletvekili Adil Aşırım'dan oluşan alt komisyonlar kurulmasına karar verilmiştir. Söz konusu alt komisyonlar bir araya gelerek çalışma yapamamış ve rapor hazırlayamamışlardır.*

5. 11 Haziran 1998 tarihli 10. toplantıda İzmir Milletvekili Sabri Ergül tarafından gündeme getirilen; Cengiz Süslü isimli şahsın askeri kaçağı olduğu iddiasıyla alındığı gözaltında gördüğü işkence sonucunda sakat kaldığı iddiasının araştırılması ve araştırmayı Akın Birdal suikastinin araştırılması için kurulan alt komisyonun yapmasına oy çokluğu ile karar verilmiştir. Bu alt komisyon da çalışmalarını rapor haline getirememiştir.

6. 28 Temmuz 1998 tarihli 12. toplantıda katılan üyelerin oybirliği ile 16-18 Eylül 1998 tarihleri arasında Varşova'da yapılacak olan Uluslararası İnsan Hakları Konferansına gönderilecek heyet ve TBMM'nin tatilde bulunduğu sırada olabilecek yurtdışı ziyaretlerinin gerçekleştirilebilmesi için Başkanlık Divanına yetki verilmesine karar verilmiştir.

Başkanlık Divanı Komisyon'dan aldığı yetki uyarınca, 16-18 Eylül 1998 tarihleri arasında Varşova'da düzenlenecek Uluslararası İnsan Hakları Konferansı'na Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Çorum Milletvekili. Zülfikar Gazi, İzmir Milletvekili Sabri Ergül, Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı ve Iğdır Milletvekili. Adil Aşırım'dan oluşan bir heyet gönderilmesine karar verilmiştir.

b) Dördüncü Yasama Yılı

1. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 20.Dönem 4.Yasama yılının 18 Kasım 1998 tarihli 1. toplantısında toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile a) Hindistan Parlamentosu nezdinde Yeni Delhi'de yapılacak görüşmelere katılacak heyetin belirlenmesi, b) Abdullah Öcalan'ın İtalya'ya sığınması sonrasında Türkiye ve İtalya arasında ortaya çıkan kriz nedeniyle İtalya Hükümeti ve sivil toplum örgütlerine gönderilecek metinlerin hazırlanması ve yerinde yapılacak incelemelerin düzenlenmesi için Başkanlık Divanına yetki verilmesine, c) Hukuk ve insan hakları açısından Batı

Trakya Türk Azınlığının sorunlarının görüşülmesi amacıyla Batı Trakya Türk Azınlığı temsilcilerinin de davet edilecekleri bir toplantı düzenlenmesine karar verilmiştir.

Komisyonumuzun 18 Kasım 1998 tarihli 1. toplantısında Başkanlık Divanımıza verilen yetki uyarınca Başkanlık Divanı 27 Kasım 1998 tarihinde aldığı kararla, Hindistan Parlamentosu nezdinde Yeni Delhi'de yapılacak görüşmelere katılmak üzere, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, İzmir Milletvekili Suha Tanık, Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç, Muğla Milletvekili İrfettin Akar ve Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı'dan oluşan bir heyet gönderilmesine karar vermiştir. Ancak öngörülen ziyaret Hindistan Hükümetinin, Keşmir sorunu gibi yaşadığı birtakım iç sorunlar nedeniyle, insan hakları konusunda ülkelerini ziyaret edecek yabancı bir parlamenter heyeti kabul etme konusunda çekingen davranması nedeniyle gerçekleşmemiştir.

5. ALT KOMİSYONLAR

a) Yerinde Denetim ve Alan Çalışmaları

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun kanunla kurulmuş olması Komisyonu güçlendirmiştir. Kanunda da açıkça belirtildiği gibi Komisyon, görevleriyle ilgili olarak "Bakanlıklarla Genel ve Katma Bütçeli Dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve buralarda inceleme yapmak, ilgilileri çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir. Komisyon gerekli görürse Ankara dışında da çalışabilir."

Komisyon hükümetin bir parçası değildir. Çalışmalarını siyasi kaygılardan uzak olarak gerçekleştirir.

Komisyona yapılan başvurular veya üyeler tarafından gündeme getirilen konular; kişisel şikayetler, siyasi haklar ve sosyal hakları içermektedir. Herhangi bir başvuru olmadan da Komisyon gerekli gördüğü konularda araştırma yapabilir.

Bireyler veya kurumlar tarafından Komisyona gönderilen başvuru dilekçesi, Gelen Evrak'tan tarih ve sayı alınarak resmi evrak haline getirilir. Ardından dilekçe, Komisyon Başkanı ve uzmanlar tarafından incelenir. Dilekçenin konusu işkence, kötü muamele, ayrımcılık vs. gibi doğrudan insan hakkı ihlali değil de kişisel sorunları içeriyorsa (emeklilik sorunları, gayrimenkul sorunları, mevzuattan kaynaklanan sorunlar gibi) ilgili kurumlarla yazışma yapılarak bilgi istenir. Dilekçe sahibi gelen cevapla ilgili olarak bilgilendirilir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, rutin dilekçelere verilen cevaplar dışında ilke olarak çalışmalarını yerinde incelemelere dayandırmaktadır. Bu amaçla yapılan alan çalışmalarının amacı faaliyet konularını tanımlamak ve fotoğrafını çekmektir. Araştırma, problem çözmeye yönelik yansız ve sistemli bir süreçtir. Bu dönemde Komisyonun gerçekleştirdiği alan çalışmalarında tarafsız bilgi toplamaya ağırlık verilmiştir. Elbette Türkiye'de insan haklarının durumunu olduğu gibi ortaya koymayı hedeflemenin bir takım riskli yanları da olabilir. Ancak bu çalışmalar Türkiye için yapılmaktadır. İnsan hakları ihlallerinin önlenmesi ve alınacak önlemlerin doğru saptanabilmesi için var olan durum bütün çıplaklığıyla ortaya konulmalıdır. Sorunun ne olduğu belirlenmeden sağlıklı bir çözüm sunulması mümkün değildir.

Yerinde denetim ve alan çalışmaları çerçevesinde Aydın, Batman, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, İstanbul, Mardin, Muğla, Şanlıurfa ve Tunceli illerinde incelemeler yapılmıştır. Cezaevleri ile ilgili alan çalışmaları bir zincirin halkaları gibi sistemli bir şekilde yürütülmüştür. Bu çerçevede her ilde ilk olarak cezaevlerine gidilmiştir. İnsan haklarının çok yönlü ve objektif değerlendirilmesinin gereği olarak tarafların tamamının söyledikleri dinlenip Meclis görevlileri tarafından resmen kaydedilmiştir. Cezaevlerinde önce ilin başsavcısı, sonra cezaevi Cumhuriyet savcısı ve cezaevi müdürleri ile görüşülüp cezaevinin durumu, sorunları, çözüm önerileri ile yargı ve infaz sistemi hakkında bilgi alınmıştır. Cezaevinin fiziki durumunun tespiti için atölyesinden revirine, mutfağından hücrelerine kadar her bölümü gezilmiştir. Ardından cezaevindeki bütün koşullar (kadın, erkek, çocuk; adli, siyasi, tarafsız, itirafçı) ziyaret edilip tutuklu ve hükümlülerle görüşülmüştür. Bu görüşmelere cezaevi görevlilerinden hiç kimsenin alınmaması ile mahkumların sorunlarını açıklıkla dile getirmelerini sağlamıştır. Ayrıca mahkumların aşırı derecede hassasiyet gösterdikleri ve özel olarak istedikleri husus, konuşmalarının açıklanmaması ve yayınlanmamasıdır. Tüm çalışmalarda mahkum ve tutuklulara Komisyon üyeleri tarafından oybirliği ile bu konuda güvence verilmiştir. Bu güvenceyi alarak gözlenme ve hatta ölüm tehditleri yüzünden rahatsızlıkları giderilen mahkum ve tutuklular büyük bir açık yüreklilikle konuşmuşlardır. Mahkum ve tutukluların da yanlış ya da yanıltıcı bilgi verebileceklerinin bilincinde olan heyet üyeleri, söylenenleri daha sonraki çalışmalar ile objektif olarak incelemiş ve araştırmışlardır. Dayanağı olan somut iddiaları takip etmişlerdir. Cezaevindeki incelemeler sırasında birçok mahkuma anket de uygulanmıştır.

Cezaevindeki incelemelerin ardından il emniyet müdürlüğü ziyaret edilmiştir. Burada da öncelikle emniyet müdürü veya vekilinden bilgi alınmıştır. Ardından da asayiş, terörle mücadele, fiş büro gibi çe-

şitli birimlerin yanı sıra sorgu mekanları ve yakınlarındaki depo, garaj, mescit, banyo, tuvalet gibi yerler gezilip çeşitli tespitler yapılmıştır. Bu incelemenin amacı tutuklu ve hükümlülerin verdiği bilgiler ışığında bazı saptamalarda bulunmaktır. Sonuçta birçok defa tutuklu ve hükümlülerin verdiği bilgiler ışığında ilgililerce gösterilmeyen gözaltı ve sorgu mekanlarının varlığı ortaya çıkartılmıştır. Benzer inceleme ildeki bazı karakollarda da yapılmıştır.

Cezaevleri ile ilgili alan çalışmasında zincirin önemli bir halkasını da hastaneler oluşturmuştur. Hastanelerin özellikle mahkum koğuşları veya mahkumların kaldığı odalar, acil servisler, patoloji laboratuvarları gezilmiş, kayıtlar incelenmiştir. Gezilen kamu kurumlarının tamamında kayıtların sağlıklı tutulup tutulmadığı da incelenmiştir.

Zincirin son halkasını sivil toplum örgütleri oluşturmuştur. Özellikle barolar ve tabip odaları ziyaret edilip yetkililerden sorunlar ve çözüm önerileri hakkında bilgi alınmıştır.

Çalışma süresince yapılan her türlü konuşma ve gözlem TBMM Tutanak Müdürlüğü stenografları ve Ses Kayıt Müdürlüğü'nün elektronik ses kayıt teknisyenleri tarafından kayda geçirilmiş, gerekli görülen yerlerin fotoğrafları çekilmiştir.

Cezaevleri konusundaki çalışmalara Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukeviden başlanmış ve Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili. Dr. Sema Pişkinsüt, Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı, İzmir Milletvekili Sabri Ergül ve Yalova Milletvekili Yaşar Okuyan'dan oluşan bir heyet 16-17 Şubat 1998 tarihlerinde İstanbul'da incelemelerde bulunmuştur.

Cezaevleri konusunda Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukeviden başlatılan çalışmalara Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman ve Mardin illerinde devam edilmiş ve Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Diyarbakır Milletvekili. S. Haşim Haşimi ve Diyarbakır Milletvekili Ferit Bora'dan oluşan bir heyet 26 Mart-1 Nisan 1998 tarihlerinde anılan illerdeki ceza infaz ve yargı kurumlarında,

-Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Diyarbakır Milletvekili S. Haşim Haşimi, İstanbul Milletvekili Osman Kılıç ve Malatya Milletvekili Yaşar Canbay'dan oluşan bir heyet 2-8 Mayıs 1998 tarihlerinde Elazığ, Erzurum, Tunceli ve Erzincan illerindeki ceza infaz ve yargı kurumlarında,

- Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç ve Muğla Milletvekili İrfettin Akar'dan oluşan bir heyet 8-10 Mayıs 1998 tarihlerinde Aydın, Nazilli ve Muğla illerindeki ceza infaz ve yargı kurumlarında aynı çalışma sistemi ve yöntemiyle incelemelerde bulunmuştur.

b) Diğer Alt Komisyonlar

10 Haziran 1998 tarihinde, İnsan Hakları Derneği Başkanı Akın Birdal'a 12.5.1998 tarihinde yapılan suikastın araştırılması için Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı, İzmir Milletvekili Sabri Ergül ve Diyarbakır Milletvekili S. Haşim Haşimi'den,

10 Haziran 1998 tarihinde, Hakkari ili Şemdinli İlçesi Ormancık köyünde 13 köy korucusunun öldürülmesiyle ilgili olarak yaşanan olayların araştırılması için Batman Milletvekili Musa Okçu, İstanbul Milletvekili Osman Kılıç ve Iğdır Milletvekili Adil Aşırım'dan,

11 Haziran 1998 tarihinde, İzmir Milletvekili Sabri Ergül tarafından gündeme getirilen; Cengiz Süslü isimli şahsın askeri kaçağı olduğu iddiasıyla alındığı gözaltında gördüğü işkence sonucunda sakat kaldığı iddiasının araştırılması için Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı, İzmir Milletvekili Sabri Ergül ve Diyarbakır Milletvekili S. Haşim Haşimi'den,

16 Nisan 1998 tarihinde, Kurban derilerinin toplanması konusunda yaşanan sıkıntıların araştırılmasıyla ilgili olarak Trabzon Milletvekili İbrahim Çebi, Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı, Ordu Milletvekili İhsan Çabuk, Konya Milletvekili M. Ali Yavuz, Diyarbakır Milletvekili Ferit Bora, Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç ve Recep Kırış'dan oluşan alt komisyonlar kurulmuştur. Ancak söz konusu bu alt komisyonlar Genel Kurul çalışma saatlerinin yeniden düzenlenerek uzatılması ve girilen seçim atmosferi nedeniyle çalışmalarını tamamlayamamışlardır.

6. KOMİSYON ÇALIŞMALARI İLE RAPORLARININ GEREĞİ İÇİN GÖNDERİLDİKLERİ KURUMLARDA YAPILAN İŞLEMLERE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

3686 Sayılı Komisyon Kanununun 6. maddesi uyarınca Komisyon görevleri ile ilgili olarak hazırladığı raporları TBMM Başkanlığı'na sunar. Bu raporlar Başbakanlık ve ilgili Bakanlıklara Meclis Başkanlığı'na gönderilir. Bu çerçevede yapılan geriye dönük incelemede, Komisyonun kurulduğu tarihten bu yana hazırlanıp kabul edilerek, Meclis Başkanlığı'na sunulan raporlardan 16 tanesinin gereği yapılmak üzere ilgili Bakanlıklara gönderildikleri tespit edilmiştir.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na hazırlanan ve Meclis Başkanlığına sunulan bu raporlar ile ilgili olarak, gönderildikleri ilgili kurumlarca yapılan işlemler ve sonuç değerlendirmesi ile varsa getirilen değişiklikler hakkında bilgi verilmesi yapılan yazışmalarla istenmiştir. Bu amaçla başlatılan çalışmanın sonuçları aşağıda özetlenmiştir:

* **2 Eylül 1991** tarihinde Meclis Başkanlığı'na sunulan **Bursa Özel Tıp Kapalı Cezaevi Raporu**, gönderilmiş olduğu Adalet Bakanlığında bulunamamıştır.

* **1991** yılının Mayıs ayında **Kahramanmaraş Karahasanuşağı köyünde bir minibüsün taranması sonucu 6 kişinin ölümü ile sonuçlanan olayla ilgili olarak hazırlanan rapora**, bilgi için gönderilmiş olduğu Başbakanlıkta herhangi bir işlem yapılmadığı anlaşılmıştır.

* **2 Mart 1992**'de Meclis Başkanlığı'na sunulan **kayıp Hüseyin Toraman olayının araştırılması hakkındaki rapor** Başbakanlık ve İçişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir. Rapor ile ilgili İçişleri Bakanlığı'nın gönderdiği değerlendirme yazısında şu hususlara yer vermiştir:

"Erzincan İli, Merkez Gani Efendi Çiftliği Köyü nüfusuna kayıtlı, 1967 doğumlu Hüseyin Toraman'ın, Alt Komisyon'ca gerçekleştirilen inceleme sonucunda "Polis tarafından gözaltına alındığını teyit eder herhangi bir delil veya emarenin bulunmadığı" sonucuna varılmıştır.

Yapılan arşiv tetkiklerinde adı geçen şahsın yasadışı TKP /ML HAREKETİ adlı örgüt içerisindeki Doğan (K) adı ile faaliyet göstermek suçundan İstanbul DGM C. Başsavcılığının Hz. 1995/92 sayılarına istinaden İstanbul Emniyet Müdürlüğüne ve 26.04.1991 günü Kocaeli İli Gebze İlçesi Adem Yavuz Mahallesi TKP/ML HAREKETİ örgütüne mensup (4) silahlı militanca gerçekleştirilen bildiri dağıtma ve polis ekibine ateş açma eylemleri sonucu (2) polis memurunun yaralanması olayı ile ilgili olarak hakkında Gebze Cumhuriyet Savcılığınca çıkarılan yakalama müzekkeresi dolayısıyla da arandığı anlaşılmıştır.

Bugüne kadar yapılan çalışmalarda şahsın yakalanması mümkün olamamıştır.

Bazı istihbari bilgilere ve sanık ifadelerine dayalı olarak, şahsın yurtdışında gizleniyor olması veya bir iç hesaplaşma sonucu örgütçe öldürülmüş olması ihtimal dahilinde değerlendirilmektedir.

Eşi Gülay Toraman'ın, Hüseyin Toraman'dan boşanmak üzere gıyabında Kartal 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açtığı belirlendiğinden, ikinci ihtimal ağırlık kazanmaktadır. Örgütün ilgisi bulunmadığı bir öldürme olayını (ki olayın failleri aletleriyle birlikte yakalanmış ve siyasi bir yönü olmadığı anlaşılmıştır) bildiriyle üstlenmesi ve adı geçeninin ailesini "gözaltında kaybedildiği" yolunda yönlendirmeye çalışması da, örgüt içi bir infaza işaret eder görülmektedir."

* **26 Şubat 1992** tarihinde Meclis Başkanlığı'na sunulan, **Üniversitelerdeki Başörtülü Öğrencilerin Derslere girebilmeleri hakkındaki rapor** Başbakanlık'a bilgi için gönderilmiş, Milli Eğitim Bakanlığında ise bulunamamıştır.

* **20 Mayıs 1992** tarihinde Meclis Başkanlığına sunulan **Karabağ (Azerbaycan) Raporu** bilgi için Başbakanlığa gönderilmiştir. Rapor ayrıca gönderildiği ilgili devlet Bakanlığında bulunamazken, Dışişleri Bakanlığının değerlendirme notu şu şekildedir:

"Azerbaycan'ın 1991 yılında bağımsızlığını kazanmasından bu yana karşılaştığı sorunların temelinde "Yukarı Karabağ" ihtilafı bulunmaktadır.

1988 yılında başlayan çatışmalar sonucunda Azerbaycan topraklarının %20'sinden fazlası Ermenistan tarafından işgal edilmiş ve Yukarı Karabağ dahil işgal edilmiş topraklarda yaklaşık bir milyondan fazla Azeri, kaçkın durumuna düşmüştür.

Bakanlığımız, diğer kuruluşlarımızın faaliyetlerini koordine ederek Ermeniler tarafından işgal edilen Azerbaycan topraklarının Azerbaycan'a geri verilmesi, yurtlarını terk ederek kaçkın durumuna düşmek zorunda bırakılan Azerilerin evlerine geri dönmeleri ve Yukarı Karabağ sorununa Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü içinde kalıcı ve barışçı bir çözüm bulunabilmesi amacıyla başta Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve NATO olmak üzere tüm uluslararası platformlarda konuyu gündeme getirmiş, Ermenilerin haksızlığını teyit eden çeşitli kararlar alınmasını sağlamış ve ikili planda da Azerbaycan'a insani yardımda bulunmuştur. Bu faaliyetlerimiz aynı platformlarda yoğun olarak sürdürülmektedir.

Ülkemiz ile Azerbaycan ve Ermenistan'ın üyesi bulunduğu Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) içerisinde çabalarımız yoğunlaştırılmıştır. Sorunun etkili bir şekilde ele alınması için 24 Mart 1992 tarihinde AGİT çatısı altında tesis edilen Minsk Grubu içinde yapılan çalışmalara Türkiye başından beri aktif bir taraf olarak katılmıştır. Yukarı Karabağ sorunun çözümü konusunda düzenli olarak toplantılar yapan ve konunun tarafları ile temas eden Minsk Grubu'nun üyesi olarak Türkiye sorunun çözümü için aktif çaba göstermektedir.

AGİT bünyesinde Türkiye tarafından yürütülen faaliyetlerin neticesinde 2-3 Aralık 1996 tarihleri arasında Lizbon'da yapılan AGİT zirve toplantısında Ermenistan dışında kalan 53 AGİT üyesi Yukarı Karabağ sorunun çözüm sürecinin "Azerbaycan'ın toprak bütünlüğüne saygı, Yukarı Karabağ'a en geniş ottonomi verilmesi ve Yukarı Karabağ için gerekli güvenlik önlemlerinin sağlanması" ilkeleri çerçevesinde çözümlenmesini kabul etmişler ve "Lizbon ilkeleri" olarak adlandırılan bu ilkeler Azerbaycan tarafından sorunun çözümü için temel dayanak noktası olarak benimsenmiştir.

Minsk Grubu tarafından ülkemizin de katkılarıyla hazırlanarak 1997 yılında taraflara sunulan iki aşamalı öneride, ilk aşamada Yukarı Karabağ'ı Ermenistan'a bağlayan Suşa ve Laçın Koridoru haricinde Azerbaycan'ın güneybatı ve batı kısmında işgal edilmiş olan altı bölge olan Kelbecer, Zengilan, Cebra-il, Kubatlı, Fuzuli ve Agdam'ın boşaltılması ile kaçkınların evlerine dönmeleri ve iletişim yollarının açılmasının sağlanması, ikinci aşamada ise Yukarı Karabağ'ın statüsü, Laçın ve Suşa'nın durumlarının ele alınması yer almış, Azeri tarafınca kabul edilen bu çözüm önerisi Yukarı Karabağ Ermenileri tarafından kabul edilmemiştir.

18-19 Aralık 1997 tarihlerinde Kopenhag'da düzenlenen AGİT Dışişleri Bakanları Konseyi'ne Eşbaşkaların sundukları raporda da Lizbon Zirvesi ve iki aşamalı çözüm önerisine atıfta bulunulması ve Yukarı Karabağ Ermenilerinin olumsuz tutumlarının vurgulanması gibi Azeri tarafının ısrarlı olduğu tüm unsurlara yer verilmiştir.

Son olarak 2-3 Aralık 1998 tarihlerinde Oslo'da yapılan AGİT Bakanlar Konseyi toplantısı ile bundan hemen önce 30 Kasım'da yapılan Minsk Grubu toplantısı sırasında da Azerbaycan'a Yukarı Karabağ sorunu ile ilgili destek verilmiş, son zamanlarda Ermeniler lehine beliren ortamın bertaraf edilmesi ve Oslo'dan Azerbaycan'ı rencide ve rahatsız etmeyecek bir sonuç alınması için aktif çaba gösterilmiştir. Toplantı bu hedeflere ulaşılması bakımından başarı ile sonuçlanmıştır.

Ülkemiz AGİT çerçevesinde Minsk Grubu toplantılarında Yukarı Karabağ sorununa Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü içerisinde kalıcı ve barışçı bir çözüm bulunması için çaba sarf etmeye devam etmektedir.

Birleşmiş Milletler Örgütü nezdinde tarafımızdan yapılan girişimlerin sonucunda da Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1993 yılında kabul ettiği 822, 853, 874 ve 884 sayılı kararlar ile çatışmalara son verilmesi, işgal edilen toprakların boşaltılması, mültecilerin geri dönmelerinin sağlanması çağrısında bulunmuştur.

Konu üye olduğumuz tüm uluslararası platformlara ilave olarak NATO ve İslâm Konferansı örgütü toplantılarında da tarafımızdan dile getirilmektedir.

Azerbaycan'a Türkiye Tarafından Yapılan Yardımlar

Türk-Eximbank tarafından Azerbaycan'a 100 milyon dolar mal, 150 milyon dolar proje kredisi olmak üzere toplam 250 milyon dolar, Nahçıvan'a ise 20 milyon dolar kredi tahsis edilmesi sağlanmıştır.

İnsani yardımlar çerçevesinde Kızılay tarafından Azerbaycan'a 1992-1998 döneminde toplan 57 milyon dolarlık yardım yapılmış, Türk Kalkınma ve İşbirliği Ajansı (TİKA) tarafından ise 2.4 milyon dolarlık (bilgisayar, matbaa, kitap vb.) yardımı yapılmıştır. Son dönemde 1998 yılı Ağustos ayında Azerbaycan'a 260 bin dolarlık insani yardım yapılmış, Kasım ayında ise kaçkınların ikamet ettikleri kampların ihtiyacını karşılamak amacıyla 4 TIR ve 1 kamyonndan oluşan gıda yardımı gönderilmiştir.

Azerbaycan ile askeri eğitim işbirliği alanında da işbirliği yapılmaktadır. Bu çerçevede Azeri subay ve askeri öğrenciler Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı askeri okullarda eğitilmektedir.

Diğer yandan Azeri gençlerinin çağdaş bir eğitim almalarına katkıda bulunmak amacıyla 1992-1998 döneminde yaklaşık 2500 Azeri öğrencisine ülkemiz tarafından yüksek öğretim bursu verilmiştir."

* **25 Aralık 1992** tarihinde Meclis Başkanlığına sunulmuş olan **Bosna Hersek Raporu**, Başbakanlık'a bilgi için gönderilmiştir. Rapor gönderildiği ilgili Devlet Bakanlığında bulunamazken, Dışişleri Bakanlığının değerlendirme yazısı şu şekildedir:

"Rapor, 21 Kasım 1995 tarihinde Dayton'da, parafe edilen, 14 Aralık 1998 tarihinde ise Paris'te imzalanan Barış Anlaşması öncesindeki durumu yansıtmaktadır.

Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti'nin dağılmasıyla; Slovenya ile Hırvatistan 1991 yılı Haziran ayında, Makedonya aynı yılın Kasım ayında, Bosna-Hersek ise 1992 yılı Mart ayında bağımsızlığını ilan etmiştir. Bosna Hersek'in, bağımsızlık ilanı ile birlikte ülkede yaşayan üç temel etnik grup, Boşnaklar, Hırvatlar ve Sırlar arasında savaş başlamıştır.

Sırlar Bosna Hersek'in Yugoslavya'dan ayrılmaması, eğer bu gerçekleşmez ise olabildiğince çok toprağı kontrolleri altına alma yolunda mücadele ederken, Hırvatlar ülkenin batısında "Hersek-Bosna" adında bir "Hırvat Cumhuriyeti" kurmuşlardır.

Savaşın ikinci yılında Boşnaklar ile Hırvatlar arasında bir ittifak sağlanmış ve 1994 yılı sonlarından itibaren Hükümet kuvvetleri, ayrılıkçı Sırlara karşı askeri başarılar kazanmaya başlamıştır.

Uluslararası toplumun bütün tepkilerine rağmen Sırların, başta Tuzla ve Saraybosna'da olmak üzere sivillere yönelik saldırılara devam etmeleri, NATO'yu harekete geçirmiş ve ittifak üyesi ülkeler, Bosna Hersek'deki Sırp hedeflere yönelik hava saldırıları gerçekleştirmiştir.

Nihayet, başta ABD olmak üzere, uluslararası toplumun baskısı ve Hükümet kuvvetlerinin askeri başarıları ile Sırlar müzakere masasına oturtulmuş ve Bosna Hersek, Hırvatistan ve Yugoslavya Cumhurbaşkanı ABD'nin denetiminde Dayton Hava Üssünde yapılan uzun müzakereler ardından Kasım 1995'te Dayton Barış Anlaşmasını (DBA) parafe etmişlerdir.

Savaşın sona ermesini takiben Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1991-1995 yılları arasında gerek Bosna Hersek, gerek Hırvatistan'da vuku bulan çatışmalar sırasında işlenen savaş suçları ve diğer insan hakları ihlallerinin sanıklarının yargılanması için Lahey'de, "Eski Yugoslavya Savaş Suçları Ceza Mahkemesi"nin kurulmasına karar vermiştir.

Anılan mahkemeye teslim edilen savaş suçlularının sayısında son bir yıl içinde büyük artış olmuştur. Bunda Bosna-Hersek'te görev yapan NATO öncülüğündeki çok uluslu "İstikrar Gücü"nün (SFOR: Stabilization Force) de büyük katkısı olmuştur.

Sonuç olarak, Komisyonlarınca hazırlanmış bulunan raporda yer alan ve 1992 yılına kadar ki döneme hakim olan siyasi ekonomik sosyal ve insani sorunların çözümü doğrultusunda Dayton Barış Anlaşmasının, imzalanmasından itibaren önemli mesafe kat edildiği değerlendirilmektedir."

* **8 Şubat 1993** tarihinde Meclis Başkanlığı'na sunulan **Ömer Okçu (Hekimoğlu İsmail)** Raporu gönderilmiş olduğu Başbakanlıkta herhangi bir işleme tabi tutulmazken, Adalet Bakanlığında bulunamamıştır.

* **17 Şubat 1993** tarihinde Meclis Başkanlığına sunulduktan sonra İçişleri Bakanlığı ve Başbakanlığa gönderilen **Kulp-Lice Olayları Raporu** İçişleri Bakanlığınca incelenmiş ve konu hakkında yapılan araştırma neticesinde;

"Diyarbakır Valiliğince, Raporda yer alan olayların soruşturulması maksadıyla müfettiş talep edilmesi üzerine 28 Ocak 1993 tarihli Bakanlık onayı ile mülkiye müfettişi görevlendirildiği; mülkiye müfettişi tarafından 21 Mart 1994 tarihinde o dönemde Diyarbakır İl Jandarma Komutanı olarak görev yapan Tuğgeneral İsmet Yediyıldız hakkında "bir işlem yapılmasına gerek olmadığı" şeklinde düzenlenen soruşturma raporunun 13 Mayıs 1994 tarihinde Diyarbakır Valiliğine gönderildiği anlaşılmıştır.

Rapora konu olan olay tarihinden bu yana gerek devlet, gerekse özel sektör tarafından bölgede başlatılan ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma hamleleri ile birlikte yörede olumlu manada çok önemli değişiklikler yapılmış ve yöreye yönelik olarak yapılan yatırımlar ve kalkınma hamleleri sonucunda, yöre halkının devletin yanında yer almaya başladığı, yörede var olan işsizlik sorunun azaltıldığı ve böylece bölücü örgüt PKK'nın insan kaynağının sınırlandığı, halkın, yerel yöneticilerin yanında yer almaya başlatıldığı ve raporda sözü edilen otorite boşluğunun ortadan kalktığı, kişisel hatalar sonucu meydana gelen münferit insan hakları ihlallerinin büyük oranda sona erdiği değerlendirilmektedir."

* Komisyonca hazırlanan ve **17 Şubat 1993** tarihinde Komisyon'da görüşülerek Meclis Başkanlığına sunulan **Diyarbakır ve İstanbul Emniyet Müdürlüklerindeki Gözaltı Koşullarının Araştırılması Raporu** gönderilmiş olduğu Başbakanlıkta herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmazken, Adalet Bakanlığında bulunamamıştır. Rapor, İçişleri Bakanlığınca incelenmiş olup alınan yanıt şu şekildedir:

"Raporun hazırlandığı 1993 yılından bu yana genelde insan hak ve özgürlükleri konusunda, özelde ise gözaltı koşulları ile işkence ve kötü muamele konularında Emniyet Teşkilatında olumlu manada çok büyük adımların atıldığı değerlendirilmektedir.

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesinin 5-17 Ekim 1997 tarihindeki ziyareti sonucunda hazırladığı raporun, daha önceden hazırlanan raporlara göre daha olumlu bir içerikte olması yapılan düzenlemelerin etkinliğinin bir göstergesidir.

Evrensel bir ideal haline gelen insan hakları konusunda, Emniyet Teşkilatı mensuplarının bilinçlendirilmesi ve görev yaparken insan hakları ölçütünde hareket edilmesinin sağlanması amacıyla kurslar ve seminerlerle yoğun bir eğitim programı uygulanmakta, yapılan mevzuat değişiklikleri ile uygulama alanında yeni düzenlemeler yapılmakta, idari olarak uluslararası standartlarda yeni yapılanmalar gerçekleştirilmekte ve böylece vatandaşa sunulan hizmetin niteliği artırılmaya çalışılmaktadır.

Bu bağlamda, gözaltı koşullarının iyileştirilmesi amacıyla; Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesinin de tavsiyeleri doğrultusunda nezarethanelerin uluslararası standartlara ulaştırılması için çalışmalar sürdürülmektedir. Gözaltında tutulan şüpheli ve sanıklar için, avukatla görüşme, yakınlarla haber verme ve haklarından haberdar olmalarını sağlama gibi bazı konularda yeni düzenlemeler yapılmıştır. Gözaltı süreleri adi nitelikli suçlarda ve DGM kapsamındaki suçlarda kısaltılmıştır.

Söz konusu raporda yer alan konularda Jandarma Teşkilatınca yapılan çalışmalar ise şu şekildedir:

18.01.1996 tarihinde güvenlik güçleri tarafından gözaltına alınan veya muhafaza edilen kişilerin uluslararası anlaşmalar ve yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre gözaltına alınması, ve muhafazası esnasında uyulacak usul ve esasları belirten "Gözaltı, Sorgulama ve İfade Alma Yönergesi" yayımlanmıştır.

İnsan hakları ihlallerinin önlenmesi konusunda, personelin bilinçlendirilmesinin önemi dikkate alınarak eğitim ve öğretim faaliyetlerine ağırlık verilmiş, bu amaçla 1994, 1995, 1996, 1997 yılları içerisinde insan hakları konusunda bir dizi konferanslar ve 19-20 Mart 1998 tarihlerinde seminer icra edilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde ve iç hukumuzda yer alan bütün hususları kapsayacak şekilde hazırlanan "Emniyet ve Nezarete Alınanların Kaydına Ait Defter" ile "Sorgulanan Şahısların Kaydına Ait Defter" 01.01.1998 tarihinden itibaren kullanılacak şekilde birliklere dağıtılmıştır.

Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı tarafından Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği yeniden hazırlanarak 01.01.1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği kapsamında gözaltına alınan veya yakalanan şahıslara verilmek üzere "Sanık Hakları Formu" ve salıverilen şahıslara verilmek üzere "Salıverme Formu" hazırlanmıştır.

TEMÜH Daire Başkanlığı İnsan Hakları Şube Müdürlüğü

İnsan Hakları Konusunda Genel Değerlendirme ve Emniyet Teşkilatında Yapılan İyileştirme Çabaları.

İnsan hakları; "insanın doğuştan sahip bulunduğu, vazgeçilemeyen, devredilemeyen ve değerler sisteminde en üst sırada yer alan haklardır" şeklinde tanımlanabilir. Yani, insanın, sadece ama sadece, insan olmasından kaynaklanır.

21.yüzyılın eşiğinde olduğumuz şu dönemde devletler arasındaki çizgi, demokrasi ve insan haklarına saygı konuları ile birlikte giderek daralmaktadır. Böylece bu konular evrensel idealler haline gelmektedir. Bununla birlikte, bu idealleri gerçekleştirme çabaları devam etmekte ve bu konuda başarılı olmak için daha çok çalışmayı gerektirmektedir.

Bugün için açık olan şudur ki; insan hakları konusu çoğulcu ve demokratik toplumlarda ortaya çıkan bir kavramdır. Şahsiliğin hakim olduğu otoriter rejimlerin, insan hakları konusunu tartışma gibi bir lüksleri bulunmamaktadır. Dolayısıyla, demokratik ve açık bir ülke olan Türkiye'nin sorunları içerisinde; insan hakları ile ilgili yasalar ve bunların uygulanması şartsız olarak yoğun bir şekilde tartışılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti vazgeçilemez kişisel haklar prensibi üzerine kurulmuş üniter bir devlettir. Türkiye insan haklarındaki gelişmeler açısından iki konu üzerinde yoğunlaşmış bulunmaktadır. Bunlardan birincisi ülke kanunlarımızı uluslararası hukuk yönünde uyumunun sağlanması, ikinci olarak da insan haklarının eğitim yoluyla tam anlamıyla anlaşılması yönündeki çabalaradır.

Türkiye, kendisini yurtiçi ve dışından yıllardır büyük zarar veren terörizm belasına rağmen, insan haklarını geliştirme yönünde kararlıdır. Aynı zamanda Türkiye bu güç insan hakları konularıyla karşılaştığı zaman, "hukuk devleti ilkesi" içerisinde hareket etmeye azami dikkati göstermektedir. Türkiye, demokratikleşme konusundaki arzu ve isteğini her fırsatta dile getirmiş ve uzun süreler terörizm tehlikesi ile iç içe yaşamasına rağmen bu arzusunu değişik sözleşmelere imza koymakla ispatlamıştır.

Uluslararası Kontrol Mekanizmasına Giriş

– Türkiye; 28.01.1987 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna bireysel başvuru hakkını tanımıştır.

– 26.02.1988 tarihinde Avrupa Konseyinin ilk üyelerinden biri olarak İşkence ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Davranış veya Cezanın Önlenmesi Avrupa Sözleşmesini imzalamıştır.

– 02.08.1988 tarihinde Birleşmiş Milletlerin bir üyesi olarak İşkence ve başka Zalimce, İnsanlık dışı ve Onur kırıcı Davranış yada Cezaya Karşı Sözleşmeyi imzalamıştır.

– 22.01.1990 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Divanının zorunlu yargı yetkisini tanımıştır.

– 06.11.1990 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Kişisel Başvuruya imkan tanıyan AİHS Ek 9. Protokolü imzalamıştır,

– 21 Kasım 1990'da AGİT Paris Şartı'nı imzalamıştır,

– 26 Haziran 1993'de diğer ülkelerle birlikte Viyana Deklarasyonu'nun uygulanması sürecine katılmıştır,

– 11 Mayıs 1994'te İnsan Hakları Komisyonu ile İnsan Hakları Mahkemesinin birleşmesini amaçlayan AİHS'ye ek 11. Protokolü imzalamıştır.

Ülkemiz Anayasası'nın 90. Maddesine göre Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar Türk hukukunun ayrılmaz bir parçası olurlar ve iç hukukumuza uygunluk açısından gerekli düzenlemeler yapılır.

İNSAN HAKLARI KONUSUNDA YAPILAN İYİLEŞTİRME ÇALIŞMALARI

1- Hukuki Alanda Yapılan Çalışmalar

Gözaltı Sürelerinde Yapılan Değişiklikler

06.03.1997 tarih ve 4229 sayılı kanunla CMUK'ta yapılan düzenlemeler neticesinde gözaltı süreleri;

1) Genel Hükümlerde: Ferdi suçlarda 24 saat olarak uygulanmaktadır.

2) DGM Kapsamındaki Suçlarda: Ferdi suçlarda 48 saattir. Toplu suçlarda 15 günden 48 saate indirilmiştir.

3) OHAL Uygulanan Bölgelerde: Ferdi suçlarda 4 günden 48 saate, toplu suçlarda 30 günden 48 saate indirilmiştir.

Bu süreler, toplu olarak işlenen suçlarda; Savcının yazılı emriyle 4 güne kadar, Hakim kararıyla ise genel ve DGM kapsamındaki suçlarda 7 güne, OHAL Bölgesinde işlenen suçlarda ise 10 güne kadar uzatılabilmektedir.

Avukatla Görüşme :

Genel nitelikli suçlarda her zaman avukatla görüşme imkanı bulunmaktadır. Tutukluluk halı ile DGM ve OHAL kapsamındaki suçlarda Hakim kararıyla gözaltı süresinin uzatılması durumunda da avukatla görüşme imkanı tanınmıştır.

Zorunlu avukat bulundurma yaşı 15'ten 18'e çıkartılmıştır. DGM kapsamındaki suçlarda ise 15 yaş olarak uygulanmaktadır.

Susma Hakkı :

Sanığın, isnat edilen suç hakkında konuşmama hakkı bulunmaktadır. Hukuğa aykırı şekilde elde edilen delillerin hükme esas alınmayacağı kuralı getirilmiştir.

Yakınlarına Haber Verme Hakkı :

Soruşturma konusunun açığa çıkması bakımından kesin bir mahsur doğurmadığı durumlarda yakalandığında yakınlarına haber verme zorunluluğu getirilmiştir. Şahıslar gözaltına alındığında İl Emniyet Müdürlükleri bünyesinde oluşturulan ve Emniyet Genel Müdürlüğü ile de bağlantılı olan Gözaltı İzleme Birimlerine gözaltı durumu ile ilgili olarak bilgi verilmekte ve vatandaşlarımız buralardan bilgi alabilmektedir.

Cezalandırma :

İnsan Hakları ihlalleri konusunda yapılan tüm iyileştirme çalışmalarına rağmen, bu konuda halen bazı iddialar olabilmektedir. Münferit olarak bu tür olayları yaptıkları iddia edilen mensuplarımız hakkında da adli ve idari tahkikatlar yapılmaktadır.

Bu kapsamda işkence yaptığı tespit edilenler Türk Ceza Kanununun 243. Maddesi, kötü muamelede bulunanlar ise Türk Ceza Kanununun 245. Maddesi gereğince adli tahkikata tabi tutulmakta ve ayrıca bu tür suçları işleyenler hakkında Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü'nün ilgili maddeleri gereğince idari tahkikat başlatılmaktadır. Bu çerçevede, 01.01.1995 - 01.07.1998 tarihleri arasında; TCK 243. Maddeye göre toplam 312, TCK 245. Maddeye göre de toplam 411 personel hakkında adli ve idari soruşturma açılmıştır.

Yönetmelik Çalışması :

Yakalama, gözaltına alma ve ifade alma konularını düzenleyen geniş kapsamlı ve günümüzün ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte bir yönetmelik çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda, Asayiş Daire Başkanlığının koordinesinde ve Prof.Dr. Sulhi Dönmezer başkanlığında alanında uzman Öğretim Üyeleri (Prof.Dr. Feridun Yenisey, Prof.Dr. Bahri Öztürk, Prof. Dr. Durmuş Tezcan), Genel Müdürlüğümüz il-

gili Daireleri (TEMÜH, Asayiş, APK, Kaçakçılık, Polis Akademisi, Hukuk Müşavirliği), Jandarma Genel Komutanlığı ve Adalet Bakanlığı temsilcilerinin katılımı ile yapılan toplantılar sonucunda hazırlanan "Yakalama, İfade Alma ve Gözaltına Alma Yönetmeliği" 01.10.1998 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

2- Mesleki Alanda Yapılan İyileştirmeler

İnsan Hakları Dersi :

1991 yılında Polis Akademisi'nde, 1992 yılından itibaren de Polis Okullarında "İnsan Hakları" dersi okutulmaktadır.

Gözaltı İzleme Birimleri :

01.08.1995 tarihinden itibaren, gözaltına alınan şahısların mer'i mevzuatla tanınan hakların kullanılması, avukat bulundurulması, yakınlarına hemen haber verilmesi yönündeki yeni yasal düzenlemeler ışığında "Gözaltı İzleme Birimleri" kurulmuş olup, Merkezde AKKM Daire Başkanlığı ile bağlantılı olarak 80 ilimizde faaliyete geçirilmiştir.

Nezarethanelerin İyileştirilmesi İçin Yapılan Çalışmalar :

Nezarethanelerin iyileştirilmesi ve belli standartlara ulaştırılabilmesi için ıslah çalışmalarına devam edilmektedir. 1997 yılı içerisinde nezarethaneler için 47,5 milyar TL harcanmıştır. 1998 yılı içerisinde de nezarethanelerin ıslahı için 100.000.000.000 TL ayrılmış olup, 1997 yılı içerisinde ödenek gönderilmeyen illere gönderdikleri keşif özetleri dikkate alınarak ihtiyaç nispetinde ödenek gönderilmektedir.

Haklarınızı Biliyor musunuz? İsimli Broşürün Dağıtımı :

29.09.1995 tarihinde, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi işbirliği ile hazırlanan "Haklarınızı biliyor musunuz?" adlı broşürler bastırılarak tüm illere gönderilmiş ve vatandaşlara dağıtımı sağlanmıştır.

Adli Tıp Raporları :

Gözaltına alınan şahıslar için gözaltı başlangıcında ve gözaltından çıkışlarında, ayrıca gözaltı süresinin uzaması durumunda doktor raporu alınması uygulaması mevcuttur. Bununla birlikte, 05.12.1995 tarihinde Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan 6070 sayılı genelgeye ve 01.10. 1998 tarihinde yürürlüğe giren "Yakalama, İfade Alma ve Gözaltına Alma Yönetmeliği"ne istinaden, gözaltına alınmış kişilerin, doktor raporları (4) nüsha olarak aldırılmakta, raporlar kapalı zarf içerisinde C. Savcısına ve ilgili polis amirine gönderilmekte, bir sureti kurumunda muhafaza edilmekte, bir nüshası da kendisine verilmektedir.

Terörden Zarar Görenlerin Zararlarının Tazmini :

Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde, terör olayları nedeniyle veya terörle mücadele çalışmaları sırasında zarara uğrayan vatandaşların mağduriyetlerinin giderilmesi ve zararlarının tazmin edilmesi amacıyla yeni bir yasal düzenlemeye gidilmekte olup, bu çalışmalar nihayete ermek üzeredir.

Sanık Hakları Formu :

DGM kapsamındaki suçlar da dahil olmak üzere, yakalanan ve gözaltına alınan şüpheli veya sanıklara, haklarını belirten "Şüpheli ve Sanık Hakları Formu" verilmektedir. İnsan Hakları ve Yurtdışı İlişkiler Şube Müdürlüğünün İhdas Edilmesi ve Görevleri 31.01.1996 tarihinde, Emniyet Genel Müdürlüğü Terörle Mücadele ve Harekat Daire Başkanlığı bünyesinde "İnsan Hakları ve Yurtdışı İlişkiler Şube Müdürlüğü" oluşturulmuştur. Söz konusu Şubenin başlıca görevleri:

- * Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna (AİHK) yapılan kişisel müracaatlarla ilgili işlemleri yapmak,
- * Komisyonun kararlarını izlemek,
- * Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesinin (AİÖK) yapmış olduğu ziyaretlerle ilgili düzenlemeleri yapmak,

* Tüm emniyet birimlerinde insan hakları ihlalleri ile ilgili olarak tespit edilen aksaklıkları giderme yönünde çalışmalar yapmak,

* Başta İnsan Hakları Demeği olmak üzere diğer ulusal ve uluslararası dernek, vakıf, sivil toplum örgütleri ve basının ortaya atmış oldukları ihlal iddialarını araştırmak ve rapor haline getirmek,

* Faili meçhul istatistiklerini tutmak,

* Gözaltında kayıp iddialarını araştırmak ve kayıp müracaatlarını almak,

* Dışişleri Bakanlığı ve Genel Müdürlüğümüz Dışilişkiler Daire Başkanlığı ile koordineli olarak, teşkilat mensuplarımız için yurtiçi ve yurtdışından ders görevlilerinin katılımı ile insan hakları konusunda seminer, kurs ve konferans mahiyetinde hizmet içi eğitim faaliyetleri de düzenlenmek ve benzeri görevleri yerine getirmektir.

Genelgeler Gözaltı, Sorgulama ve İfade Alma prosedürünün hukuka uygun olarak yapılması, aksi-ne davrananlar hakkında idari ve adli müeyyide uygulanması hususunda talimat ve genelgeler yayınlanmıştır.

İfadelerin Video Banda Kaydedilmesi :

Umum Emniyet Müdürlüklerimize gönderilen 01.09.1998 tarihli bir genelge ile, işkencenin önlenmesi ve toplanan delillerin takviyesi amacıyla "organize suçlar ve terör suçları ile C. Savcıları ve kolluk güçleri amirlerinin gerekli gördüğü durumlarda, şüpheli ve sanıkların ifadelerinin olanaklar ölçüsünde bütün il merkezlerinde video banda kaydedilmesi" talimatı verilmiştir.

3- Kurs ve Eğitim Çalışmaları

Toplumsal Olaylar Amir Bilgilendirme Kursu :

1996 yılından itibaren Çevik Kuvvet birimlerinde görev yapan Polisler çeşitli dönemler halinde "Toplumsal Olaylar Amir Bilgilendirme Kursu" kapsamında eğitim programına tabi tutularak, toplumsal olaylarda Çevik Kuvvet birimlerinde görev yapan personelin tutum ve davranışlarının ne olması gerektiği ve bu kitlelerin yapılarına göre nasıl yaklaşılması gerektiği gibi konularda eğitim verilmiştir.

Modern Sorgulama Kursları :

Bu kurslarda, insan hakları eğitimi, mesleki eğitim paralelinde ciddi olarak ele alınmış ve müfredat programlarına ayrı bir ders olarak konmuştur. TEMÜH Daire Başkanlığınca tertiplenmekte, programında insan hakları dersi yer almaktadır. 23 Eylül - 04 Ekim 1996 tarihleri arasında Bakanlığımız APK Kurulu Başkanlığınca 26 ilimizi kapsayacak şekilde Mülki İdare Amirlerine ve Emniyet Terörle Mücadele Şube Müdürlerine "insan hakları" konusunda bilgilendirmeye yönelik bir seminer düzenlenmiştir.

Aynı seminerin devamı olarak 05-23 Mayıs 1997 tarihleri arasında İstanbul İlinde Marmara Bölgesi illerini (11 il) kapsayacak şekilde Mülki İdare Amirlerine, Emniyet ve Jandarma Temsilcileri ile Genel Müdürlüğümüz İnsan Hakları Şube Müdürlüğünden (6) personele "İnsan Hakları" konusunda seminer verilmiştir.

8-26 Haziran 1998 tarihleri arasında, Ankara'da, (34) ili kapsayacak şekilde Mülki İdare Amirlerine, Emniyet ve Jandarma Temsilcileri ile Genel Müdürlüğümüz İnsan Hakları Şube Müdürlüğünden (8) personele "İnsan Hakları" konusunda üçüncü bir seminer verilmiştir.

EGM -TEMÜH-Daire Başkanlığınca Düzenlenen Seminer ve Bölge Toplantıları Ülke genelinde insan hakları sorunları ile iç içe bulunan İl Emniyet Müdürlükleri

Terörle Mücadele Şube Müdürlerinin insan hakları konusunda bilgilendirilmeleri, Terörle Mücadele Şube Müdürleri arasındaki kaynaşmanın sağlanabilmesi ve terör konusunda fikir teatisinde bulunulması amacı ile Başkanlığımız tarafından görevlendirilen ekip vasıtası ile "Bölge Toplantıları yapılması planlanmış ve bu amaçla, Erzurum, Şanlıurfa Nevşehir, Bursa, Samsun illerinde toplam (80) ilimizin TEM Şube Müdürlerinin katılımı ile merkezden giden uzman personel vasıtasıyla "İnsan Hakları ve Terör" konulu seminerler düzenlenmiştir.

Polis Akademisi Başkanlığının Avrupa Birliği Sürecinde Türk Polisi Konulu Sempozyumu

16-17-18 Ekim 1996 tarihlerinde, Polis Akademisi bünyesinde, uluslararası katılımın da sağlanmasıyla "Avrupa Birliği Sürecinde Türk Polisi" konulu sempozyum yapılmış ve Avrupa Birliği'ne girme isteğinde olan ülkemizin, Polis Teşkilatı olarak uyumu ile insan hakları konuları üzerinde durulmuştur.

Eğitim Daire Başkanlığınca Düzenlenen CMUK ve İnsan Hakları Semineri

Eğitim Daire Başkanlığınca, Polis Okulları ve Polis Akademisi CMUK ve İnsan Hakları Ders görevlileri ile Dairelerden istekli diğer personelin katılımı ile 9-11 Ocak 1998 tarihleri arasında Prof.Dr. Feridun Yenisey başkanlığında CMUK ve İnsan Hakları Semineri düzenlenmiş ve böylece katılımcıların bu alanlardaki bilgileri yenilenmeye çalışılmıştır.

Raoul Wallenberg Enstitüsü Emniyet Genel Müdürlüğü (TEMÜH Daire Bşk)İşbirliği İle Düzenlenen Seminer

Terör Şube Müdürlerinin insan hakları konusunda bilgilendirilmeleri ve bu konuda uluslararası alanda yapılan çalışmalar hakkında da bilgi sahibi olabilmeleri amacı ile yabancı uzmanların Ülkemize davet edilerek seminer vermesi düşünülmüştür. İsveç'in Lund kentinde bulunan Raoul Wallenberg Enstitüsü 1997 yılında, EGM TEMÜH Daire Başkanlığı ile işbirliği halinde Ankara'da ilki 27-31 Ocak 1997 ve ikincisi 10-14 Mart 1997 tarihleri arasında olmak üzere iki seminer düzenlenmiştir. Seminerlerin her birisi teşkilatımız bünyesinde bulunan 80 il TEM Şube müdürlerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Seminerlerde özellikle insan hakları konularında kanun uygulayıcılarının karşılaştığı sorunlar açısından (işkence, gözaltı, gözaltındakilere davranış şekli vs.) Avrupa ve uluslararası standartlar üzerinde durulmuştur. Raoul Wallenberg Enstitüsünü temsil eden öğretici personel İsveç eski Emniyet Genel Müdürü, İsveç Eski Parlamento Ombudsmanı ve Enstitü Direktörü'nden oluşmuştur. Bu iki seminer EGM ile Raoul Wallenberg Enstitüsü arasında gelecek yıllarda devam edecek olan işbirliğinin başlangıcı sayılabilir.

TEMÜH Daire Başkanlığınca Hazırlanan Afiş ve Broşürler :

01.09.1997 tarihinde "Teröre Karşı Elele" ve "Yarınlarımız İçin Teröre Hayır" broşürleri hazırlanarak, bir genelge ile tüm illerimize dağıtılmış, halkımızın rahatça okuyabilecekleri yerlere asılmıştır. Özellikle üniversite, ortaöğretim gençliğinin, terör örgütleri yanlısı kuruluş, dernek ve diğer faaliyetleri neticesi terör örgütlerinin ağına düşürülmeleri konusunda anne ve babaların uyarılmaları sağlanmıştır.

Avrupa Konseyince Düzenlenen Konferans :

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Direktörlüğünün "1997-2000 Polis ve İnsan Hakları" programı çerçevesinde 10-12 Aralık 1997 tarihleri arasında Strazburg'da düzenlenen "Güvenliğin Sağlanması ve İnsan Hakları, Doğru Uygulamalar" konulu konferansa ülkemizi temsilen Genel Müdürlüğümüzden iki görevli katılmıştır.

British Council Tarafından Düzenlenen Seminer :

British Council tarafından, 10-16 Mayıs 1998 tarihleri arasında Kuzey İrlanda Belfast'ta düzenlenen "Ulusal Seviyede İnsan Haklarının Korunması" konulu seminere Genel Müdürlüğümüzden iki görevli katılmıştır.

Avrupa Konseyi ile Koordineli Afiş Çalışması :

Yine Avrupa Konseyi ile irtibatlı olarak ve ayrıca yardım da alarak, İngilizce ve Fransızca olarak hazırlanan "Polis ve İnsan Hakları" konulu afiş çalışmalarının Türkçe olarak basılıp ülke genelinde dağıtımının yapılması çalışmaları nihayete erdirilmiştir. Söz konusu afişler teşkilatımızın 153. Kuruluş yıldönümü münasebetiyle düzenlenen Polis Haftası etkinlikleri sırasında bütün yurttan asılmıştır. Basım ve dağıtım için gerekli olan yaklaşık 5.000 \$'lık maddi destek Avrupa Konseyi tarafından sağlanmıştır.

Yapılması Planlanan Çalışmalar :

Avrupa Konseyi ile Koordineli Eğitim Çalışmaları

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Direktörlüğü temsilcisi Bayan Anita Hazenberg "Polis ve İnsan Hakları" konusunda Konseye üye ülkelerde yapılacak ve 2000 yılına kadar sürecektir olan çalışma kapsamında ilk defa ülkemizi Temmuz ayı başında ziyaret etmişlerdir. Yapılan görüşmeler sonucunda neler yapılacağına tespiti amacıyla bir "Çalışma Grubu" oluşturulmuştur. AK heyeti ikinci defa 31 Ağustos-3 Eylül 1997 tarihleri arasında ülkemizi ziyaret ederek görüşmelerde bulunmuşlardır. Bu görüşmeler sırasında ülkemizde geliştirilecek ve pilot olarak uygulanacak *Etkileşimli Videodisk ile Öğretim Programı Geliştirilmesi* ile ilgili olarak gerekli tanıtım ve değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca, "24-25 Eylül 1997 tarihlerinde Strazburg'da Avrupa Konseyi yetkilileri ile Genel Müdürlüğümüz temsilcileri arasında, insan hakları ekseninde polisin temel ve yönetici eğitiminin re-organizasyonu ile ilgili olarak yapılan çalışma toplantısında; programın tanımlanması, nasıl yürütüleceği, geliştirileceği, maliyeti ve çeşitli detayların işlendiği taslak "proje planı" hazırlanmıştır. Hazırlanan bu proje AK yetkilileri tarafından Dışişleri Bakanlığı aracılığı ile Genel Müdürlüğümüze gönderilmiş ve projenin uygulanabilirliği üzerindeki görüşlerimiz 1998 Mart ayı sonunda ülkemize gelen Program Sorumlusu Bayan Anita Hazenberg'e bildirilmiştir. Projenin analiz aşaması ile ilgili olan ve analiz çalışmasının önemli bir kısmını kapsayan meslek standartlarının tespiti çalışması sonuçlandırılmak üzeredir. 1998 Temmuz ayı içerisinde yapılan toplantıda ise, analizlerin neticelendirilmesinin ardından, temel eğitimin müfredatının hazırlanması konusunda mutabakata varılmıştır. Bu çalışma için, sistemimizi incelemek ve projenin analiz aşamasını sonuçlandırmak üzere bir temsilci gönderilmiş ve bu şahıs konuyla ilgili olarak teşkilatımızca görevlendirilen kişilerle ve ilgili birimlerle çalışarak örnek bir CD hazırlamak üzere ülkesine dönmüştür. Çalışmalar yoğun bir şekilde sürdürülmektedir.

British Council ile Koordineli Yürütülen Çalışma :

British Council Türkiye Temsilciliğinin Emniyet Teşkilatımız ile koordineli olarak bir insan hakları projesi gerçekleştirme talebi olmuştur. Ana başlıklarını kendilerinin belirlediği söz konusu proje; karakollardan istifade etmek suretiyle aile içi şiddet konularının araştırılması, Polis Akademisi ile koordineli seminerler, konferanslar düzenlenmesi, bu amaçla İngiltere'den uzmanlar getirilmesi, gibi konuları içermektedir. Planların hayata geçirilmesi için karşılıklı toplantılar devam etmektedir.

CIDA ile İşbirliği :

İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulunca alınan *"İnsan hakları konusunda Türkiye'ye yardımcı olmaya hazır olduklarını beyan eden dost ülkelerde kolluk güçleri ve cezaevi yöneticilerinin bilgi ve görgülerini artırmaları, incelemelerde bulunmaları veya düzenlenecek eğitim programlarına katılabilmeleri için hazırlık çalışması yapılması ve gerekli girişimlerde bulunulması"* kararı doğrultusunda, çeşitli dış temsilciliklerimiz vasıtasıyla yapılan girişimler sonucunda, Kanada'da teknik yardım programlarından sorumlu kurum olan Canadian International Development Agency (CIDA) işbirliği teklifinde bulunmuş olup, bu çerçevede 4 kişilik bir Kanada heyeti ülkemizi ziyaret etmişlerdir.

Heyetle yapılan görüşmelerde, yapabileceklerini beyan ettikleri eğitim yardımlarından Dairemizle de ilgili olan;

- Güvenlik elemanlarımızın Kanada da eğitim seminerlerine katılmalarının sağlanması,
- Kanadalı uzmanların Türkiye'de düzenlenecek kurslarda görevlendirilmeleri,
- İnsan hakları konusu ile doğrudan bağlantılı olan kimlik kontrolü, üst araması, gözaltına alma, tutuklama, sorgulama ve silah kullanma konularında yeni tekniklerin ve bilgisayar destekli programların öğretimi,
- Modern sorgulama teknikleri gibi konularda karşılıklı yardımlaşmaların yararlı olacağı kendilerine iletilmiş olup, hazırlayacakları projenin onaylanmasından sonra mutabık kalınan işbirliği konuları hayatiyet kazanacaktır.

4. Kayıp Şahıslar ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Kayıp Kişileri Araştırma Büro Amirliğinin İhdas Edilmesi :

20 Aralık 1996 tarihi itibarıyla TEMÜH Daire Başkanlığı İnsan Hakları ve Yurtdışı İlişkiler Şube Müdürlüğü bünyesinde "Kayıp Kişileri Araştırma Büro Amirliği" faaliyete geçirilmiş olup, 24 saat çalışma usulü esas alınarak, 418 24 06 nolu faks ve 412 33 36 nolu telefon tahsis edilerek, vatandaşların rahatça müracaat edebilecekleri bir konuma getirilmiştir. Kayıp Kişileri Araştırma Gezici Merkezinin Faaliyete Geçirilmesi

Ayrıca, kayıp kişiler ile ilgili olarak diğer illere giderek araştırma yapmak için "Kayıp Kişileri Araştırma Gezici Merkezi" adında özel olarak imal edilmiş, bilgisayar, telefon, faks ve megafon sistemine sahip tam teçhizatlı küçük bir otobüs tahsis edilmiştir.

Kayıp Kişilerle İlgili Form :

Kayıp kişilerin ülke çapında tam olarak araştırılması konusunda Asayiş Daire Başkanlığı koordineli olarak ortak bir form düzenlenmiş, 26.06.1997 tarihinde bir genelge ile (80) İl Emniyet Müdürlüklerine gönderilmek suretiyle kayıp şahısların araştırılmasında yeknesaklık sağlanarak işlemlerin hızlı ve sürekliliği temin edilmiştir.

İnsan Hakları Derneği Raporlarında Geçen İddiaların Araştırılması :

İnsan Hakları Demeği (İHD) ve diğer kuruluşlar ile basına intikal eden kayıplarla ilgili haber ve bilgiler takip edilerek, neticelendirilmeye devam edilmektedir. Ülkemiz genelinde faaliyet gösterdiği tarafımızca bilinen sivil toplum örgütleri İnsan Hakları kavramının çeşitli boyutlarında faaliyet göstermektedirler. Bu demek ve kuruluşların yayımladıkları raporlarda ileri sürdükleri iddialar anılan Büro tarafından araştırılmakta ve neticede kamuoyuna açıklandığında Güvenlik Güçleri adına müspet etkileri olacak çarpıcı sonuçlar elde edilmektedir.

İnsan Hakları Derneğinin Dünya kamuoyuna yönelik olarak yapmış olduğu propagandalara ve iddialara yönelik olarak yürüttüğümüz çalışmalar neticesinde; *Gözaltında Kayıp İddiaları ile ilgili olarak* 1997 Ocak - 1998 haziran (dahil) aylarına ait olarak İHD tarafından yayınlanan raporlarda toplam (52) kişinin Gözaltında kaybolduğu iddia edilmektedir. Söz konusu iddialarla ilgili olarak yapılan araştırmalarda,

(9) gözaltında kayıp iddiasında adı geçen şahısların yerlerinin bulunarak ailelerine teslim edildiği,

(11) gözaltında kayıp iddiasında adı geçen şahısların, işledikleri muhtelif suçlardan dolayı tutuklanarak cezaevine konulduğu,

(1) gözaltında kayıp iddiasında adı geçen şahısların, işlemiş oldukları muhtelif suçlardan dolayı aynı zamanda polis tarafından arandığı,

(28) gözaltında kayıp iddiasında, kayıtların incelenmesi sonucunda adı geçen şahısların gözaltına alınmadıkları ve akıbetlerinin belirlenmesi amacıyla gerekli araştırmaların halen sürdüğü,

(1) gözaltında kayıp iddiasında adı geçen şahsın, halen terör örgütü içerisinde faaliyet gösterdiği,

(1) gözaltında kayıp iddiasında adı geçen şahsın nüfus kayıtlarına göre eceli ile öldüğü,

(1) gözaltında kayıp iddiasında adı geçen şahsın, polis tarafından gözaltına alındığı, daha sonra serbest bırakıldığı anlaşılmıştır.

Yargısız İnfaz İddiaları ile ilgili olarak

1997 Ocak - 1998 Haziran (dahil) aylarını kapsayan dönemde, (84) kişinin Polis tarafından Yargısız İnfaz yapılmak suretiyle öldürüldüğü ileri sürülmektedir. Söz konusu iddialarla ilgili olarak yapılan araştırmalarda ;

(30) yargısız infaz iddiasında adı geçen şahısların güvenlik güçleri ile girdikleri çatışma neticesinde ölü olarak ele geçirildiği,

(15) yargısız infaz iddiasında, fail/faillerin yakalanarak cezaevine konulduğu, - (7) yargısız infaz iddiasında adı geçen şahısların, eceliyle öldüğü,

(2) yargısız infaz iddiasında adı geçen şahsın, terör örgütü tarafından iç hesaplaşma nedeni ile öldürüldüğü,

(2) yargısız infaz iddiasında adı geçen şahısların, halen hayatta olduğu,

(13) yargısız infaz iddiasında adı geçen şahısların ölümü ile ilgili olarak olayda kusuru bulunan personel hakkında adli ve idari soruşturmanın açıldığı,

(1) yargısız infaz iddiasının asılsız olduğu,

(14) yargısız infaz iddiası hakkında ise fail/faillerinin yakalanması için araştırmaların halen devam ettiği anlaşılmıştır.

Faili Meçhul Cinayet İddiaları İle İlgili Olarak

1998 Ocak ve Haziran (dâhil) aylarına ait olarak İHD tarafından yayınlanan raporlarda toplam (159) Faili Meçhul cinayet iddiası geçmektedir. Söz konusu iddialarla ilgili olarak yapılan araştırmalarda;

(63) faili meçhul cinayet iddiasının, fail/faillerinin yakalanarak cezaevine konulduğu,

(3) faili meçhul cinayet iddiasında adı geçen şahsın, eceliyle öldüğü,

(3) faili meçhul cinayet iddiasında adı geçen şahısların, intihar ettiği,

(3) faili meçhul cinayet iddiasında, böyle bir olayın gerçekleşmediği, olayın asılsız olduğu ve iddia konusu şahsın, halen hayatta olduğu,

(5) faili meçhul cinayet iddiasında adı geçen şahısların, terör örgütleri tarafından iç hesaplaşma nedeni ile öldürüldüğü,

(80) faili meçhul cinayet iddiasında, fail/faillerinin yakalanması için çalışmaların sürdürüldüğü,

(2) faili meçhul cinayet iddiasında faillerin tespit edildiği ancak halen firarda olan faillerin yakalama çalışmalarının devam ettiği tespit edilmiştir.

Kayıp İddialarının Araştırılması ile İlgili Mevcut Çalışmalar :

Eldeki belgelerle sabitlenmiş bu sonuçlar, insan hakları konusunda faaliyet gösteren Dernek ve Kuruluşlarla irtibat kurulmamasından, yeterince basın ve yayın organlarının değerlendirilmediğinden, ülkemizi ve güvenlik güçlerini haksız yere zan altında bırakan asılsız iddialar yurtiçinde ve yurtdışında ülke menfaatlerini zedelemektedir.

Bu bağlamda; İHD'nin yetkili şahısları ile yapılan gayri resmi görüşmede, derneğin ileri sürdüğü iddiaların çoğunun asılsız ve yalan olduğu kendisine bildirildiğinde, gerçeğe aykırı iddiaların tespiti halinde ve derneğe yazılı ile bildirilmesi durumunda bir sonraki raporlarında bu tespitlere yer verebileceklerini bildirmiştir.

Ülkemizde, insan hakları alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri ile temasa geçilerek bu örgütlerden gelecek birer temsilcinin katılımıyla, periyodik toplantıların düzenlenmesi, bu toplantılarda hazırlanacak raporlar ile insan haklarının ülkemizde iyileştirilmesi konularında fikir teatisinde bulunularak yeni çalışmalar yapma yönünde kararlar alarak uygulamaya geçirilmesinin de faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca, basın ajansları ile de kurulan irtibat sonucunda; kamuoyu oluşturulması, baskı gruplarının yanlış bilgilerle insan hakları konusunu istismar etmelerini engellemek amacıyla, etkili ve çarpıcı araştırma sonuçları ile kaynak ve materyallerin gereğince değerlendirilebilmesi maksadıyla, periyodik basın toplantılarının düzenlenmesi ve araştırma neticelerinin belli başlı bilinen basın yayın organlarına gerektiğinde doğrudan verilebilmesinde ülke menfaatleri açısından büyük yarar mülahaza edilmektedir. Bunun bir somut gelişmesi ise, bazı basın ajanslarından gelen program teklifleri çerçevesinde, yukarıda bahsedilen etkin ve çarpıcı araştırma sonuçlarının, anılan haber ajansı vasıtasıyla basın yayın organlarına dağıtılması için sorumlu bir yetkilinin katılımı ile hazırlanacak bir televizyon programında dile getirilmesi ve diğer televizyon kanallarına da dağıtılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Cumartesi Anneleri İle İlgili Olarak :

Oluşturulan bir ekip tarafından, kamuoyunda "Cumartesi Anneleri" olarak bilinen ve gözaltında kayıp iddiaları ile İstanbul'da eylem yapan ailelere, kayıpları konusundaki müracaatlarını almak amacıyla 08.05.1997 tarihine kadar (18) hafta boyunca Kayıp Kişileri Araştırma Gezici Merkezi otobüsü ile Merkezden oluşturulan bir ekip ile İstanbul'a gidilmiş ve halen İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından her hafta eylemin yapıldığı Galatasaray Meydanına gidilmektedir.

20.12.1996 ile 11.09.1998 tarihleri arasında "Gezici Merkeze" (52), "Kayıp Kişileri Araştırma Bürosu"na (210) olmak üzere toplam (262) kayıp kişi müracaatı yapılmış olup, bu müracaatların incelenme neticesinde ;

Terör nedeni yada etkisiyle veya gözaltında kayıp iddiası olarak değerlendirilen (155) kayıp müracaatının araştırılması işlemi TEMÜH Daire Başkanlığınca yerine getirilmiş, neticede bu müracaatlardan;

(57) kayıp şahsın, yerlerinin bulunarak ailelerine bilgi verildiği, Kaybolduğu iddia edilen (36) şahsın bulunması için halen araştırmaların sürdürüldüğü Haklarında yapılan araştırmalar neticesinde yurtdışına çıkma ihtimalleri bulunan (9) şahsın, İnterpol'e üye ülkeler nezdinde Sarı Bültenle aranmalarına devam edildiği, Kaybolduğu iddia edilen (53) şahıs hakkında da "kayıp" koduyla tanzim edilen GBT fişleri ile ülke çapında arama çalışmalarının Jandarma-Gümrük ve Polis işbirliği ile sürdürüldüğü tespit edilmiştir.

Ayrıca, haklarında müracaat yapılan diğer (107) kayıp şahsın tahkikatları neticesinde, evden kaçma, kendi iradeleri doğrultusunda ailelerinden ayrı yaşama, tatil yapmak maksadı ile ailesine haber vermeden evden ayrılma gibi asayiş konulu kayıp müracaatları olduğundan Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde bulunan Kayıp Kişileri Araştırma Birimine gönderilmiş, arama işlemleri koordineli olarak anılan Daire Başkanlığınca yürütülmektedir.

İnterpol İle İşbirliği (Sarı Bülten) :

İnterpol ile 31.07.1997 tarihinde işbirliğine geçilmiştir. Kayıp olduğu iddia edilen kişilerle ilgili olarak yapılan araştırmalarda (8) kişinin yurtdışına çıkma ihtimali tespit edildiğinden bu kişiler hakkında İnterpol Daire Başkanlığıyla koordineli olarak "Sarı Bülten" çıkarılması işlemleri bitmiş bulunmakla birlikte, benzeri durumu olan (11) şahıs hakkında da sarı bülten çıkarılması işlemleri devam etmektedir.

KİHBİ Uygulaması :

KİHBİ Daire Başkanlığı ile yürütülen ortak çalışmalar neticesinde, kayıp kişilere ilişkin olarak yapılan çalışmaların devamlılığının sağlanması, haklarında bilgi elde edilmesi durumunda koordinenin tam kurulabilmesi maksadıyla, 04.07.1997 tarihinde KİHBİ Daire Başkanlığı'nın (80) İl Valiliğine gönderdiği bir genelge ile uygulamaya geçilmiş, kayıp şahısların ülke çapında arama kayıtlarının bilgisayar ortamına geçilerek yapılması sağlanmıştır. İlk etapta; müracaatlarda (39) ve İnsan Hakları Derneğinin iddia ettiği (19) kayıp olmak üzere toplam (58) şahsın ülke genelinde KİHBİ Daire Başkanlığı ile müştereken aranmasına başlanmıştır.

Ayrıca, KİHBİ ile koordineli çalışmadan azami verim alınabilmesini teminen, bilgisayar haberleşmesinin doğrudan sağlanması için çalışmalar devam etmektedir.

Kayıp Şahısların Araştırılması ile İlgili Olarak Yapılması Planlanan Çalışmalar İnternet Ortamında Kayıp Şahıs Sayfalarının Açılması :

Kayıp kişiler konusu çağdaş demokratik ülkelerin de sıkıntılı konularında birisidir. Bu teknik bütün gelişmeler seferber edilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri bu konuda yoğun olarak İnternet üzerinde sayfalar açmakta, bir çeşit İnterpol görevini milyonlarca bilgisayar ortamında hiçbir masrafa katlanmaksızın gerçekleştirmektedir. Bu konuda verilecek bir karar doğrultusunda, önceden oluşturulmuş İnternet Komisyonunun teknik koordinesinde kayıp şahısların yurtiçinde ve yurtdışında aranması işlemi bilgisayar ortamında da yapılabilecektir.

İkamet ve Kimlik Bildirme Zorunluluğunun İşler Hale Gelmesi :

Mevcut mevzuat hükümleri her ne kadar, ikamet değişikliklerinde muhtarlıklara kayıt sırasında önceki muhtarlığın İkamet Değişikliği İlmühaberini zorunlu olarak istiyorsa da, pratikte bunun uygulanmadığı herkesçe malumdur. Bu sistemin çağdaş ve uygulanır hale getirilmesi, kayıp şahısların araştırılması işlemlerini verimli kılacağı gibi, suç ve suçluluğun önlenmesi konularında büyük fayda sağlayacağı bilinen bir gerçektir. Gelişmiş ülkelerdeki uygulama örneklerine bakıldığında, mahalle idare birimlerinin nüfus bilgilerine dayanarak oluşturdukları ikamet kütük bilgileri bilgisayar ortamlarında muhafaza edilmekte, bu bilgilere güvenlik güçleri istediğinde terminal bağlantısı bulunan bütün kişisel bilgisayarlardan (PC) ulaşabilmektedir. Bu konuda Belçika polisi benzer ülke örneklerinden bir adım daha ileriye giderek kütüğe bağlantılı olarak parmak izi terminalleri de oluşturmuş bu modem bağlantılarını da ekip araçlarına koymuş olduğu diz üstü bilgisayar (lap top) ile sağlamışlardır. Bu sistem her ne kadar bir finansman sorunu gibi görünse de neticede sağlayacağı verim ve delilden sanığa prensibine sağlayacağı yarar bakımından insan hakları konusunda ülkemize büyük faydalar sağlayacaktır. Uzun vadeli ve masraflı bu sistemin proje haline getirilmesi için imkanların seferber edilmesi gerekmektedir.

Kişisel Numara Projesi :

Yukarıda bahsedilen sistemin zorunlu bir parçası olan bütün vatandaşların bir numarası olması konusu hali hazırda İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ile Maliye Bakanlığı Vergi Kontrolleri Genel Müdürlüğü'nün ciddi anlamda proje değerlendirmeleri bulunmaktadır. Bu birimler ile koordine kurulmak sureti ile Bakanlıklararası bir komisyon nezaretinde başlatılacak çalışmalarda, kurulması düşünülen kişisel numara sisteminin güvenlik güçlerine de bilgi bazında fayda sağlayacak şekilde düzenlenmesinde fayda mülahaza edilmektedir.

Parmak İzlerinin Nüfus Hüviyet Cüzdanlarına Konulması :

Suç ve suçlularla mücadelede büyük faydalar sağlayacağı bilinen bir gerçektir. Ancak, bu konu yıllar öncesinde gelişmiş ülkelerde büyük toplum tartışmaları yaratmış ve insan temel haklarına aykırılıktan bir sonuca varılamamıştır.

Ancak, parmak izlerinin bilgisayar ortamında saklanması konusunda gerekli finansal desteğin sağlanması konusunda Koordinatör Üst Kuruldan destek alınması, bu konuda Emniyet Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Daire Başkanlığı bünyesinde mali nedenlerle proje aşamasında yavaş ilerleyen çalışmaya hız kazandıracak, kayıp kişilerin parmak izi kullanılarak tüm iller nezdinde aranması uygulaması başlatılabilecektir."

* Komisyonca hazırlanan ve **8 Şubat 1993** tarihinde Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığına gönderilmiş bulunan, **Almanya'nın Mölln Kentinde Türklere Yönelik Saldırıya İlişkin Rapor** hakkında Dışişleri Bakanlığınca yapılan işlemler ve sonuç değerlendirmesi şu şekildedir:

"23 Kasım 1992 tarihinde Schleswig-Holstein eyaletinin Mölln kasabasında vatandaşlarımıza ait iki ev ırkçılar tarafından yakılmış, yangında Bahide Arslan, Yeliz Arslan ve Ayşe Yılmaz hayatlarını kaybetmiş, ikisi ağır olmak üzere sekiz vatandaşımız da yaralanmıştır.

İrkçı kundaklama eyleminin faillerinin 22.04.1993 tarihinde Schleswig'deki Eyalet Yüksek Mahkemesinde başlayan yargılanmaları, 08.12.1993 tarihinde karara bağlanmıştır. Suçları sabit görülen faille-re Alman yasalarının öngördüğü en ağır cezalar verilmiştir. Buna göre, faillerden Michael Peters ömür-boyu, Lars Christiansen ise rüşet yaşına erişmemiş olması dolayısıyla 10 yıl ağır hapse mahkum olmuştur.

Üç vatandaşımızın hayatını kaybetmesine, sekiz vatandaşımızın da yaralanmasına yolaçan kundaklama olayı, Türk ve Alman kamuoyunda büyük infiale sebep olmuştur. Olay, Büyükelçiliğimiz ve Başkonsolosluğumuzun katkılarıyla vatandaşlarımızca düzenlenen yürüyüşlerle ve çeşitli derneklerin basın bildirileriyle tel'in edilmiştir. Hamburg'da gerçekleştirilen yürüyüşe otuzbini vatandaşlarımızdan olmak üzere, kırkbinin üzerinde insan katılmıştır.

Kundaklama hadisesinin haftasında, başta Kırşehir Milletvekili Sabri Yavuz Başkanlığındaki TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu heyeti ve Bonn Büyükelçimiz olmak üzere, çok sayıda yetkili Mölln'e gelerek aileye başsağlığında bulunmuşlar ve mahalli yetkililerle görüşmeler yapmışlardır.

Hamburg Başkonsolosluğumuzun sürekli irtibat halinde olduğu Mölln Belediyesi, saldırıyı müteakip 43 kişiden oluşan toplam onbeş aileye yaklaşık 19.000 DM tutarında giyim eşyası, mobilya ve nakdi yardımda bulunmuş, ayrıca çocukların okul ve hastane masrafları için 26.000 DM sarfetmiştir.

Arslan ailesi için açılan banka hesabına gönderilen bağışlardan da aileye büyük miktarda para yardım ulaştırmıştır. Mölln Belediyesi, yanan evin onarımının tamamlanmasına dek, Arslan ailesine geçici bir konut tahsis etmiştir. Aile, halihazırda onarımı tamamlanan eski evde ikamet etmektedir.

Mölln katliamı, her yıl "Verein Einander Leben" (Birlikte Yaşam Derneği) isimli bir Alman kuruluşunun da katkıları ve Hamburg Başkonsolosluğumuz, Türk dernekleri, Mölln Belediyesi yetkilileri ile çok sayıda vatandaşımız ve Almanların katılımıyla Mölln kentinde çeşitli toplantılar ve yürüyüş ile anılmaktadır.

*** 18 Mart 1993 tarihinde Meclis Başkanlığı'na sunulan Hollanda'nın Venlo Kentinde Hüseyin Köksal adlı Türk vatandaşının polislin kötü muamelesi sonucu ölümü ile ilgili rapor** Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığına sunulmuştur. Dışişleri Bakanlığının raporla ilgili değerlendirme notu şu şekildedir:

"Hollanda'nın Venlo Kasabasında ikamet eden Hüseyin Köksal adlı vatandaşımız Hollanda Trafik Kanununun 26/1 maddesini ihlal etmek suçundan sanık olarak Hollanda polisince gözetim altına alınmasını müteakip kaldırıldığı hastanede 8.01.1993 tarihinde vefat etmiştir.

Bunun üzerine Lahey Büyükelçiliğimizce derhal Hollanda Dışişleri Bakanlığı nezdinde girişim yapılarak olay hakkında bilgi talep edilmiştir. Ayrıca, keyfiyetin mahallinde incelenmesi ve izlenmesi hususunda olayın cereyan ettiği yerdeki Temsilciliğimiz olan Rotterdam Başkonsolosluğumuzca yerel makamlar nezdinde yapılan araştırma ve ölen vatandaşımızın ailesi tarafından tutulan avukatla yapılan temaslar sonucunda Hollandalı iki özel müfettiş tarafından bir araştırma raporu hazırlandığı, olaya adı karışan Hollandalı polislerin ihmal ve kusurlu davranışlarının bu raporda belirtildiği anlaşılmıştır.

Lahey Büyükelçiliğimizden alınan bilgilere göre, Roermond Sorgu Yargıçlığı tarafından, yürütülen ön adli soruşturma sonucunda, olayla ilgisi bulunan polis görevlilerinden Çavuş Dirk Krowel hakkında Hollanda Ceza Kanununun "kötü muamele" ile ilgili maddeleri uyarınca kovuşturma yapılması, Köksal ailesinin Temyiz Mahkemesine başvurma imkanı saklı kalmak üzere, diğer beş polis görevlisi hakkında cezai kovuşturmaya mahal bulunmadığının kararlaştırıldığı tespit edilmiştir.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesi beş Milletvekilimiz 8-15 Şubat 1993 tarihlerinde Hollanda'ya giderek bu konuda Hollanda Dışişleri, İçişleri ve Adalet Bakanları ve ayrıca, Venlo Belediye Başkanı ile görüşmelerde bulunmuşlar, gerekli incelemeleri yapmışlardır. Ayrıca, 9-11 Mart 1993 tarihlerinde Hollanda'yı ziyaret eden İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı Sayın Mehmet Kahraman da Venlo'daki ölüm olayını ve polisler verilen disiplin cezalarını ele almak üzere Lahey'de görüşmeler yapmıştır.

Hollanda Dışişleri Bakanlığı Lahey Büyükelçiliğimize tevdi ettiği bir Nota'da, olaya karışan üç polise verilen disiplin cezalarının 1993 yılı Mart ayında yürürlüğe konulduğu, Başsavcının söz konusu polislerin ihmal nedeniyle ölüme sebebiyet verdikleri ya da muhtaç durumdaki bir kişiye bilinçli olarak yardım etmediklerine dair hiçbir kanıt bulunmadığından bu iddialarla yargılanamayacaklarına karar verdiği, öte yandan yine Başsavcının polislerden birinin saldırı iddiasıyla yargılanacağını ifade ettiği bildirilmiştir. Nota'da ayrıca müteveffanın ailesinin Başsavcının kararı aleyhine İstinaf Mahkemesine başvurduğu da kaydedilmiştir.

Daha sonra alınan bilgilere göre, ilgili Hollanda Mahkemesi polis memuru Dirk Krowel'in yargılanmasına gerek olmadığı yönünde bir karar almış; ancak Den Bosch Savcısı Yüksek Mahkemeye başvurarak, Köksal'ın ölümünde aşırı şiddet kullandığı gerekçesiyle adigeçenin tekrar mahkemeye çıkartıla-

rak yargılanmasını talep etmiştir. Ancak daha önce Roermond Savcılığınca açılan davada beraat eden adı geçen polis memuru, bu defa Den Bosch Savcılığının Yüksek Mahkemede açtığı davada da suçsuz bulunmuştur. Söz konusu Mahkeme, olayda "gereksiz şiddet kullanılmadığı" görüşünden hareketle, 1994 yılında emekliye ayrılan polis memuru Krowel hakkında beraat kararı almıştır. Yüksek Mahkemenin aldığı bu kararla dava 1995 yılının Nisan ayında kapanmıştır."

* **8 Haziran 1993** tarihinde Meclis Başkanlığına sunulduktan sonra Başbakanlık ve Adalet Bakanlığına gönderilen **Diyarbakır Cezaevi Raporu**, Adalet Bakanlığında bulunamazken, Başbakanlıkta bilgi için gönderildiğinden herhangi bir işleme tabi tutulmamıştır.

* Batı Trakya Türk Azınlığı önde gelenlerinden **Sadık Ahmet ve Ahmet Faikoğlu Aleyhine Açılmış Olan Davalarla İlgili 6 Nisan 1994 Tarihli Rapor** Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir. Dışişleri Bakanlığından gelen raporla ilgili değerlendirme notu aşağıdaki gibidir:

"Anılan rapordan sonra Batı Trakya Türk Azınlığı'nın temel hak ve özgürlüklerinin kullanımı konusunda kaydedilen gelişmeler ve bunlara ilişkin değerlendirme müteakip paragraflarda sunulmaktadır.

1. Yunan Yönetimi'nin, Batı Trakya Türk Azınlığı'nın vatandaşlık ve azınlık haklarını ihlal eden uygulamalarına karşı yaygın bir hukuk savaşı verilmektedir. Son üç yıldır Türkiye'de Avrupa Konseyi mekanizmaları hakkında bilgilendirilen soydaş avukatların giderek daha etkili olmalarıyla bazı olumlu sonuçlar elde edilmiştir.

Eczane açabilmek için İskeçe ve Gümülcine'de on yıla yakın bir süre idari ve adli düzeylerde mücadele vermiş olan Yüksel Nurioglu 1991 yılında Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na (AİHK) başvurmuş ve başvurusu kabul edilmiştir. Nurioglu'nun talep ettiği tazminat miktarını yüksek bulan Yunanistan "dostça çözüm" önerisini kabul etmemiş ve dosyanın Delegeler Komitesine gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Delegeler Komitesi 1996'da oybirliğiyle ihlal kararına varmış ve Yunanistan'ı tazminat ödemeye mahkum etmiştir. Nurioglu Gümülcine'de eczanesini açmıştır.

Hakkında fesih kararı bulunan Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği'nin bir dönem başkanlığını yapmış olan Adnan Raif, Dernek üyeleriyle yaptığı yazışmalarda Türkçe yer isimleri kullandığı gerekçesiyle bir yıl, görevden uzaklaştırılma cezasının sona ermesine rağmen göreve başlatılmaması üzerine İdare Mahkemesi'nde açtığı davayı kazanmış, fakat mahkeme kararı uygulanmadığı gibi Raif'in iş aktine de son verilmiştir. Bunun üzerine Raif 1994 Nisan ayında AİHK'ya başvurmuştur. AİHK, ihlal olduğuna oybirliğiyle karar vermiştir. Halen Yunanistan'ın ödeyeceği tazminat miktarı pazarlık edilmektedir. Bu arada, Adnan Raif, iş aktinin feshi kararının iptali talebiyle 11 Aralık 1996 tarihinde Gümülcine İstinaf Mahkemesi'nde açtığı davayı kazanarak 23 Şubat 1998 günü görevine başlatılmıştır.

Atina Barosuna kayıtlı üç avukatın, Sadık Ahmet ve Ahmet Faikoğlu'nun yurtdışında Yunanistan aleyhinde faaliyette bulunanların idari kararlar vatandaşlıktan çıkartılmalarını öngören Vatandaşlık Kanunu'nun 20. maddesi uyarınca vatandaşlıktan çıkartılmaları için yaptıkları müracaat Yunanistan İçişleri Bakanlığı'nca reddedilmiştir. Söz konusu üç avukat, bu kararın iptali amacıyla Yunan Danıştay'ına başvurmuşlardır. Dava dosyasının eksik olduğu gerekçesiyle birkaç kez ertelenen dava, 22 Mayıs 1997 tarihinde Larissa Üç üyeli Temyiz Mahkemesinde yapılan duruşmada sonuçlanmış ve Faikoğlu 2'ye 1 oyla beraat etmiştir.

Rodop Bağımsız Milletvekili merhum Dr. Sadık Ahmet 1989 seçimleri için, aynı yılın Ekim ayında dağıttığı seçim propaganda amaçlı bildiride, Batı Trakya'daki azınlığa "Türk Azınlık", "Müslüman Türk Azınlık" ve "Türkler" olarak değindiği için, 28 Ocak 1990 tarihinde İskeçe Ceza Mahkemesince halkın huzurunu bozmaktan suçlu bulunmuş ve 1 ay hapis cezasına çarptırılmıştı. Bu mahkumiyetin 30 Mart 1990 tarihinde Patras İstinaf Mahkemesi tarafından onanması üzerine Dr. Sadık Ahmet AİHK'na bireysel başvuruda bulunulmuş ve Komisyon 1 Temmuz 1994 tarihinde yaptığı duruşmada başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vererek, tarafları dostça çözüme davet etmiştir. Sadık Ahmet'in "dostça çözüm" önerisini kabul etmemesi üzerine Komisyon raporunu AİHD'ye intikal ettirmiştir. AİHD, bazı hakimlerin "karar değiştirmeleri" üzerine iç hukuk yolları tüketilmemiş olduğu sonucuna vararak davayı esas-

tan görüşmemiştir. Bazı hakimler ise, verdikleri mütalaalarda dava görüşülmüş olsaydı ihlal olduğu kararı verileceği şeklinde şerh koymuşlardır.

İskeçe Türk Birliği'nin kapatılması yönündeki sonuçlanmamış dava dosyası İskeçe Türk Birliği avukatları tarafından 12 yıl aradan sonra 20 Mart 1998 tarihinde yeniden gündeme getirilmiştir. Duruşma tarihlerinin geciktirilmesi halinde dosyanın daha üst yargı yollarına taşınması öngörülmektedir. Öte yandan, Batı Trakya'daki soydaşlarımızın "Türk" adını kullanarak dernek, siyasal parti veya sendikalar kurmaları ve bunların Yunan mevzuatına göre tescilini istemeleri, bu taleplerinin reddolunması halinde ise derhal hukuk yollarına başvurmaları için çalışmalarda bulunmaktadır.

2. Siyasi hakların kullanımı konusunda soydaşlarımızın yerel seçimlerde elde ettikleri başarıdan söz edilebilir. Yunanistan'da 11 ve 18 Ekim 1998 tarihlerinde yapılan yerel seçimlerde Batı Trakya'da Rodop İli'ne bağlı 3 ve İskeçe İli'ne bağlı 1 olmak üzere toplam 4 belediyede soydaşlarımız belediye başkanı olarak seçilirken, İskeçe'nin dağlık bölgesinde bulunan 4 nahiye de soydaşlarımız nahiye müdürü olarak seçilmişlerdir. Toplam 13 soydaşımız İl Meclisi, 17 soydaşımız da Belediye Meclisi üyesi seçilmiştir. Batı Trakya Türk Azınlığı'nın 1994 seçimlerine oranla büyük kent, vilayet ve belediye meclislerinde temsil bakımından bir kaybı olmamıştır.

3. Vatandaşlık Kanunu'nun ayırımcı 19. maddesi 11 Haziran 1998 tarihinde Yunan Parlamento-su'nda iptal edilmiştir. Bununla birlikte, yasa iptalinin geriye dönük etkisi olmayacağı açıklanmıştır. Vatandaşlıktan atılan binlerce soydaşlarımıza vatandaşlıkları iade edilmeyecektir.

4. Komünist sızmaları önlemek için ihdas edilmiş olan yasak bölgenin bugün azınlığın bir bölümünü diğerinden ve dış dünyadan tecrid etmek için uygulandığı kuşkusuzdur. Zira, 1980'li yılların başından beri tehdidin kuzeyden değil batıdan geldiğini savunan PASOK Hükümetlerinin bu uygulamayı sona erdirmeleri gerekirdi. Ancak yasak bölge uygulaması halen sürmektedir.

5. Son beş yıldır Azınlık bireyleri arasında veya Yunan kökenlilerin Azınlık bireylerine taşınmaz satışına seçici olarak izin verilmeye başlanmıştır. Ancak, izinlerin verilmesinde aylarca süren uzun bekletmeler gibi caydırıcı önlemler sürdürülmektedir.

6. Eğitim konusunda kitap ve kontenjan öğretmenlerinden sadece 16'sına izin verilmesi gibi sorunlar devam ederken, ortaokullara giriş için uygulanmakta olan kur'a sisteminin iptali yönünde bazı adımlar atılmıştır. 1998-99 öğretim yılının başında Azınlık Milletvekillerinin çabaları sonucunda Yunanistan Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı, Doğu Makedonya Genel Sekreterliği'ne yazı göndererek kur'a sisteminin iptali ve azınlık ortaokulu ve lisesine girecek öğrencilerin sayısının çift vardiya uygulamasına geçilmek suretiyle artırılmasına ilişkin Azınlık temsilciliklerinin taleplerinin kabul edildiğini bildirmiş, teklif olunan düzenlemelerin gerçekleştirilmesi için gerekli işlemlere başlanılması talimatını vermiştir. Ancak bu uygulamanın önümüzdeki yıllar için de geçerli olup olmayacağı bilinmemektedir.

7. İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin Ağa aleyhine yayınladığı dini içerikli mesajlarda makam gaspında bulunduğu iddiasıyla açılmış bulunan davalar sonuçlandırılmamakta, ileri tarihlerde yeni duruşma günleri verilerek yıldırma politikasına devam olunmaktadır. İskeçe Seçilmiş Müftüsü aleyhine açılan davaların sayısı 13'e, hakkında verilen mahkumiyet cezalarının toplamı ise 79 ay'a ulaşmış bulunmaktadır.

Batı Trakya Türk Azınlığı'nın uluslararası hukuk ve andlaşmalardan kaynaklanan meşru haklarının kullanımı konusundaki gelişmeler dikkatle izlenmeye devam olunmaktadır."

* **28 Mart 1995** tarihinde Meclis Başkanlığına sunulan **Pakistan/Keşmir Raporu** Başbakanlığa bilgi için gönderildiğinden herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmazken, raporun ayrıca gönderildiği Milli Savunma, İçişleri ve Adalet Bakanlıklarında bulunamadığı anlaşılmıştır. Ayrıca bu çalışma Hindistan tarafının değerlendirilmesi alınmadığı için eksik kalmıştır.

* **4 Aralık 1996** tarihinde Meclis Başkanlığına sunulan ve **24 Eylül 1996 Tarihinde Diyarbakır Cezaevinde Yaşanan Olayların İncelenmesi Sonucunda Hazırlanan Rapor**, gönderilmiş olduğu Başbakanlık, Milli Savunma, Adalet, İçişleri ve Dışişleri Bakanlıklarından, sadece İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkları tarafından değerlendirilmiştir. İçişleri Bakanlığından gelen değerlendirme yazısı şu şekildedir:

"**24 Eylül 1996** tarihinde Diyarbakır E Tipi Kapalı Cezaevinde meydana gelen ve 10 tutuklu ve hükümlünün ölümü ile, pek çok kolluk görevlisinin yaralanmasıyla sonuçlanan olaylarla ilgili olarak, Cumhuriyet Başsavcılığınca aynı gün soruşturma başlatılarak hazırlık dosyası 23 Kasım 1996 tarihinde İl İdare Kuruluna gönderilmiştir. İl İdare Kurulunca da, sanıklara atılı suçun koğuşturmanın adli görev cümlesinde olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilerek, hazırlık dosyası 19 Aralık 1998 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığına iade edilmiştir.

Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan soruşturma sonucunda, Diyarbakır İl jandarma Komutanlığında görevli 1 subay, 3 astsubay, 2 uzman jandarma çavuş, 22 er, 37 polis memuru hakkında "Görevi ihmal, zaruretin tayin ettiği sınırı aşarak katil kastı olmaksızın faili gayri muayyen bir şekilde müessir fiil sonucu ölüme sebebiyet vermek" suçlarından 23 Aralık 1996 gün ve 1996/478 sayılı iddianame tanzim edilerek; Diyarbakır 3 üncü Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir. Adı geçen personelin yargılanmaları halen devam etmektedir.

Bakanlığımızca konu hakkında yapılan çalışmalar ise şöyledir.

Jandarmanın cezaevlerindeki olaylara müdahalesi sırasında modern müdahale yöntemlerinin kullanılması hayat kaybının ve yaralanmaların önüne geçilmesine ilişkin gerekli çabaların gösterilmesi konusunda Kasım 1996 tarihinde talimatlar yayımlanmıştır.

Jandarma personelinin görevini icra ederken insan hakları açısından uyulması gereken hususların belirtildiği bir broşür hazırlanarak 25.05.1998 tarihinde yayımlanmıştır.

4.11.1998 tarihinde cezaevlerinde tutuklu ve hükümlülerin sevk ve nakillerinde jandarma görevlileri tarafından tutuklu ve hükümlülere kötü muamelede bulunulmaması için gerekli tedbirlerin alınması konusunda emir yayımlanmıştır."

Dışişleri Bakanlığından alınan yazı ise şu şekildedir:

"24.09.1996 tarihinde Diyarbakır Cezaevi'nde meydana gelen olaylar ile ilgili olarak Adalet Bakanlığımızdan alınan bilgiler dış teşkilatımıza gönderilmiş ve söz konusu olayları ülkemiz aleyhine istismar etme çabası içinde olan Batılı ülkelerdeki çevrelerin bu faaliyetlerinin önlenmesi için gerekli çalışmalar yapılmıştır."

* **19 Şubat 1998** tarihinde Meclis Başkanlığına sunulan **Batman-Sason Raporu**, Başbakanlık, Milli Savunma, İçişleri ve Adalet Bakanlıklarına gönderilmiştir. Rapor Başbakanlıkça herhangi bir işleme tabi tutulmazken, Adalet Bakanlığının kayıtlarında bulunamadığı için değerlendirilememiştir. İçişleri Bakanlığından gelen değerlendirme yazısı ise şu şekildedir:

"söz konusu raporda yer alan olaylarla ilgili olarak haklarında idari ve adli soruşturma açılan Jandarma personeli bulunmamaktadır."

Milli Savunma Bakanlığından gelen yanıt ise şu şekildedir:

"Batman İli Sason İlçesinde bazı köylülerin askerler tarafından mayınlı tarlada yürümeye zorlandıkları iddiası ile ilgili olarak T.B.M.M. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından hazırlanan rapor Genel Kurmay Başkanlığına intikal ettirilmiş ve rapor hakkında yapılan işlemler ve sonuç değerlendirilmeleri ile varsa getirilen değişikliklerden bilgi verilmesi istenmiştir. Genelkurmay Başkanlığınca yaptırılan araştırma sonucunda olayla ilgili herhangi bir bilgi ve belgenin bulunmadığı bildirilmiştir."

7. 20. DÖNEM 3. ve 4. YASAMA YILINDA KOMİSYONA YAPILAN BAŞVURULAR

a) Yurt içinden gönderilen dilekçeler

20 nci Dönem 3 ncü ve 4 ncü yasama yılları (1 Ekim 1997 - 18 Nisan 1999) içerisinde Komisyonu-
muza 274 adet başvuru ulaşmıştır. Başvuruların 221 adedi (%80) gerekli işlemler yapılarak sonuçlan-
dırılmış; 46 adedi (%16) için ilgili kurumlardan cevap beklenmekte ve 7 adet (%2.5) başvuru Komisyon
sekretaryası tarafından gereği yapılmak üzere incelenmektedir. Bu başvuruların konularına göre dağılı-
mı şöyledir:

İnsan Hakları İhlalleri İle İlgili Şikayetler ve Kişisel İstekler

Konu	Sayı
YARGIYA İLİŞKİN SORUNLAR	
Yargı (Diğer)	9
Genel af istekleri	5
Mahkeme kararının uygulanması istekleri	1
Davanın sonuçlandırılması istekleri, yargıda gecikme sorunları	1
Salıverilme, tutuksuz yargılanma istekleri	6
Türk Ceza Kanununda değişiklik istekleri	1
Yeniden yargılanma, mahkeme kararının değiştirilmesi istekleri	14
ASKERİ MEVZUATTAN KAYNAKLANAN SORUNLAR	
Askerlikle ilgili sorunlar	1
Yüksek Askeri Şura Kararıyla re'sen emeklilik sorunları	2
Askeri (diğer)	1
GÜVENLİK SORUŞTURMASI	
İşten çıkarılma	1
Pasaport verilmemesi	1
GÖZALTI; İŞKENCE-KÖTÜ MUAMELE	
Karakollarda kötü muamele	3
Gözaltında işkence-kötü muamele	5
Yargısız infaz iddiaları	1
CEZAEVLERİ	
Keyfi tutum ve işlemler	3
Koşulların iyileştirilmesi	4

Kötü muamele	7
Nakil isteği	8
Tedavi isteği	4

KAYIPLAR

Gözaltında kayıp	2
------------------	---

ESKİ HÜKÜMLÜLERİN SORUNLARI

İş isteği	1
Sicil isteği	1

GÜNEYDOĞU SORUNLARI

Güvenlik kuvvetlerinin uygulamalarından şikayetler	3
Terörden doğan zararların tazmini istekler	1
Yargısız infaz, şüpheli ölüm iddiaları	1
Güney Doğı (Diğer)	3

ŞİKAYETLER

Özel-kamu kuruluşlarından şikayet (KİT'LER, TEK, PTT, Firmalar)	8
Polis	12
Şikayet (Diğer)	29
Askeri personel hakkında	6
Avukat	1
Banka	2
Belediyeler	1
Doktor	4
Hakim-savcı	3
Vali-kaymakam	2

ÜNİVERSİTELER

Öğrenci sorunları	1
-------------------	---

BAŞÖRTÜSÜ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Öğrenciler	2
------------	---

ÖZÜRLÜLERİN SORUNLARI

İş istemi	1
Özürlü (Diğer)	1

İŞÇİ SORUNLARI

Emeklilik istekleri	1
İş kazaları ve malulen emeklilik sorunları	3
İşçi (Diğer)	5

MEMUR SORUNLARI

Sicil disiplin affı	1
Göreve iade istekleri	2
İntibak düzenlemesi	1

VİZE

Yabancı ülkelere vize alamama	2
-------------------------------	---

YURT DIŞINDAKİ TÜRKLERİN SORUNLARI

İşçi sorunları	1
Uygulamalardan yakınmalar	1
Yurtdışı Türk (Diğer)	4

GÖÇMEN SORUNLARI

Balkanlardan gelen Türkler	1
Vatandaşlık, oturma izni, iltica sorunları	1
Göçmen (Diğer)	1

1402 SAYILI YASADAN MAĞDUR OLANLAR

Tazminat istekleri	1
--------------------	---

GAZİ-ŞEHİT, DUL VE YETİMLERİ, AİLELERİ

Aylık bağlanması istekleri	5
Kore Gazileri	1
Tazminat istekleri	3

EMEKLİLİK SORUNLARI

Bağ-Kur'luların sorunları	3
İntibak düzenlemesi	2
Emekli (Diğer)	2

GAYRİMENKUL SORUNLARI

Hazine arazisi ihtilafları	1
İmar durumu	3
Kadastro ve tapu uyuşmazlıkları	5
Kamulaştırma	5

Miras, mülkiyet sorunları	4
Ormanlarla ilgili sorunlar	1
Gayrimenkul (Diğer)	3

MUHTELİF

Ailevi sorunlar	3
Çevre Sorunları	1
Gayriciddi başvurular	1
Memuriyet sınavı sorunları	1
Ticari sorunlar	1
Yasalarda değişiklik istekleri	7
Muhtelif (Diğer)	17
İdari uygulamalardan yakınmalar (Ceza, usulsüz işlem, vs.)	1
Köylülerin sorunları	2

YARDIM İSTEKLERİ

Yardım İstekleri	1
İş istekleri	6
Maddi yardım istekleri	4
Konut İstekleri	1
Tedavi İstekleri	2

Yapılan İşlemlere göre başvuruların dağılımı

Başvuruların 59 adedi (%26.6), başvuruda belirtilen konunun araştırılıp gereğinin yerine getirilmesi amacıyla ilgili kuruma gönderilerek konunun incelenmesi istenilmiş, yapılan yazışma sonucunda Komisyonumuza gönderilen yazı, bilgi ve belgeler ilgili başvuru sahibine bildirilmiştir.

Başvuruların 49 adedi (%22), 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümleri çerçevesinde değerlendirilemediğinden, idari işlemin aidiyeti yönüyle, gereği yapılmak üzere, ilgili kuruma havale edilmiştir.

Başvuruların 26 adedi (%11), 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümleri ve varolan yasal düzenlemeler çerçevesinde değerlendirilemediğinden ve yapılacak herhangi bir işlem bulunmadığından başvuru sahibine bilgi verilerek dosyası kapatılmıştır.

Başvuruların 25 adedi (%11), 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümleri uyarınca yapılacak bir işlemin bulunmadığından, başvuruda belirtilen sorunun çözümü için yargı yoluna başvurulması gerektiği başvuru sahibine bildirilerek dosyası kapatılmıştır.

Başvuruların 24 adedi (%10.8) 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümleri uyarınca yapılacak bir işlemin bulunmadığı, yargının görev alanına giren ve yargıda karara bağlanmış konularda, Komisyonumuzun kuvvetler ayrılığı prensibine aykırılık oluşturacak şekilde müdahalesinin mümkün olmadığı, başvuru sahibine bildirilerek dosyası kapatılmıştır.

Başvuruların 16 adedi (%7), başvuru sahibinin daha önceki başvurusu ile aynı içerikli olduğu için ilk başvuru ile birleştirilenler ve başvuru niteliğinde olmayan dilekçe ya da adressiz başvurulardan oluşmaktadır.

Başvuruların 15 adedi (%6.7), başvuruda belirtilen konularda varolan yasal düzenleme ve 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu hükümlerine göre yapılacak bir işlemin olmadığı ancak, dilekçenin ilgili kurumu bilgilendirmek ve konuyla ilgili ileride yapılacak çalışmalar aşamasında dikkate alınmasını ve değerlendirilmesini sağlamak amacıyla ilgili kuruma iletilen başvurulardır.

Başvuruların 2 adedi (%1), Komisyondan istenilen rapor, belge, vs. gibi dokümanların ilgili başvuru sahibine gönderilerek istemin yerine getirildiği başvurulardır.

Başvuruların 3 adedi (%1.3), gereği yapılmak üzere ilgili kuruma iletilmiş ve başvuru sahibine söz konusu sorunun çözümü için yetkili ve görevli yargı mercii ne de başvurması gerektiği bildirilen bir başvurudur.

Başvuruların 1 adedinde ileri sürülen işkence ve kötü muamele iddiaları ilgili idari birimi ve savcılığından sorulup araştırılmıştır.

Başvuruların 1 adedinde başvuru sahibi şikayetini geri almıştır.

b) Yurt dışından gönderilen mektup ve faksalar

Bu tarihlerde Komisyonumuza yurtdışındaki çeşitli kuruluşlardan ve kişilerden gözetimine alınmalar ve diğer insan hakları ihlalleriyle ilgili 166 adet faks ve mektup gönderilmiştir. Bu mektuplar daha çok, gözetimine alınan kişiler hakkında ilgili mercilerden bilgi istenildiğine ve diğer insan hakları ihlallerine Komisyonun dikkatini çekmeye yöneliktirler ve genellikle Uluslararası Af Örgütü, Human Rights Watch/Helsinki, Uluslararası Yazarlar Birliği, İnsan Hakları için Hukukçular Birliği gibi hükümetler dışı örgütlerden ve üyelerinden gelmektedirler. Gelen 166 adet mektup ve faksın konularına göre dağılımı şu şekildedir:

Düşünce suçları ile ilgili olarak toplam 128 adet mektup ve faks:

9 (Sevil Dalkılıç, Orhan Doğan)

70 (Mahmut Yılmaz, Bülent Karakaş, Özgür Tüfekçi, Mehmet Doğan, Metin Kalyoncugil, Elif Kahyaoğlu, Deniz Kartal, Nurdan Baysan)

17 (Cemil Aydoğan, Veysi Parıltı, Vahap Bakış, Aslan Başboğa, Hasan Kaymaz)

11 (Haluk Gerger)

17 (Eşber Yağmurdereli)

4 (İlknur Birol)

Gözetiminde işkence ile ilgili olarak 8 adet mektup ve faks:

8 (İbrahim ve Adıgüzel İncesu, Cemalettin Tunç, Ahmet Engin)

Yargısız infaz ve kayıplar hakkında 13 adet mektup ve faks:

13 (Gani Uçar)

14 adet mektup ve faks T.İ.H.D.'nin Malatya, Diyarbakır, Mardin Balıkesir, Ş. urfa ve Konya şubelerinin kapatılması hakkında

3 adet mektup ve faks (Cumartesi Anneleri hakkında)

8. KOMİSYONUN YURTDIŞI ZİYARETLERİ

a) Batı Trakya'ya Giden Heyetler

– Yunanistan'da Batı Trakya Türk Azınlığına karşı açılan bir davanın 17.2.1998 tarihindeki duruşmasını izlemek amacıyla, İzmir Milletvekili Suha Tanık, Kırşehir Milletvekili Cafer Güneş, İstanbul Milletvekili Osman Kılıç ve Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç'ten oluşan bir gözlemci heyet,

– İskeçe Seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin Aga aleyhinde 25 Şubat 1998 tarihinde Yunanistan'ın Lamia kentinde görülecek olan duruşmaya, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Muğla Milletvekili İrfettin Akar, Ordu Milletvekili İhsan Çabuk, Aydın Milletvekili Fatih Atay ve Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı'dan oluşan bir heyet,

– İskeçe seçilmiş Müftüsü Mehmet Emin Aga aleyhinde açılmış olan davanın 28 Mayıs'ta yapılacak olan duruşmasını izlemek üzere Yunanistan'a, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Çorum Milletvekili Zülfikar Gazi ve Şırnak Milletvekili Bayar Ökten'den oluşan bir heyet,

– Yunan yönetimince hazırlatılan Türkçe okuma kitaplarını azınlık ilkokullarından toplamaktan sanık İskeçe'nin Ilıca Köyünden beş kadın soydaşımız ile Rodop'un Omurlu köyünden üç erkek soydaşımızın 6 Temmuz 1998 tarihinde Trakya İstinaf Mahkemesinde görülecek olan duruşmalarını izlemek üzere, İzmir Milletvekili Sabri Ergül, Kırşehir Milletvekili Cafer Güneş ve Muğla Milletvekili İrfettin Akar'dan oluşan bir heyet,

– 4-8 Kasım 1998 tarihleri arasında Gümölcine'deki Trakya İstinaf Mahkemesi'nde görülecek duruşmayı izlemek üzere, Yunanistan'a Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç, Çorum Milletvekili Zülfikar Gazi, Muğla Milletvekili İrfettin Akar ve Ordu Milletvekili İhsan Çabuk'dan oluşan bir heyet,

– 3-5 Aralık 1998 tarihleri arasında Gümölcine'deki Trakya İstinaf Mahkemesi'nde görülecek duruşmayı izlemek üzere, Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Ordu Milletvekili İhsan Çabuk ve Malatya Milletvekili Yaşar Canbay'dan oluşan bir heyet,

– 14 Aralık 1998 tarihinde Larissa Tek Üyeli Asliye Ceza Mahkemesi'nde İskeçe Müftüsü aleyhine açılan dava ile 15 Aralık 1998 tarihinde Gümölcine İstinaf Mahkemesi'nde görülecek Mustafçova davasının duruşmalarını izlemek üzere, 13-16 Aralık 1998 tarihleri arasında Yunanistan'a Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, İzmir Milletvekili Suha Tanık, Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç ve Çorum Milletvekili Zülfikar Gazi'den oluşan bir heyet,

– 11, 13 ve 15 Ocak tarihlerinde Gümölcine'de görülecek olan İrcan, İrcan I, İrcan II, Çelebiköy, Baraklı ve İskeçe Türk Birliği davalarını izlemek üzere Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, İzmir Milletvekili Suha Tanık, Kırşehir Milletvekili Cafer Güneş ve Muğla Milletvekili İrfettin Akar'dan oluşan bir heyet,

– 27 Ocak tarihinde Gümölcine'de görülecek olan Ilıca I, Ilıca II ve Omurluköy davalarını izlemek üzere Yunanistan'a Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı ve İstanbul Milletvekili Osman Kılıç'tan oluşan bir heyet,

– 5 Şubat 1999 tarihinde Gümölcine İstinaf Mahkemesi'nde görülecek Batı Trakya Camileri Din Görevlileri Derneğinin kuruluş tüzüğü'nün onaylanmasına ilişkin davanın duruşmasını izlemek üzere, Çorum Milletvekili Zülfikar Gazi ve Gaziantep Milletvekili M. Bedri İncetahtacı'dan oluşan bir heyet Yunanistan'a gönderilmiştir.

b) 14-16 Ekim 1998 Tarihleri Arasında Polonya'nın Başkenti Varşova'da Yapılan Üçüncü Uluslararası İnsan Hakları Konferansı

Polonya Senato Başkanı Senatör Zbigniew Romaszewski'nin TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na yapmış olduğu özel davet üzerine Komisyon Başkanı Dr. Sema Pişkinsüt Başkanlığında bir Heyet Konferansa katılarak Türkiye'yi temsil etmiştir.

Heyette Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, Gaziantep Milletvekili Bedri İncetahtacı, İzmir Milletvekili Sabri Ergül, Iğdır Milletvekili Adil Aşırım, Kayseri Milletvekili Recep Kırış, Doğu Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Esin Konanç ve Komisyon Uzmanı Ercan Durdular yer almışlardır.

Polonya'da düzenlenen Uluslararası İnsan Hakları Konferansının birincisi 25-28 Ağustos 1988 tarihinde Krakow kentinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda bir konferans düzenlenmesi fikri ilk olarak ortaya atıldığında Polonya'daki komünist yönetim halen devam etmekte ve sonradan bölgede yaşanan demokratikleşme hareketlerinin henüz hiçbirini başlamamıştı. Hükümetin konferansa karşı takınacağı tutum ve polisin baskı yapıp yapmayacağı bilinmiyordu. Böyle bir ortamda kendilerini riske ederek ortaya çıkan bir grup insan ve Dayanışma Hareketi öncülüğünde Sovyet bloku içerisinde ilk kez insan hakları ile ilgili uluslararası bir konferans düzenlenmiştir.

İlk Konferansın onuncu yıldönümü münasebetiyle ve Polonya'da İnsan Hakları mücadelesi vererek Senato Başkanlığına kadar yükselen Senatör Romaszewski'nin Senato Başkanı olması ve yeni bir Uluslararası İnsan Hakları Konferansına ev sahipliği yapmak istemesi üzerine 14-16 Ekim 1998 tarihleri arasında Üçüncü İnsan Hakları Konferansının düzenlenmesi gündeme gelmiştir.

Konferans aynı anda toplanan beş ayrı oturum halinde üç gün süreyle devam etmiştir. Heyete katılan üyeler gruplara ayrılarak tüm çalışmalara katılmışlardır.

Birinci Grup toplantılarında; pozitif hukukta insan hakları, insan haklarından ne anlaşıldığı, farklı medeniyetler karşısında insan haklarının evrenselliği, insan hakları çerçevesinde birey hakları ve topluluk hakları ve globalleşme ve insan hakları konuları üzerinde katılımcılar tebliğ sunarak bu konuları tartışmaya açmışlardır.

İkinci Grup toplantılarında; insan haklarına saygılı cezalandırma sistemleri, suç ile mücadelede cezavahlerinin iyi bir çözüm olup olmadığı, tecritten farklı cezalandırma yöntemleri, güvenlik hakkı, insan hakları ve suç, organize suçlar karşısında kendini savunma hakkı ve insan haklarının bir güvencesi olarak hukuk sistemleri konularında tebliğler sunularak tartışmaya açılmıştır.

Üçüncü Grup toplantılarında; özgür basının ifade özgürlüğünü garantileyip garantilemediği, yönlendirme teknikleri ve reklamlar karşısında bilgiye ulaşma hakkı, ifade özgürlüğü ve onun sorumluluğu, vatandaşların bilgiye ulaşma hakkı ve dünyadaki ifade özgürlüğü uygulamaları konularında tebliğler sunularak tartışmaya açılmıştır.

Dördüncü Grup toplantılarında; 21 inci yüzyıl devlet yapısının vatandaşlarının haklarını koruyup koruyamayacağı, uluslararası örgütlerin bir garanti mekanizması oluşturup oluşturmadığı, hükümet dışı kuruluşların rolü ve bazı ülkelerdeki insan hakları konularının tartışıldığı tebliğler sunulmuştur.

Beşinci Grup toplantılarında; gelişme hakkı, gelişmekte olan ülkelere yapılan yatırımlar ve bunların bu ülke kültürleri üzerindeki etkileri, geçiş dönemlerinde sosyal haklar, teknoloji devrimi ve işini makinelere kaptıran insanların durumu, fiyatlardaki globalleşme sonucu ücretlerin durumu, globalleşme karşısında sendikalar, insan hakları ve aile, insan haklarında kadının rolü ve çocuk hakları konularında tebliğler sunularak tartışmaya açılmıştır.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Polonya Senatosunun yapmış olduğu özel davet üzerine Türkiye'yi temsilen konferansa katılmıştır. Genelde insan hakları alanında mücadele eden hükümet dışı kuruluşların katıldığı bu toplantıya dünyadaki ve Türkiye'deki insan hakları uygulamalarını ve gelişimini objektif bir gözle değerlendirmeyi amaçlayan Heyet konferans sırasında gerek katılımcıların görüşleri üzerine açılan tartışmalarda gerekse doğrudan tebliğlerin içeriklerine yönelik olarak katılımlarda bulunmuşlardır.

Konferans sırasında Heyet üyelerinin birebir kurdukları ilişkiler ve Türkiye'ye yönelik eleştirilere karşı kulislerde verilen cevaplar sonucu, özellikle Amnesty International Avrupa Direktörü Mrs Anne kürsüde yaptığı konuşmanın içeriğini Heyet üyeleri ile görüştükten sonra değiştirdiğini artık Türkiye'ye daha olumlu baktığını Heyet Başkanı Dr. Sema Pişkinsüt'e ifade etmiştir.

Heyet ve Komisyon Başkanı Dr. Sema Pişkinsüt'ün ikazı üzerine Büyükelçi Solmaz Ünaydın Konferans salonunda diğer ülke bayrakları asıldığı halde Türkiye bayrağının asılmamış olmasını Konferans Sekreteryası nezdinde eleştirmiştir. Bunun üzerine Senatör Romaszewski Heyet Başkanı Dr. Sema Pişkinsüt'ü makamında misafir ederek bu durum için özür dilemiş ve Türk bayrağının konferans salonuna asılmasını temin etmiştir.

Yunan kökenli ABD vatandaşı olan Eric Chenoveth'in Türkiye hakkında menfi görüşler içeren bir deklarasyonu konferans katılımcılarına kabul ettirmesi girişimi de Heyetimizin etkin temasları sonucu engellenmiştir.

9. KOMİSYONU ZİYARET EDEN YABANCI HEYETLER

TARİH	KURUMU	İSİM
23 Ocak 1998	Kıbrıs Ombudsmanı	Nail Atalay
23 Ocak 1998	İsveç Ombudsmanı	Claes Eklundh
19 Şubat 1998	İrlanda Ombudsmanı	Kevin Murphy
19 Şubat 1998	AGİT Ombudsmanı	Dean Gottehrer ve Erol Akdağ
20 Şubat 1998	ABD Bakan Yardımcısı	John Shuttac
27 Şubat 1998	İsveç Büyükelçisi	Henrik Liljegren
18 Mart 1998	İsrail Büyükelçiliği Müsteşarı	Amir Maimon
26 Mart 1998	Finlandiya Ombudsmanı	Lauri Lehtimaja, Anne Ekblom Wörlund
14 Nisan 1998	AB'den Sorumlu İtalya Dışişleri Devlet Sekreteri	Pierro Francesca Passino
21 Nisan 1998	AB Heyeti	Maj-Lis Loow Sue Waddisngton Anne Van Lancker Brigidte Bataille
28 Nisan 1998	Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği Maslahatgüzarı	Jorg V. Ketelson
22 Mayıs 1998	Alman Parlamenter	Angelika Beer- Dietert Scheuer
27 Mayıs 1998	Norveç Heyeti Dışişleri İnsan Hakları Daire Başkanı	Jania Kanavin
	Büyükelçilik II. Katibi	Atle Midtun
9 Temmuz 1998	Japonya Büyükelçiliği Uzmanı	Haya Mizu
14 Eylül 1998	Norveç İnsan Hakları Bakanı	Mrs. Hilde Johnson
14 Eylül 1998	Alman Büyükelçiliği Ekonomik İşbirliği Müsteşarı	H. Sheer
12 Kasım 1998	BM Özel Raportörü	Miguel Rodley
17 Kasım 1998	AGİT Parlamentosu Litvanya Grubu	Kazyia Bobelia Zygmunt Mackevic Alozyzas Sakalas
30 Kasım 1998	İngiltere Eski Sağlık Bakanı	Virginia Bottomley
26 Ocak 1998	Norveç Büyükelçisi	Finn K. Fostervoll

10. TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI ALANINDAKİ GELİŞMELER

1 Ekim 1997 tarihinden bugüne kadar insan hakları alanında meydana gelen gelişmeler şöyle özetlenebilir:

İçişleri Bakanlığı bünyesinde insan hakları sorunlarını sürekli gündemde tutacak ve insan hakları ihlalleri ile ilgili iddiaları da cevaplandıracak bir Bakanlık Sözcülüğü birimi oluşturulmuştur.

Yakalama, gözaltına alma ve ifade alma konularında Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığınca uygulanmakta olan talimat ve yönergelerin günün koşullarına göre tek metin haline getirilmesi amacıyla, İçişleri Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde bilim adamları ve uygulayıcılardan oluşan bir uzmanlar kurulu tarafından hazırlanan "Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği" taslağının bazı değişikliklerle kabulü ve en kısa zamanda yürürlüğe konulmasının sağlanması kararlaştırılmıştır. Yönetmelik, 1 Ekim 1998 tarih ve 23480 sayılı Resmi Gazete'de Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Gözaltı süresinin dört günden öteye uzatılmasında sulh hakiminin sanığı görerek karar vermesinin bugünkü koşullarda uygulanabilir nitelikte olmaması nedeniyle, Cumhuriyet Savcısının uzatma talebiyle birlikte sanığın bir hekim tarafından muayene edildiğini gösteren aynı tarihli adli raporun sulh hakimine sunulması amacıyla Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'ne hüküm konulmuştur.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Eylem Programında öngörülen hedefler doğrultusunda Türkiye'de İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesinin oluşturulmasına yönelik Yönetmelik 8 Mayıs 1998 günü İnsan Hakları Üst Kurulunca kabul edilerek 4 Haziran 1998 tarih ve 23362 sayılı resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

İşkence ve kötü muamelenin önlenmesi için, Başbakanlıkça, bir genelge yayınlanmış, ayrıca, beka-ret kontrolü ve zina iddiaları dolayısıyla yapılan muayenelerde insan onuru ile bağdaşmayan uygulamalara meydan verilmemesi konusundaki önlemlerin bir bölümüne Adalet Bakanlığının 21.10.1998 tarih ve 27/123 sayılı genelgesinde yer verilmiştir.

Devlet Memurları Sicil Yönetmeliğine ekli Devlet Memurları Sicil Raporunun Sicil Amirlerinin Meslek Ehliyeti Hakkındaki Notları bölümüne memurun insan haklarına saygısı ile ilgili bir soru eklenmiştir.

İnsan hakları, aday devlet memurlarının temel eğitim konuları arasına alınmıştır,

Aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunmasına yönelik tedbirleri içeren Ailenin Korunmasına Dair 4320 Sayılı Kanun 14.1.1998 tarihinde TBMM'de kabul edilmiştir.

12.7.1997 tarihine kadar Sorumlu Müdür Sıfatı ile İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelelenmesine Dair Kanun 14.8.1997 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

Özellikle kamulaştırma bedellerinin geç ödenmesi durumunda vatandaşların mağdur olmasına yol açan yasal gecikme faizinin %30'dan %50'ye yükseltilmesi sağlanmıştır.

11. WEB SAYFASI PROJESİ

İnternet bir iletişim ve tanıtım aracı olarak özel kurumlar ve kamu kurumlarının yanı sıra bireyler tarafından da yaygın olarak kullanılmaktadır. Birçok şirket ve uluslararası örgüt internet ağındaki yerlerini çoktan almıştır. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun web sayfası oluşturma projesi bir gereklilik haline gelmiştir. Böyle bir sayfanın oluşturulması Komisyonun ulusal ve uluslararası alanda tanıtımının yaygınlaştırılması, çalışmalarının kamuoyuna daha hızlı ve kolay maledilmesi, komisyona bir şekilde başvuruda bulunmak isteyenlere iletişim kolaylığı sağlaması gibi amaçlara hizmet edecektir.

Komisyonun web sayfasına ilk etapta şu bilgilerin konulması düşünülmektedir:

Komisyonu Tanıtıcı Bilgiler

- 3686 Sayılı Komisyon Kanunu
- Komisyonun Görevleri
- Komisyonun Çalışma Yöntemi
- Komisyon Üyeleri

Komisyon Toplantı Özetleri

- Olağan Toplantılar
- Özel Gündemli Toplantılar

Alt Komisyonlar

Bugüne kadar kurulmuş olan Alt Komisyonların adları, üyeleri ve çalışmalarının sonuçları hakkında bilgi verilecektir.

Komisyonu Başvuru

Bu başlık altında komisyona nasıl başvuru yapılacağı, hangi başvuruların kabul edileceği hakkında bilgi ve başvuru için mektup adresi, faks numarası ve e-mail adresi verilecektir.

Komisyonla İlgili Basında Çıkan Haberler

Türkiye'de İnsan Hakları Alanındaki Gelişmeler

Referans Bilgiler

- İnsan hakları ile ilgili temel belgeler, sözleşmeler
- Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Tanıtıcı bilgi

Nasıl başvuru yapılır?

Türkiye ile ilgili davalar, kararlar

İnsan hakları ile ilgili ulusal ve uluslararası kurumlar, sivil toplum örgütleri

E K L E R

EK 1

Batı Trakya Türk Azınlığı ve İnsan Hakları Konulu Özel Gündemli Komisyon

Toplantısının Tutanakları

(1 Aralık 1998)

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Değerli arkadaşlar, toplantı yetersayımız mevcuttur; toplantıyı açıyorum.

Bugünkü toplantımızda, Batı Trakya azınlıklarıyla ilgili, Komisyonumuzun kuruluş gününden beri devamlı olarak giderek, yerinde mahkemeleri de izleyerek, birtakım takiplerde de bulunarak, Dışişleriyle de yakın temasta bulunarak bu konuyla ilgili çalışmalarımız ve bir bakış açımız var. Genellikle, her gidiş gelişte, mahkemelerin öncelikle bir ileri tarihe atıldığını, bir diğer boyutuyla, bir başka ilçeye veya ile aktarıldığını ve sonuç alma konusunda da hep gecikmelerin olduğunu görüyoruz. Mahkemelerin devamı süreci içerisinde de, oradaki hukuksal değerlendirmelerde, avukatların savunmaları sırasında hemen hemen bizim bütün izlediklerimizde konunun özüne, azınlıkların haklarına, bunların demokratik olarak insan hakları boyutuyla değerlendirmesine bakılmayıp, sadece o konuyu ilgilendiren yasayla, sadece ellerindeki bazı kanunlarla, bu konunun onunla ilgili olduğunu söyleyecek şekilde hakimlerin bir davranışı mevcut.

Batı Trakya'yla ilgili konulardaki problemler genellikle dinî yönüyle, eğitim yönüyle örgütlenme ve "Türk" isminin geçmesi yönüyle ve de etnik bir asimilasyonu düşündürecek boyutlarıyla önümüze gelmekte. Bu konularla ilgili mahkemelerde söylenen "bizi bağlayan sadece bu yasadır; sadece o konuyla ilgileniyoruz; bunun dışındaki, olayın özündeki konular bizim konumuz değildir" şeklinde hakimler açıklama yapıyorlar. En son 5 Aralık tarihinde yapılan müftüyle ilgili, bizim de katıldığımız değerlendirmede, 1994 yılından beri müftünün yayınlamış olduğu bütün yayınları "İskeçe Müftüsü" adı altında imzalamış olduklarını tek tek mahkeme okuttu, bizler de bulunduğumuz için büyük bir ihtimalle. Hepsini okunduktan sonra hepsini bir değerlendirmeden geçirdiklerini belirterek, hem savcısı, hem hakimi, hepsi bayandı ve değerlendirmenin sonucunda da bunlardan bir kısmını ayırdıklarını, altı tanesini; altı tanesinin içeriğinin dinî içerikli olduğu için ceza gerektirmediğini, sekiz tanesinin içeriğinin siyasî birtakım mesajlar da vermiş olmasından dolayı -bu yazı da elimizde- hüküm verildiğini ifade ettiler. Bu verilen hükmün içerisinde, oniki ay ceza olup, birtakım hafifletici nedenlerden dolayı da sekiz aya çevrildiği, onun da 750 milyon lira para cezasına çevrildiği söylenecek şekilde yine. Burada çok ilginç bir tablo ortaya çıktı; çünkü, bugüne kadar bütün yargılama süreçleri içerisinde müftünün, resmî müftülük haklarını gasp ettiği için değerlendirmeye tabi tutulduğu söyleniyordu ve bu nedenle 1991 yılında kendi anayasalarına da hatta aykırı olabilecek şekilde çıkarmış oldukları yasalarında, müftüyü Yunan makamlarınca atama yetkisi getirilecek olan bir kanun var ve atama yetkisi geldiği için o kanuna dayandırılarak kendisine seçilmiş bir müftü olmasından, atanmış müftüden ayrı olmasından ve orada görev başında bir müftünün bulunmasından dolayı zaman zaman bayramlarda ve birtakım dinî özelliği olan günlerde çıkarmış olduğu ve altına da "İskeçe Müftüsü" diyerek imza atmış olduğu yazılarının ve beyanlarının tümünün resmî bir müftünün yetkilerini gasp etmek olduğunu söyleyerek yargılıyorlardı; ama, burada bu kadar sayıdaki mesajdan, sekiz mesajdan ikisinin dinî içerikli olduğunu, kalanlarının siyasî içerikli olduğunu söylüyorlar. Bu iki tane mesajın, dinî içerikli olsa bile, müftülük yetkilerini gasp edip gasp etmediğinin çok açık bu, eğer, kanuna göre, kendilerine göre değerlendireyorsa, açıkça gasp etmekten geçer; ama, onları ayırıp "hayır bunlarda suç unsuru yoktur, altı tanesinde vardır" demesi kendi kendilerini leşelişkiye düşüğünü de gösteriyor.

Tabii, bu arada 4 Nisan 1927 tarihinde İskeçe Türk Birliği kurulmuş. 1927'den 30 Ocak 1984 yılına kadar adında "Türk" kelimesi olmasına rağmen, herhangi bir problem olmadan gelmiş, ancak kapat-

mayla ilgili dava 1984 yılında açılıyor. 1984 yılından 1998 yılına kadar 14 senedir bu dava devam ediyor. Müftüyle ilgili olan dava da artık 6 senesini aştı; yani, Avrupa Mahkemesine müracaat için bir hak, yani uzun bir süreden sonra adil yargılanmanın ve yargı süresinin uzunluğu nedeniyle gelen bir konu gündeme geliyor. Şimdi, hem Avrupa Mahkemesine gidip gitmeme konusunda hem 1991 yılında çıkarmış oldukları, müftüyü seçimle atama yerine atama şeklindeki getirmiş olduklarını kendi yargıtaylarının içinde anayasalarına ters düşüp düşmediği konusunda bizim bir girişimde bulunmamız gerekiyor; ancak, oradaki çalışan kişilerin, öğrendiğimiz kadarıyla -yani, yine bunu değerli hocalarımızdan da öğrenmek istiyoruz- bu fırsatı geçirmiş oldukları; yani, belli bir tarihe kadar müracaat etme hakları var imiş "işte bu kanun anayasamızın özüne aykırı düşmektedir; yani, demokratik ve insan hakları yönünden atanmış bir müftü olmaması gerekir" şeklindeki bir değerlendirmeyi bizimkiler geciktirdi için yapamamışlar. Yapamadıkları için bize söyledikleri; şimdi bu tarihten sonra böyle bir müracaatta bulunamadıkları; ancak, bunu Avrupa Mahkemesine götürüp, hem yargı süresinin çok uzun olması yönünde hem de bu kanunun kendi anayasalarıyla ilgili ters düştüğü yönünde karar çıkarmaları konusunda, bir de bizim DGM'ler gibi bir bakış açısıyla "bu mahkemeler adil yargılamıyor" diyebilir miyiz Avrupa Mahkemesine diye soruları var; yani "biz bunları ne yaparız" diye.

Öğrenmek istediğimiz bir önemli nokta daha; Aralık ayından itibaren Yunan makamları, artık yurt dışından yabancı uyruklu avukatların da mahkemelere savunmak üzere girmesine izin vereceklermiş, böyle bir yasa çıkarılıyormuş. O tarihten itibaren biz de o zaman Türkiye'den avukat ve hukukçu yardımı, savunmak üzere, yani bize bilirkişi şeklinde destek vermek değil, savunmak üzere, buraya destek olunabilir mi dedikleri oluyor.

Şu anda, elimizde, bugün 5 sayfa faks olarak aldığımız Uluslararası Af Örgütü'nün, Batı Trakya çok fazla çalışma alanına girmese bile, belli konularda, özellikle yargılamayla ilgili olan konularda da takibi altında olduğunu öğrenmiştik. Daha ziyade, onların çalışma alanını, işkence, düşünce suçları ve adil yargılanma ilgilerinin içerisinde olmasına rağmen bu konuyla ilgili son 10 sene içerisinde Emin Aga davasının takibinde kamuoyuna açıklamış oldukları mesajların tümünü bize faksladılar, bu da biraz önce geldi, belki bu konuyla ilgili de bir değerlendirme yapabiliriz.

Son olarak da, hem Dışişlerimizin acaba bu konuda bize söyleyecekleri olabilir mi? Hem de değerli hocalarımızın 1994 yılından beri Yunanistan'ın çok radikal bazı değişiklikler yaparak çok stratejik bazı planlamalarla bir noktaya doğru her geçen gün ilerlediğini hissetmekteyiz deniliyor. Bunlardan azınlığın ekonomik ve sosyal hayatını daha minimuma indirmek üzere; ama, aldıkları tedbirler açısından da dünyaya çok ilgilendiklerini gösterecek şekildeki çalışmaları, ikinci noktaları da Pomak ve Çingene toplumuna vurgu yapılacak şekilde azınlıklarda Türk grubunun eritilmesine; etnik bir asimilasyona gidilecek şekildeki planlı yaklaşımları. Bu konularda yurtiçi, yurtdışı ne tür değerlendirmeler yapılabilir? Yunanistan, 1997-1998 tarihinde çerçeve sözleşmesini de imzalamış olan bir ülke, bu çerçeve sözleşmesinin içerisinde yapılacaklar konusunda bizim bir şeyimiz olabilir mi? Bu da çok önemli diye düşünüyoruz.

Bu arada Genel Kurmayın ve diğer dış birimlerle çalışanların Yunanistan'da bazı milletvekilleriyle ilgili bir kara plan diye bir noktaya değindikleri ve böyle bir araştırma yapacakları konusunda da bir değerlendirme var. Bu konuda Dışişlerimiz acaba bir bilgi bize verebilecekler mi? Böyle bir kara plan nedir? Bu kara planın arkasında ne perde oynamaktadır? 1994'ten beri yaptıkları radikal değişikliklerin bu sefer parlamentoya yansımış olan bir değerlendirmesi ve bir ucu mudur? Bunları da gözden geçirmek istiyoruz.

Genellikle komisyondaki tüm arkadaşlarımız, Yunanistan'daki bir veya iki tane mahkemeye hemen hemen tümüyle gitmiş olan arkadaşlarımızdır. Hem dinî, hem eğitim, hem bu Türkiye'nin meselesiyle ilgili olan değerlendirmelerden haberdardırlar; ancak, öncelikle akademik yönüyle, hukuk yönüyle, Dışişleri boyutlarıyla biz genel kavramlar açısından çok açık bir değerlendirme alabilecek olursak, bundan sonra sorularımızla, belki, birçok konuyu da ortaya koyabiliriz diye düşünüyorum.

Bu toplantımızı basına kapalı ve kendi aramızda kalacak şekilde tüm açıklıklarıyla, çünkü, bir konuyu tartışırken empati yapmanın çok önemi olduğuna ve karşı tarafın bize bakış açısıyla, bizim onlara bakış açımızla doğruları ortaya koyup kendimizi de aldatmadan ileriye doğru dönük olacak, çünkü, hepimizin yüreği belli bir noktada belli konuları kabul bile edemiyor; ama, bunları kabul edip etmeme konusunda da her tarafın fikrini çok açık bizde de hata varsa bu hataları da açık bir şekilde koyabilirsek ortaya, onlardan çok yarar sağlanacağını ümit ediyorum.

Benim gördüğüm bir nokta, sadece bunun altını çiziceğim, geçen sefer gittiğimizde genellikle sivil toplum örgütlerini, Öğretmenler Birliğini ve Türk Gençlik Kollarını, yine İskeçe Türk Birliğini de ziyaret etmeye çalışıyoruz. Geçen seferinde İskeçe Türk Birliğinin indirilmiş olan Türk adı olduğu için indirilmiş olan levhasının altından girerek toplantıya geçtik; fakat, oradaki tabii, basın, çok açık bir şekilde hepsi, Yunan basını da Türk basını da vardı, ifadelerden, kullanılanlardan ve zaman zaman elimizde en son dönerken de aldığımız milletvekillerinin, şu andaki milletvekillerinin de kürsüde yapmış olduğu konuşmalardan her seferinde kürsü konuşmasında parlamento başkanının ifadesi var, "siz Elensiniz sayın meslektaşım, siz Elensiniz" diyor, öteki de diyor ki, "ben Türküm, Türk olduğumdan da gurur duyuyorum ve biz azınlık oylarıyla buraya geldik." Tekrar söylüyor, "siz Müslüman bir Elensiniz, Yunan vatandaşınız" diye altını çiziyor, gene karşılıklı şey "ben çekinmeden Türk olduğumu söylüyorum; çünkü ben Türküm" diyor.

Tabii, Yunan vatandaşı olup, Yunan vatandaşı olmanın da gururunu taşıırken aynı zamanda alt kimlikleriyle hem Müslüman olmak hem etnik kimliğiyle Türk olmak hem de orada azınlıkların içerisinde de yaşasa bir vatandaş olarak yaşama bilinci de çok farklı bir bilinç. Biz bunları tartışırken Türkiye'de de "Ne Mutlu Türküm Diyene" kelimesinin altında Türk vatandaşı olmakla kendi vatandaşlık özelliklerini taşımayı da bir arada götürüyoruz. Dolayısıyla, karşılıklı belki yapılabileceklerde bu konulara da özen gösterecek şekilde yaklaşım olursa Yunanistan'ın yapmış olduğu birtakım yanlışlıklarda özellikle o etnik eritmede, etnik asimilasyonda belki daha etkili olabiliriz mi acaba diye de düşünmek gerekiyor; fakat, çok zor koşullarda yaşadıklarını, köylerine hiçbir şekilde izin verilmediğini, E-8 karayolunun üzerindeki olan hiçbir yere Türk diplomatlarının hiçbirinin gitmediğini, buna karşılık onların -tabii, bunu da doğruluğunu Dışişlerinden öğrenmek istiyoruz- İstanbul'daki Yunanistan Başkonsolosunun 9 aylık görevi sırasında Gökçeada ve Bozcaada'ya iki defa gittiğini biliyoruz. Oysa, Türkiye'nin Gümülcine Başkonsolosunun 5 bin köylünün yaşadığı Şahin Köyüne hala daha gidişi olmamıştır, hiçbir şekilde karayolundan içeriye sokmuyorlar. Bu da hoş bir şey değil.

DIŞİŞLERİ TEMSİLCİSİ ATTİLA SUNAY – Efendim, bu sadece Başkonsolosun değil, son olarak Büyükelçimiz ilk defa olarak Batı Trakya'ya seyahat etti karayoluyla, kendisine sözlü olarak Atina'da bu seyahatına başlamadan önce bu E-8 karayolunun dışına çıkılmaması nazik bir şekilde ihtar edilmiş ve kendisi de 23-26 Kasım tarihlerinde Batı Trakya'daki yaptığı inceleme gezisinde değil, dağdaki o yola yakın köylere dahi 8-10 kilometrelik mesafedeki köylere dahi giremediğini bizlere gönderdiği telgraftan öğreniyoruz. Yani, Büyükelçilerin oraya, dağ köylerine falan girmeleri söz konusu değil.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Acaba, biz bu söylediklerimiz konusunda özellikle eğitimdeki haklar konusunda, dini yönden olan bu değerlendirmeler konusunda yine Türk azınlıkları yerine Lozan'da güya onların ifadesine göre ve soru soruşlarına göre böyle bir şey geçmiyor, Müslüman azınlıklardan bahsediliyor, dolayısıyla bizim de Türkiye'deki azınlıklarımız gayrimüslim azınlıklar olarak geçiyor. Bu konuda nasıl bir değerlendirme yapılır dendiği.

Yine, gene Yunan makamlarının iki de bir ısıtıp ısıtıp kendi Meclislerinde ortaya koydukları nokta; bu anlaşmalar imzalandığında Türkiye'de 80 bin civarında azınlık vardı, şimdi 5 bin kaldı, işte, Yunanistan'dakiler 40-50 bin civarında idiler, şimdi 120 bin civarında Türk azınlık var. Halbuki, bizim şeylerimizde de baktığımız zaman da bu sayıların köylerdeki yaşayan köylüler olarak çok düştüğü, buna karşılık bilhassa şehrin içerisinde İskeçe de dahil olmak üzere mevcut mahallelerin sosyal yönden çok çok geri halde tutulmaya çalışıldığı yan yana tamamen Türklerin yaşadığı mahalleyle Yunanlıların yaşadığı mahalle yana yana olmasına rağmen bir tarafta gayet yüksek binaların ve her türlü sosyal koşulun sağlanmış olduğu, buna karşılık yer evleriyle çok güç koşullarda Türklerin yaşatılmakta olduğunu görüyoruz.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – İsrail, Filistin gibi...

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – İsrail, Filistin kadar belki bu kadar büyük bir farklılık var. Tabii, bunlar hangi ana düşünce tarzına göre korunabilirler. Yine onların buradaki dini görevlileriyle bizim oradaki dini görevlilerinin altı seneden fazla devam eden davasını hangi adla açıklayabilirler. Bunu Parlamento olarak biz rapor halinde bugüne kadar gidişlerimizi rapor ederken arkasına da isnatlarıyla birlikte, isnat edeceğimiz noktalarla birlikte yılbaşına kadar temel bir yazılım çıkarmak istiyoruz ve Meclise de sunmak istiyoruz tabii ki. Altı senedir bu böyle gidiliyor, geliniyor ve hep aynı taktikler, aynı oyalamalar, aynı yerde. O zaman bu konuyu daha farklı boyutuyla dile getirebilir miyiz? Bugünkü toplantımızın amacı da bu.

Sizleri dinlemek isteriz bu konularda.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Efendim, çok şeyden bahsettiniz, bunları teker teker ele almamız lazım. Benim önerim, eğer, zamanınız varsa, Yunanistan'da 1991'den fakat, özellikle de 1994'ten sonra izlenmekte olan politika konusunda bir açıklama yapmamdır, onun arkasından da bu Müftü konusuna geçmektir. Fakat, eğer, isterseniz, bu sırayı tersine de çevirebiliriz. Yani, bu müftülerin seçimle mi, atanmayla mı geldikleri, gelecekleri, gelmeleri meselesini önceye alabiliriz. Bu genel açıklamayı, politik açıklamalarını da sonraya alabiliriz, hangisini tercih ederseniz.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Siz nasıl uygun görürseniz.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Peki, o zaman bir nokta atışı olduğu için, bu müftü meselesini ele alalım, ondan sonra daha önemli olan genel politika meselesine geçelim; çünkü, o geleceği ilgilendiriyor, yakın geleceği çok ilgilendiriyor.

Bu müftü seçimi meselesi, Sayın Başkanın da söylediği gibi, Ocak 1991'e kadar Yunanistan'ın 2345 sayılı 1920 yılında çıkarılmış bir kanununa göre yürütülüyordu. Aslında yürütülüyordu. Çünkü, bu 2345 sayılı 1920 yılında çıkarılmış kanun doğrudan doğruya Osmanlı İmparatorluğuyla Yunanistan Krallığı arasında 1913 yılında yapılmış Atina Muahedenamesine dayanıyor. Yani, o muahedenin Yunan iç hukukuna geçirilmiş biçimidir. Bu muahedenin kendisi bugün artık hayatta değil, fakat, 3 numaralı protokolü var, 3 numaralı protokolü henüz hayatta. En azından hukuken öyle, Yunanlılar kabul etmese de öyle. Bu 3 numaralı protokol -müftülerin ve başmüftünün- 3 müftünün ve bir başmüftünün çok net olarak belirlenmiş kurallarla seçimle başa geleceğini söylüyor, kurşun daneleriyle seçim yapılır deniyor. Tabii, bunun, bu 3 numaralı protokolün arkaik bir tarafı da var. Mesela, Şeyhülislamın onayına bağlıyor başmüftünün seçimini, o zamanlar Şeyhülislam vardı. Şimdi, bunu Yunanlılar 1920'de iç hukuk yaptılar, fakat hiç uygulamadılar ve müftüleri devamlı atadılar ve bu şekilde bir yapıya geliş oluştu, bu da tabii bizim çok aleyhimize; fakat Batı Trakya toplumu buna hiç müdahale etmedi. Demek ki, kendi istediği adamlar seçilmiş.

1980'lerde -İnhanlı'da direnişi hatırlayacaksınız- topluluk bir Türklük bilinci edindikten sonra niçin biz seçmeyelim olayı ortaya çıktı ve bu niçin biz seçmeyelim meselesi tabii, mevcut iki müftü efendinin ölümünden sonra sertleşti. Bir süre Yunanlılar vekaletle idare ettiler, ondan sonra çok akıllı bir iş yaptılar, Mehmet Emin Aga'yı Müftü olarak atadılar. Tabii, bu, gerek Mehmet Emin Aga'yı, gerek Batı Trakya azınlığını, gerekse Türkiye'yi müthiş kontrpiyede bıraktı, ayrıntıya girmiyorum neden olduğunu hemen tahmin edersiniz. Bu kontrpiyede kalmanın rahatsızlığıyla Mehmet Emin Aga bir süre sonra istifa etti "Ben, Yunanlıların atadığı Müftü olmam" diye. Arkasından Gümölcine ve İskeçe Müftülerini atadılar. Bu, biraz önce Başkanımızın sözünü ettiği Ocak 1991 tarih ve 182 sayılı kararnamenin Yunan Meclisinde onaylanması soncu iç hukuka uygun bir hale geldi.

Şimdi, demek ki, Ocak 1991'den sonra Yunan iç hukukunda müftülerin atanarak gelmesi bir hukuki olgudur. Yalnız, bu Ocak 1991 sonrası düzenin, gerek Yunan Anayasasına, gerekse Lozan'ın ilgili maddelerine uygun olup olmadığı, ayrıca, AGİT'in çıkarmış olduğu veya Yunanistan'ın imzalamış olduğu uluslararası bazı belgelere uygun olup olmadığı meselâsi var.

Şimdi, bir kere Yunanistan ne derse desin veya Türkiye resmî makamları ne derse desin, çünkü, Yunan resmî makamları birtakım hukuki olarak geçerli belgeleri geçerli saymıyorlar, Türk resmî makam-

ları birtakım hukuki olarak geçerli olmayan belgeleri geçerli sayıyorlar, ben bilimsel olarak ve hukuken neyin geçerli olduğu yolundaki kanaatimi telgraf çeker gibi nokta nokta söyleyeyim.

Bir kere, 1913 Anlaşmasının 3 numaralı protokolünde seçimle gelecekleri ve bir de Başmüftünün olacağı söylenir. Bu hâlâ geçerlidir. Lozan'ın 40 ıncı maddesi aynen şöyle der, tabii Yunanistan'a uyarlayarak okuyorum:

“Müslüman azınlığa mensup Yunan uyrukları her türlü dinsel kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahiptir” der. Bu atamanın, bu kurmak, yönetmek ve denetlemek maddesine aykırı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca, bu 182 sayılı kararnamenin Lozan'ın 37 nci maddesine de aykırı olduğunu düşünüyorum. Çünkü, 37 nci maddeye göre, Lozan'ın bu müteakip maddeleri, hiçbir iç hukuk belgesiyle, anayasa dahil, yürürlükten kaldırılamaz.

Lozan yanı sıra yani, 1913'ün ve 1923 Lozan'ın yanı sıra bunun Yunan Anayasasına da aykırı olduğunu düşünüyorum. Çünkü, Yunan Anayasasında din kurumu tamamen özerktir. Hatta hatırlayacağınız Papandreu'nun ilk Başbakanlığı sırasında resmî nikahı da dinsel nikahın yanında gündeme getirmek istediği zaman Yunan kilisesi ayaklandı ve “patrikhaneye bağlanırsız” diye sonradan tehditler yağdırdı. Yani, resmî nikahın dinsel nikah yanına konmasına dahi kendi özerklik alanına tecavüz olduğu gerekçesiyle tepki göstermiştir. Şimdi, siz Ortodoks vatandaşlarınıza tamamen dinsel özerklik tanıyıp da Müslüman vatandaşlarınızın dinsel liderini atadığınız takdirde kendi anayasana ve Lozan'ın 40 ıncı ve 37 nci maddelerine aykırı hareket etmiş olursunuz. Bunun yanı sıra, bu müftülerin atanarak gelmesi, 1989 AGİK Viyana Kapanış Belgesine, 1990 AGİK Paris Yasasında belirtilen birtakım hükümlere aykırı davranmaktır. Bu, tamamen dinsel özgürlüklere aykırı harekettir. Konu bu. Yani, hukukî bakımdan azınlık burada haklıdır. Dinsel özgürlüklere bir ihlal niteliğindedir ve Yunanistan'daki eşitlik ilkesine de aykırıdır.

Sayın Başkanım, yapacağım bilgi verme seansına geçmeden önce bu konuda Sayın Komisyon üyelerinin bir sorusu varsa, cevaplandırayım, yoksa geçeyim.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Buyurun.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Bu karşılıklılık esasına göre bizde şeyin seçimi nasıl oluyor, onu da ortaya koymak lazım.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Şimdi, efendim, ondan hiç bahsetmedim, bilinçli olarak bahsetmedim. Çünkü, bildiğimiz gibi, karşılıklılık bir hukuk ilkesi değil, bir siyasal ilkedir. Bizi son derecede zayıf düşüren ve Yunanlıları da güçlendiren olay şudur ki, bugün Batı Trakya'da yaklaşık 110 bin gibi güçlü bir azınlık bulunurken Türkiye'deki Rumlar 2 500 gibi kelaynak durumuna düşmüşlerdir. Dolayısıyla, bizim karşılıklılık konusunda bastırma olanaklarımız son derece zayıflamıştır. Onun için ben karşılıklılık meselesinden bahsetmedim; fakat, bugün Türkiye'de hele son uygulama biçimiyle İstanbul Fener Rum Ortodoks Patrikliğinin kendi patriğini, yani daha doğrusu Rum cemaatinin kendi patriğini seçmesi söz konusudur. Şimdiye kadar Türkiye Cumhuriyeti kendisine verilen isimlerden bazılarını çizdi, ondan sonra oturur Sensinot onların içinden birini patrik seçerdi. Son patrik seçiminde büyük olasılıkla Türkiye'nin çok iyi olmayan insan hakları imajını düzeltmek ve Batı Trakya'ya da bir mesaj vermek, Batı Trakya'da da bir olumlu karşılıklılık olanağı yaratmak niyetiyle bu çizme olayı ortadan kaldırılmıştır, son patrik olayında da 10 kişilik listeden hiçbirinin ismi çizilmemiştir. Özet olarak, patrik dinsel özgürlüklere uygun olarak seçilmektedir. Kaldı ki, Türkiye'nin din kurumu konusundaki genel yapısına baktığımızda Türkiye'de bir Şeyhülislam, Müslüman cemaati tarafından seçilmemektedir, devletin memurlarından bir tanesi Diyanet İşleri Başkanı olarak atamayla gelmektedir. Buna rağmen, Ortodoks vatandaşlarımızın patriği seçimle gelmektedir. Yani, Yunanistan'da olan durumun tersi simetrisi Türkiye'de vardır.

Bu durum Yunanistan'ın iç düzeniyle ilgili bir durum olsa gerek, çünkü, Yunanistan'da yarı teokratik bir düzen vardır. Dinsel bildirilerin -veya Türkiye'de olduğunun belki aksine- hiçbir takibata uğramaması, fakat siyasal nitelikte mütalaa edilen bildirilerin takibata uğraması bundan dolayıdır.

IHSAN ÇABUK (Ordu) – Sayın Hocam biraz önce, Mehmet Emin Aga atanarak geldi, belli bir süre sonra “Ben, atamayla gelen bir müftülüğü kabul etmiyorum deyip istifa etti” şeklinde bir ifadede bulundu. Mehmet Emin Aga acaba atamayla ne kadar müftülük yaptı?

PROF. DR. BASKIN ORAN – Bunun süresini şu anda hatırlayamıyorum, onu size sonra takdim edeyim.

İRFETTİN AKAR (Muğla) – Ben bir konuda bilgi edinmek istiyorum. Dediniz ki, Yunanistan’da 110 bin, 120 bin soydaşımız var. İnsan haklarını savunuyorsak, orada 110-120 bin insan yaşıyor ve onlara istedikleri yaptırımı uygulayabiliyorlar, yani, soydaşlarımızın seçtiği müftüyü kabul etmeyip, kendileri müftü atıyorlar. Peki, İstanbul’da 2 500 Rum yaşıyor, biz bunlara neden bir yaptırım gücü uygulayamıyoruz. Eğer önemli olan insan hakkıysa, insan insandır, bir de olsa insan insandır, 2 500 olsa da insan insandır, 110 bin olsa da insan insandır. Biz de kısasa kısas uygulayalım. Biz, buradaki 2 500 Ruma istediği gibi yaşama hakkını veriyoruz, istediği özgürlüğü veriyoruz, istediği patriği seçme hakkını veriyoruz; ama, bizim oradaki vatandaşlarımızın seçtiği müftüyü kabul etmiyor, kendisi birisini atıyor ve buna da uyacaksınız diyor. Türk Hükümetleri bu konuda niye geri duruyor veya bu konunun üzerinde niye durulmuyor.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Eğer, elimizdeki veriler yanlış, eksik ve özellikle de yanlış ise buradan varacağımız sonuçlar da yanlış olur. Türkiye’yle Yunanistan birbirlerinin ülkelerinde bıraktıkları azınlıklara davranmak bakımından hiç de iyi bir sicile sahip değildir. Yani, burada, tencere dibin kara seninki benden kara usulü geçerlidir. Bu söylediğimi çok fazla uzatmamak için bir iki örnek vereyim. Mesela, Türkiye bir patriği sınır dışı etmiştir. Bir patriği seçildikten sonra baskıyla istifa ettirmiştir. Son patriğin seçimine kadar, patrik seçimine isimleri çizme yoluyla yön vermiştir.

Her istediklerini yapmak dediniz. 1964’ten sonra Kıbrıs sorununun ortaya çıkardığı ortam içinde, 1964’ten sonra İstanbul Rum azınlığına özellikle gayri müslim azınlıklara genellikle anayasa ve Lozan’a uymayan, onları ihlal eden baskılar yapılmıştır. Eğer arzu ederseniz o konuda da ekspoze yapabilirim. Çünkü şu sıralarda Yunanistan’la Türkiye’nin karşılıklı Lozan ihlalleri konusunda bir raporunu bitirmekle meşgulüm. Yani, bilgilerim taze.

Dolayısıyla, bu Yunanistan ile Türkiye’nin birbirine takazada bulunacak hiçbir olanağı yoktur bu konuda, ikisi de birbirinden suçludur, hukuken ve insaniyet açısından. Dolayısıyla, bu bir düzeltme olarak söylenebilir.

İkincisi, uluslararası hukukta ve uluslararası politikada mütekabiliyet, karşılıklılık esası olumluluğu ima eder. Yani, ben senin azınlığına iyi davranacağım, sen de benim azınlığıma iyi davran. Eğer, bu karşılıklılık esası olumsuzluk üzerine kurulacak olursa başta bigünah olan bu azınlıklar olmak üzere devletler de zarar görür ve bu sonu gelmez bir yükselen bir spiral niteliğini alır ve uluslararası anlaşmazlığa kadar gider.

Üçüncüsü, eğer Türkiye İstanbullu Rumlara baskı yaparsa, sonuçta kendi vatandaşlarına baskı yapmış olacaktır. Üstelik, Lozan’la özel olarak korunmuş vatandaşlarına.

Dolayısıyla, Türkiye’nin özellikle son patrik seçiminde sergilediği hukuka uyan tutumu, Türkiye’yi çok yücelten, Türkiye’nin birçok konularda çok da özenilir olmayan uluslararası insan hakları sicilini çok iyi bir noktada düzelden bir uygulamadır. Çok da uzatmak istemiyorum. Söylemek istediğim, doğru bilgilere sahip olduğumuz takdirde doğru yorum yapabilirsiniz. Genellikle biz kendi ihlallerimiz konusunda bilgi sahibi değiliz. Çünkü, insanın kendini görebilmesi için mutlaka aynaya bakması gerekir. İnsanın gözü kendini görecektir biçimde yapılmamıştır, başkalarını görecektir biçimde yapılmıştır.

MUSA OKÇU (Batman) – Lozan’ın 40 ıncı maddesinde Müslüman azınlık diye ifade ediliyor. Öyle değil mi? Yani, Türkiye için de aynı durum, Yunanistan için de aynı durum.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Hayır efendim öyle değil, şöyle, onu kısaca anlatayım.

Hatırlarsanız ben size okurken, Yunanistan’a uyarlayarak okuyayım dedim. Çünkü, Lozan bildiğimiz gibi büyük müttefik ve ortak devletlerle Türkiye arasında yapılmış bir antlaşma olduğu için Lozan’da ge-

çen tabir, sadece gayrimüslim azınlıklardır; fakat, 45 inci maddede, bu antlaşmanın üçüncü kesiminde, yani, 37 ila 44 üncü maddeler arasında gayrimüslimlere verilmiş olan haklar, Yunanistanca da, kendi Müslüman azınlığına uygulanacaktır dediği için, ben o adaptasyonu yaparak okudum.

MUSA OKÇU (Batman) – Ben de onu ifade etmek istiyordum; yani, sizin ifade ettiğinizi ben de ifade etmek istiyordum. Tabii, orada bir sıkıntı da, bir defa daha ben burada dile getirdim. Biz geçen sene Yunanistan'a gitmiştik. Zannediyorum, Ümrân Hanım vardı. Yani, alabildiğine baskı var. Bizim, caminin onarımı için mahkemesine gittiğimiz köye, Yunan makamları, milletvekilleri olarak bizi bırakmadı, izin vermedi, sokmadı. Demin Sayın Başkanın da ifade ettiği gibi, orada, Müslüman Elen veya Müslüman Türk şeklinde birtakım çatışmalar var. Daha önce de ben ifade ettiğim gibi, şimdi, Yunanlıların eline -zannediyorum- biz koz veriyoruz, oradaki Müslümanlar olarak. Onlar "siz Müslümansınız" diyorlar; adeta, onlar, sanki "hayır biz Türküz" anlamında, dış basına veya dış siyaset çevrelerine Yunanistan böyle empoze ediyor; dolayısıyla, bunu baskı aracı olarak kullanıyor ve Müslüman desteğini adeta bunların arkasından çekiyor uluslararası platformlarda.

Bir diğer konu. Mesela, biz İslam tarihine baktığımız zaman, Müslümanlar arasında azınlık denildiği zaman gayrimüslimler ifade ediliyor. Bugün mesela bu son hadise dolayısıyla, yani, Lozan anlaşmasına göre gayrimüslimler diyoruz; ama, Sevr, bir nevi gündeme getirilmek suretiyle, Kürtler azınlık olarak Türkiye'ye dayatılmak isteniyor. Yani, bu tip... Ama, İslam tarihini -ben kendim tarihçiyim- ele aldığımız zaman, Osmanlılardaki uygulama da aynı şekildedir ve bu Lozan'a da aynı şekilde yansımıştır. Yani, Müslüman olan, bütün başka ırktan, başka kavimden olanlar azınlık olarak ifade edilmemiştir. Fakat, bugün mesela Yunanistan'a geldiğimiz zaman, bu konu, Yunanlıların yararlanacağı pozisyonunda, oradaki Türkler tarafından ifade ediliyor. Bence bu onları zayıflatıyor hukuken; Yunan mevzuatına göre, Yunan'ın iç hukukuna göre, sizin de ifade ettiğiniz gibi. Yani, devamlı, onlar, azınlıklarla Yunan arasında bir sürtüşmeye neden oluyor ve Türkiye de buna müdahale ettiği zaman veya yanında olduğunu ifade ettiği zaman, işte bu tip sorularla, bu tip şeylerle karşılaşılıyor.

Bu konuda siz ne diyorsunuz? Nasıl bir tanımlama yapmamız gerekiyor?

PROF. DR. BASKIN ORAN – Efendim, ben, bir noktayı iyi anlayıp anlamadığımı önce bir şey yapmak istiyorum. Lozan'da "Türk" değil de "Müslüman" deyiminin kullanılmış olması, bu davayı ne açıdan zayıflatıyor... Çünkü, siz şöyle buyurdunuz. Dediniz ki: "Dünyadaki Müslümanların desteğini ortadan kaldırmak..." Ben mi yanlış anladım?

MUSA OKÇU (Batman) – Yani, Türklerin arkasında olabilecek desteği...

PROF. DR. BASKIN ORAN – Tam tersini düşünüyorum. Eğer sadece "Türk" tabiri kullanılmış olsaydı, o zaman sadece Türkiye'nin desteği olurdu; fakat "Müslüman" tabiri kullanılmış olduğu için, özellikle şeriatı uygulayan Müslüman ülkeler başta olmak üzere dünyanın bütün Müslüman ülkelerinin, Batı Trakya Türklerini, Müslüman Türkleri desteklemesi gerekir. Öyle değil mi?..

MUSA OKÇU – Ben de onu söylüyorum. Yani, Türklerin, biz, özellikle Türküz, adeta Müslüman değiliz ifadesi...

PROF. DR. BASKIN ORAN – Ha, demeleri bir zayıflık mı oluyor diyorsunuz?

MUSA OKÇU – Tabii.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Efendim, bunu çok kısa olarak arz edeyim. Türkiye'nin dışında Müslüman ülkeler ve özellikle şeriatı uygulayan Müslüman ülkeler, Batı Trakya Türklerinin davalarıyla pek ilgilenmiyorlar. Tek ilgilenen ülke Türkiye'dir. Bunun çeşitli nedenleri olabilir; Türkiye ile aralarının iyi olmaması, Yunanistan ile arayı bozmak istememeleri ve fakat bana kalırsa en önemli nedeni, özellikle dış politikada ideolojilerin değil -çünkü din de parekselans bir ideolojidir- sadece ulusal çıkarın geçerli olması nedeniyle açıklanabilir. Dolayısıyla, bu, emin olunuz ki -rahatlıkla ifade edebilirim- bu, bir zayıflık unsuru oluşturmuyor.

Bu insanların "Türküm" demeleri, zaten dünyadaki, Türkiye ve Yunanistan dahil bütün ülkelerin bunlara saygı göstermeleri sonucunu yaratmalıdır; çünkü, kimlik ikiye ayrılır: Objektif kimlik, subjektif kim-

lik. Yani, objektif kimlik, mesela, ben, Türk olarak doğmuşumdur; fakat, "Kürdüm" diyorsam, o zaman ben Kürdümdür. Nitekim, Sayın Meclis Başkanı, Lice doğumludur; ana baba itibarıyla, objektif kimlik olarak Kürt'tür; fakat, subjektif kimlik olarak "Türküm" demektir, bitmiştir. Objektif kimlik diye bir şey söz konusu değildir efendim. Dolayısıyla, bu insanlar, çingene olsun, Pomak olsun, Türk olsun "Türküm" demektedirler ve Batı Trakya'da işin çok enteresan tarafı, Pomaklar "Türklerden daha Türküm" demektedirler, çingeneler de "Pomaklardan daha Türküm" demektedirler. Çok çeşitli ekonomik ve sosyal nedenlerden ve de sosyopsikolojik nedenlerden ötürü. Şimdi buraya girmeyelim. Dolayısıyla, bu insanlar, bir kere "Ben Türküm" diyorsa, onların Türklüklerini desteklemekten başka yapacak hukukî veya siyasî hiçbir olay yoktur. Bunun yanı sıra, onların "Türküm" demeleri, Türkiye'nin bir Lozan imzacısı olarak, onların haklarının ihlal edilmemesi için devreye girmesi olanağını yaratmaktadır, başka hiçbir ülkenin devreye girmesi olanağını yaratmamaktadır.

Yunanistan, kalkıp da, zaten sizin dediğiniz gerçekten varit olsaydı, Yunanistan, bunların "Türküm" demesine bu kadar sinirlenmez, Lozan anlaşmasına uygun olarak "Müslüman" demiş olsalardı buna dua ederdi. Böyle bir şey söz konusu değildir. Zaten biraz sonra arz edeceğim sözden...

MUSA OKÇU (Batman) – Ben de onu ifade ediyorum. Yani, Yunanlılar, özellikle Müslüman Türklerin böyle bir pozisyon sergilemelerini arzu ediyorlar kendi iç düzenlerine göre, kendi iç yapılarına göre.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Yani "Türk" demelerini mi arzu ediyorlar?

MUSA OKÇU (Batman) – Adeta, Müslümanlıktan kendilerini sıyırmayı, bir nevi ellerinde bir koz olarak... Baskıyı da o yönde yönlendiriyor.

PROF. DR. BASKIN ORAN – İyi anlayıp anlamadığımı kontrol için soruyorum. Yani, Yunanistan, bunların, kendilerine "Türk" demelerinden mi seviniyor "Müslüman" demelerinden mi seviniyor?

MUSA OKÇU (Batman) – "Müslüman" dese, Yunanistan'ın dayatabileceği bir şey kalmaz, elinde koz kalmaz demek istiyorum yani. Direkt olarak Müslümanlara baskı yapıyor anlamında... Ki, zaten oradaki Müslüman azınlığın hepsi Türk'tür, bunu bütün dünya da biliyor.

RECEP KIRIŞ (Kayseri) – Onu Yunanistan kabul etmiyor.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Efendim, oradaki Müslüman azınlığın hepsi Türk değildir.

MUSA OKÇU (Batman) – Bakın siz kendiniz ifade ettiniz; Pomaklar, kendilerini Türk kabul ediyor, Müslüman oldukları için; çingeneler kendilerini Türk kabul ediyor, Müslüman oldukları için. Demek ki, ortadaki din faktörü bunları bir araya getiriyor, bir çizgi, aynı payda altında topluyor. Din faktörü, yani, Pomaklar, niye "ben Yunanım" demiyor veya "Rumum" demiyor; Müslüman olduğu için.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Doğrudur efendim.

MUSA OKÇU (Batman) – Diğer azınlık... Çingene, özellikle "ben Rumum" demiyor "Türküm" diyor; Müslüman olduğu için. Yani, ortak payda, Müslümanlıktır, o Müslüman azınlık arasında.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Doğrudur efendim.

MUSA OKÇU (Batman) – O açıdan. Yani, ben, oradaki Türk arkadaşlara da sordum; siz böyle bir politika uygulasanız, böyle bir politika sergileseniz, siz Türklüğünüzden bir şey kaybetmeyeceksiniz. Ve nitekim, mesela, tarih boyunca, Uralların güneyinden gelen Türk kavimler, İslam kimliğine girdiği için kendi Türklüklerini de muhafaza etmişler; ama, kuzeyden giden, mesela, Atilla'nın, ondan öncekilerin Bulgaristan'a, Macaristan'a, hatta Finlandiya'ya kadar giden Türklerin hemen hepsi Türklüklerini de kaybetmiştir; yani, İslam kimliğine, İslam iklimine girmedikleri için, başka bir yöreden gittiği için oradaki kültüre asimile olarak kendi Türklüklerini de kaybetmiştir. Yani, demek istiyorum ki, zaten Müslümanlık kültüre karşı bir baskı uygulamıyor, kimliğe karşı bir baskı uygulamıyor; dolayısıyla, diğer Müslüman olanlar, Türk olanlarla, adeta aynı ırktanmış gibi bir birlik beraberlik içerisine girebiliyor azınlık olarak. Yani, bunu, oradaki gözlemlerimizden ben şahsen gördüm ve orada büyük bir baskının olduğunu da kabul ediyorum. Türkiye'de bu baskının olmadığına ben şahsen şahidim yani. Mesela, Batı'da ifade edildiği gibi, Türkiye'de insan haklarının ihlal edildiği... Elbette ediliyor da... Yani, Yunanistan'la mukayese ettiğimiz zaman dağlar kadar fark var.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Bu son söylediginizi ihtiyatla karşılıyorum. O konuda, dediğim gibi, ayrı bir toplantıda, size, memnuniyetle, yarım saatlik veya 45 dakikalık bir ekspoze yaparım; fakat, diğer dediğiniz konuda yapılacak bir şey yok. Bu insanlar, kendilerini, Müslüman olarak değil, kimlik olarak, toplumsal kimlik, grup kimliği olarak Türk olarak saptamış vaziyetler. Dolayısıyla, bu konuda, bizim, ya siz kendinize Türk demeyin de Müslüman deyin diyecek bir pozisyonumuz olduğunu sanmıyorum; bunun da, Türkiye'nin müdahale hakkını devamlı surette tutması açısından çok doğru bir politika olduğunu da sanmıyorum.

MEHMET ALİ YAVUZ (Konya) – Öyle bir şeye gerek yok.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Bu adamlar, zaten, kırsal bir toplum olmanın getirdiği bir sonuç olarak koyu Müslümandır. Mesela, son Şeyhülislamı misafir etmişlerdir ve son Şeyhülislamın Yunanistan'dan sınırdışı edilmesi Atatürk'ü ciddi baskıları sonucu olmuştur.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) – Mustafa Sabri Bey.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Mustafa Sabri Beyefendi.

Dolayısıyla, bu konunun çok öncelik arz ettiğini sanmıyorum efendim. Onlar kendilerine ne diyorlarsa, biz onu kabul etmek zorundayız, Yunanistan da kabul etmek zorunda.

BÜYÜKELÇİ ATTILA SUNAY – Bir parantez açayım. Kaldı ki, son tarihlere kadar, son zamanlara kadar Yunanistan da bunu kabul ediyordu ve bizdeki bazı belgelerde “Türk okulu” diye geçiyor. Nitekim, İskeçe Türk Birliğinin tabelasının indirilmesi de bunu kanıtlıyor. Son zamanlara kadar Türk kimliğini kabul ediyordu; sonradan, bu, Yunanistan'ın bir politika değişikliği ve Türk etnik kimliğini yok etme ve eritme yönünde almış olduğu ve kabul ettiği bir politikanın uygulaması sonucudur. Son zamanlara kadar, bizde, Yunanistan'ın verdiği resmî notalarda “Batı Trakya'daki Türk azınlık” terimini kullandığı, o ibarelerin yer aldığı notalar var.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Hatta, efendim, o notalarda “Türkiye'nin bu konudaki müdahale hakkının mevcudiyetini kabul ediyoruz” diye açık beyanlar var. Tarih dahi verilebilir bu notalarda...

MUSA OKÇU (Batman) – Bir cümle daha eklemek istiyorum. Bunu belki sizler de biliyorsunuz. Yani, Batı'ya, Avrupa'ya gidip gelen insanımızın çoğu bunu görür ve şahidi olur. Yani, Avrupalı, Müslüman derken de Türk'ü anlıyor, Türk derken de Müslümanı anlıyor. Yani, ikisini birbirinden ayrı mütalaa etmiyor. Bu açıdan, yani, Yunanistan'da uygulanan siyaset açısından ve Türkiye, bu masaya oturduğu zaman, buna sahip çıkmaya çalıştığı zaman elinde önemli bir koz olarak ifade edilmesi gerekir kanaatindeyim. Yani, onlar, birbirinden ayrı görmüyor; ama, bizim soydaşlarımız birbirinde ayırıyorsa, o zaman, kar yerine zarar ederler kanaatindeyim. Ben bunu ifade etmek istiyorum.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Efendim, bu meseleye bir nokta koymak, sizi de doyurmak açısından söylüyorum. Türkiye Cumhuriyeti, bir noktaya kadar, bu insanların Müslümanlığı öne sürmelerine soğuk bakıyor. Mesela, bazı hocaların Türkiye'ye gelmesinde istizan uygulaması vesair falan filan. Sonradan, 1980'lerden bu yana, kesin olarak, laikliğin, 1930'larda kalmış ve kalması gerekli olan uygulamasına son verildi. Şimdi Türkiye'de, Dışişleri Bakanlığı başta olmak üzere böyle bir uygulama yoktur; bu insanları, Müslüman Türk oldukları gibi mütalaa etmektedir ve Balkanlarda da, sizin de söyledığınız gibi, Müslümanlık ile Türklüğün özdeş olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir. Hatta, Fransızca sözlük Larousse'u açarsanız, orada, Türk, Türkleşmek, Müslüman olmakla ihtida etmekle anlamındadır.

Mitçotakis'in 1991'de Batı Trakya'ya gittiği zaman yaptığı bir niyet açıklamasından sonra, fakat, özellikle, Simitis'in 1996'da göreve gelmesinden sonra Yunanistan, Batı Trakya'da yepyeni bir politika uygulamaya başladı ve isterseniz sonucu şimdiden baştan söyleyeyim, bu yepyeni politika Türkiye'yi çok zor duruma soktu; hem uluslararası planda hem de Türkiye'nin iç politikasındaki uygulamalar mütalaa edilecek olursa. Bu üç nokta şöyle özetlenebilir: Birincisi, Yunanistan, Batı Trakya açısından şimdiye kadar yaptığı çok açık seçik hataları artık tekrarlamamaktadır; ikincisi, Yunanistan, Batı Trakya azınlığı arasında her bakımdan başat unsur olan Türklerin, hiç de böyle başat unsur olmadığını ileri sür-

meye başlamıştır; üçüncüsü de, Yunanistan, Pomak ve çingene kökenli azınlık mensuplarını asimilasyon politikasını müthiş hızlandırmıştır.

Bu açık seçik hataları tekrarlamamaktan kastım şu. Bu azınlığın taşınmaz mal alıp almaması meselesinde, eğitim konusunda, pasaport uygulamasında, birtakım mesleklere, yani, dükkan açıp meslek icra etmeye izin vermemesi meselesinde uyguladığı birtakım, anayasa ve Lozan ihlali niteliğindeki baskıları bugün Yunanistan büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. Ben bunları madde madde açıklayacağım için şimdi geçiyorum.

Türklerin artık başat unsur olmadığını söylemeye başlaması... Bugün -eğer 110 bin kabul edersek sayıyı- bu 110 bin kişinin yaklaşık 65 bini Türk kökenlidir, yaklaşık 35 bini Pomak kökenlidir, yaklaşık 10 bini de çingene kökenlidir. Bunların kendilerini subjektif kimlik olarak nasıl gördüklerini daha önce söylemiştim. Yunanistan, azınlığa, eskiden beri Müslüman demekte çok büyük dikkat gösterdi. Aslında sizin de söylediğiniz gibi, bir açıdan hata yaptı, azınlığı bir ortak paydada birleştirmiş oldu. Azınlığa eskiden beri Müslüman demeye özen gösterdi, Türk demedi; yani, Turcos demedi. Birkaç yıldır başlayan bu yeni politikada artık Türkleri de ikiye ayırıyor Yunanistan resmî politikası ve Turcos deyimini Türk vatandaşları olarak kullanmaya devam ediyor, ikinci bir deyim icat etti resmen; Turcoyenis deyimini, yani, Türk kökenliler, gen olarak Türk olanlar. Böylece, azınlığın, kendine Türk diyenler ve Türk kökenden gelenler olmak üzere ikiye ayrıldığını ima etmiş oldu. Bu arada, Yunanistan, bir matruşka bilinci yaratmaya çalışmaya başladı. Yani, o Rus bebekleri; açtıkça, durmadan içinden başka şeyler çıkan, başka kimlikler çıkan bir matruşka politikası izlemeye başladı. Bu politika -çingenelerin de ama- özellikle Pomakların farklı bir dili, farklı bir kültürü olduğunu vurgulamak ve bu insanların Türklerden farklı bir halk olduğunu söylemekten geçiyor.

Pomaklar, bilindiği gibi, Slav kökenli bir halktır; erken bir tarihte Müslümanlaşmıştır. Bunların müteakibilleri Yunanistan'da Pomak adını alır, Makedonya'da Torbeş adını alır, eski Yugoslavya'da da Boşnak adını alır. Bunlar, sonradan Müslümanlaşmış Slavlardır.

Pomakların dili yazılı değildir, sözlüdür, Bulgarcaya yakındır ve şimdi açıklayacak olduğum Pomak kültürünü yayma politikasına Türkiye'den önce Bulgaristan tepki göstermiştir; onun üzerine, Yunanistan, bir miktar geri çekilmiş ve bunun sadece bir bilimsel araştırma niteliğinde olduğunu, bir politik uygulama olmadığını söylemek zorunda kalmıştır; yani, Türkiye ile Bulgaristan, bu konuda doğal müttefikler; bunu da aklımızda tutarsak yararlı olabilir, politika formüle edecekler açısından.

Pomaklar gibi, yazılı dili ve kültürü olmayan ve kaybolma sürecinde olan halklar üzerinde, bildiğimiz gibi, globalleşme denilen küreselleşme olgusu, birbirine zıt iki etki yapmaktadır. Bunlardan birinci etki, malumu alınız, İngilizcenin dünyada tek dil olması olayına doğru gitmeye başlamaktadır. Böylece, sözlü olan diller, yazılı olmayan diller kendi kendine kaybolmaya başlamıştır.

İkincisi, tam ters etki, gerek küreselleşme gerek kendi rakibi olan ulus devletin zayıflamasını hızlandırmak için gerekse insan ve azınlık haklarının doğal ve mantıksal sonucu olarak, kendi kendine kaybolmakta olan bu sözlü dilleri yaşatma çabasına girişmiştir ve Yunanistan, Avrupa Birliğinin verdiği muazzam fonlardan yararlanarak, bugün, bir Pomakça gramer ve bir Pomakça sözlük yazdırmıştır. Bunu da, tabii, azınlığın, Rıdvan Karakoca isimli bir mensubuna yaptırmıştır. Bu AB fonları, özet olarak, Pomak dili ve kültürü ve dolayısıyla, ileride de bilinci yaratmak için kullanılmaktadır.

Bu politikanın şansı ne. Bu politikanın şansı, hem kendi yaptığım araştırmalardan hem son olarak Gümölcine'deki Başkonsolosluğumuzda, eski öğrencimiz Şakir Beyle de yaptığım telefon konuşmalarında doğrulattığıma ve üstelik, bir de, geçenlerde benimle görüşmeye gelen, Amerika'da, Batı Trakya Türklerinin 1991 sonrası durumu üzerine doktora yapmakta olan bir İstanbullu Rum genç vatandaşımızın doğruladığı kadarıyla, tepki biçiminde olmaktadır. Yani, Pomaklar, bu Pomak kültürünün ve dilinin, Pomak bilinci yaratacak biçimde ortaya konulmasından rahatsızdırlar. Fakat, özellikle de bir Müslüman olmaktan gelen bu tepki ki, daha önce şu şekildeydi; Yunanistan'ın daha önceki Pomak politikası, hatırlayacağınız üzere şuydu: Siz Türk değilsiniz, siz Pomak da değilsiniz; siz, Büyük İskender'in zorla

Müslümanlaştırılmış torunlarısınız. Bunu söylüyorlardı. Ve Pomaklar arasında Türkleşmeye doğru gidişin sebeplerinden de biri bu yanlış politikaydı.

MUSA OKÇU (Batman) – Bu dayatmaya...

PROF. DR. BASKIN ORAN – Evet. Yani, nasıl Türkiye’de “Kürdüm” diyen bir vatandaşa “hayır efendim, sen Kürt değilsin, öz be öz Türksün”... Hatırlayacaksınız, müteveffa Cumhurbaşkanlarımızdan Cemal Gürsel, Diyarbakır’a gidip “size Kürt diyenin suratına tükürün” demişti bütün Kürtlerin karşısında. Bütün bunlar, tabii ki, bütün bu yanlış resmi uygulamalar, ideolojinin olumsuz işlevi denilen siyaset bilimi terimi gereği ters tepmiş ve Kürtlük bilinci yaratmakta da önemli etkide bulunmuştur. Aynı şey bugün Türklük bilinci yaratmak açısından Batı Trakya’da olmakta. Yunanistan bunun farkına vardı. Artık “zorla Müslümanlaştırılmış Büyük İskender’in torunlarısınız” gibi ırkçılık kokan, resmen ırkçı olan tabirleri bırakmışlar, siz Pomaksınız demeye başlamışlardır. Yalnız, tabii, bir insana, siz kalkıp da, siz şusunuz, busunuz dediğiniz ve başka bir şey yapmadığınız zaman tepki doğar. Bunun yanında, Pomakların yaşadığı Balkankolu denilen dağlık bölgeye muazzam bir ekonomik paket açılmıştır; AB fonlarının olanaklarını da kullanarak, burada, Enfiyecioglu adlı bir Ortodoks Yunan vatandaşının yapıyor gözüktüğü yatırımlar -tabii ki, bunlar örtülü ödenek yatırımlarıdır- Pomakların bir dediğini iki etmeme ilkesine dayanmaktadır. Okul mu istiyorsunuz okul, tamir mi istiyorsunuz tamir, cami mi istiyorsunuz cami; bunun arkasından da, siz Pomaksınız; sizin bir grameriniz yok mu, istemez misiniz bir gramer... Yani, özet olarak -bunun tersi, simetriğe gidip de uzatmak istemiyorum; ama- Türkiye’nin Güneydoğu Anadolu’da yapması gereken şeyin aynısını -bu bilinç hikayesi bir kenara bırakılacak olursa- yani, ekokültürel paketin açılımını Yunanistan Batı Trakya’da yapmıştır. Yani, bu zihinlerimizi en fazla açmaya gidecek olan benzetmedir. Bir yandan, eskiden, fakruzaruret içine isteyerek bırakılmış, yani, soyutlanmış, tecrit edilmiş olarak kalsınlar diye isteyerek en ufak bir yatırımın esirgendiği bölgelere bugün drahmiler akıtılmaktadır; bunun yanı sıra da bu kültürel paket açılmaktadır.

Bunun, bir hukukî, uluslararası hukuka yansıyan bir yönü de var. O da şu: Yunanistan, Eylül 1997’de Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesini -bu bir Avrupa Konseyi sözleşmesidir- imzalamış bulunmaktadır. Bu Avrupa Konseyi sözleşmesini imzalamada Yunanistan’ın belirgin bir amacı vardır. Bu sözleşmenin Türkiye tarafından da nasıl kullanılabileceğini sunacağım. Fakat, Yunanistan, burada şu amacı izlemektedir benim görebildiğim kadarıyla ve bu politikanın mimarlarından olan eski İstanbullu Rum bir Yunan diplomatıyla konuşmalarından çıkardığım kadarıyla amaçları şudur: Lozan’ın 40 ıncı maddesinde, Türkçe konuşacak falan filan demiyor tabii ki, kendi dilini konuşacak diyor. Bu adamlar, Lozan’a göre, kendi dilini Türkçe olarak yorumlaya gelmişlerdir şimdiye kadar ve dolayısıyla Türkçe eğitim yapılmaktadır. Bunun yanı sıra, tabii, Türkiye’deki okullarda nasıl Türkçe okutuluyorsa, orada da Yunanca okutuluyor. O ayrı mesele. Şimdi amaç, o kendi dilini Pomakça olarak yorumlamaktır. Pomakça olarak yorumladığı zaman, Türkçeyi devreden çıkaracak ve Yunanca-Pomakça bir eğitim yapacaktır. Pomakça hayatta hiçbir şeye yaramayacağı için, bu, ileride Yunanca eğitime dönüşme potansiyeli taşıyan kurnazca bir uygulama olarak ortaya çıkmaktadır.

Gene bu Yunanlı diplomatın açıkça konuşmasından öğrendiğim kadarıyla, şu gerekçeyle, Türkiye ile Yunanistan arasında Lozan dengesiyle kurulmuş olan mütekabiliyet esası azınlıkların aleyhine işlemiştir; dolayısıyla, Yunanistan, artık Avrupa sözleşmeleri imzalayarak bu mütekabiliyetten çıkıp, kendi vatandaşlarına bir Avrupa standardı sağlamak istemektedir şeklinde bir havaya girmişlerdir; yavaş yavaş azınlık kimliğini ortadan kaldırıp bunları Müslüman Helen vatandaşları olarak Avrupa standartlarının getirdiği insan ve azınlık haklarının uygulanması ve böylece, azınlığın -Türkiye’nin ne düşündüğü önemli değil, azınlığın ne düşündüğü önemli- çok önem verdiği Türkiye müdahalesini yavaş yavaş ortadan kaldırmaya, soldurmaya yönelik bir politikadır.

Bu genel açıklamadan sonra, Yunanistan’ın, hangi akıllıca tedbirleri almış olduğunu, belki Türkiye’ye de ışık tutması açısından -ama, bu şu andaki konumuz dışındadır- onu sunayım size.

Bir kere, bunları teker teker söylemeye geçmeden önce, Yunanistan, niçin bölgede ekonomik iyileştirmeler yaptı ve niçin azınlığın üzerindeki baskıları muazzam azalttı, onları söyleyeyim. Bunları beş nokta halinde toplayabiliriz. Bir kere, çok az gelişmiş olan -yani, Batı Trakya az gelişmiş bir bölgedir Yunanistan'da- bu bölgeden Hristiyan göçünün önlenmesi; çünkü, Hristiyanlar da buradan göçüyor. Nasıl ki, bir etnik sorun olmayan Doğu Karadenizden nasıl insanlar göçüyor, oradan da Hristiyanlar göçüyor. Bu arada, tabii, Hristiyan göçünün önlenerek Türklerin oransal olarak artışının engellenmesi.

İkincisi, Türk azınlığın, kimlik sorununun yanı sıra, bir de ekonomik sorunlar yüzünden negatif bilinç kazanmasının engellenmesi; çünkü, baskı yaptığınız sürece onlar bilinç kazanıyorlar, sizin istemediğiniz yönde bilinç kazanıyorlar; aynen Türkiye'de olduğu gibi.

Üçüncüsü, 1994'ten başlayarak iç düzenleme nedeniyle, Yunanistan'da valilerin seçimle gelmeye başlamaları; dolayısıyla, seçimle gelen valilerin, kendi doğal seçmenleri olan azınlığa kadife eldiven muamelesi yapmaya başlamaları.

Dördüncü olarak, vali yetkilerinin, azınlık konusunda Makedonya ve Trakya Genel Sekreterliğine devredilmiş olmasına rağmen... Tabii, Yunan merkezî makamları, yani, Atina, valilerin seçimle işbaşına gelmeleriyle eşzamanlı olarak azınlık konularında karar vermeyi valilerin elinden aldılar; yani, esas olarak valilerin elinden aldılar ve Makedonya ve Trakya Genel Sekreterliğine devrettiler. Fakat, Makedonya ve Trakya Genel Sekreterliğine, gene çok akıllıca bir uygulama yaparak -buna siz bir olağanüstü hal valiliği diyebilirsiniz- çok rafine bir zatı getirdiler; çok akıllı, uslu bir zatı getirdiler. Bu zat bugün Türklerle son derece iyi ilişkiler sürdürmektedir ve tepkileri ve dolayısıyla, negatif yönden bilinç kazanmayı minimuma indirmektedir.

Beşincisi ve en önemlisi, tabii ki, Avrupa Birliğinden gelen insan hakları baskıları.

Tarih veya önem sırası izlemeden, Yunanistan'ın eskiden beri yaptığı, özellikle 60'lardan beri yaptığı ihlal edici ve yanlış uygulamalar nelerdir, bunlar ne şekilde değişmiştir, onları söyleyeyim. Bir kere, yasak bölgeye giriş yasağı çok hafifletilmiştir 1995'ten bu yana. Ben yasak bölgenin ne olduğunu bildiğinizi var sayıyorum, onun için uzatmamak için girmiyorum meseleye. Eskiden yasak bölgeye sadece özel pasosu olan Yunan vatandaşları girebilirdi. Şimdi artık bu özel pasolular değil, bütün Yunan vatandaşları girebilmeye başlamıştır; ama, hala AB vatandaşları girememektedir, tabii, Türk vatandaşları özellikle girememektedir.

Ayrıntıya girmiyorum, isterseniz, soru olursa, ayrıntı da veririm.

İki; yasak bölgede sosyoekonomik iyileştirmeler yapılmaktadır; burada askeri güçlerden yararlanarak sosyal hizmet programları adı altında sağlık taramaları başlatılmıştır. Bu sağlık taramalarında, azınlık mensupları Pomak olarak kaydedilmekte ve belgelere öyle geçmektedirler. Daha önce adından bahsettiğim, bir hükümet ajanı olarak hareket etmekte olan müteahhit Enfiyecioğlu, bölgede okullar yaptırmaktadır ve artık hiçbir sorun kalmamıştır onarım ve tadilat konusunda. Eskiden çoktu.

Üçüncü olarak, Gümülcine'de açık hava cezaevi yapımından vazgeçilmiştir 1993'te; hatırlayacaksınız, 1967'de İmroz'da bir yarı açık cezaevi yapılmış ve İmroz ve Bozcaada'da, özellikle, Rum azınlığın toprakları kamulaştırılarak buralarda dediğim gibi yarı açık cezaevi ve devlet üretim çiftlikleri yapılmıştı. Bu nedenle, bugün çok yaşlı birkaç kişi dışında bu iki adada Rum azınlık kalmamıştır. Buna karşılık olmak üzere, Yunanlılar da Gümülcine'de bir yarı açık cezaevi yapmaya giriştiler, hatta toprak dahi kamulaştırdılar, Müslüman toprağı kamulaştırdılar, bu açık cezaevinden vazgeçtiler, çok akıllı bir uygulama olarak görüyorum.

Dört, eczane açma ruhsatları verilmeye başlanmıştır 1993'ten beri. Süründürüyorlardı, hiçbir doktor, eczacı vesaire açtırmıyorlardı, bunların Türkiye'den alınmış diplomalarının geçerliliğini kabul etmiyorlardı. Hatta, bunlar Yunanistan'dan diploma almış olsa dahi çeşitli biçimlerde bunların meslek sahibi olmalarını engelliyorlardı, artık bu da bitmiştir.

Beşincisi, biraz önce söylediğimin teknik dallarda öğrenim görmüş Türklere artık ilgili kurum. bizdeki YÖK gibi denklik vermeye başlamıştır.

Altı, adında "Türk" kelimesi bulunan birliklere baskı fiilen durgunlaşmıştır. Bu birlikleri, hatırlayacaksınız 1991 yılında yapılan tebligatlarda tasfiye işlemlerine başlanmaları istenilmişti, hatta bunların Türk sıfatı geçen isimlerine kaydolmuş olan telefonları dahi kapatılmıştı; fakat, bu 1991'den 1998'e yedi yıl geçtiği halde, özellikle 1994'ten bu yana, buralar serbestçe açıktır, girip çıkmak rahattır ve hiçbir işlem yapılmamaktadır.

Yedi; 1994'ten itibaren Türkçe yayın yapan radyolara da izin verilmeye başlanmıştır. Eskiden Batı Trakya'da Türkçe radyo dinlemek yasaktı, tabii evde kimsenin kontrol edeceği yok; fakat, kahvehanelerde Türkçe radyo dinlemek veya televizyon seyretmek yasaktı, hemen polis gelir götürürdü. Bu, artık rahatlamıştır. Bugün, dört tane FM Türkçe istasyonu faaliyettedir, şu anda televizyon istasyonları yok; ama, açıkları takdirde hiçbir sıkıntıyla karşılaşmayacaklarını sanıyorum. Sekiz; azınlık gençlerini Yunan üniversitelerinde binde 5 kontenjan sağlanmıştır. Şimdi, ben, bunu mesleğini belirtmek istemediğim bir Türk yetkilisine söylediğim zaman "Yunanistan son derece akılcıca işlem yapıyor" dediğim zaman "Hocam, binde 5 kontenjan vermiş, niçin mesela..." Dedim ki "sayın yetkili, bu binde 5 kontenjan tabandır, tavan değildir, mesela Türk gençleri büyük bir performans gösterir Batı Trakya Türk toplumunun yüzde 50'si Yunan üniversitelerine girer, bunun hiçbir şeyi yoktur; yani, bunda itiraz edecek bir şey yoktur, bu alkışlanacak bir şeydir. Binde 5; yani, başarısız dahi olsalar binde 5'inin üniversiteye gitmesi sağlanmıştır. Benim kitabımı yazdığım zamanlarda tek bir Türk genci Yunan üniversitelerinde okumuyordu, bunlar çok muazzam akıllı şeylerdir.

Dokuz, soydaşların ihtilafsız araziler -şimdi gelelim iktisadi konuya- üzerindeki mülkiyetleri yemin usulüyle tanınmaya başlanmıştır; bu, muazzam bir uygulamadır; çünkü, şimdiye kadar ellerinde tapusu bulunanların dahi tapu senetlerini sorgulayan ve onları geri almaya çalışan Yunan Hükümeti, bugün yemin usulüyle, burası benim dediğin zaman kabul etmektedir.

On, anadazmoz; yani, ekonomik bakımdan ayrı ayrı yerlerde bulunması sakıncalı olan arazilerin tevhid meselesi. Bu arazi tevhid yapıldığı zaman, soydaşlarımız, muazzam arazi kaybediyorlardı, artık anadazmoz sonucu arazi kaybedildiğine ilişkin şikayetler gelmemeye başlamıştır.

Onbir, Türklerin arazilerine tecavüz edenler cezalandırılmaya başlanılmıştır 1996'dan sonra. Mesele İnhanlı'da Türklerin meralarını süren 11 Pontuslu göçmenden ikisi hapis cesasına çarptırılmıştır, Küköksüzlülük'te azınlık arazilerine süren Yunanlı paraya çevrilebilir 5 aya çarptırılmıştır. Bunlar hiç şimdiye kadar görülmemiş duyulmamış şeylerdir.

Oniki, dönüşü olmayan pasaport uygulaması zaten uzun süredir ortadan kalkmıştır, bunun ne olduğuna dair soru gelirse açıklanacak.

Onüç, kamu düzeni ve ademi merkeziyet bakanlığına bağlı Makendonya ve Trakya Genel Sekreterliği -daha önce bahsetmiştim azınlık konularında, biraz önce söylediğim gibi, uyumlu ve uzlaştırıcı bir tutum izlemektedir; bu da çok önemlidir. Son olarak, bir de, tabii, Türkiye'nin elinden Yunanistan'ı uluslararası alanda zayıflatmak için mükemmel bir silah alınmıştır; yani, Yunan vatandaşlık kanununun ırkçı 19 uncu maddesi kaldırılmıştır ve Türkiye'nin de elinden büyük bir silah alınmıştır.

ÜMRAN AKKAN (Edirne) – Bu dönüşü olmayan pasaport meselesini yeri gelmişken...

PROF. DR. BASKIN ORAN – Yunan pasaportlarında giriş ve çıkış diye iki tane hane bulunur; eğer, giriş hanesi iptal edilecek olursa, yurt dışına çıkan Yunan vatandaşı geri dönemez, geri dönemediği için de Yunanistan'dan da yok gözüktür, yok gözüktüğü için de 19 uncu maddeyle atarlardı. 19 uncu madde de Yunan kökenden olmayan Yunan vatandaşları, yurtdışına kalıcı olarak gittikleri tespit edildiği takdirde vatandaşlıktan çıkarılabilir diyordu, tamamen ırkçı bir maddeydi, şimdi bu maddeyi kaldırarak elimizden büyük bir silahı almışlardır.

ÜMRAN AKKAN (Edirne) – Ben, sizin konuşmalarınızdan şunu çıkarıyorum, Yunanistan son derece akıllı politikalar izlemeye başlamış ve bir sözünüz dikkatimi çekti, yanlış bilgilendirildiğimiz için veya bilgi eksikliğimizden kaynaklanan hep Yunan tarafını genelde suçlarız; yani, neden böyle oluyor azınlık-

lara karşı... Ama, bizde de demek ki birçok hatalar var, gerçi bu konuları çok deşmedik ama, anladığım kadarıyla sizin sözlerinizden.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Konumuz olmadığı için girmedim, bunu sadece bir halk deyimiyle özetleyebilirim; insanın boynunda iki gözlü bir heybe bulunmuş, heybenin ön gözünde başkalarının kusurları, arka gözünde kendi kusurları olmuştur; yani, Türkiye'nin Yunanistan'a bu konuda muahezede bulunacak hiçbir durumu yoktur; onun için, Türkiye, bazı konularda Yunanistan'ın üzerine gidememektedir.

ÜMRAN AKKAN (Edirne) – Yine bu Pomaklar meselesini kısaca sormak istiyorum. Bu Pomaklar konusunda Yunanistan, bir Pomak bilinci oluşturmaya başladı ve birtakım yaptırımlar da başlamış orada. Anladığım kadarıyla her türlü yatırımlar da geliyormuş, istedikleri de oluyormuş; ama, siz, bir lafınızın arasında Pomakların bundan rahatsızlık duyduğunu -yanlış anlamıyorsam- söylediniz, bunun sebebi nedir; yani, son derece koyu Müslüman oluşlarında mı, başka bir sebep mi?..

PROF. DR. BASKIN ORAN – O bir unsur; ama, tek unsur o değil, ekonomik, sosyopsikolojik ya da sosyolojik nedenleri var. Bir kere, daha önce söylemiş olduğum, o siz Büyük İskenderin torunlarısınız meselesi son derece şok yaratıcı bir olaydı; ayrıca, Yunanistan'da Türk olmak birçok bakımlardan sınıf atlamış olmanın simgesidir; çünkü, Türkler, ekonomik bakımdan daha iyi durumdadır. Türklerin bir akraba devleti vardır, onların haklarını her fırsattan yararlanarak savunan... Pomakların bir akraba devletleri yoktur, Pomakların yazılı bir dili yoktur, Pomakların işi yoktur, Pomaklar, azınlık içinde tabir hoş görülürse, ikinci sınıf bir vatandaş, çingeler üçüncü sınıf bir vatandaş. Dolayısıyla, Türküm demek sınıf atlamaktır, hem ekonomik hem sosyal bakımdan sınıf atlamaktır. Başka nedenler de var tabii, ama şey yapmayacağım sadece sonucu söylüyorum; yani, bir insana sen Türk değilsin Pomaksın demek, Bulgaristan'da hakaret değildir; ama, Yunanistan'da hakarettir.

ÜMRAN AKKAN (Edirne) – Ben Edirne Milletvekiliyim, Edirne'de bildiğiniz gibi Pomak çok, bazı Pomak köyler var, orada özellikle dikkat ediyorum, Pomak köylerinde çok yaşlı insanlar Türkçe bilmiyorlar, hâlâ Pomak kimliğini muhafaza ediyorlar, özellikle de korumuşlar, bilmiyorum; ama, Türkçe -çok yaşlıları kastediyorum- bilmiyorlar; ama, gençler de Pomakların çoğunluklu olduğu beldelerde, köylerde Pomakça konuşuyorlar kendi aralarında. Şimdi, onun için dikkatimi çekti, Yunanistan'da böyle bir yeni bir kimlik, daha doğrusu kimlik oluşturmaya çalışılıyorsa, onun için sormuştum.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Uzun vadede başarıya ulaşma yoluna girebilir; çünkü, aynen Türkiye'deki Kürtler doğdukları zaman nasıl Kürtçe öğreniyor ve okula gidince Türkçe öğrenmeye başlıyorsa, tabii ben Güneydoğudan bahsediyorum Ankara'dan değil, orada da Pomaklar, kadınlar ve çocuklar ovaya indikçe ve okula gittikçe Türkçe öğrenirler; yani, ana dilleri Pomakçadır.

ÜMRAN AKKAN (Edirne) – Ama, sizin bir şeyinize de katılıyorum, milletvekilimin demin baştan konuşulan aramızdaki şeye göre, orada bulunan azınlıklar, Türküm demekle bir yerde güç hissediyorlar arkalarında; yani, kendilerini son derece yalnız hissediyorlar, benim gördüğüm bu, çok yalnız hissettikleri için en ufak bir şeyde bize Türkiye müdahale edebilir, bize sahip çıkabilir şeyi yaşadıkları için, özellikle ben Müslümanım ve Türküm diyorlar.

MUSA OKÇU (Batman) – Burada bir noktaya tekrar girmek istiyorum müsaade ederseniz; yani, siz ifade ettiniz, Yunanlılar Pomaklara siz İskenderin torunlarısınız, zorla Müslümanlaştırılmışsınız... Orada Pomakları ne yapıyor, özellikle Müslümanlıktan uzaklaştırma politikası uyguluyor; yani, sizin ifadenizle Yunan politikası. Öbür taraftan; yani, ayrı bir standart uyguluyor, Türklere de siz Müslümansınız, Türk değilsiniz zorlamasını yapıyor; yani, siz, Türk değilsiniz Müslümansınız veya... Yani, benim de ifade etmek istediğim, özellikle, oradaki Türklerden, Müslümanlardan edindiğim intibayı ifade ediyorum burada; yani, Yunanlı, siz de ifade ettiniz, 19 uncu maddeyle elimizden büyük bir silahı aldılar; yani, bu politikayı uygulamakla, bu anlayışı uygulamakla; yani, devlet politikasıdır bu onlarda ve çeşitli kanallardan bunu uyguluyorlar. Dolayısıyla, hem bölüp parçalamaya yönelik olarak hem de asimile etmek üzere.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Siz son olarak ne söylemiştiniz, orada bir şey söylenebilirdi.

ÜMRAN AKKAN (Edirne) – Son olarak söylediğim, oradaki azınlıklardan Türküm dedikleri; yani, Türkiye'yi arkalarında hissettikleri zaman güçlü hissediyorlar kendilerini.

PROF. DR. BASKIN ORAN – O konuda bir şey söylemem uygun olur. Özellikle Batı Trakyalı liderler gelecekları için buraya. Efendim, Batı Trakya azınlığı genel olarak tarımsal bir hayat sürer; yani, genel tabiriyle bir köylü toplumdur esas olarak, kasaba toplumdur, aslında kasaba toplumu köylü toplumundan çok daha muhafazakârdır, o ayrı mesele. Bu insanların bilgi seviyeleri son derece dardır. Lozanın bilinmesi diye bir şey söz konusu değildir, Lozan mitosundan bahsedilebilir ancak. Lozan, bunların gözünde bir süper anayasa, bir Birleşmiş Milletler antlaşmasından daha önemlidir. Lozandaki haklarımız dediği zaman, o, herşeyi onun içine katar; mesela, gece nara atabilmeyi dahi Lozan'a bağlayabilir, espri olsun diye söylüyorum ama, hakikaten mentalite budur.

Şimdi, gerek baskı nedeniyle, gerekse Ortodoks bir toplum içinde farklı dinden olan bir cemaat olmak nedeniyle, gerekse baskı görmüş olmak nedeniyle Türkiye'ye bunlar muazzam bağlıdırlar; yalnız, tabii, bu bağlılık son derece yanlış şeyler yapmaları sonucunu da doğurmaktadır. Mesela, şimdi, yeni öğrendiğime göre, bu soydaşlarımız, yakalarına 75 inci yıl rozetlerini takıp öyle dolaşıyorlarmış. Şimdi, efendim, 2 500 kişilik İstanbullu Rum azınlığından bir kişi Yunanistan'ın 168 inci kuruluş yıldönümü diye rozetler takıp dolaşsa ne yaparız? 1982 yılında, hatırlayacağınız üzere İskeçe saat kulesine soydaşlarımız traktörleriyle gidip orayı tıkadılar ve haftalarca orada yattılar, İskeçeyi işlemez hale getirdiler. Şimdi, İstanbullu Rumlar kamyonetleriyle gelip Taksim Meydanını tıkasalar ve İstanbulu işlemez hale getirirler, biz ne yaparız? Dolayısıyla, yani, mütekabiliyet mütekabiliyet diyoruz mukabele biçiminde düşünmekte yarar var bunları; yani, çok yanlış şeyler yapmaktadırlar soydaşlarımız.

ÜMRAN AKKAN (Edirne) – Tahmin ediyorum azınlık oluşlarından ve dediğiniz gibi kültür seviyeleri biraz...

PROF. DR. BASKIN ORAN – Biz, onlara lisanı münasiple bunları anlatmalıyız; yani, bir Yunan vatandaşı olduklarını unutmamalarını söylemeliyiz, dinen Müslüman soyca Türk, birer Yunan vatandaşıdır; yani, etli patatesle patatesli et arasında dünyanın en büyük farkı vardır; çünkü, biri et yemeğidir biri patates yemeğidir, bunlar da temel olarak Yunanlı vatandaşıdır, soy ve dinleri ayrı bir olaydır. Bunlar tamamen unutuyorlar Yunan vatandaşı olduklarını ve Türkiye'nin işini de güçleştiriyorlar kendi işlerini de güçleştiriyorlar.

ÜMRAN AKKAN (Edirne) – Peki, Çingeneler de orada belli bir çoğunluğa sahip, Çingeneler üzerinde bir uygulaması var mı; yani, Pomaklarla uğraştığı gibi Çingenelerle...

PROF. DR. BASKIN ORAN – Son olarak, Gümölcine Belediye Sarayında Çingenece bir tiyatro oynattılar; fakat, Çingeler konusunda yapabilecekleri bir şey yok. Pomaklar konusunda uzun vadeli tutarlı bir uygulama yaparlarsa, işte, sizin de hatırlattığınız gibi bu insanların doğuştan Pomakça öğrendiklerini de dikkate alırsak bir etki olabilir; fakat, şu anda tepki var sadece.

RECEP KIRIŞ (Kayseri) – Ben teşekkür ederim Sayın Hocamıza, gerçekten faydalı oldu; ancak, doğrusu Dışişlerimizin kanaati de aynı istikamette midir bilemiyorum; ama, yani, Türkiye ve Yunanistan ilişkileri Batı Trakya konusundaki münasebetlerimizle ilgili onlara fazla diyeceğimiz bir şey yok; çünkü, hani kazanın dibi kara sizinki bizimkinden kara gibi tarzında bir mantık belki bizim bazı hatalarımızı da görmemiz bakımından yararlı olur; ama, buna rağmen, ben, sanki Türkiye olarak –oraya da birkaç defa gittim hakikaten, yapılan hiçbir şey yok diyemeyiz, yapılan ben oraya gitmeden önce tahmin etmediğim bazı şeylerin orada yapıldığını gördüm; yani, daha önceden bilmem mümkün olmayan bazı şeyleri oraya gittiğim zaman gördüm, gerçekten bazı şeyler oraya varınca daha iyi anlaşılıyor; ama, bütün bunlara rağmen, Türkiye, Batı Trakya'daki Türk kardeşlerimizin haklarını daha kuvvetle savunabilir ve savunmalıdır diye düşünüyorum. Şu anda, Türkiye'deki Rumlar şöyle yapsalar gibi bazı örnekler verdiniz, doğrudur, mantık olarak bu örnekleri vermek pekala ikna edici de olabilir; ama, şimdi, herkes şunu görmek durumundadır ki, Türkiye'deki Rumların yaşama şansları ve standartlarıyla Batı Trakya'daki Müslüman Türk kardeşlerimizin standartları mukayese edilebilir halde değildir, öyle bir imkan yoktur. Türki-

ye'de hiçbir zaman Rumlara karşı şu anda, geçmişte birtakım yanlışlıklar olmuş olabilir, o da daha çok mesela 5-6 eylül 6-7 eylül hadiseleri gibi birtakım provakasyon neticesi meydana gelmiş olaylardan bahsedilir, onun neticesi birtakım Türkiye'deki azınlıklar korkuya kapılıp o da Türkiye istemediği halde Türkiye'yi terk etmiş de olabilirler; ama, hakikaten ne Türkiye devlet olarak sistematik tarza şu anda azınlıklara yönelik bir baskı politikası uygulamaktadır, özellikle Rum vatandaşlara karşı ne de onların okullarına, dini eğitimlerine ya da ticari, ekonomik faaliyetlerine herhangi bir müdahale içinde değildir, Türkiye'de birinci sınıf vatandaş olarak yaşamaktadır; ama, bu durum böyle olduğu halde en ufak bir meseleyi, Yunanistan, bütün dünyayı adeta ayağa kaldırırcasına, Türkiye'nin adeta başına yığar gibi dünyanın konusu haline getirebilmektedir. Bir zaman, biliyorsunuz, Fener Patrikhanesinin zannediyorum bir kilise duvarı bir yol genişletme çalışması vardı, orada tamamen; yani, hiçbir kasti yanı olmayan bir durum olarak, birkaç metre duvarın bir kenarı içeriye alınacak, onunla ilgili kiliseler tahrip edilmek isteniyor falan diye aleyhte propaganda yaptılar. Kaldı, ki Yunanistan'a gittiğimiz zaman gördük ki, hakikaten bizim orada sayısız camimiz yok edilmiş, hala da yok ediliyor. Şöyle denebilir, Anadolu'da şu kadar kilise gitmiş, gitmiş ama, yani, bunlar Türkiye Cumhuriyet Devleti tarafından sistematik tarafından yok edilmiş değil, zaman içinde; yani, o dinin bağları kalmadığı için bu topraklarda bir tabii halde, tabiatın şartları sonucu yok alması var bir de sistematik, bir şekilde yok edilmesi var. O bakımdan, mütekabiliyet ilkesi konusunda da, Baskın Oran Hocamızın onu daha çok olumlu bir prensip olarak anlamakta yarar vardır görüşüne katılıyorum; ancak, dünya neden anlıyorsa onu da kullanmakta yarar vardır. Şimdi, bugün, Fener Patrikhanesinin dünyada çok özel bir yeri var. Türkiye, pekala Batı Trakya'daki, oradaki Müslüman Türk azınlığına Yunanlıların müftü konusundaki bu baskıları, işkenceleri devam etmeye... Bu şeyler devam ediyor, devam ettiği takdirde, Türkiye, pekala bunu da düşünmelidir diye hatırıma geliyor; yani, demelidir ki en azından, bunu şöyle takdim edebilir, biz, bakın bu konuda mütekabiliyet ilkesinin gereği olarak, biz mütekabiliyet ilkesini olumlu bir prensip olarak anlıyoruz; ama, bunu da burada uygulamak istemiyoruz; ama, Yunanistan bu yanlış tutumunu devam ettirdiği takdirde, biz, de eğer tek taraflı olarak anlaşmalar ihlal edilirse, o zaman, biz de bu konuda şöyle bir uygulamaya gitmek zorunda kalırız. Kamuoyu baskısı diye bir şey var, o zaman bizim insanımız da; yani, Türkiye'yi netice itibarıyla yöneten iktidarlar da halkın taleplerini dikkate almak zorundadır, halktan gelen talepler doğrultusunda biz bunları dikkate almak zorunda kalırız. Dolayısıyla, Fener Patrikhanesiyle ilgili de biz böyle statü getirmek zorunda kalırız, bu da Batı için de iyi olmaz, ABD için de iyi olmaz, dünya için de iyi olmaz; ama, herkes bunu bilmiş olsun diyebilir Türkiye, demesinde de yarar vardır diye düşünüyorum; yani, şimdi, askeri olarak söylenen bir söz vardır "en iyi savunma taarruzdur" diye. Bu, sadece askeri bakımdan diplomaside de geçerli bir kaidedir. Yurt dışına insan hakları konusunda gittiğimiz zaman gördüğüm bir şey var, Türkiye, şu an insan hakları konusunda, aman kimse Türkiye'ye bir şey demesin de... Polonya'da sevindik; yani, sevinmemizin sebebi insan hakları konferansına Sayın Başkanla beraber gittik, bir ara bizim bayrak konulmamış sonra hemen tepkimizi gösterdik, bayrağımızı yerine koyduk falan, ondan sonra, bir ara oradaki Rum-Yunan temsilciler PKK konusunu falan aleyhimize sanki insan hakları PKK bağlantısı varmış gibi getirmeye çalıştılar onu engelledik falan; ama, onun ötesinde yaptığımız bir şey yok; yani, uluslararası toplantılarda da bakıyorum, Türkiye, daha çok savunmada, birileri bize söz söylerse, biz kendimizi savunalım. Türkiye, bu durumdan sıyrılmak durumundadır; ama, bu durumdan sıyrılmak için Hocamın şu yaklaşımına katılıyorum, elbette, siz, dünyaya söyleyecek bir sözünüz olması için, demokrasi ve insan hakları konusunda atılması gereken birtakım adımlar atmak zorundaysanız, onları da atmak zorundasınız. Avrupa Birliği'nin belli standartları varsa, o standartlara da uymayı da taahhüt etmişseniz, onlara uyacaksınız; yani, onlar istediği için değil kendi insanımızın bunlara layık olduğu için bunları yapmalıyız, o ayrı; ama, Türkiye, herşeye rağmen, o savunma psikolojisinden ve biraz kendisine sanki güvensizlik gibi gördüğüm, bağışlayın, genelde dış politika anlayışında sıyrılarak, daha atak, daha dinamik, kendini daha iyi anlatan, belki dünyayı bilgilendirmeye daha çok önem veren bir siyasi canlılığa gitmelidir diye düşünüyorum ve bunu tamamen partilerüstü bir anlayışla, milli bir politika olarak yapılması gerektiği kanaatiyle söylüyorum.

Teşekkür ediyorum.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Bu bir soru değildi ama, benim mutlaka; yani, bilim adına itiraz etmem gereken şeyler içerdiği için bir iki şey söylemem lazım. Daha önceden bir sayın milletvekilinin söylediğine karşılık olarak söylediğimi tekrar etmekten de öteye gitmek zorundayım. Türkiye, ben, süttan çıkmış kaşığım dediği sürece; yani, teşhiste yanıldığı sürece tedaviye geçemeyecektir. Tedaviye geçemediği sürece de uluslararası planda Dışişleri Bakanlığı diplomatları kaçırmaktan kovalamaya vakit bulamayacaklardır.

Şimdi, baskı yapmış olabiliriz istemeden, baskı yapmış olabiliriz mealinde konuştunuz.

RECEP KIRIŞ (Kayser) – Şu an öyle bir şey yok, hiçbir baskı yok şu anda.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Sistematik baskı olduğunu arz edeceğim.

Şimdi, bakınız, ben, buraya Yunanistan'daki insan hakları ve azınlık ihlallerini anlatmak için uzmanlık bilgimi sunmaya geldim, bunun için çağrıldım. Bu nedenle, çok ufak atıflar dışında bunun dışına taşmamaya özen gösterdim; çünkü, bu işlevim dışına çıkmam olurdu; fakat, siz, bu türden birtakım beyanlarda bulununca, yine bilimsel kimliğim bu taşmayı beni yapmaya zorluyor.

RECEP KIRIŞ (Kayseri) – Belki konu daha iyi açıklanmış olur.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Ama, konu dışına çıkıyoruz; eğer, arzu ederseniz, ben, az olan zamanımdan ayırarak, size Türkiye'deki insan hakları, azınlık hakları ve Lozan ihlalleri üzerine bir ekspozé memnuniyetle yaparım, ayrı bir toplantıda, burada Yunanistan'ın ihlallerinden bahsediyoruz; fakat, 1960'dan sonra öyle şeyler yaptık ki, bunlar sistematik şeyler, mesela 1964 yılında, Rum azınlık okullarında sabah duasını yasakladık, Lozan'ın 40 ıncı maddesi burada ayinlerini serbestçe yapabilirler diyor. 1965 yılında papazların; yani, Ortodoks din adamlarının Rum azınlık okullarının kapısından girmesini yasakladık. 232 Ayazma vardı, bundan 10 yıl önce İstanbul'da, şu anda 16 tane kaldığını ben gazetelerden okuyorum; fakat, şu anda gayrimüslümlerin en büyük sıkıntısı vakıflarla ilgilidir, zaten Türkiye'de üç tane müessese vardır ki, Lozan'ı ihlalde hangisinin daha ileri gitmek için çaba gösterdiği şu anda tespiti zor bir şeydir. İçişleri Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, bir de Milli Eğitim Bakanlığı, özellikle Talim Terbiye. Şimdi, 1912 yılına kadar... Sayın Başkan, lafı uzatıyor muyum acaba, başka toplantıya mı erteleyelim, çünkü, hakikaten rahatsızım işlevim dışına çıktığım kanısındayım.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Sayın Hocam, biz, İnsan Hakları Komisyonu, olarak değerlendirmelerde insan hakları açısından doğru bir değerlendirme yapabilmek için, dürüstlüğün, açıklığın ve bilginin çok önemli olduğuna inanıyoruz. Dolayısıyla, bilgileri doğru tanıyamadığımız takdirde, empatiyi de doğru yapamayız; yani, vaktimiz varsa bize kısa bir süre içerisinde özetleyebilirsiniz memnun oluruz.

RECEP KIRIŞ (Kayseri) – Şöyle de olabilir, bu konuda hazır doküman varsa, arkadaşlarımıza biz çoğaltırız.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Doküman yok, o benden istenen gizli rapordur, onun için onu veremem; fakat, onun içeriğini konferans olarak, hatta uygulamalı ders olarak anlatıyorum, onları anlatabilirim.

RECEP KIRIŞ (Kayseri) – Dediğiniz o eksiklikleri mutlaka Türkiye'nin gidermesi lazım.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Bunlar sistematik şeyler. Bunlar geçerken yapılmış hatalar değil; yani, kolumuzun değerek bardağı devirmesi meselesi değil, bardağa ateş etme meselesidir bu. 1912 yılına kadar Türkiye'de gayrimüslüm vakıfları; yani, cemaat vakıflarının gayrimenkul edinmeleri yasaktı, 1912 yılında bu kanun çıkarıldı bunlara bu olanak tanındı; fakat, o zamana kadar bunlar gayri menkul zaten, adam köprü'nün altında oturacak değil tabii gayrimenkul ediniyorlardı; fakat, aziz george adına veya aziz peter adına. Bunları tescil ettiler, bunların bir kısmı da tescil edilemeden kaldı. 1936 yılında, devlet, bunlardan gayrimenkullerinin bir listesini istedi, bunlar da gayrimenkullerinin bir listesini sundular; fakat, 1960'dan sonra Kıbrıs nedeniyle Türk-Yunan ilişkileri bozulmaya başlayınca, kurunun yanında yaş da yandı prensibine uygun olarak, bütün gayrimüslüm vakıflarının 36 yılında vermiş oldukları bu

mal beyannamesi, bunların kanunun öngörmemesi nedeniyle bulunmayan vakıfnameleri yerine geçirildi ve 1936'dan sonra bunların iktisap ettikleri gayrimenkullar bunların ellerinden alındı, eski sahibine iade edildi bunlar paralarını da geri alamadılar, 1936'dan sonra da kiralar talep edildi, hala ediliyor, bugün dahi ediliyor. Şimdi, ben, size bunu isterseniz 1,5 saat anlatabilirim sadece bunu.

RECEP KIRIŞ (Kayseri) – Ama, yeni mallar edinebiliyorlar herhalde?..

PROF. DR. BASKIN ORAN – Edinemiyorlar, bir tek mal edinemedikleri gibi, ellerindeki mallar da geri...

RECEP KIRIŞ (Kayseri) – Haberler var.

PROF. DR. BASKIN ORAN – Hayır efendim, bu konuda doğru bilgi sunduğuma itimat gösteriniz. Bakın, tekrar söylüyorum; bir Dışişleri Bakanlığı mensubu burada. Dışişleri Bakanlığı mensupları bu konuda kaçmaktan kovalamaya vakit bulamamaktadırlar uluslararası masalarda.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Teşekkür ederiz.

Efendim, bu arada açıkta kalan konular konusunda, özellikle hukuk yönünden, Türkiye'nin, şu anda orada devam eden olaylarda hukuk desteği yeterli olabiliyor mu; yoksa, biz, Avrupa Mahkemesine götürülecek olan konularda orada birtakım tikanıklığı olanlarda savunma hakkı sırasındakilerde daha farklı bir yol izleyebilmeli miyiz ve bu konuda sizin bize özel olarak açıklamak istediklerinizi lütfen alabilir miyiz.

RECEP KIRIŞ (Kahramanmaraş) – Bir de, Baskın Beyin, mesela, bir bütün olarak, detaya girmeden, şimdi, bir bilim adamı olarak elbette ki görüşlerini özgür olarak ifade etmesi lazım. Yani, Türk Dışişleri yetkilimiz daha çok kendi kişisel kanaatini değil, değil mi, devletin resmi görüşlerini ifade etmek durumundadır; ama, bir bilim adamı kendi görüşünü ifade edecektir. Şimdi, burada Hocamız da, mesela, diyelim ki Baskın Beyin o konudaki görüşlerine katılıyor mu?

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Bazılarına katılıyorum, bazılarına da katılmıyorum. Dikkat ederseniz, Yunanistan'ın bütün durumu iyileştirmesi 1993'lerden sonradır; yani, Avrupa Topluluğuna girdikten sonra böyle bir davranış içine... Avrupa Birliği'nin oluşma süreci tam olgunlaşınca mecbur kalmıştır; yani, bu tür ilişkilerini düzenlemek konusunda.

Ben, 1992 yılında Danimarka'da bu Batı Trakya Türkleriyle ilgili bir toplantıya katılmıştım, uluslararası hükümetler dışı örgütler, o zaman Onur Öymen Başkandı ve o sırada Sadık Ahmet hapisteydi; yani, birtakım Türklük konusunda yaptığı konuşmalar nedeniyle. Bunu biz ertesi gün toplantıya sunmak için hazırlık yaptık. Dedik ki, bunlar insan hakları konusunda bir şeyler söylüyorlar; fakat, işte, bir Türk milletvekili hapiste. Gece yarısı temyiz mahkemesini toparlayıp, karar çıkartıp, sabahleyin biz görüşmeye geldik "bu konuyu görüşemezsiniz, zaten Sadık Ahmet serbesttir" dediler. Yunanistan, Avrupa'nın kendisine insan hakları konusunda yaptığı baskılardan korkuyor.

İkinci büyük grup Makedon gruplarıydı. Her gittiğimiz yerde böyle "Makedon güneşi" diye bir şey verirdi bize, yıldızlı şey. Makedonya'yla uzun süre kavga ettiler "Makedon" kelimesi kullanılmasın diye. Aynı konuyu Arnavutlara uygulamışlardı. Mesela "20 bin Arnavut var" diyorlardı, fakat uluslararası örgütler bu konuda yaptıkları araştırmalarda Yunanistan'ın yalan söylediğini ve 400 bin Arnavut olduğunu tespit etti. Şimdi, diyor ki "20 bin Arnavut var, bu Arnavutlar konusu üzerine gidilmesin, bir azınlık sayılmaz." 400 bin Arnavut çıkınca ortaya, yirmide 1 oranında nüfusun Arnavut varsa, bu bir azınlık sayılabilir. Onları da Müslümanlar kategorisinde oluşturuyordu ve Uluslararası Af Örgütü 1993'deki bu toplantıda verdiği raporda dedi ki, Yunanistan'ın azınlıklara karşı olan tutumu Faşist Franko Avrupasından daha kötüdür. Bu araştırmanın masrafını da o zaman Dışişleri Bakanlığı, Danimarka Büyükelçiliği çekmişti, bilet paralarını vermişti. Yunanlılar büyük bir reaksiyon koydular; ama, ne zaman ki Avrupa Topluluğunda toprak kaybetme olaylarından kurtuldular, kendi sınırları Avrupa Birliği içinde bir bütünlük kazandı, hızla bu hakları vermeye başladılar; artık toprak kaybetme olayları yok. Tabii, Türkiye de Avrupa Birliğine kabul edilseydi, bugün Güneydoğusundaki insanlara bu hakları verebilirdi. Niye; çünkü, bir toprak kaybetme korkusu olmayacaktı. Mesela, Makedonlara karşı büyük reaksiyon var; Türkler gösteri ya-

yor... İşte, en büyük gösteriyi -bildiğim kadarıyla- 1991 yılında Makedonlar yaptılar. Bunlar Avustralya'dan ve Kanada'dan geldiler, bunlar Yunan adları olduğu için çok memnuniyetle karşılandılar, 10 bin kişi Makedonya'nın kuruluş gününde gidip Yunan Parlamentosu önünde gösteriler yaptılar "siz bizim kimliğimizi ortadan kaldırıyorsunuz" diye ve hala Büyük İskender'in Yunan olmadığını ispat ettiler. O zamanki devlet başkanının yaptığı bir konuşma vardı, inanamıyorum, Büyük İskender Yunanlı değil mi; hayır Yunanlı değil, Makedon. Şimdi, tabii, Makedon politikasını siz Makedonsunuz, Elensiniz diyemiyor; çünkü, Makedonlar Elen değil; bu ispat olundu. Artık onu bir daha kullanamaz. Bu alt şeyleri bilmeden bakarsanız Yunanistan çok iyi davranıyor, artık kimseye Helen demiyor, "siz Makedonsunuz, Büyük İskender'in torunlarısınız" diyemez; çünkü, Büyük İskender Yunanlı değil, başka bir soy olduğu ispat olundu. Ama, bir huyu var, Avrupa'da kalmak istediği için hızla değişiyor, kendisine de her türlü garantiler verilmiş durumda. İşte, Avrupa'dan gelen fonların bir kısmıyla Türkiye'ye karşı silah alıyor, bir kısmıyla da bu insanları kendine karşı ikna etmekte hızlı bir şekilde kullanıyor. Sadece bizimle başı belada değil, Makedonlarla da başı belada, Arnavutlarla başı belada. Bunlarla da insan hakları konusunda sorunları var, hatta Giritlilerle başı belada; çünkü, Giritliler de ayrı bir medeniyet olduğunu iddia ediyorlar. Bütün bunları asimile etmeye çalışıyor ve toprakları Osmanlı İmparatorluğundan küçülerek ortaya çıkmış Türkiye Cumhuriyeti gibi değil, 1830'dan büyüyerek ortaya çıkmış, diğer insanların yaşadığı alanları işgal eden bir yapı olduğundan bu tür azınlık sorunlarından çok korkuyordu, ta ki, Avrupa Birliği sınırlarını sabitleştirenceye kadar. İşte, Ege'de de artık Türkiye'ye saldıramıyor herhangi bir adaya; çünkü, Avrupa Birliği'nin topraklarına saldırmış oluyorsunuz, sadece Yunanistan'a değil. Bu güvence içinde hızla Avrupa'daki imajını değiştirebilme imkanına sahip oldu. Şimdi, Türkiye'nin yapacağı, Türkiye, bence kendi kendini suçlamamalıdır, Türk azınlığın burada hangi hakları varsa onu koruma yoluna gitmek zorundadır.

İkincisi; Müslümanlar. Bir ara ısrarla diyordu ki, burada yaşayanlar Müslümandır. Niye Müslümanlara Türkiye olarak siz karışırıyorsunuz, Suudi Arabistan gelsin bir laf söylesin. Bu tür olaylarda anlaşmanın hazırlık çalışmalarına bakılır; yani, Lozan Anlaşmasının hazırlık çalışmalarına baktığınız zaman orada Yunanlı Dışişleri Bakanı diyor ki, burada Pomaklar, Çingeneler var, diğer bazı Müslüman gruplar daha var; ama, genellikle Türkler var. Bunların üçü için ayrı ayrı anlaşma yapmayalım. Bunların büyük bir çoğunluğunun Türk olduğunu zaten herkes biliyor, bunlara bu üç unsuru da kapsayacak şekilde Müslümanlar diyelim; ama, bunlar Türktür diyor; hazırlık metinlerinde. Bir anlaşma yorumlanmaya gittiği zaman onun hazırlık metinlerine bakılır. Hazırlık metinlerinde Türk olduğu söyleniyor ve biz de buna dayanarak oraya müdahale ediyoruz. Orada soruyorduk "Batı Trakya'da kimler yaşıyor" diye. Diyor ki "Müslümanlar" Ama, sen de cevap vereceksin diyordu bana "Güneydoğuda kimler yaşıyor" Ben de diyordum ki "Müslümanlar" Sen söylersen Batı Trakya'da kimin yaşadığını, ben de Güneydoğuda kimin yaşadığını söyleyeceğim. Sonra, yine iki arkadaş, yine Batı Trakya'dan, Alexandredis ile dışarıda konuştuk. O dedi ki, bir insan, demin Baskın Oran Beyin söylediği şekilde, kendini nasıl ifade ediyorsa öyledir dedi. Bunu siz niye kabul etmiyorsunuz, orada Kürtler var dedi. Peki, ben bunu kabul ediyorum, metne geçirelim, gidelim konuşmalarda kim ne diyorsa öyle olsun. Bu sırada iki tane Batı Trakya'dan arkadaş vardı, komisyon başkanı dedi ki, biz böyle bir kabul ettik, subjektif kimlik çok önemlidir, kim ne diyorsa o dur. Şimdi, o bana "Güneydoğuda Kürtler var" dedirtecek. Dedi ki Batı Trakya'da yaşayan iki vatandaş var, Yunan vatandaşı, kökenlerini soralım. Siz kimsiniz; dedi ki adam "biz Türküz", yazın oraya Batı Trakya'da Türkler var. Geçmiş olsun Alexandredis'e, Batı Trakya'da Türkler olduğu komisyon raporunda kabul edildi, subjektif kimlik diyor ya Baskın Oran, işte, subjektif kimlik olarak Türk olduğunu söyleyince Türk. Bunlar Pomaktır, bunlar Çingenedir diye tartışmayın; çünkü, adam subjektif kimlik olarak nasıl Kürt, Kürt olarak kabul edilebiliyorsa, onlar da Türküm diyor. Bununla uğraşmayın dedik, uğraştığınız anda bunların haklarını ihlal ediyorsunuz. Şimdi ona göre bir değişiklik yaparak, işte Pomakların kültürünü oluşturmaya çalışıyorlar, bilmem neyin kültürünü oluşturmaya çalışıyorlar ve eğer ihlal ettikleri bir olay varsa Lozan Anlaşmasına göre yahut AGİT sözleşmesine göre, Türkiye kendisinin ne yaptığına bakmaksızın buraya baskıyı koymak zorundadır; yani, gidip, karşılarında biz sizin kadar iyi değiliz, özür dileriz, biz sizinle futbol maçı yapmayacağız diyemeyiz.

Öbür konularda da bazı teknik ayrıntıları bilmek gerekiyor. Yani, bu kadar uzun süren mahkeme olabilir mi; olabilir de. Onun boyutlarına bakmak lazım, kendileri ile yaptıkları bu tür mahkemelerde ne kadar sürmüş. Yani, genellikle bu mahkemeler üç ayda bitip de, bu altı senede bitiyorsa, tamam. Mesela, Türk mahkemeleri genel olarak bir konuyu ele aldıklarında on sene sürüyor, boşanma davası beş sene sürüyor filan... Peşinden, müftülük konusunda eğer bir açıkları varsa, bu konuda da isteğimizi ortaya koymak zorundayız. Avrupa Topluluğu içinde oldukları için herhangi bir hukuk ihlalinin müthiş korkmaktadırlar. Türkiye bunu kullanmak zorundadır. Zaten, Dışişlerinin yahut Türkiye'yi yönetenlerin görevi Türkiye'nin menfaatlarına göre davranmaktır, yoksa hakkaniyete göre davranmak değildir. O zaman, Baskın Beye göre güneydoğuyu da verelim, çekip gidelim, hakkaniyetse; yani, olay bu mu? Devlet, haklı veya haksız, ne olursa olsun kendi çıkarını korumaya çalışan bir üitedir. Öbür türlü, her devletin yüzlerce haksızlıkları var; İngiltere İskoçya'dan çeksin gitsin falan filan...

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Sayın Hocam, çerçeve sözleşmesini imzaladığı; yani, daha henüz kararı kabul ettiği; ama, imzalamadığı söyleniyor. Bu çerçeve sözleşmesine göre, Yunanistan'ın oradaki azınlıklara yapmadığı veya bir hak olarak gelip de yapılamayan bir nokta var mı?

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Olabilir; yani, çerçeve sözleşmesini bilmem lazım.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Bir de, Human Rights Watch'un bu konuyla ilgili önemli derecede çalışmaları olduğu söylendi. Uluslararası Af Örgütüyle yaptığımız bir görüşmede kendilerinin de bu konuya eğildiklerini; ancak, kendi çizgileri çerçevesinde daha ziyade işte işkence, düşünce suçları ve adil yargılamaya baktıklarını; ama, Human Rights Watch'un daha fazla miktarda çalışma yaptığını, biraz önce sizlere de vermiş olduğumuz, on sene içerisinde Uluslararası Af Örgütü'nün müftü davasıyla ilgili yapmış olduğu açıklamaları da aldık. Şimdi, acaba Uluslararası Af Örgütü dışında bu Helsinki Watch'un, bu türdeki bir araştırma yapmasına, oradaki azınlıklarla ilgili insan hakları açılımında Avrupa Mahkemesinin de değerlendirmelerine ışık tutabilecek gibi bir çalışma yapmasına Türk yetkililerce veya Türkiye'den belli bir sivil toplum örgütlerince belki bir istek yapıp, karşıdaki maliyeti karşılanarak böyle bir çalışma yaptırmaya olanağı söz konusu mudur; yurt dışı bunu nasıl değerlendirir? Daha önce zannediyorum Onur Öymen'in böyle bir çalışma yaptırdığına ait bir düşünce var. Siz bu konuda -Dışişlerinden yetkilimiz de bizlerle beraberken- bir tavsiyede bulunabilir misiniz?

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Efendim, bunlarla temas kuruluyor ve şikayet belirtiliyor. Mesela, içerideki Batı Trakyalılar yahut Almanya'daki Batı Trakyalılar şikayette bulunarak böyle bir araştırma yapılmasını izlerler, dolaylı olarak devletimiz bunun masraflarını karşılar, Helsinki Watch'un; çünkü, Batıların yaptığı araştırmalar Yunanlıları korkunç etkiliyor. Onların yazdığı raporlar çok etkilidir; çünkü, bunlar biraz sonra toplanan delillerin kararlarını etkiliyorlar. Zaten, mesela Amnesty International veyahut Helsinki Watch'daki insanların bir kısmı aynı zamanda insan hakları komisyonlarında üyeler.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Peki, Hocam, orada gördüğümüz bir başka açık şey daha var; hukuksal yönden kendilerini savunurlarken davalarda, işte hangi davaya girmişse Sayın Müftü'nün yakın akrabaları, bir tanesi avukatı kardeşi olmak üzere, böyle çok dar bir çerçeve içerisinde hukuk savışı yürütülüyor. Acaba biz Türkiye olarak; çünkü, bu komisyondaki çalışmalarımızda bir süre sonra biz bunları kendi aramızda tartıştığımızda bir stratejik yaklaşım da çıkarmamız ve ona göre de Parlamento olarak ne yapabiliriz, işte diğer kurumlar olarak ne yapabiliriz gibi bir yapı da geliştirmemiz lazım. O nedenle, acaba hukuk konusunda uluslararası hukuka Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ndeki bakış açısına ve daha geniş çerçeveden Yunan makamlarının kendi hukuk konusundaki bilgilerle de donatılmış olan bir hukuk desteği ile orada mahkemede savunmak çok şart değil; yani, **davalara giren avukatlarla en azından birtakım yazılı savunma yardımı yapılamaz mı**; çünkü, biz gittiğimiz tüm mahkemelerde, özellikle de ben kendi şahsım adına girdiğim tüm mahkemelerde hep aynı cümlelerle, aynı ifadelerle, aynı klasik savunma metotlarıyla savunulup biraz ortam hareketlendiği zaman da hemen daha heyecanlı cümlelerle, işte bize Türk olduğumuz için bunlar yapılıyor, azınlıkları saymıyorsunuz, Lozan'ı böyle yapıyorsunuz gibi, o, oradaki hukuk yönüyle verilecek olan mücadelenin dışında, kanunlara bağlı olmadan ortaya bir söylem tarzı çıkıyor. Bunun yerine, acaba, o, mesela, kesinlikle bu davada, Müftü'nün davasında 1991 yılında çıkarmış oldukları kanunun demokrasinin beşiği, işte insan haklarının sa-

vunuculuğu, işte bunun beşiği olarak kendilerini çok değerlendiren Yunan anayasasıyla olan bağlantısı en azından değerlendirilse idi, acaba erken zamanda bir değişik müracaat hakkı getirilip de o savunulamaz mıydı? Yine, orada kendi çerçevede de o kadar onlar da sıkıntı içerisinde; bir tek buldukları şahit, bir tek şikayet veren devlet yanlısı bir kişinin konuşmalarıyla koskocaman mahkeme dönüyor, onun karşısında azınlıkları çıkardıkları şahitler ve diğer şeyler geçerli olmuyor. Siz, şimdi onları bırakınız, buna bakınız, buradaki bizim gördüğümüz şey, müftülük yetki gasp edilmektedir; yani, bu toplu iğnenin ucundan girip bakmaya çalışıyorlar. Böyle bir yapılanma, hem Dışişleri yönünden, hem bizim iç hukumuz yönünden çok değerli hocalarımız var, çok bilen kişiler var, acaba Parlamento heyeti gidiyor, destek oluyor. Ne desteği oluyor; Türkiye arkanızdadır imajını veriyor; ama, arkanızda olmanın bilinçlendirilmesinde de daha farklı destekler gelmesi lazım. Yapılamaz mı böyle bir şey?

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Efendim, yapılır. Şimdi, mesela, Parlamento İnsan Hakları Komisyonu gidip Türk tarafını desteklemek yerine Yunan Parlamentosundaki İnsan Hakları Komisyonuyla görüşür ve şunu diyebilir; siz bir Avrupa ülkesi oldunuz, Avrupa Birliği içinde yer alıyorsunuz, şu şu konularda eksiklikler var, biz de, kendi tarafımızdan eğer bir şey söylerlerse gelip bize söyleyeceksiniz, birtakım propagandalar yapmayacaksınız, sizi dinleriz dediğiniz zaman kurulan diyalogda olayı daha çabuk çözeriz. Mesela, bir sürü baskıların Davos'tan sonra geliştiğini gördük biz. Mesela, ikili görüşmelerde diyor ki, Kıbrıs konusunda siz ne yapacaksınız; şunları şunları tanıyacak mısınız? “Hayır” dediğimizde bundan sonra Batı Trakya'dakilere geçmiş olsun diyor. Ondan sonra birden bire politika sertleşiyor; yani, direkt Yunanistan Parlamentosuyla niye temas kurulmuyor; bir.

İkincisi: Bir anlaşmayı imzaladığınız zaman, geçmiş olsun. Mesela Türkiye bir sürü insan hakları anlaşmasına Avrupa olacağını zannederek imzayı basmıştır; bugünkü ağılama sesi odur; yani, olamaya çağını hesaplayıp, rüya görmekten vazgeçip şey etseydi bu kadar baskı üzerine gelmezdi, imzaladığı konular konusunda; ama, imzalamıştır. Hem devletler hukukuna göre doğru yargılama durumunda, eğer burada bir eksiklik varsa o tespit edilir; yani, yargılamada ne gibi hatalar var; bu, Avrupa Adalet Divanına götürülür. Bu tür yargılama türü devletler hukukuna göre sorumluluk doğuran bir yapıdır. Yani, yabancı olsun, kendi vatandaşı olsun adaleti tam tecelli ettirmek zorundadır Yunan mahkemeleri, özellikle Avrupa Birliğine girip bir sürü anlaşmayı imzaladıktan sonra. Bir de, o çerçeve anlaşması yürürlüğe girdi mi, onu Dışişleri hemen inceleyebilir. Oradaki hükümlerle davalardaki durum karşılaştırılarak incelenir teknik bir heyet tarafından, eksikler hemen Avrupa Adalet Divanına götürülür.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Çok teşekkür ediyoruz Hocam.

O zaman, Dışişleri olarak biz sizden şunu öğrenebilir miyiz. Bu türdeki, biliyorum, özellikle bizim Dışişleri Bakanlığımız ve Dışişleriyle ilgili bütün yapılan diyaloglarda Batı Trakya'daki azınlıklar konusunda çok hassaslar ve çok yakın olarak takip ediliyor. **Özellikle de onlara birtakım sosyal desteklerin de Türkiye tarafından sağlanması ve güvence verilmesi onlarda birçok büyük mutluluk yaratıyor. Mesela, geçen sefer gittiğimizde de çok açık belirtildi, sağlık yönlerinden Türkiye'de tamamen bakımlarının yapılması ve böyle bir güvencelerinin olması son derece iyi. Çocuklarının Türkiye'de belli kontenjanlar içerisinde tamamen Türk üniversitelerinde okuyabilme ve tamamen üniversitelerde okurken yurtlardan tam olarak yararlanma hakları son derece onları memnun ediyor;** ama, bütün bunlar giderken, bu, gördüğümüz kadarıyla artık uluslararası alanda bir hukuk mücadelesine de dönüşüyor. Kim, doğru ve kim, delillerini doğru koyarak, yorumunu da doğru yaparak mücadele ederse iç hukuklarında kazanılmasa bile Avrupa Mahkemesi gibi bir üst hukukta da kazanabiliyor. Biz Dışişleri olarak böyle bir hukuksal bağlamdaki bakış açısına ait herhangi bir girişimde bulunduk mu? Bu belki bizim görevimiz değil şeklinde demekten çok, yani, bu nasıl gidiyor; bir bunu öğrenmek istiyorum sizden. Bir de, toplantımızı ilk açtığımız zaman, **Yunanistan'ın şu anda Parlamento olarak bir karaplan uygulaması, karaplan adı altında bir plan uygulamasından bahsediliyor.** Bunun da, Dışişlerimizin bu konuda bilgi çerçevesi nedir? Söylenen de şu: Parlamentoda bazı milletvekillerinin vermiş olduğu bir yasa teklifiyle bir karar çıkarma, bir komisyon çalışması yapma şeklinde bir girişim. Bundan nasıl haberdar olunabilir? Biz gittiğimiz zaman bu konuda ne yapılabilir?

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Özür dilerim, bir şey söyleyeceğim. Bu Arnavutlarla ve Makedonlarla bir temas kurulamaz mı? Yani, onlar kendi azınlıklarına karşı ne gibi haksızlıklar yapıldığı konusunda bize bilgi veremezler mi?

BÜYÜKELÇİ ATTİLA SUNAY – **Kuzey Yunanistan’da onlarla temas var.** Hatta, galiba, Makedonya’daki bir Balkanlardaki azınlıkların sorunlarıyla ilgili bir konferans yapılmıştı. Batı Trakya’dan ve Kuzey Yunanistan’daki Makedonları da temsilen birer temsilci oraya gidip, Yunanistan’daki maruz kaldıkları insan hakları ihlalleri konusunda bu şeye açık bilgi verdiler, sundular; yani, orada bizim Makedonlarla direkt temasımız var ve biz de bunu teşvik ediyoruz ve bu konuda Başkonsolosluğumuz gerekli talimatları mücehhezdir.

Bu karaplan konusu açık söyleyeyim bilmiyorum, bizde öyle bir bilgi yok. Yalnız, not aldım, bizde olmayabilir, belki bizim ilgili dairemizde olabilir, onlarla bir görüşeceğim.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Bir de, Dışişleri olarak aynı, biz, mesela tartışırken bile kendiliğinden farkedilmese de biz nasıl davranıyoruz da kayma durumu söz konusu oluyor; ama, bu aslında biz nasılız, onlar nasıl demekten ziyade, her iki taraf için de çözümleyici ve birer birer bakmakta yarar var, eğer gerçekten doğruyu bulacaksak; ama, sizlere Dışişleri olarak, Yunan Dairesi Başkanlığına, Türkiye’deki gayrimüslümler konusundaki uygulamalarda bazı rahatsızlıklar gündeme getirilip, sizlere ulaşabiliyor mu? Çünkü, bize, işte, biraz evvel Değerli Hocamız, siz de gittiğinizde Yunanistan İnsan Hakları Komisyonu’yla karşılıklı konuşabilirsiniz dendi; ama, bize de şimdiye kadar Yunanistan İnsan Hakları Komisyonundan veya Parlamentosundan “siz de Türkiye’de İnsan Hakları Komisyonunuz, bizim de böyle sıkıntılarımız var” diye herhangi bir durum gelmedi. Sadece, zaman zaman, oraya gidildiğinde, basın geldiğinde hemen karşısına, başta söylediğim “işte, biz şu kadardık, şimdi bu kadarız; siz bu kadarsınız, biz bu kadarız; bizimkilere de şöyle uygulamâ oluyor” gibi çok bilimsel tabanı tartışılabilecek; ama, o anda fevri hareketler yaratmak üzere birtakım konuşmalar getiriliyor. Size acaba, Dışişlerine, bu tarzda herhangi bir şikâyet, yaklaşım, istek geldi mi?

BÜYÜKELÇİ ATTİLA SUNAY – Bizim Dairemiz sadece İstanbul’daki Rum azınlığa bakıyor, öteki azınlıklar konularına başka şey bakıyor. O bakımdan...

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Peki, size gelen Rum azınlıklarla ilgili?..

BÜYÜKELÇİ ATTİLA SUNAY – Bize gelen Rum azınlıklarla ilgili bazı şeyler oluyor. Özellikle hukusal açıdan bazı hukuka uymama, özellikle bu Vakıflar Kanununa uymama, her ne kadar Baskın Hocamız demin şey söylediye de, mesela, Rum vakıflarının öyle uygulamaları oluyor ki, bu, seneler sonra ortaya çıkıyor ve bu uygulamaların tamamen gayrikanuni olduğu tespit ediliyor. Kendilerine ait olmayan bazı mekanlara, sanki Rum vakıflarına ait, onların bir cüzüymüş gibi el koyma durumları oluyor. Bunu ben Vakıflar Genel Müdürlüğünden öğrendim. Sonra, vakıflar olarak, vakıflar yönetim kurulu olarak patrikhaneye bazı ayrıcalıklar tanıyorlar, hiç hakkı olmamasına rağmen patrikhanenin. O konularda da rahatsızlığımız var. Hatta, son olarak belki gazetelerde de geçti, okumuşunuzdur, bu Heybeliada’daki ruhban okulu vakfı konusundaki yönetim kurulu üyelerinin görevlerine Vakıflar Genel Müdürlüğünce son verilme gibi bir olay vardı. Ancak, bu son anda bazı nedenler dolayısıyla bu uygulamaya son verilmiştir. Bu konuda diyeceğim; yani, hülâsa etmek gerekirse, bize de Rum vakıflarının, özellikle Rum kuruluşlarının İstanbul’daki bazı gayrikanuni şeyleri intikal ediyor; yani, onlar orada, yani sadece mazlum bir azınlık durumunda değiller. Ancak, tabii, şimdi İstanbul’daki Rum azınlığı konusunda Yunanistan’ın politikası bu konuda bizi Amerika’yla karşı karşıya bırakmak; yani, kendisinin devreden çıkıp... Çünkü, bildiğiniz gibi, Amerika’daki Ortodoks kilisesi Fener Patrikhanesine bağlıdır, kendisi aradan çıkıp, bizi Amerika’yla karşı karşıya bırakmak politikasını izliyor ve tabii, İstanbul’daki Rum azınlığı nüfusunun 2500 kişiye düşmesi de bizim Batı Trakya Türk azınlığıyla ilgili olarak kullanabileceğimiz büyük kozları elimizden alıyor; çünkü, Türkiye’nin politikası Lozan dengesini muhafaza etmektir. Biz, Lozan dengesini bozmak değil -dengeyi bozan taraf Yunanistan’dır- bu dengenin korunması için hareket eden devlettir; bu, Ege’de olduğu gibi azınlık haklarında da aynen geçerlidir. Bizim oradaki Lozan’da tanınmış hak-

larımızın, Türk azınlığının kazanmış olduğu hakların korunmasıdır bizim politikamız; ama, Yunanistan, bunları devamlı kemire kemire yok etme ve eritme politikası malum veya eritme politikasında başarı kazanamadığı ölçüde de onları göçe zorlama uygulamasını şey yapmak; ama, asıl soruna gelirse, dediğim gibi, İstanbul'daki Rum azınlığıyla ilgili olarak şikayetler de bize -ilgili kuruluşlarımızdan kuruluşlarımıza- intikal ediyor,

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Bu çift taraflı vatandaş olanlar, mesela, hem Atina'da hem Türkiye'de malı olanlar var, onların sayısı ne kadar?

BÜYÜKELÇİ ATTİLA SUNAY – Sayısını bilmiyorum ama, büyük bir...

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Yani, çifte vatandaşlık...

BÜYÜKELÇİ ATTİLA SUNAY – Tabii, tabii, onların büyük çoğunluğu Atina'da oturuyor, Türk pasaportu sahibidirler, isterlerse her zaman için Türkiye'ye gelebilirler.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Yani, bunu da belirtmek lazım, sadece 2 500 değil, çift pasaportlu olanlar, hem orada malı var, hem burada malı var, istediği zaman oradan malını buraya, buradan malını oraya transfer ediyor.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Ama, bunların sayısı ne kadar belli değil...

BÜYÜKELÇİ ATTİLA SUNAY – Onu öğrenebiliriz.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Selanik'te hiç Türk kalmamış.

Sayın Hocam, uluslararası ilişki ve hukuk bakımından acaba bazı mahkemeler devam ederken, bize soydaşlardan aktarıldığı kadarıyla, "siz Elensiniz, Yunan vatandaşısınız" gibi sözlerle yaklaşım olduğunda, bu tabii, Parlamentoda yapılan konuşmada, şimdi, ifade etmek istediklerim mahkeme sırasında "Hayır biz Türküz, azınlıgız" şeklindeki ifadelerin karşılığında "kendinizi böyle görüyorsanız buyurun, burası Yunan devletidir, Yunan vatandaşları vardır" şeklinde cümleler de söz konusudur. Bunun da kendilerini çok yaraladığını ve bize destek olunması gerekir şeklindeki yaklaşımlarını ifade etmek istiyorum bu kişilerin. Tabii, her hakimin, yargıcın kendisine göre bir tavır, izlediği bir yol var; ama, çok açık bir biçimde "öyle hissediyorsanız kendinizi, buyurun ülke dışına gidebilirsiniz, nereye istiyorsanız oraya gidin" yani Türkiye'ye doğru yol gösteriyorlar. Bu doğru bir yaklaşım mı?

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Efendim, değil. Acaba, şöyle bir durum mu var: Yunan vatandaşı, üst kimlik olarak, alt kimlik olarak Türk kimliği ve Müslüman Türk kimliği var ve yapılan anlaşmalardan doğan azınlık hakları var. Buna göre başvuruyor. Yani, mahkemeye çıktığında "Yunan vatandaşıyım, Türk kimliğine sahibim; fakat, anlaşmalarla doğan azınlık haklarım var bunun ihlali nedeniyle buradayım." dediği zaman bunun aksine bir davranış, biz azınlık falan anlamayız, ya Helensin, ya değilsin diyorsa kendi imzaladığı anlaşmaları ihlal ediyor. Bu tür bir metni hemen şeyin önüne götürmek mümkün.

BÜYÜKELÇİ ATTİLA SUNAY – Bu Türk kimliği konusunda özellikle resmî tutumları şu: Türk kimliği mi diyorsunuz, Türk kimliği komşu bir ülkenin vatandaşlığıdır. Eğer, siz, komşu ülkenin vatandaşı olarak kendinizi görüyorsanız buyurun gidin sınır kapıları açıktır. Yani, Türk kimliğini reddederken o şekilde bir mugalataya başvuruyorlar. Bu, hiçbir bilimselliği olmayan bir şey. Şimdi, zorlan Müslümanlaştırılmış Elensiniz diyor. Peki, karşıdaki kimse ben Ataistim derse, benim dinim yok derse onun kimliği ne olacak? O zaman bir şey yok. Öyle şey mi olur?

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Değerli arkadaşlarım, bugünkü çalışmalarımızdan zannediyorum çok yararlı bilgiler aldık. Bu bilgiler çerçevesinde katılacağımız mahkemelerdeki gözlemlerimiz ve yapacaklarımızla ilgili olarak bundan sonraki toplantılarımızda Komisyon olarak tavrımızda ve çalışmalarımızda neler yapacağımızı tekrar tartışabiliriz.

OSMAN KILIÇ (İstanbul) – Şimdi, azınlık haklarıyla ilgili 1913, 1920 ve 1923 tarihli anlaşmalar var, Paris Anlaşması, diğeri, Yunanistan'ın dahil olduğu bir anlaşmadan birtakım alıntılar, dayanaklarla yapıyor. Yunan çevreleri iç dinamiklerinde bu anlaşmaları özellikle onun için kabul etmiyorlar. O zaman Osmanlı İmparatorluğu idi, Yunan Krallığı idi, böyle bir anlaşma bugün varit değil; devletler bir kere ortada yok. Dışişlerinden alınan dokümanlarda bu ayrıntılarıyla vurgulanıyor.

Gördüğünüz gibi buradaki üç temel anlaşma; Lozan'ın -37 nci ve 44 üncü maddeleri- yanılmıyorsa 44 üncü maddeleri bu işe hasredilmiş, karşılıklılık esasına göre; bu var. Lozan'a, baktığımızda, 44 üncü maddenin bu sözleşme hükümlerinden ne anlaşıldığı, nasıl uygulanacağı konularında bir anlaşmazlık, bir karışıklık bir çelişki bir olumsuzluk olduğunda uymayan tarafın nasıl takip edileceği konusunda o günkü Milletler Cemiyetine atıf yapmış; 14 üncü madde uyarınca "...kabul eder" diyor ve bağlı olarak da Türk Hükümeti böyle bir anlaşmazlıkta, Milletlerarası Divana götürülmesini kabul eder; Divanın kararı kesindir, verilmiş karar gücünde ve değerinde olacaktır demiş, hükümleri koymuş ve hükümlere uyulmadığı zaman ilgili mercilerin bunu izale edici mekanizmaları koymuş. 1923'ten bugüne çok şeyler geçmiş, neredeyse dünya sistemine geçilmiş. Biz azınlık hakları boyutundaki bu temel anlaşmanın ihlalden dolayı bir hami, bir taraf olarak bu işe müdahil oluyoruz; elimizdeki belge 1923 tarihli Lozan Anlaşması. Peki, ihlal ediyor iddiasındayız, o kişiyi buna, sözleşmelere uyma konusunda ne yaptırım gücümüz var; Milletler Cemiyetine gideceğiz, o günkü olan mekanizmalara gideceğiz. Bunların yerine ikame edilen nedir? Daha sonra kurulan mekanizmalar aynen bu sözleşmedeki şeyleri kapsayıp devam mı edecek, bunu takip altına nasıl sokacak bunu merak ediyorum; bu bir.

İkincisi, peki, azınlık haklarının boyutu, fotoğrafı böyle mi? Daha sonradan, o yıllardan dünyanın bugüne gelişinde geçirdiği safhalar ve İkinci Dünya Savaşından sonraki İnsan Hakları Beyannamesi, takip eden çok çeşitli uluslararası insan haklarını güvence altına alan anlaşmalar, sözleşmeler, bunların uygulanmasıyla ilgili bir müdahil sıfatımız ayrıca oldu mu; yani, müdahil, hami var ise alakamız, ilgimiz, bize bu haklılığı veren söz konusu anlaşmaların bugünkü geçerlilik ve uygulanabilirliği meselesinde soru işareti var kafamda, bir de bugünkü evrensel, insan hakları ihlalleri açısından bizim durumumuz, pozisyonumuz nedir? Buradaki müdahil sıfatımız veya hamilik sıfatımız olabilir mi, olursa bunun zemini nasıl olacaktır, bunları çok merak ediyorum. Her iki boyutta da şu temel bir gerçek: Burada söz konusu olan, hakları ihlal edildiği varsayılan, edilen kişiler herşeyden evvel bu devletin yurttaşı; bunlar Yunan vatandaşı. Nitekim, Lozan'da da uyruktan bahseder; hem Türk hem Yunan için, "uyruğundaki şu şu kökenli kişiler" der. Bir devletin kendi içsel hukukunu hem de uluslararası hukukunu da gerçekçi olarak görmek zorundayız; yani, biz her gelişmede de bir hami gibi bir devletin içişlerine elimizi uzatamayacağımızın bilincinde ve ayırımında olmamız gerekir diye düşünüyorum; yani, bir devletin kendi iç hukukunu ve uluslararası hukukla ilgili uygulamalarını içerideki vatandaşlarına yapıyor; bu, Türk kökenli olabilir, Müslüman olabilir, Hristiyan olabilir, Pomak olabilir, Grek olabilir, Yunan kökenli olabilir. Yani, buradaki bu nüansı da bazen kaçırabiliyoruz. Biraz şövence bir duygusal mı oluyor, içeriden gelen canhıraş gayretleri, istekleri, biraz da biz buradan onların oradaki yad ellerde kalmış bizim parçamız oluşunun getirdiği bir duygusallıkla bazen şu realiteyi biraz kaçırıyoruz gibi geliyor bana. Sanıyorum, bunu Sayın Baskın Bey de bahsederken biraz bu yönüne de dikkat çekmek istedi, hem karşılıklılık uygulama açısından hem de bir hükümler devletin iç hukuku açısından vatandaşına birtakım iç hukukunun ve bağlı olduğu kabul etmiş olduğu uluslararası anlaşmaların vermiş olduğu uygulamayı pekala yapabileceğini de sindirmemiz ve kabul etmemiz lazım.

Şimdi, iki temel merakımı giderme açısından yardımcı olursanız sevinirim:

1. Birinci boyutu; 1913, 1920 ve 1923 tarihli bu anlaşmalar, bu anlaşma hükümlerinin getirdiği ve cibelere uyulmadığında ne yapılacaktır?

2. İnsan haklarının bugün almış olduğu boyut ve bunları düzenleyen bu mevzuat çerçevesindeki bizim müdahil sıfatımız yani, çok net nelerdir; yani, hangi basamaklardır? Bu konularda bilgilenme ihtiyacı duyuyorum.

Teşekkür ederim.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Şimdi, efendim, 1913 konusu tartışılabilir. Osmanlı İmparatorluğuyla bir devletler hukukunda bir halefiyet meselesi vardır. Osmanlı İmparatorluğunun yerine geçen devlet kendi menfaatına olmayan anlaşmaları fesh edebilir. Bu benim değil der; ama, kabul etmişse, yani, 1913 Anlaşmasını kabul etmişse o anlaşma geçerlidir. Zaten üçüncü protokol geçerli dedi Sayın Bas-

kin. 1923 Anlaşması iki devlet tarafından yapılmıştır, Türkiye Cumhuriyetiyle Yunanistan da buna dahildir, o halde buradaki bütün hükümler geçerli.

Şimdi, Milletler Cemiyetinden sonra kurulan Birleşmiş Milletler, Milletler Cemiyetinin bir devamıdır, oraya sunulmuş olan anlaşmalar Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinde muhafaza edildiği için ve açık bir anlaşma olduğu için 103 üncü maddesine göre diyor ki, "uygun olarak Genel Sekreterliğe verilmeyen anlaşmalar geçerli değildir" Bu verilmiştir, açıktır, taraflara verilmiştir, tarafların imzaları da vardır, geçerli. Oradaki mekanizma Milletlerarası Daimi Adalet Divanı yerine, onun devamı olan Milletlerarası Adalet Divanı kurulmuştur, ona müracaat devam etmektedir. Çünkü hukukta bir kesinti yok.

Peşinden azınlık haklarıyla ilgili bundan sonra hangi anlaşmayı Yunanistan imzalamışsa otomatikman bu anlaşmadaki azınlıklara da bunu uygulamak zorundadır. Yani, Türkiye de azınlık haklarıyla uluslararası alanda hangi anlaşmalara imza koymuşsa fazladan bir de kural koyucu anlaşmalar vardır. Yani, mesela, Boğazlar Anlaşmasına taraf olmasanız bile o anlaşmanın hükümlerine uymak zorundasınız. Mesela, bir Arjantin gemisi gelip Boğazlardan geçemez, ben bu anlaşmayı imzalamadım diye.

Yunanistan da bir sürü bu tür anlaşmalara uymuş, uyduğu için Türkiye Lozan'daki azınlık haklarına bağlı olarak Yunanistan'ın uyduğu bütün anlaşmalardaki haklarını kendi soydaşları için isteme hakkına sahip. Yani, işlerine karışmadan. Yani, adam cinayet işledi, sen Türkü niye yargılıyorsun kardeşim, biz arada sırada cinayet işleriz, sert erkekiz falan, ona karışamayız; ama azınlık haklarıyla ilgili konulardaki ihlallere karışırız, o kadar. Onun dışındakilere zaten karışmıyoruz. Ne onlar bize karışır, ne biz onlara karışabiliriz. Zaten Türkiye'nin karışmak istediği, eğer, müftünün kendi seçilme hakkı varsa oradaki kendi azınlık tarafından bu hakkının idamesi. Bu sırada başka bir kanun çıkarttı, müftülük arazileri dörtgen olacak, ona karışamayız. Yani, oradaki haklarının devamını sağlıyor ki, devlet kendi dışındaki anlaşmalarla kendi soyundan olanların hakkını sağlamak, bunu da insan hakları çerçevesinde yapıyor. Yunanistan'da böyle bir şey olduğu zaman bunu insan hakları çerçevesinde yapıyor, bunu eğer, Avrupa Adalet Divanına götürürse tazminat hakkı doğar, korkusu o. Tazminat hakkı doğduğu zaman uluslararası kamuoyunun psikolojik baskısı başlar; ama, Amerika gibi erkek devletseniz çakarsınız da, yani, roketi çakarsınız güm diye herif korkudan, ama, o erkeklik 1923'ten sonra pek yok gibi.

OSMAN KILIÇ (İstanbul) – O zaman şöyle bir şey çıkmıyor mu? Yani, bu şu anda Lozan'ın 44 üncü maddesiyle ilgili her türlü girişim yapılabilir. Yani, bu Lozan'a uyulmadığı, ihlal edildiği anlamında bir sonuca inanıyorsa, buradaki mekanizmayı pekala biz Türkiye olarak çalıştırabiliriz.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Tabii, tabii, çalıştırabiliriz.

OSMAN KILIÇ (İstanbul) – Bunu yapıyor muyuz? Ben, Lozan'dan dolayı Birleşmiş Milletlere gidildiği veya onunla ilgili buradaki yargı erki olarak belirlenen bir yere gidildiğini çok fazla hatırlamıyorum.

BÜYÜKELÇİ ATTILA SUNAY – Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine, Divanına...

OSMAN KILIÇ (İstanbul) – Ama, bu tamamen farklı bir anlaşma. Buradaki 44 üncü maddenin son fıkrası geniş olarak bu konuyu tatad etmiş. Hatta bu anlaşmanın 44 üncü maddenin bir ve ikinci fıkraları -çok ilginç- bu anlaşmanın değiştirilebileceğini bile söylüyor, değiştirilmesinin yöntemini bile anlatıyor. Çok ilginçtir. Hatta, İngiliz İmparatorluğu, Japon Hükümeti vesaire beşli bir yapı var, Milletler Cemiyeti var, tam şey yapamıyorum bu anda, ama, gayet net tatad edilmiş, sıralanmış, anlaşmanın değiştirilebilmesi de mümkün ve tabii, onun mekanizmalarını koymuş. Uyulmadığı zaman ne yapacağım. O zaman verdiğiniz bu bilgilerden sonra gayet açık, Lozan'ın ihlal edildiği yolundan hareketle ve dediğiniz gibi Birleşmiş Milletler bunun devamı ise, aynı şeyi o da kabul ediyor ve gereğini yapmakla da yükümlü kınılıyorsa, oradaki Adalet Divanı da, şu anda onu temsil eden bir mekanizma var ise, gayet basit, bu ihlalleri Adalet Divanına götürmek lazım.

BÜYÜKELÇİ ATTILA SUNAY – O da götürülebilir; daha ziyade Avrupa üzerine yoğunlaşmış.

OSMAN KILIÇ (İstanbul) – Benim sorumun ikinci kısmı sanıyorum, özellikle insan hakları beyanname-sini temel baz alırsak o günden bugüne bu alandaki gelişmeler sonucu uluslararası bir hukuk oluştu, onun ihlali anlamında insan hakları ihlali doğru, Avrupa'ya gidersiniz, diğer anlaşmaların oluştur-

duğu gönderme yaptığı mercilere, yargı şeylerine gidersiniz, ama, bu azınlık haklarıyla ilgili özel bir anlaşma. Yani, bunun müracaat mercii olarak gösterdiği mekanizmaları biz taraf olarak çalıştırabiliriz; bu ayrı bir kulvar gibi düşünüyorum. Biz, Avrupa'ya tabii ki gideceğiz, Avrupa Birliği üyesiz olması sıfatıyla, diğer temel uluslararası sözleşmelere attığı imzalar sıfatıyla bu ihlallerin her birisi için pekala biz de gidebiliriz, gideriz; ama, benim burada çizmek istediğim Lozan'ın bize tanıdığı ihlallerde takip edilecek bir şey çizmiş burada, yoksa, yapanın yanına kar kalır. Bu anlaşma, bu ihlal olduğunda veya yanlış uygulandığında veya değiştirilmeye ilgili bütün mekanizmaları kurmuş, bunun gözden geçirilmesinde fayda olduğunu düşünüyorum, sizin bu bilgilerinizden sonra. Ama, denilse ki, o dönem bütün kurumlarıyla geride kaldı, Birleşmiş Milletlerle yeni bir sayfa açıldı, bu, demin söylendiği gibi, Osmanlı İmparatorluğu vardı, bu anlaşma geçersizdir gibi bir durumda zaten bir şey yapamazsınız, bu yaptırım maddelerinin de bir hükmü kalmıyor; ama, devamlılık, süreklilik anlamındaysa yapılacak iş çok basit, anlaşmayı ihlal edene ne yapılacağı burada yazılı. Yani, bu kulvarın da çalıştırılmasının etkili olacağını düşünüyorum şahsen. Ama, bu dediğiniz diğer boyut zaten Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, diğer platformlar, onlar insan hakları ihlalleri boyutuyla, tabii bağılı olarak azınlık hakları da bağılı olarak takip edilebilir, ama, Lozan'ın açmış olduğu şu pencere de bana göre değerlendirilmeli yani.

BÜYÜKELÇİ ATTILA SUNAY – Pardon o kaçınıcı madde?

OSMAN KILIÇ (İstanbul) – 37 ve 44. 44'te bunu gayet güzel anlatmış. İhlal halinde ne olacağı, değiştirilmeye ihtiyaç duyulduğunda. Hatta diyor ki, Milletler Cemiyeti değiştirilmeye ekseriyetle karar verirse o beş imzacı devlet bunu reddedemez diyor.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – 1936 Montrö Sözleşmesinde de böyle. O zaman da Birleşmiş Milletler yok, 20 sene süreli, diyor ki, taraflardan birinin iki sene önceden haber vermesiyle toplanacak bir uluslararası konferans sonucu yapılacak değişikliklere karar verilir.

OSMAN KILIÇ (İstanbul) – O da şu anda geçerli değil mi?

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Evet, geçerli efendim. Şu anda Birleşmiş Milletlerin elinde. Yani, bir şikayetimiz olduğu zaman -yahut öbür devletlerin olduğu zaman- Birleşmiş Milletlere müracaat ederek anlaşmanın değiştirilmesini isteyebileceğiz.

OSMAN KILIÇ (İstanbul) – Yani, bu 44 üncü madde geçerli, yürürlükte olan bir madde, uluslararası hukuk açısından, ikili etkisi açısından.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Evet.

OSMAN KILIÇ (İstanbul) – O zaman büyük ölçüde kolay.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Böyle bir durum olduğunda uluslararası konferans olacak, orada beş kişinin bir araya gelmesi lazım, çok taraflı anlaşmalarda bir kişinin çekilmesi anlaşmayı bozmuyor, iki taraflı anlaşmalarda bozma ve fesih var, tek taraflı olarak. Şimdi, mesela, Montrö Sözleşmesinde Rusya dedi ki ben çekiliyorum, güle güle; Montrö değişmez. Konferans toplanıp, diğer üyeler de değişmesine karar verirse ancak değişir.

İHSAN ÇABUK (Ordu) – Osmanlı döneminde yapılan anlaşmalar var, 1923'ten önce yapılan anlaşmalar var. Bunun dışında sonradan Lozan Anlaşması; ama, Osmanlı Devletinin yine hala izlerini bıraktığı bir şey.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Efendim, devletin halef olması lazım. O şudur, bir devletin yerine yeni bir devlet kurulduğunda yapılan siyasi anlaşmaları gözden geçirir, kendi menfaatına olmayan anlaşmaları fesh eder. Yani, ben bunu kabul etmiyorum. Diğer anlaşmaları ki, bu azınlık hakları, ikametgah, ulaşım, seyrüsefer diye geçiyor, bunları kabul ederse halef olan devlet, yani yerine geçen devlet, o anlaşmalar yürürlükte kalır, karşı taraf da itiraz etmezse. Yani, Yunanistan da ben, 1913'ü ortadan kaldırıyorum dememiş herhalde değil mi?

BÜYÜKELÇİ ATTILA SUNAY – Şimdi, onun yerine Lozan Anlaşması var diyor, açıkça ben ondan çıktım demiyor, onun yerine Lozan ikame olmuştur diyor.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Yani, 14 tartışmalı, fakat geçerli. Çünkü, bu taraf kabul etmiş. Mesela nedir; borçlar var, Irak’a demiryolu yapılmış, yeni Türkiye Cumhuriyeti diyor ki, Irak’a yapılan Osmanlı borçlarını ben kabul etmiyorum. Orada yeni bir devlet doğmuştur, şu kadar Osmanlı harcamıştır, bunun fiyatları var, o halde bu para Irak devletini ilgilendirir diyor ve o borç anlaşmasından kaçıyor. Suriye’ye yapılan bilmem ne yatırımları var, o da şu kadar şeydir, ben yeni bir devletim, bu anlaşmayı reddediyorum; ama reddetmedikleri geçerli. Diğer Anadolu için yapılan bütün Osmanlı borçlarını 1954 yılına kadar ödemek zorunda kalmışsınız.

BÜYÜKELÇİ ATTİLA SUNAY – Hatta, Yunanistan o 1913 Atina Muahedesini 1920 yılında 2345 sayılı Kanunla iç hukukuna çekmiştir, entegre etmiştir ve o 2345 sayılı Kanun da 1980-90 lı yıllara kadar devam etmiştir iç hukukunda.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Demek ki geçerlidir.

BÜYÜKELÇİ ATTİLA SUNAY – Geçerli.

OSMAN KILIÇ (İstanbul) – İptal etti şimdi.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Biraz önce, dikkat edilirse, ne kadar çok bilgi sahibi olur ve nerelerde haklar var, nerelerde hukuk çalışıyor şeklinde bir yaklaşım getirirsek, bu kadar başarılı oluruz diye düşünmekteki nokta bu.

Sayın Kılıç’ın da ifade ettiği gibi, eğer, biz, Lozan’ın veya (A) antlaşmasının, (B) antlaşmasının ne haklar tanıdığını ve bu haklar ihlal edildiğinde de nelerin yaptırım uygulatabileceğini veya nelerin kaybedilip kazanılacağını net olarak ortaya koyan bir hukuk savaşı sağlayabilecek olursak, bir bilgi donanımıyla destek olunabilecek olursa belki çok daha hızlı aşama katedilebilir. Çünkü, izlediğim kadarıyla, hepimizin izlediği kadarıyla mahkemelerde çok dikkatli olmaya gayret ediyor hakimler. Hepsini tek tek soruyor gibi kendi tutanaklarına karşı tarafa her bir boyutuyla hiç haksızlık yapmamışçasına tutanaklara geçirmeye gayret gösteriyor. Ama, sizin bir talebiniz olmadığınız zaman, bilgi eksikliğinizden dolayı doğru talebi ortaya koyamadığınız için, o istek olmadığından dolayı geçiyormuş şeklinde geçiyor. 6 senedir, 7 senedir devam edenler var, bir tanesi 1984’ten beri devam ediyormuş. İleride tarih veya uluslararası birtakım hukuk bunları yargılamaya başladığı zaman biz elimizden gelen her şeyi koyduk, bunlar yeni çıkartıyorlar anlayışını da getirebilirler. Onun için biraz önce söylediğim teklif, yani, hukuk yönünden o kişilere önderlik edebilecek daha donanımlı bir yapıyı herhalde sağlamamız çok iyi olacak diye düşünüyorum.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Karar verilmiş bir mahkemenin gidişatını değiştirecek yeni bir unsur bulunursa davaya yeniden bakılır.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Mesela, o bile teklif edilebilir. Eski mahkemeler incelenebilir. Yani, nerede tıkanıyor, ne oluyor diye herhalde bunu gündeme getirmemiz gerekir.

PROF. DR. HASAN KÖNİ – Eğer, normal gidişatı değiştirecek boyutta yeni bir şey bulursanız kesinleşmiş bir karara karşı onu ileri sürerek yeniden mahkemeye gidilip yeniden dava açılabilir. Uluslararası hukukta var bu.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT – Yani, en azından Parlamentonun ve Dışişlerinin bu konuyu takip ettiği kadar Türkiye Barolar Birliğiyle birlikte Baronun hukuk danışmanlarının da orada bulunarak hızla takip etmelerinde çok büyük yarar olabilir.

Toplantımıza katıldığınız için çok çok teşekkür ediyoruz. Bu toplantıya katılan Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyelerinden Profesör Doktor Sayın Hasan Köni’ye ve Profesör Doktor Sayın Baskın Baran’a ve Dışişleri Bakanlığımızdan Yunan Dairesi Başkanı Sayın Atilla Sunay’a katkılarından ve burada harcadıkları emeklerinden dolayı bir kez daha teşekkür ediyorum. Ayrıca tüm arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Toplantımızı kapatıyorum.

EK 2

Üniversitelerdeki Başörtüsü Uygulamaları Konulu Özel Gündemli Komisyon

Toplantısının Tutanakları

(18 Haziran 1998)

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI HİKMET ULUĞBAY (Ankara) – Sayın Başkan, değerli komisyon üyeleri, komisyon üyesi olmayan değerli arkadaşlar; demokrasiler, hukuk rejimleridir ve hukukun üstünlüğüne dayanır. Bu bağlamda da hukuktan ne anladığımızı çok net bir şekilde tanımlamamız gerekir ki, kavram kargaşasıyla birbirimizi anlayamaz noktaya gelmeyelim. Hukuk dediğimizde anayasadan başlayan, kanunlarla devam eden, o kanunlar çerçevesinde çıkarılan tüzük, kararnamé, yönetmelikle süren ve orada bitmeyen bu kanunların, yönetmeliklerin idare tarafından uygulanmasında ortaya çıkan sorunlar üzerine mahkemelerde açılan davalar sonucunda, mahkemelerin verdiği kararlarla devam eder. O mahkeme kararlarına itiraz etmek suretiyle, üst yargı mercilerinde dava dairelerinin bir araya gelmesiyle oluşan genel kurul kararları hatta ve hatta uluslararası anlaşmalara taraf olmamız nedeniyle orada da bitmeyen uluslararası kabul ettiğimiz adli mercilere kadar uzanan zincir içerisinde oluşan kaziye-i muhakemelerden oluşan bir bütündür. Dolayısıyla, olayı değerlendirirken, bunlardan sadece bir bölümünü ön plana çıkarıp değerlendirdiğimiz vakit, tanımladığımız hukuk dar bir hukuk olur ve birbirimizi anlamakta zorluk çekeriz. Bu açıdan bakıldığında, tarihi sürece uzun boylu girmeyeceğim, 1920'lerden bu yana ülkemizde çeşitli yasalarla kamu hizmetinin yapıldığı yerlerde ve eğitim kurumlarında kılık kıyafete ilişkin düzenlemeler gelmiştir. Bunlardan bazılarını sizler de bildiğiniz için anımsatarak geçeceğim. 2413 sayılı Kanun, Cumhuriyetin başlangıcında çıkarılan yasalardan bir tanesi aynen şu ifadeyi taşır: Bilumum devlet memurları kıyafeti hakkında kararnamede, bilumum devlet memurlarının kıyafetlerinin dünya üzerindeki medeni milletlerin müştereken ve umumi kıyafetlerle aynı olacağı belirtilmiştir. 1925 tarihli 671 sayılı Şapka İhtisası Hakkındaki Kanunda şu hüküm vardır: Giyim ile dinsel inançlar arasında bir ilişki kurulmaması gerektiği belirtilmiştir. 1934 tarihli 2596 sayılı Yasa ile bazı kisvelerin giyilmeyeceğine dair kanunda hangi din veya mezhepten olursa olsun mabet ve ayinler dışında dini kisve giyilmesi yasaklanmıştır. Burada altını çizdiğim bir bölüm var: Öğrenci ve memurların kıyafetleri belirlenmiştir. Yani, bu kanun sadece bazı kisvelerin giyilmesini yasaklamamış; onun ötesine geçmiş ve Şunu da belirtmiş, memurların yani kamu görevi görenlerin, kamu görevini görürken laik devlet ilkesine göre, çünkü, karşısına gelen vatandaşlara karşı inançları itibarıyla ayırımcı olmaması için kendi inancını sergileyen bir tavırda da olmaması gerektiği anlayışıyla giyimlerini memurların sadece o bakımdan değil, diğer boyutlarıyla da tanımlamış, orada durmamış öğrencilerin kıyafetini belirlemiş ve adı geçen kanunun ikinci maddesinden aynen okuyorum: "Türkiye'de kanun tevkifat teşekkül etmiş ve edecek olan izcilik ve sporculuk gibi topluluklar cemiyetler ve kulüpler gibi heyetler ve mektepler mahsus kıyafet alâmat ve levazım taşımak istedikleri zaman, yalnız nizamname ve talimatnameyle muayyen tiplere uygun kıyafet alâmat ve levazım taşıyabilir." diyerek belirli tanımlamayla başlar. Orada da durulmamış, cumhuriyetimiz ilerledikçe, 1982 yılında Devlet Memurları Kanununda yapılan ek 19 uncu maddeyle de devlet memurları, kanun, tüzük ve yönetmeliğin öngördüğü kılık kıyafetlere uymak zorunda diyerek hüküm getirmiştir. Bu bağlamda da buna dayanılarak iki tane yönetmelik çıkmıştır. Bir tanesi devlet memurlarının tabi olacakları yönetmelikler, diğerleri de Milli Eğitim Kanunu ile, 657 ile de irtibatlanarak okullarda izlenecek kıyafetle ilgilidir. Detayına girmiyorum, bunların hepsi hakkında bilginiz var. Burada etek boylarından, saç tıraşından, bıyık tıraşına kadar bütün hükümler düzenlenmiştir ve devlet memurlarının, öğrencilerin temiz kıyafetle gelmeleri, devam etmeleri gibi belirli ilkeler de yerine oturtulmuştur. Şimdi, durum bu merkezdeyken belirli bir tariften sonra ihtiyaç duyulduğu için, tahmin ediyorum, 2547 sayılı Kanuna 16 ncı madde eklenmiş, hepimizin bildiği bir madde, bunun üzerine bir dava açılmış, bu dava sonucunda da bu madde Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş. Bu

iptalden sonra hukuki bir boşluk olduğu kanısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi yeni bir yasa çıkarmış. Orada yaptığı tanımlamayla kıyafetler serbesttir hükmünü getirmiş. Bunun için de Anayasa Mahkemesine bir başvuru olmuş. Bu başvuru üzerine Anayasa Mahkemesi bu maddeyi iptal etmemize gerek yok demiş. Gerekçesinde de, bu yeni tedvin edilen madde, iptal edilen maddedeki içerikle olmadığı için yükseköğretim kurumlarındaki kılık kıyafet serbestisi dini inanç sebebiyle boyun ve saçları örtülü veya türbanla kapatılması, dinsel nitelikli giysileri kapsamaz ifadesiyle, böyle içerikteki bir kanunu benim iptal etmeme gerek yok; çünkü, öngörülen içeriktedir. Bunun üzerine, bir öğrencimiz diplomasını almada, belgesinin verilmesinde karşılaştığı sorunla. iç hukuk yollarında Anayasanın kendisine güvence olarak verdiği yolları izlemeye geçiyor, idare mahkemesinde dava açıyor, idare mahkemesi üniversite uygulaması hakkında olumlu görüş veriyor: davasını reddediyor: itiraz yolu, bütün bunlar var. arzu eder-seniz verebilirim, arkasından Danıştay'a itiraz ediliyor. Danıştay, idare mahkemesinin kararını uygun görüyor ve bunun üzerine burada bir husus var; onu parantez içinde belirtmem gerekiyor. Uluslararası yargı mercilerine gidebilmek için iç hukuk yollarının tüketilmesi gerekir. Burada o öğrencimizin Danıştay dairesinin kararına itiraz edip, Danıştay Dava Dairelerinin bunu görüşmesini istemesi gerekirdi, isteme-miş, doğrudan doğruya Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmuş, biraz önce değerli hukukçu-larımızın referans verdiği 9 uncu madde çerçevesinde. Bunun üzerine, ilgili madde, konuyu hukuki prosedür açısından inceledikten sonra. davaya ilişkin değerlendirmelerini yapıyor ve yaptığı bölümde şimdi bazı bilgileri size aynen okuyacağım ki, aramızda gereksiz yanlış anlamalar olmasın diye. Komisyon kararının 9 uncu maddeye ilişkin bölümlerini okuyorum, ilgili bazı yerlere çizdim. Yani bu-rada Hükümetin verdiği cevap ve öğrencinin dilekçesine girmiyorum. Komisyon diplomalara yapıştırılacak fotoğraflara ilişkin kuralların üniversitelerin günlük faaliyetlerine ilişkin disiplin kurallarıyla doğrudan ilgili olmadığını gözlemleyerek, cumhuriyetçi, dolayısıyla laik niteliğini korumaya yönelik üniversite kural-larının bir parçasını teşkil ettiğini, olayda milli mahkemelerin de buna dayandığını tespit etmiştir. Bu mahkemenin tespiti. Arkasından, komisyon laik bir üniversitede yükseköğrenim yapmaya tercih etmiş bir öğrencinin bu kurallara tabi olacağı görüşündedir, bu da komisyonun görüşüdür. Altta daha açıkla-ması var, o kısma girmiyorum. Laik üniversiteler öğrencilerin giysilerine ilişkin disiplin kurallarını koyarken, bazı kökten dinci akımların yükseköğrenim içindeki kamu düzenini bozmaları ve başkalarının inançlarına tehdit oluşturmamalarını dikkate alabilirler; bu da komisyonun ifadesidir, kendimden bir şey eklemiyorum. Arkasından komisyon, laik bir üniversitede öğrencinin statüsü, niteliği gereği başkalarının haklarına ve özgürlüklerine saygıyı sağlamak amacıyla bazı kurallara tabi tutulmasını gerektireceğini kabul eder; bu da komisyonun görüşü.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT (Aydın) - İki defa, bir komisyon bir de mahkeme söyleminiz geçti?..

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI HİKMET ULUĞBAY (Ankara) - Başlangıçta söylediğim husus, bizim idari kademedен geçen mahkemelerimiz, son konuştuğum da Avrupa İnsan Hakları Komisyonudur.

Komisyon aynı zamanda bir üniversite diplomasının, öğrencinin mesleki kapasitesini belirlemeye yaradığını ve geniş bir kesime yönelik bir belge niteliği taşımadığı görüşündedir; diplomaya yapıştırılan fotoğrafın ilgilinin kimliğinin teşhisine yönelik olup, bu kişinin dini inançlarını açıklamak olarak kullanılamaz gibi tamamlayıcı şeyler var.

Son bir bölümü okuyorum: Bu şartlar altında komisyon laik üniversite sisteminin gereklerini de dikkate alarak öğrencilerin kıyafetlerinin düzenlenmesine ve diploma verilmesinin yönetmeliğe uygun olmadıkça idari bürolarca reddedilmesinin, bu haliyle din ve vicdan özgürlüğüne bir müdahale oluşturma-yacağı kanaatindedir diye devam ediyor.

Burada da gördüğümüz üzere, hukuk rejimimiz olarak, Anayasadan başlayan, uluslararası anlaşmaların yolunu açtığı Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna kadar giden boyutunda konu, çeşitli yön-leriyle ele alınmış durumda. Alınan sonuç da, ortaya çıkan durum da budur. Bu çerçeve içerisinde, görüldüğü üzere, şu ana kadar ki uygulamalar yönetmelikler vesaire hukuk devletinin esasları çerçevesinde oluşmuştur.

Hukuk devletinde bir yükümlülüğümüz var; o da Türkiye Büyük Millet Meclisinin çıkardığı yasalar ve ona dayanan diğer mevzuat ve Anayasa gereği uluslararası anlaşmaların bize yükümlendiği hususlar bir araya geldiği vakit, bir kamu görevlisi, ben kanunların şu bölümlerini uyguluyorum, bu bölümlerini uygulamıyorum hakkına sahip değildir.

Bu durumda elbette, kamu görevlilerinin inisiyatifine sizin takdirinizde, yasanın şu bölümünü uygularsınız, bu bölümünü uygulamazsınız deme hakkınız... Tabiatıyla bu, üniversitedeki öğretim görevlilerinden, öğrencilerinden, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki öğretim kadrolarına kadar, bu kapsamda olduğu gibi aynı zamanda diğer kamu görevlileri, polis gibi güvenlik güçlerini de kapsar. O nedenle, herkes yasaları uygulamak durumundadır. Hataları var ise, o eylemlerine karşı hukuki yollar açıktır.

Bir şey daha var: Elbette, demokrasilerde, hukuk devletinde her vatandaşımız hukuki yollarını kullanma özgürlüğüne sahiptir ve hatta hatta bunlar haklıdır. Ancak, bir özgürlüğümüz yok; Türkiye Büyük Millet Meclisinin anlaştığı konular ve kurallar çerçevesinde ben bu kuralları kabul etmiyorum, buna karşı da ben gösteri yaptığım vakit, kamu görevlileri benim izinsiz ve diğer yöntemlerdeki gösterilerime, davranışlarıma seyirci kalmak ve yasaları uygulamamak... Tabiatıyla ben de sizlerle beraber üzülyorum neye üzülyorum, öğrencilerimize elbette güvenlik güçlerimizin çok daha yumuşak ilişkiler içinde olması hepimizin arzu ettiği bir şey. Yalnız, unutmayalım ki, kamu görevi yapılırken içinde bulunan psikolojik durum ve gerilimde bazen amacı aşan durumlar olabilir; bunlar hepimizi üzen unsurlardır.

Ben burada sözümü tamamlıyorum; çünkü, diğer arkadaşlarımızın da ekleyecekleri bölümler vardır; süreyi biraz aştım, özür diliyorum.

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum Sayın Bakan. Sayın YÖK Başkanımız; buyurun.

YÖK BAŞKANI KEMAL GÜRÜZ - Sayın Başkan, İnsan Hakları Komisyonunun çok değerli üyeleri, sayın milletvekilleri; bu kadar önemli bir konuda bizleri dinleme lütfunda bulunduğunuz için, sizlere şükranlarımı sunuyorum.

Sayın Bakanımın belirttiği gibi yüksek yargı organlarının ve uluslararası bir kuruluş olan Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun vermiş olduğu kararlar neticesinde oluşmuş bir mevzuat vardır. Sayın Bakanın bu konuda söylediklerine harfiyen katılıyorum. Onun için onlara hiç girmiyorum. Anayasanın 153 üncü maddesi açık bir şekilde bizleri bağlıyor. Biz bunları uygulamak durumundayız. Hiçbir şekilde kişisel takdir hakkımız, şahsi düşüncelerimizi ön plana çıkarmamız diye bir durum söz konusu değildir.

Yine Sayın Bakanın belirttiği gibi biz de bunlardan çok zevk alan insanlar değiliz, biz de bu memleketin insanlarıyız, bu milletin içinden çıktık.

Uygulama nasıldır; Anayasanın 153 ve 138 inci maddeleri çok açıktır, bizi bağlıyor. Uygulamada, bir defa bir yeknesaklık var, büyük ölçüde sağlanmıştır. İstanbul Üniversitesiyle sınırlı değildir uygulama; bugün Dicle Üniversitesi Rektörünün Hürriyet Gazetesinde çıkan beyanatını hepimiz okumuşsunuzdur. Nedir uygulama; tıp fakültesi, dişçilik fakültesi, hemşirelik fakültesi gibi özel kılık kıyafet gerektiren yerlerde, kendine mahsus durum bunlar çünkü ve eğitim fakültelerinin uygulama alanları gibi, okullarda yapıyoruz bunu; yani, hiçbir şekilde bu hukuki durum karşısında buralara giremezler. Bunun dışında sınıflara girenleri kapıdan tutup kolundan atmak filan diye bir şey söz konusu değildir. Disiplin yönetmeliği hükümleri haklarında işlemeye başlar, disiplin yönetmeliği hükümleri nereye kadar gidiyorsa, oraya kadar gider. Şimdi, biz en son olarak, disiplin yönetmeliğinde bir değişiklik yaptık. Rektörlük nezdinde müşterek mekanlarda meydana gelen olaylar ve süreklilik arz eden olaylar konusunda merkezi bir komisyon oluşturulmasını öngördük. Bu çok yanlış tefsir edildi basında ve kamuoyunda. Bakın burada çok önemli bir şey var: Biz burada ilk defa bir disiplin yönetmeliğine, yeni bir ceza filan hiçbir şey gelmemiştir, hiçbir şekilde kanunlara yeni bir şey getirilmemiştir, bunun amacı şudur, ilk defa olayların sebeplerini araştırma ve aydınlatma kavramı getirilmiştir. Biz disiplin yönetmeliğiyle ilgili cezaları böyle ceberut bir şekilde uygulamak yerine böyle bir aydınlatma sürecini inceleme kavramını getirdik. Amacımız, bu gençlerimizi kazanmak, bundan öte hiçbir şeyimiz yok. Biz disiplin soruştur-

malarının usulüne göre yapılmasını denetleme yetkisi bizdedir, eksiklik varsa, üniversiteleri uyarınız, yeniden başlayın deriz ve silsile takip ederek gider, disiplin yönetmeliği içinde.

Bu ek 17 nci madde, yürürlükte değildi vesaireydi, bu konuda sorulara muhatap olundu. Ben, sizlere, Anayasa Mahkemesinin bu konuyla ilgili 9.4.1998 tarih ve 1990/36 esas, 1991/8 sayılı kararından, sadece, bir kısmını okuyacağım; gerekçeleri uzun uzun yazdıktan sonra, şöyle kapatıyor: "Dolayısıyla, maddedeki yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak koşulu Anayasaya aykırılığı saptanmış olan dini inanç sebebiyle boyun ve saçların örtüyle kapatılması durumunu, kılık kıyafet serbestisi kapsamı dışında tutmaktadır." Gayet açık; bu, bizi bağlar. Uygulamalar hakkında size bilgi sundum.

Sayın Kamalak, üniversite özerkliğine müdahale midir, değil midir diye sorular yönelttiler; kendileri yok; ama, çok kısa cevap vereyim.

Üniversite özerkliğiyle hiçbir ilişkisi yoktur. Üniversitenin dışında mevzuata aykırı olan işler, üniversite içinde mevzuata aykırıdır diye bir kavram olamaz.

Diploma töreninde arkadaşımız vardı; o ne demek, çalışmıyor mu diye soruldu. Diploma törenindeki arkadaşımız, artık mezun olmuştur, alelade vatandaşdır. Önümüzdeki pazar günkü sınav konusunda da evet, oradaki adaylar da alelade vatandaşlardır; bir öğrenci statüsünde değildirler. Öğrenci statüsünü tesis ettikten sonra, bu yüksek yargı organlarının vermiş oldukları kararlar, Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun vermiş olduğu kararlar, muvacehesinde, üniversitenin koyduğu kurallara uymak zorundadırlar. Demokrasilerde çok temel bir olgu var; bireysel olarak sahip olduğunuz haklar ile, vatandaşlık, insan haklarıyla, gönüllü olarak katıldığınız bir kurum veya kuruluşun koyduğu kurallar arasında temel de farklılıklar vardır.

Son olarak, değerli milletvekili Orhan Kavuncu'nun, Çağdaş Türk Lehçeleri bölümünü kapattınız, öğrenci almadınız diye sorusu vardı. Doğrudur. Üniversitenin yaptığı tespitlere göre, orada yeterli sayıda öğretim üyesi bulunmadığı ifade edilmiştir. Biz de üniversitenin aldığı bu kararı uyguladık. Bu imkanlar sağlanır sağlanmaz, oraya talebe alınmaya devam edilecektir, hiçbir şüpheniz olmasın. Türk milletinin tüm değerleri konusunda, biz de bu milletin bağrından çıkmış insanlar olarak, bunun gereklerini yerine getirmenin bilinci içindeyiz.

Benim sizlere arz edeceklerim bundan ibarettir.

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT - Sayın Gürüz, teşekkür ediyoruz.

Şimdi, İstanbul Üniversitesi Rektörü Sayın Alemdaroğlu'nun açıklamalarını dinleyeceğiz. Başlamadan önce, Komisyon olarak, son derece insan haklarına saygılı, iyi niyetli bir yaklaşımla konulara öğrenmek, belli konularda bilgi almak, kendi yorumlarımızı da sonra, kendi içimizde yapmak üzere, böyle bir toplantıyı düzenledik. Dolayısıyla, karşılıklı tartışma veya karşılıklı yorum bildirme şeklinde olmasın istiyoruz.

Sayın Rektör, baştaki konuşmalarda, belki sizi kırabilecek veya belli konularda Komisyonumuzun isteği dışında olan cümleler varsa, olayı hiç kişiselleştirmeden, sadece sorular çerçevesindeki konularda bilgilendirmek için cevap verebilirseniz, dinleyelim.

Buyurun.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ KEMAL ALEMDAROĞLU – Sayın Başkan, İnsan Hakları İnceleme Komisyonunun değerli üyeleri ve diğer milletvekilleri; hepinize, İstanbul Üniversitesi mensupları ve şahsım adına sevgi ve saygılar sunuyorum. Biz, üç rektör yardımcısı ve Hukuk Fakültesi Dekanımızla birlikte gelerek, benim hekim olmam nedeniyle, bazı hukuki konularda yanırlarım olabileceği düşüncesiyle veyahut yanırlarım olabileceğinin değerlendirilebileceği biçiminde düşünceler olabilir diye, arkadaşlarım, bu hukuki konulara, gerek olursa, yanıt verecekler.

Ben, konuşmama başlamadan önce, 15 Haziran 1998'de Kanal 6 ana haber bülteninde Sayın Agah Oktay Güner'in konuşmasının birkaç cümlesini sizlere yansıtmak istiyorum: "Bir kısım genç kızlarımız çok samimi, çok inançlı, tertemiz niyetlerle örtünürken, bir kısım genç kızlarımız da tam bir ajan provokatör gibi, olayları toplum huzurunun aleyhine kullanıyorlar. Dikkat edilsin, tekrar ediyorum. Bir kısmı

samimi, inancıyla böyle hareket etmektedir. Bir kısmı ise Türkiye'nin huzuruna kastetmiş, Türkiye'nin birliğine kastetmiş, Türk milletinin en büyük değerlerinden olan dilini ve dinini tahrip etmeyi amaçlamış insanların emrindeki kötü niyetli kişilerdir. Çok açık konuşuyorum."

MUSA OKÇU (Batman) - Onu tespit etmek nasıl mümkün olacak Sayın Rektör?

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ KEMAL ALEMDAROĞLU - Kasetleri izleyebilirsiniz, kasete deşifre ettirebilirsiniz, Kanal 6...

BAŞKAN DR. SEMA PİŞKİNSÜT (Aydın) - Sayın Okçu, gerekirse isteriz. Sayın Rektörümüzü, lütfen, kesmeden dinleyelim.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ KEMAL ALEMDAROĞLU - Eğer, yanlışım varsa, zapta geçiyor, yanlış bana aittir.

"Artık, milletvekili seçilmek korkusu aşılmalıdır. Halkın yanlışına evet diyerek doğruya varılmaz. Madem ki, kanun üniversitede belli bir kıyafet koymuş. Dışarıdakilerin başörtüsüne karışan var mı; hayır, herkes istediği gibi giyiniyor; ama, üniversitede bu kıyafet diyor, devlet dairesinde bu kıyafet diyor. Ona saygı göstereceksiniz. Aksi halde, bunun sonu anarşi olur."

Size, tümüyle kasetten çözümünü sunabiliriz. Bu sözler bendenize ait değildir.

Biz, Sayın Bakanımızın, Sayın YÖK Başkanımızın gayet açık biçimde belirttikleri gibi, Anayasa, yasa, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve özellikle, Anayasa Mahkemesi, Danıştay gibi yüksek yargı organlarının kararlarıyla oluşmuş bulunan mevzuatı uyguluyoruz. Bizler uygulayıcıyız. Bizler, uygulamadığımız sürece, kanun, daha doğrusu hukuk devleti ilkesinden uzaklaşmış olur, üniversitede bir yanlışlık, üniversitede aslında, suçlama, o zaman, bilgiye başvuru söz konusu olmalıdır. Biz, yasaları eksiksiz uyguladığımız için, bilgilerimize başvurulduğunda da gayet rahatlıkla bu konuda bildiklerimizi her platformda anlatmaya hazırız.

Biz, öğrencilerimizin mağdur olmaması için, öğrencilerimizin yanlış birtakım kışkırtmalara, tuzaklara düşmemesini düşündüğümüz için, Türkiye'de belki ilk defa, İstanbul Üniversitesinde, yaklaşık bir hafta önce, 1 500'e yakın öğrencinin huzuruna çıkarak, bir rektör olarak tepkileri bilmeme, tahmin etmeme karşın, soru-cevap şeklinde öğrencilerimizi aydınlatmak, onlara doğruyu göstermek istedik. Bundan sonra tutumumuz da böyle tutumlarımız da sürecektir. Böylece, biz, öğrencilerimizin gelecekle, hepimizin yerinde -sizlerin ve bizlerin -yani, Parlamentoda onlar yer alacak, üniversitede de onlar yer alacak- gerçekten, Türk vatandaşına yakışır biçimde yer alabilmesi için aydınlatıcı çalışmalarımızı da sürdüreceğiz.

Şimdi, bazı sorulara yanıt vermek istiyorum. Bu yanıtları verirken de sürekli bir hak gaspından bahsedildiği zaman... Sayın milletvekilleri Bahri Zengin ve Azmi Ateş toplantıya geldiler, sağ olsunlar bizleri onurlandırdılar; ancak, bir arkadaş, o günde belirttiğim gibi, ihkakı hak diyerek, çok açık bir dille hak gaspına karşı, kişinin kişisel hakkını arayışından bahsetti ki, ben, üniversite çatısı altında söylenmemesi gereken söz olarak orada da belirttim. Çok açık bir şekilde de şunu söyledik: Herkes yanlış yapabilir. Yanlışımız varsa, düzeltilir; ama, yanlış yoksa, bizleri hak gasp eden kişi olarak göstermek bir büyük yanlıştır. Ayrıca, biz, sıkıştığımız zaman, zorlandığımız zaman, biz, herhangi bir şekilde birtakım baskılar altında kaldığımız zaman, Türkiye'yi terk edecek kafa yapısına sahip insanlar değiliz. Yerimiz, mekanımız, yurdumuz bellidir. Her zaman, her türlü cezai işlem söz konusuysa, ona da hazırız. Bu anlayış doğrultusunda yaptığımızın tümüyle hukuki olduğu inancı içerisinde, hiç kimsenin hakkı gasp edilmemiştir.

Bir şey, burada yanlış yorumlanmaktadır. Uygulamalı eğitim, eğitimin bir parçasıdır. Kuramsal eğitim ve uygulamalı eğitim diye... Bazı fakültelerde o fakültelerin özelliğine ait olarak -yani, tıp fakülteleri, diş hekimliği fakülteleri, eczacılık fakültesi, hemşirelik yüksekokulları ve benzeri- uygulamalı eğitim vardır. Laboratuvarı eğitim olan fakültelerde uygulama yapılamayınca, o sınava, o öğrenci hiçbir zaman girmemektedir. Bu, dün de evvelki gün de beş yıl önce de böyleydi, onbeş yıl önce de böyleydi. İki, üniversiteye, 1960'lı yıllardan itibaren, sizlerin zamanında da, biz öğrencilerin zamanında da gelmiştir,

bundan sonra da hep öğrenciler kimlik denetiminden geçerek gelmektedir. Üniversiteye, herhangi bir şekilde öğrenci olmayan girmesin, üniversite de değişik olaylar çıkarmasın diye; işte bu arada birtakım olaylar geliştiği için, devlet güvenlik görevlileriyle birlikte görüşülerek, kampuslarda, öğretim üyeleriyle öğretmenler karşı karşıya getirilmesin, hem öğrencisini hem de öğretim üyesinin psikoloji etkilenmesin diye kampusta denetim yapılmak istendi. Takdir edersiniz ki, rektör, kimlik kartı çıkaran kişi asla değildir. İstanbul Üniversitesinde, 75 bin öğrenci vardır, 13 bini yenidir, 62 bin de eski öğrenci vardır. Bu konuda görevlilerden bilgi sorulduğu zaman, hepsi, normal giysi içinde olup da kimlik kartı alamayan öğrenci olmadığını söylemiştir, fakat, kampusta kimlik denetimine başlandığı zaman, Sayın Okuyan'ın da belirttiği gibi, on bine yakın öğrencinin kimlik kartı alamadığını saptamışızdır. Hatadan dönüş fazilettir anlayışı içinde 23 üncü başlayan duyurumuz, 26 sabahı -yani, üç gün sonra, bunu tespit ettiğimiz zaman- o kimlik kartını çıkaran kişiyi bu konuda cezalandırdık, o bizim iç konumuzdur, hatadan dönmüşüzdür ve ertelemiştir. Ne zamana kadar; haziran sonuna kadar, eğitim yılı sonuna kadar ertelediğimizi de ilan etmişizdir.

Efendim, Anayasanın, dediğim gibi, belli maddeleri vardır, hukukçu arkadaşlarım ekleyeceklerdir, bunun dışında yaptıklarımızda, eğer, bazı disiplin suçlarında yanlış sorgulama varsa, yanlış disiplin suçu varsa... onlar tabii, yargının belirli kuralları vardır, bir veya birkaç kişi soruşturma yapar, disiplin kurulu veya amiri cezayı verir, ama, onun üst kurulları vardır, onun da üst kurulu vardır ve sonunda da idari yargı vardır. Eğer, bir yanlış olmuşsa, ben, tek tek, kime nasıl, ne şekilde soruşturma yapıldığını bilebilmek durumunda da değilim, varsa yanlışlar, onlar her zaman döner. Biz, bir yanlış içinde olmadığımız içerisindeyiz.

Şimdi, arkadaşlarım, benim eksik bıraktığım cevaplar varsa ve onların söyleyecekler varsa sırayla...

Buyurun efendim.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) - İzin verirseniz, ben bir şeyi daha açıklamak istiyorum. Şimdi, burada, Agah Oktay Beyle olan konuşmayı aktardılar. Demek ki...

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ KEMAL ALEMDAROĞLU - Benim konuşmam değil, kaset, televizyon.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) - Demek ki, sadece, dinsel amaçlarla başörtüsü kullanılmıyor, başka amaçlarla da hatta provoke etmek amacıyla da başörtü kullanılıyor. Halbuki, Anayasa Mahkemesinin gerekçesinde "dinsel amaçlarla başörtü kullanılmasına izin vermez" diyor bu madde. Şimdi, bu durum karşısında, acaba, dinsel amaçların dışında başörtüsü örtenleri siz üniversitelere alacak mısınız? Çünkü, Anayasa Mahkemesinin gerekçesinde onlara dair bir hüküm yok.

BAŞKAN - Sayın Zengin, yorumlarımızı, biz, kendi aramızda sonra yaparız. Biz, sadece dinliyoruz.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) - Hayır bunun da aydınlatılmasını istiyorum.

BAŞKAN - Hayır, biz sadece dinliyoruz. Lütfen, hukuki aşamasıyla ilgili bizleri aydınlatması konusunda...Buyurun Sayın Serter.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖR YARDIMCISI NUR SERTER - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hukukla ilgili açıklamaları hukukçu hocalarımız yapacaktır. Benim kısaca temas etmek istediğim bir konu var. Baş örtüsüyle ilgili tartışmaların önemli olarak odaklandığı bir nokta, başörtüsünün siyasi bir simge olarak kullanılıp kullanılmadığı, bu konuda da bazı sorular geldi. Ben, çok kısa olarak, başörtüsüyle ilgili yaptığımız birtakım tespitleri size aktarmak istiyorum. Çünkü, sanıyorum, yoğun çalışmalarınız içinde, siz, sayın milletvekilleri, büyük ölçüde medyadan aktarılan bilgilerle bu kanılara varıyorsunuz. Medyadan aktarılan bilgilerin yeterli olmadığını ve çok yanlış bilgilerin aktarılmakta olduğunu da bu şekilde bir ölçüde ifade etmek istiyorum. Şimdi efendim, üniversitemizde, başörtülü öğrencilerin gerek kendileriyle gerek öğretim üyeleriyle ilgili yapılan araştırma ve tespitlerde, şöyle bir acı gerçekle bugün karşı karşıyayız. Bu kızlarımızın büyük bir kısmı, başını açmak isteği gösterdiği halde, kendilerine, bazı dini vakıflar yurt yönetimleri ve cemaatler tarafından -ben onların yalancısıyım- baskı yapıldığını...

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) - Nereden çıkarıyorsunuz?

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖR YARDIMCISI NUR SERTER Müsaade eder misiniz... Bu şekilde ifadelerde bulunmaktadır.

ZEKİ KARABAYIR (Kars) - O sizlerin uydurması!

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖR YARDIMCISI NUR SERTER - Hayır efendim. Soruşturmalarda, bu konuda yapılan tespitler, bu bir.

İkincisi, yine, bu genç kızlarımızın içinden bazılarının başını açtıktan sonra -soruşturmaya geliyor, başını açıyor; çünkü, okula gitmek istiyor- bazı öğrenciler tarafından kovalandığına dair yapılmış olan tespitler var.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) - Sayın Hanımefendi, isim verebilir misiniz, bir öğrenci ismi verebilir misiniz lütfen?

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖR YARDIMCISI NUR SERTER - Öğrenci ismi istiyorsanız eğer araştırır veririm.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) - İstiyorum tabii, nasıl getirmediniz?

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖR YARDIMCISI NUR SERTER - İzin verin konuşayım. Yine, bu hareketlerin, siyasi bir boyuta sahip olup olmadığına ilişkin size üniversite duvarlarına asılan bazı pankartları getirdim.

MİLLİ EĞİTİM BAKANI HİKMET ULUĞBAY (Ankara) - Sayın Başkan, değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım; bizleri buraya davet ettiğinizde, bir bilgi alma ihtiyacı duyduğunuz içindir, o nedenle, arkadaşlarımızın bilgi sunuşundan sonra noksan kalan kısım varsa, onu, o şekilde sorduğunuz takdirde, zannediyorum arkadaşlarımız cevaplarlar. Eğer, karşılıklı olarak devam edersek, zannediyorum, birbirimizi anlama ve bilgilendirme boyutunda, noksan kalma olabilir, onu dikkatinize sunuyorum.

BAŞKAN - Buyurun Sayın Serter.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖR YARDIMCISI NUR SERTER - Ayrıca, eylem sırasında duvarlara asılan pankartlardan bir tanesini -burada çok var sizlere sunmak istiyorum, onun örneğidir bu. Bu, evet, Kur'anı Kerim'in bir suresidir, fakat, şu gergin ortamda hangi amaçla kullanıldığı önemlidir "zulmedenler, nasıl bir inkılap ile devrileceklerini yakında görecekler" Yapılan tespitlerde ve aramalarda, emniyette görebilirsiniz, bulunan bazı sopaların veya bıçakların üzerine kazanmış yazılardan size bir örnek okumak istiyorum "Allah nurunu tamamlayacak. İntikam tugayı". Bu sopa eğer arzu ediyorsanız, İstanbul Emniyet Müdürlüğünde mevcuttur. Son yapılan aramada, yine, Fen Fakültemizde -bu yine tutanakla tespit edilmiştir- Şu büyüklükte, son derece keskin bıçaklar tespit edilmiştir. Herhalde, bunlar, sadece masum eylemlerde kullanılan aletler olmasa gerek. Şimdi, size, yine üniversitede, bir kesim öğrencinin çıkardığı Özgür Üniversite adındaki İslami tandanslı bir dergiden bir paragraf okumak istiyorum: "Tövbe Suresinin 122 nci ayetine dayanılarak, Müslümanların bir kısmının ilimle meşgul olması, bir kısmının da sistemle mücadeleyi pratiğe dökmesi gerektiği söylenmektedir. Böylelikle, hiçbir risk almadan masa çalışmaları yaparak, kaçınılan sorumluluğa bir isim bulunmuş olunuyor. Bu din, Allah yolunda saf bağlanarak savaşımların dinidir. Bizler birer araç olarak, teorik çalışmalar yapabiliriz, ancak, mücadeleyi yürüttüğümüz İslami zeminlerde koordineli çalışmalar yapmak kaydıyla. İslami tebliğ etmek için geline üniversitede amaçlarını unutanlar, başörtüsüz fotoğraf dayatmasını kabullenip, ileride daha büyük tavizler vermek zorunda kalacaklarını görmemekteler." Bu dergilerden sizlere örnekler de sunabilirim.

Bütün bunlar, öyle söylendiği, İslami hareketin veya Müslüman genç kızlarımızın -bunun yazarı da bir kızımıdır; çünkü altında adı var- sadece inancından dolayı başını örtmediğini ortaya koymak açısından birer örnektir. Ben, bu örnekleri sizlere, bundan böyle olayları yorumlarken daha doğru karar verebilmeniz açısından söyledim ve yine, Sayın Okuyan, üniversitedeki öğrencilere, bütün her kesimin destek verdiğini ifade ettiler. Üniversitedeki başörtüsü eylemlerine, her öğrenci kesiminden destek

gelmemiştir, bir kısım medya, bunu bu şekilde empoze etmeye çalışmıştır, bu konuda da size örnek verebilirim; Öncü Gençlik Dergisi, bu konuda, öğrencilere destek verdikleri konusunda medyada çıkan yazıları kınayan dergiler çıkardı ve öğrenciler rektörlüğümüze gelerek, böyle bir eylem içinde kendilerinin kabul edilmesinin ve medyaya bunun yansımından duydukları üzüntüleri ifade ettiler. Dolayısıyla, üniversitedeki her öğrenci değil, elbet, bir kısım öğrenci, başörtülü olmayan bir kısım öğrenci destek vermiştir. Ancak, bütün öğrencilerimizi -ben sadece düzeltmek açısından söylüyorum- bu kapsam içerisinde düşünmemeniz gerekir.

Yine, bilgilendirmek açısından bir şey daha eklemek istiyorum; Üniversitemizde başörtüsüne ilişkin uygulamalar, aslında, öğrencilerimizin taleplerinin tümü değildir, sadece başlangıcıdır. Çünkü, üniversite rektörlüğümüz, sık sık, hatta, Hukuk Fakültesi Dekanlığımız da, cuma günleri namaz saatlerine, ders, sınav ve vize konulmaması talepleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Eğer, başörtüsü bir imanın ve inancın gereğiye, yarın öbür gün, inanınız ki, bu defa, cuma namazı saatlerine ders konulması, bir problem olarak...

ZEKİ KARABAYIR (Kars) - Ne korkunç tehlike!..

BAŞKAN DR. SEMA PIŞKINSÜT (Aydın) - Lütfen müdahale etmeyelim. Lütfen...

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖR YARDIMCISI NUR SERTER - Müsaade eder misiniz? İş bununla da bitmiyor. Bir kısım öğrenci de hatta bazı siyasi parti milletvekilleri de geçmişte buna destek vermişlerdi, çok hukukluluk konusunda, ciddi talepler başlatmışlardır. Bu da, bildiğinizden eminim, bu talepler de bir gün ortaya geldiğinde ve kitleler sokağa döküldüğünde, herhalde, bunları insan hakları çerçevesinde mütalaa etmeniz gerekecek. Şimdiden cevaplarını düşünmeniz açısından bu açıklamayı yaptım. Teşekkür ederim.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) - Sayın Başkan, bir şeyi düzeltmek istiyorum, ismi verilmiş olan Öncü Gençlik Dergisi İşçi Partisinin bir yayınıdır.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) - Evet, onu düzeltmek istiyoruz. Hanımefendi, özür dilerim size sormak istiyorum.

BAŞKAN - Sayın İncetahtacı dinleyelim, ondan sonra yorumlarımızı yapalım. Değerli arkadaşlar, lütfen karşılıklı konuşmalara geçmeyelim.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) - Sayın Rektör Yardımcısı hanımefendi, demin bana cevap verdiği için bir düzeltme ihtiyacını duydum, ben -zabıtlarda da tetkik edildiğinde görülecektir ki, belki arkadaşlarımız tam takip edemediler- benim söylediğim, Sayın İstanbul Üniversitesi Rektörünün yayınladığı genelge- den sonra, uzun yıllardan sonra ilk defa üniversitedeki sağcı, solcu veya hiçbir fikrin içinde olmayan bütün öğrenciler, bu genelgeye tepki ortaya koydular dedim. Burada o değil. Türban eylemlerine her kesimden destek geliyor manasındaki yorumunuz farklı. Ben, ilk defa bu başarı bir genelge sonrasında ortaya konulmuştur, bütün gruplar bir araya gelmiştir dedim.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖR YARDIMCISI NUR SERTER - Tamamen ona cevap verdim.

BAŞKAN - Sayın Hocalarımızdan Profesör Sait Güran.

PROF. SAİT GÜRAN - Ben, çok kısa konuşacağım, sadece, bir iki hususa değinmek istiyorum, 17 nci maddede deniliyor ki, 17 yürürlükte mi; evet, kanun var mı deniyor; evet, kanun hangi kanun olduğunu Danıştay Dergisinin 93 sayılı dergidir, orada yayınlanan Danıştay idari dava dairesi genel olur kararı vardır. 17.6.94 tarihli. Anayasa Mahkemesinin ikinci kararından sonra, burada sözü edilen kanun, elbette ki Anayasadır. Anayasa bu şeyi yasaklıyorsa veya sınırılıyorsa, bu kanun sınırı getirmiştir diyor ve Anayasanın da böyle bir sınırı çizdiği söyleniyor. Bu itibarla, bu söze edilen ek 17'de kanun dairesinde serbesttir, kanun dairesinde serbest olmayacaksa da serbest değildir. Anayasa Mahkemesi, bunu, Anayasa sınırı kendi koymuştur diyor, o halde 17 artı Anayasa birlikte uygulanır, pozitif hüküm vardır deniyor, bu, bir.

İkincisi, inanç hürriyeti başkadır, inanca dayalı açıklama hürriyeti başkadır. Dünyanın her yerinde bu böyledir. Onun için, inancınızı açıklamaya başladığınız zaman, başka hukukla karşı karşıya gelirsiniz.

Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin sözü edilen 9 uncu maddesinin ikinci fıkrası bunu söyler, açıklama hürriyet başladığı andan itibaren, kamu düzeni, genel sağlık, kamu ahlakı gibi sebebiyetle eylem sınırlıdır. Bunu da bir başka hukuki açıklama olarak sunalım.

Son hukuki açıklama olarak, sadece ve sadece, Türkiye Cumhuriyet Devletinin yetkili organlarını kendi yorumlarıyla yaptığı bir uygulamaydı. Bunları biz yorumlamıyoruz. Üstelik tesadüf değildir, Anayasa Mahkemesi, mükerreren Danıştay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Komisyonu bu konuda ittifak ediyorsa, lütfen, bu ittifakı da dikkate alın. Teşekkür ediyorum.

HUKUK FAKÜLTESİ DEKANI AYSEL ÇELİKEL - Tartışmalar iki konuyu içeriyordu. Bir tanesi yürürlükte olan hukuk düzeninin ne olduğu ve bunun yorumu, ikincisi de olması gereken hukuk, yani, bu hukuk düzeni yerinde midir değil midir, yerindelik tartışması. Bizim bugün yapmamız gereken şey, yürürlükteki hukuk düzenin çerçevesini oturtmaktır. Yoksa, bu bir insan hakkıdır, bu şöyledir, bu böyle olmalıdır, dünyanın hiçbir yerinde vardır veya yoktur, bugünün tartışması bu değil; çünkü, o, başka bir tartışma konusu, ideal bir hukuktur, olması gereken hukuktur; bunu bütün hukukçular biliyor. Şimdi, bugünkü yürürlükte olan hukukun ne olduğu buradaki yetkililer söyledi, ben de bir cümleyle söyleyeceğim. Ek 17 nci madde yürürlüktedir. Buradaki bütün problemimiz "yürürlükteki kanunlar saklı kalmak kaydıyla ifadesinde, acaba, Anayasa Mahkemesinin kararı kanun yerine geçer mi?"

RECEP KIRIŞ (Kayseri) - Geçmez.

HUKUK FAKÜLTESİ DEKANI AYSEL ÇELİKEL - Cevabını siz verdiniz, ben söylemeyeyim o zaman.

BAŞKAN - Lütfen dinleyelim.

HUKUK FAKÜLTESİ DEKANI AYSEL ÇELİKEL - Sayın YÖK Başkanı, Anayasa Mahkemesinin 1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan kararından bir gerekçe okudular, o gerekçenin ne olduğu, aslında, bu kurulun hukuk fakültesine sorduğu bir mütalaada ayrı ayrı yer almıştır, bu mütalaa, bu kurula gönderilmiştir Rektörlük kanalıyla. Burada, ben, tekrar etmeyeceğim. İçine girip girmediğini çok açık olarak okudular, diyor ki gerekçe: "Yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak koşulu" bunu arıyoruz değil mi, bu neyi içerir, sorumuz bu. Anayasaya aykırılığı saptanmış olan dini inanç sebebiyle boyun ve saçların örtülmesi kılık kıyafet serbestisi kapsamı dışında tutmaktadır; çünkü, bu daha evvelki kararlar yasaklanmıştır."

RECEP KIRIŞ (Kayseri) - Ama, öyle düşünmeyen yargıçlar da olmuş.

HUKUK FAKÜLTESİ DEKANI AYSEL ÇELİKEL - Sadece, bir tane muhalefet şerhi var.

RECEP KIRIŞ (Kayseri) - O da önemli ama...

HUKUK FAKÜLTESİ DEKANI AYSEL ÇELİKEL - O bir kişi farklı görüştedir. O, hukukta yorum farkıdır...

Ben, bir yorum getiriyorum, Hukuk Fakültesinde öğretim üyelerinin getirdiği bir yorumdur, bu, benim kişisel yorumum değil, Anayasa hukukçularının yorumudur, ben, Anayasa hukukçusu da değilim, ama, bu yorum, bizim fakültenin bu Komisyona gönderdiği yorumdur: Hukuk bir matematik değildir. Siz başka türlü yorumlayabilirsiniz; ama, mahkeme, bunu, bu şekilde yorumlamıştır. Bu sebeple biz bununla bağlıyız. Şimdi anayasa diyor ki "idare - biz idareyiz mahkeme kararlarına uymak zorundadır. İdare mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez. Bu idarenin yükümlülüğünü arttırıyor. İdare, mahkeme kararlarını gecikmeksizin yerine getirmek zorundadır. Biz, bugüne kadar, bu kararları şöyle veya böyle esnek uygulamışızdır, uygulamamışızdır; o ayrı bir konudur; ama, hukuksal çerçeveyi böyle belirtmek zorundayız. Burada arkadaşlarım dediler ki - Sayın Kamalak ve diğer arkadaşlar- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bazı maddeleri, Anayasanın bazı maddelerini okudular. İlk bakışta bu maddeler çok doğal olarak insanları etkileyen maddelerdir; yalnız, bunların altında, istisnaları vardır, yorumları vardır; onlardan hiç bahsedilmedi. Şimdi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 9 uncu maddesi, evet, mahkemeleri doğrudan doğruya bağlar; ama, o

maddenin nasıl yorumlandığı komisyonun kararıdır. Tabii, burada tekrar etmeyeceğim; bu size yolladığım rapor da, Komisyonun, din ve vicdan özgürlüğünün sınırlarını nasıl yorumladığını belirten bir metin. Şimdi, hukuksal durum bir tarafa, bunu beğenmeyebiliriz, idari hukuk olarak bulmayabiliriz, yerinde bulmayabiliriz, olması gereken hukuku düşünebiliriz; ama, burada, bizi sorgulamanız, yürürlükteki hukuk açısından, bilgilenme açısından olmalıdır; yoksa başka açıdan olmamalıdır.

EK 3

Komisyon Başkanlığınca Yayınlanan Mesajlar

a) 10 Aralık İnsan Hakları Günü Mesajı

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin kabulünün 49. Yıldönümünü kutluyoruz. Bu önemli ve anlamlı gün, tüm insanlara kutlu olsun, barış ve mutluluk getirsin.

74 yıldır demokrasisini birçok engellemeye karşı başarı ile koruyup yaşatabilen Türkiye, hiç kuşkusuz bu başarısıyla haklı olarak gururlanmaktadır. Ancak demokrasinin ayrılmaz parçası olan insan hakları konusunda sorunlarımız bulunduğunu belirtmem gerekir. Son 10 yıl içinde Güneydoğu Bölge-mizde yaşamakta olduğumuz olayları ulusca üzüntü ile karşılıyoruz. Dostlarımız şunu göz ardı etmemelidirler. Türkiye dış destekli terör faaliyetinin askeri yönünü bitirebilmek ve yöre halkına hak ettikleri huzuru, sükunu, yaşam güvencesini ve herşeyden önce layık oldukları insanca yaşam düzeyini sağlamak için adeta zamana karşı yarışmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti bütün müesseseleri ile bu konuda fikir birliği içindedir. Geleneğinde insan hakları ihlali bulunmayan bir ulusun bu zorluğu da, daha öncekilerde olduğu gibi atlatacağına inanmaktayım. Bu konuda gerek iyi niyetli dış eleştiri ve görüşlerden gerekse içerdeki öneri ve düşüncelerden yararlanarak ve en önemlisi insan haklarını zedelemekten bu güçlük-leri aşacak güç ve iradeye ülkece sahip bulunmaktayız.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bir organı olarak Komisyonumuz bu amaç için üstüne düşen görevi en titiz biçimde yerine getirme çabası içerisindeyiz. Gerçekten Komisyonumuz, ülkemizin insan hakları haritasının düzeltilmesi için elinden gelen her türlü katkıyı Yüce Meclisimizin çatısı altında halktan aldığı güçle yapma; yönetenlerle-yönetilenler, verenlerle-alanlar, devletle-halk arasında denge unsuru olabilme amacını taşımakta ve bundan dolayı da gurur duymaktadır. Bugüne kadar alınan mesajların azımsanmayacak derecede önemli olduğunu, burada bir kez daha belirtmek isterim.

Son dönemlerde yapılan değişikliklerle gözaltı sürelerinin kısaltılmış olması, gözaltına alınan kişilere bazı hakların tanınması, poliste insan hakları bilincinin geliştirilmesi için yapılan çalışmalar, kamu gücünün daha özenle çalışması ve insan haklarını daha titizce gözetebilmesi yapılan iyileştirmeler, olumlu yönde atılan adımlar olarak değerlendirilmelidir. Elbette ki; insan haklarının evrensel içeriği çağdaş gelişmeler ve eğitim ile daha kapsamlı bir biçimde ilişkilendirilip bu yönde öğrenilen her bilginin ülkemizde de uygulamaya konulması, daha çok özveriye, daha çok çalışmayı ve da çok öğrenme azmini gerektirmektedir. Bu nedenle insan haklarına dayalı uygulamalarda, statik insan hakkı kavramı ve **“ben herkes için yaptım”** felsefesi söz konusu olamaz. İnsan hakları bilinci ve eğitimi; özgür etkin ve katılımcı bireyler oluşturur. Ve böyle bireylerin varlığıyla, insan hakları kavramı üzerinde daha geniş düşünülerek ve bunları ülkemiz sistemlerine uyarlayarak çağdaş gelişim ve değişimi özünden gerçekleştirebileceğiz.

Başta tüm vatandaşlarımızın sağduyulu empatiye dayalı davranışları, resmi kuruluşlarımızın içten, titiz ve insan haklarına saygılı çalışmaları ve gönüllü kuruluşlarımızın yakın destek ve uyarıları ile, ülkemizde ve dünyada insan hakları ihlallerinin yakın bir gelecekte azalacağı inancını taşımaktayım. Bu öğelerden birisi eksik olduğunda, özellikle sivil toplum örgütlerinin; örgütlü çalışmaları, katkıları ve denetimleri olmadan başarı elde etmek mümkün değildir. Geçmişte olduğu gibi yakın gelecekte de insan hakları alanında örnek ülke olacağımıza ve Batının insan haklarıyla ilgili olumsuz gündeminden çıkacağımıza olan inancımı bir kez daha belirtmek istiyorum.

En içten duygularla İnsan Hakları Günü'nün tüm insanlığa mutluluk getirmesini diliyorum. 10 Aralık 1997

Dr. Sema Pişkinsüt

TBMM İnsan Haklarını İnceleme

Komisyonu Başkanı

Aydın Milletvekili

b) İtalya'ya Kınama Mesajı

Ülkenize yasadışı yolla girerken yakalanan Abdullah Öcalan ile ilgili gelişmeleri kaygıyla izliyoruz; çünkü kendisine ülkeniz tarafından hukuki statüsü ile bağdaşmayan ayrıcalıklı bir şekilde davranıldığı izlenimini edinmiş bulunuyoruz.

Ona bu tür ayrıcalıklı bir statü tanıma ne kadar yanlış, baskıyla diğer bir ülkenin hukuk sisteminde değişiklik amaçlayan duygusal, çoğu kez de maalesef önlenemeyen tepkilerin de o kadar yanlış olduğunu düşünüyoruz. Hukuk devleti sorumluluğu, delillerin objektif değerlendirilmesini ve tarafsızca karar verilmesini gerektirir.

Aralarında kadın, çocuk ve bebeklerin de bulunduğu yüzlerce Türk ve Kürt kökenli vatandaşımızın katliamından sorumlu olduğu, ayrılıkçı terör maskesi altında uyuşturucu ticareti yaptığı açık delilleriyle saptanan ve bir terörist grubun lideri olan bu kişinin "siyasi suçlu" sayılamayacağı gibi "siyasi sığınmacı" da olamayacağını düşünüyoruz. Bu tür canice suçların mağdurlarının, "suçluyu yargılatma haklarının evrensel insan hakları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

Sonuç olarak Roma hukukunun geliştirildiği bir ülke olan İtalya'nın iç hukuku ile Türkiye hukukunun çerçevesi içinde en uygun kararın alınacağını umuyor ve bekliyoruz. 18.11.1998

Türkiye Büyük Millet Meclisi

İnsan Haklarını İnceleme

Komisyonu Adına

Dr. Sema PIŞKİNSÜT

Başkan

c) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin Kabulünün 50. Yılı Mesajı

Bugün İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 50. Yılı... İnsanlığın varoluş süreci değerlendirildiğinde ancak ve ancak 50 yıl önce insan hakları, evrensel bir belge haline getirilebilmiştir.

Türkiye çok partili demokrasiye geçişi ile birlikte İnsan Hakları Evrensel Sözleşmesini imzalamıştır. Dolayısıyla demokrasinin gelişimi ile insan hakları alanındaki gelişmeler Türkiye'de paralel bir seyir takip etmektedir. Türkiye bugüne kadar insan hakları konusundaki uluslararası hemen hemen tüm sözleşme ve belgeleri imzalamış, üstlendiği hükümlülükleri yerine getirmeye yönelik, eksiklikleri mevcut olmasına rağmen kararlı adımlar atmaktadır.

Günümüzde insan haklarının niçin varolduğunun bilinci, ülkemizde toplum olarak hem tartışılmaya hem de uygulamaları ile yerleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu konudaki etkin eğitim; tüm öğrencilere okullarda, tüm kamu personeline ise kamu kuruluşlarında halen değişik eğitim programları ile verilmektedir. İnsan hakları eğitimi 10.Yıl etkinlikleri bu çabalara her geçen gün hız kazandırmaktadır.

Teknolojinin özellikle kitle iletişim araçlarının, sınır tanımaz hızlı gelişimleri Türkiye'de de ufku açmaktadır. Türkiye, bugün binin üzerindeki radyoları ve onlarca TV yayın kanalları ile açık bir toplumdur. Bu gelişmeler gözönüne alındığında artık Türkiye'nin karanlık rejimlerle idare edilmesi olası değildir.

İnsan haklarının dünyada evrenselliği getirdiği, evrenselliğin de açıklık ve demokrasi ile garanti altına alındığı hepimizce bilinmektedir. Tüm dünyada devletlerin insan hakları ihlalleri ile ilgili konularının bir dış politika malzemesi, bir baskı unsuru ve toplumları tümünden etkileyerek mağdur edilmelerine neden olacak bir ambargo veya dışlanma konusu yapılması; devletlerin içe dönmelerine ve savunmaya geçmelerine, bu durumun doğal sonucu olarak da insan hakları ihlallerinin artmasına neden olabilmektedir. Çünkü bu koşullarda evrensellikten, açıklıktan, koşulları gözeterek objektif etik değerlendirmeler yapmaktan uzaklaşmaktadır.

Bu bağlamda insan haklarının korunmasında hukuk düzeninin önemine ve hukuk ilkelerinin gereği olan mağdurların yargılatma haklarına saygı duymayıp, ülkelerin iç hukukunu çiğneyerek ve yok saya-

rak özel statüde mahkemeler kurmak, hangi ülke için olursa olsun o ülkeyi ve insanlarını içe dönük hale sokar. Bu tür davranış ve düşünce biçimleri insan haklarının siyasallaştırılması anlamına gelir ki bu durum; etkin iç denetimlerin engellenmesine hatta açık denetimlerin kamuoyunda kabul de görmemesine, şeffaflık ve iyileştirme yerine inkar ve savunma mekanizmalarının artmasına bile sebep olabilir. Nasıl ki insan haklarını rant dağıtır hale getirmek tehlikeli ise siyasallaştırmak da o derece tehlikelidir.

Bilindiği gibi demokrasi, toplumlarda düşünülerek, değerlendirilerek, koşulları oluşturularak oldukça uzun süreçler içinde açılım gösterebilmektedir. Ama irkilme ile kapanma bir anda olabilmekte ve onca yılda yerleşmeye başlayan demokratik kültür bir anda kesintiye uğrayabilmektedir. Bu anlık defanslar toplumlarda istem dışı olarak hukuk ilkeleri dışına da taşmayı getirebilir. Bir taraftan insan haklarının korunması ve geliştirilmesi arzu edilirken, bir taraftan da hukuk dışı icraatlara davetiye çıkarılması büyük çelişkidir.

Dünyada evrensel düşünebilen düşünürlerin, daha doğrusu gerçek insan hakları savunucusu düşünen insanların bu hususları gözönünde bulundurarak yeni iletişim stratejileri geliştirmeleri, bu bilinçle hareket etmeleri, bu tür yanılgılara düşmemeleri gerekir.

Tüm bu değerlendirmelerden sonra, bugün 50. Yılıni kutladığımız İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin uluslararası değerlendirmelerde ayrımcılıktan uzak olması beklenen ve gereken evrensel boyutunun maalesef pratik anlamda henüz yeterince objektif ve güvenilir olmadığı düşüncesindeyim. Ulusların etik açıdan değerlendirilmelerinde, empati yapılarak alınması beklenen doğru kararlar için taraflarda daha fazla açıklık, dürüstlük ve bilgi gerektiğine inanıyorum.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin "İnsanlık ailesinin tüm üyelerinin özünde bulunan onurunu, eşit ve ayrılmaz haklarını tanımanın dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğu" savına hiç bir koşul ve mazeret aranmaksızın sahip çıkılması dileği ve inancı ile Beyannamenin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca kabul edilişinin 50. Yılıni yürekten kutluyorum. 10 Aralık 1998

Dr. Sema Pişkinsüt

TBMM İnsan Haklarını İnceleme

Komisyonu Başkanı

Aydın Milletvekili

EK 4

Çalışma Raporu Döneminde Komisyon İle İlgili Basında Çıkan Haberler

İNSAN HAKLARINA YENİ ÇEHRE

MİLLİYET

2.1.1998

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı DSP Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt, Türkiye'ye insan hakları alanına yeni bir çehre kazandırmak için kolları sıvadı.

Komisyonun, dilekçe komisyonu gibi çalışmasını istemediğini belirten ve komisyonun 'hantal' yapısından kurtarılması gerektiğini düşünen Pişkinsüt, "Üyelerimizin tamamıyla alacağımız kararlar ve yapacaklarımızla diğer açılımlara da örnek olması için demokrasiyi elimizden geldiği kadar gerçek ve çağdaş boyutuyla yerleştirmeye çalışacağız" dedi.

Komisyonun kuruluş yasasındaki yaptırıma yönelik eksikliklerinin giderilmesi için çalışma içine gireceklerini belirten Pişkinsüt şöyle konuştu:

"Komisyonda ilk yapacağımız şey, bilgi akışını ve bilgi toplanmasını, toplanan bilgilerin de uluslararası ve ulusal boyutuyla devamlılığını sağlamak olacak. Onun için de burayı çağdaş bir şekilde bilgisayar ortamıyla insan haklarına ait bir bilgi bankası niteliğini taşıyabilecek hale getiriyoruz.

Bilgi bankasının ve hızlı çalışma sisteminin çok daha verimli kararlar çıkarılabilmesi için teknik bir yapı oluşturacağız. Bu teknik yapı bilgisayar ortamında internet bağlantısı olacak ve anında tercümesi sağlanabilecek. Burada, dışarıdaki hukuk bizi bağlamaz düşüncesi olmayacak."

'Güven bunalımı var'

İnsan haklarının korunmasında devletle sade vatandaş arasında tarafların ikisinin de güven duya-
bileceği bir orta noktayı sağlamak olduğunu belirten Pişkinsüt, "Çünkü eğer yürütme içinde olumlu da olsa, ben herkes için yaptım prensibini koymaya gayret ediyorsanız bu insan hakkına zaten baştan aykırı oluyor" dedi.

Hükümetin iyi niyetle yeni çalışmalar yaptığını belirten Pişkinsüt, "Devletle vatandaş arasındaki orta noktayı TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun özünde birleştirmemiz lazım" dedi. Denetleme ve vatandaşın şikayetlerini yürekten kabul etmenin, ikisinin birden güvenle sürdürülebilmesi için komisyonun son derece aktif olması gerektiğini vurgulayan Pişkinsüt, "Aktiflik de yetmez. Komisyonun bilinçli bir bilgi donanımının olması lazım ve çalışma prensiplerinde de bizzat kendisinin insan hakları ile demokrasiye uygun çalışması lazım. Bu konuda şu an durum pek iyi diyemiyorum. Çünkü komisyona 5 bin dolayında olan başvuru son dönemde 3 yüze kadar düşmüş. Demek ki bir güven bunalımı var" diye konuştu.

İnsan hakları işlerliğine gösterge olarak iddialı bir yaklaşım getiren Pişkinsüt, "TBMM İnsan Hakları Komisyonu gerçek anlamıyla çalışıyorsa bugün Türkiye'de artık bir tek vatandaşın bile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi yurt dışı mahkemelere başvurusunun bitmiş olması gerekir" dedi. Kurultay önerisi.

Pişkinsüt, "Böyle bir hedefi koyduğumuz zaman bizim yasalarımızın, bizim bakış açımızın ve ülke kültürümüzün değerleriyle uluslararası veya evrensel insan hakları düşünce tarzının arasındaki açıkların biran önce belirlenerek yorumlanması ve ülkemiz insanlarına da hitap edecek hale getirilmesi lazım" diye konuştu.

İnsan haklarında kamuoyu oluşturulmasının önemine işaret eden Pişkinsüt, komisyonun sürekli bir yayını olması gerektiğini belirtirken, her yıl bir kurultay toplanmasını önerdi. Pişkinsüt, şöyle dedi:

"Polisle olan diyaloglarda ve polisin eğitiminde yapılanların incelenmesinin de bu komisyonun görevi olduğunu düşünüyorum. Polis, insan haklarına dayalı olarak bazı çalışmalar yaptı, bazı dersler koydu ama bildiğimiz kadarıyla polise ders vermeye gidenler komiser seviyesinin üstündeki müdürleri eğitiyor, önemli olan bire bir polisin ve jandarmanın eğitimidir.

ANAP'LI AŞIRIM: ZAVALLI PARLAMENTO

DÜNYA

11.2.1998

TBMM İnsan Haklarını Araştırma Komisyonu, Batman'ın Sason ilçesinde bazı köylülerin, askerler tarafından mayınlı olduğu sanılan tarlada yürümeye zorlandıkları konusunda, suç duyurusunda bulunulmasını kararlaştırdı. TBMM İnsan Haklarını Araştırma Komisyonu dün yaptığı toplantıda, Batman'ın Sason ilçesinde meydana geldiği ileri sürülen olay hakkında oluşturulan Alt Komisyon'un raporunu ele aldı. Alt Komisyon üyelerinden RP Batman Milletvekili Musa Okçu, Sason'un Tekevler ve Kelhasan köylerinde minibüs bekleyen yaklaşık 40 vatandaşın, asker tarafından mayınlı olduğu sanılan bölgeye götürülerek, "Ya mayınları bize göstereceksiniz, ya da sizi yürütürüz" diyerek zorla yürütüldükleri iddialarını yerinde araştırdıklarını söyledi. Okçu, yetkililer böyle bir olayı reddederken, köylülerin iddialarında ısrarlı olduklarını bildirdi. Okçu, iddialar konusunda "Olay heyecana gelen bir üsteğmenin tasarrufudur" dedi. ANAP Iğdır Milletvekili Adil Aşırım ise bu tür olaylar bahane edilerek, devletin yıpratılmak istendiğini söyledi. Aşırım, köylülerin şikayetlerini neden yazılı hale getirmediklerini de sorarak, çeşitli çevrelerin, benzer iddiaların Meclis'te ele alınmasını sağlayarak, parlamentoyu yıpratmayı hedeflediklerini söyledi. Aşırım, "Zavallı parlamento" dedi. Aşırım'ın bu sözlerine katılmadığını belirten ANAP Yalova Milletvekili Yaşar Okuyan "Maksadınızı aşıyorsunuz" derken, Adil Aşırım ise kimsenin kendisine TBMM için "zavallı" dedirtmeyeceğini bildirerek, maksadını ifade edemediğini kaydetti. Jandarma Genel Komutanlığı İnsan Hakları Dairesi Müdürü Yarbay Kemal Alataş ise söz konusu iddialar hakkında, "Böyle bir şeyin olması, düşünülemez" diye konuştu. DSP İstanbul Milletvekili Osman Kılıç, Alt Komisyon'un hazırladığı raporda çelişkiler bulunduğunu ve yetersiz olduğunu savunarak, bölgedeki idari yetkililerin iddiaları yalanladıklarını, bu nedenle suç duyurusuna gerek olmadığını savundu. Komisyon, Batı Trakya'da tutuklu olan Türk soydaşların 17 Şubat'taki duruşmalarını izlemek üzere, milletvekilinden oluşan bir heyet de oluşturdu. 16 Şubat'ta Yunanistan'a gidecek olan heyet, 18 Şubat'ta yurda dönecek

MAYIN KOBAYINA SORUŞTURMA

GÜNDEM

11.2.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, Batman'ın Sason ilçesi köylülerinin askerler tarafından mayın tarlasına sürülmesiyle ilgili suç duyurusunda bulunan alt komisyon raporunu kabul etti. Komisyon, tanık olarak dinlenen köylülerin isimlerinin de dahil edilerek raporun, gerekli idari ve adli suç duyurularında bulunmak üzere İçişleri ve Adalet Bakanlıklarına gönderilmesine karar verdi. Raporun görüşülmesi sırasında ANAP'ın iki milletvekili Yaşar Okuyan ve Adil Aşırım birbirine girdi.

Dün saat 10.30'da toplanan TBMM İnsan Hakları Komisyonu, iki yıl önce Batman'ın Sason ilçesinde bazı köylülerin askerler tarafından mayınlı bir tarlada yürümeye zorlandıkları iddiası üzerine hazırlanan inceleme raporunu görüştü. ANAP Iğdır Milletvekili Adil Aşırım, RP Batman Milletvekili Musa Okçu başkanlığında DSP'li Abdülbaki Gökçel ve DYP'li Osman Çilsal'dan oluşan Batman raporu üzerine görüşlerini açıklarken, rapordaki iddiaların havada kaldığını, İnsan Hakları Komisyonu'nun bu rapordan sonuç alınamayacağını savundu.

Zavallı parlamento

Aşırım, "Vatandaş diyecek ki milletvekili rapor hazırladı gereğini yapmadı. Ne olacak zavallı parlamento, halkın en önemli yerine böyle saldırı olmaz. Vatandaş hiç birşey yapmayacaklar diyecek" dedi.

Aşırım'ın sözlerine ANAP'lı Yaşar Okuyan "Parlamento zavallı değildir, zaten üzerine gidiyor, parlamento ve milletvekillerine haksızlık etmiş olursunuz" karşılığını verdi. Aşırım, Yaşar Okuyan'ın sözlerine sert tepki gösterirken, "Siz de politika yapıp, Adil Aşırım şöyle diyor, böyle diyor diyemezsiniz. Millet'in temsil edildiği yere herkes bu şekilde saldırılamaz. Bu bile bahane edilip saldırılmak isteniyor. Zavallı duruma düşen bu şekilde rapor hazırlayıp birşey yapmayanlardır. Eğer buna siz de katılıyorsanız sizsiniz" şeklinde konuştu.

Yaşar Okuyan Adil Aşırım'ın maksadını aşan sözler kullandığını belirtirken, ANAP Grup Başkanvekili Metin Öney, tarafları sakin olmaya davet etti.

Adil Aşırım'la CHP'li Sabri Ergül de tartıştı. Adil Aşırım, mayın tarlasına sürülen köylülerin neden savcılığa dilekçe vermediklerini söyleyince Ergül, "Adamı oyarlar da ondan" diye mırıldandı. Aşırım da "Birşey mi dediniz, sürekli oradan bir mırıldanma geliyor, hayret birşey ya, ben konuşurken mırıldanma olmasın, siz İzmir'de bilmezsiniz ama Doğu'da Güneydoğu'da bu işler böyle olur" diye çıkıştı. ANAP'li Adil Aşırım, çevreye mayın döşedikleri iddiasıyla yakalanıp tek sıra halinde mayın tarlasına sürüldükleri iddia edilen köylülerin olayıyla ilgili tanık isimlerinin raporda yer almadığını yerel yetkililerin olayı yalanladığını belirtirken, "Bir Komisyon olarak birşey yapamıyoruz, sadece basının önünde iddia tartışıyoruz, bu da parlamentoyu zedeliyor" diye konuştu.

Jandarma inkar etti

Komisyonunda konuşan Jandarma Genel Komutanlığı İnsan Hakları Şubesi Başkanı Yarbay Kemal Alataş, "Köylü vatandaşlarımız böyle bir muameleye uğratılmaları söz konusu değildir, böyle bir muamele yapıldığını düşünmek bile mümkün değildir" açıklamasını yaptı.

Alataş, köylü vatandaşlara zaman zaman mayınlı saha konusunda eğitim verildiğini, olayın bundan ibaret ortaya çıkmış olabileceğini belirtirken, köylülerin mayınlı bölgeye dikkat etmeleri için ikaz edilmiş olabileceklerini ileri sürdü. Alt Komisyon Başkanı RP'li Musa Okçu ise raporda dönemin Batman Valisi'nin kendilerine "Bilinen yöntemler ötesinde yöntemler kullanılabilir" dediğini, ancak bunların ne olduğunu öğrenemediklerini belirtirken, ilgililer hakkında adli soruşturma başlatılmasını istedi. Okçu, "Bu tip olaylar vatandaşın devletin güvenlik birimlerine olan itimadını sarsıyor" diye konuştu.

Rapor kabul edildi

Yapılan oylamada, tanık olarak dinlenen köylülerin isimlerinin de dahil edilerek Alt Komisyon raporunun, adli soruşturma yapılması amacıyla Adalet Bakanlığı'na idari soruşturma yapılması için de İçişleri Bakanlığı'na gönderilmek üzere TBMM Başkanlığı'na sunulması kararlaştırıldı.

Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, "İçişleri Bakanlığı yetkilileri idari soruşturma yapılıp yapılmamasına karar verecek. Adalet Bakanlığı da raporu Batman Cumhuriyet Savcılığı'na gönderecek, burada rapordaki iddialar incelenecek, gerekli görülürse soruşturma açılıp dava açılacak" dedi.

Komisyonunda ayrıca, cezaevlerindeki durumu araştırmak üzere bir alt komisyon çalışması yapılması yönünde karar alındı.

MAYINLI ALANDA YÜRÜMEK

YENİ ŞAFAK

12.2.1998

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nca oluşturulan alt komisyonun raporu, bir kere daha, Doğu-Güneydoğu'da olan bitenleri sorgulama gerekliliğini gündeme getiriyor. Evet, bölgede 15 yıldır ciddi bir mücadele veriliyor. Ama verilen bu mücadelenin seyri içinde, kalıcı yaralar açan boyutlar da yok mu? Eğer böyle yaralayıcı boyutlar varsa, bunlar, bölgeye ilişkin iyileştirici tedbirleri etkisiz hale getirmiyor mu?

İşte bunların sorgulanması gerekiyor.

Mesela sözünü ettiğimiz raporda yazılanların, hiçbir korumacı düşüncenin etkisinde kalmadan gündeme alınması ve gereğinin yapılmasında zaruret var.

İddia korkunç. Batman'ın Sason ilçesinde bir grup köylü askerler tarafından mayınlı alanda yürütülüyorlar. Amaç mayınlı alanın taranması, eğer mayın varsa kayıpların köylüler tarafından verilmesi...

Raporda köylülerin ifadelerine yer verilmiş. Güvenlik gerekçesiyle isimleri zikredilmeyen köylüler şunları söylüyorlar:

Birinci köylü: İki boş araca köylüleri bindirdiler. Dağlık bir araziye götürdüler. "Mayınları siz döşüyorsunuz. Askerlerimiz öleceğine siz ölün" diyerek mayınlı tarlada yürümeye zorladılar.

İkinci köylü: 30 civarında kişiyi arabalara bindirdiler. Korucular ve askerler tarafından safa dizildik. "Dağa doğru yürüyün" emri verildi. "Bu kadar insana eziyet etmeyin" dedim. Asteğmen bana yumruk attı. Uzman çavuş dipçikle vurmak istedi. Bir süre direndikten sonra silah zoruyla yürüdüm. Askerler ve korucuların çok ağır hakaretlerine maruz kaldık.

Üçüncü köylü: Buldukları herkesi arabalara doldurdular. Aralarında 4-5 yaşlı ve birkaç öğrenci de vardı. Öğrencilerin bırakılması isteğimiz reddedildi. Korucularda mayın tarama aletleri vardı. Askerler koruculara, "Köylüler önden gitsin, siz arkadan gidin dediler. Mayın tarama cihazı olarak kullanıldık.

Lise öğrencisi: Sabah okula giderken askerler geldi, köyden insanları topladı. öğrenci olduğumu söyledim, ama kurtulamadım. Tek sıra halinde dizildik. İleriye doğru yürümem istendi. Yürümeyince bir asker belime dipçikle vurdu. 10 metre kadar yürüdükten sonra "Bizi öldürecekse mayın tarlasına sürmenize ne gerek var. Burada öldürün" dedik. Bizi dövmeye başladılar. Dayımı çok kötü dövdüler. Tekrar yürüdük. Öğlene kadar orada tutulduk. O gün iki sınavım vardı. gidemediğim için ikisinden de kaldım. "

İşte böyle... Bu ülkede bir grup insan, TBMM üyelerine "Biz mayın tarama aracı olarak kullanıldık" diye dert yaniyor.

Bir zaman önce de bir grup köylü, "Bize dışkı yedirildi" diye şikayet etmişti.

Demek orda bir yerde, "güvenlik" gerekçesinin. arkasına sığınarak insan havsalasının almayacağı şeyler yapılıyor. Rapora göre Batman valisi; olayı izah ederken "köylülerin terör örgütüne yataklık ettiklerini, bunların bilinen metotların biraz ötesinde uyarıldıklarını, bir çeşit manevi baskı altında tutulduklarını" söylüyor. Yani bir tür yargısız infaz... Önce "terör örgütüne yataklık etme" gibi bir gerekçe, ve ardından "bilinen metotların biraz ötesinde uyarılma..." Artık aklınıza nasıl bir uyarı türü gelirse... Demek bunlardan birisi de mayınlı alanda canlı tarama yapma deneyi imiş...Kutlu Savaş'ın Susurluk Raporu'nun "Çeteler" başlığını taşıyan bölümünde bazı ilginç ifadeler var. Mesela şöyle:

"Adıgeçen (İtirafçı Havar kod adlı Kahraman Bilgiç) Diyarbakır DGM tarafından alınan ifadesinde; "Yüksekova Sınır Tabur Komutanı Kanber Oğur'un kendisine bir ekip kurarak PKK adına para toplama teklifi getirdiğini fakat kabul etmediğini...'Bunun hemen altında benzeri bir ifade daha yer alıyor; deniyor ki:

"Yine aynı ifadede, "bölgede PKK adı altında para toplama faaliyetlerinin yürütüldüğü....." belirtilmektedir."

Burada bir de, 1997 Nisan'ında kamuoyuna yansıyan bir başka olaydan söz etmek gerekiyor.

Olay, 8 güvenlik görevlisinin bir grup korucu tarafından öldürülmesidir. Ölen erlerden birisinin annesi olayda ihmal bulunduğu gerekçesiyle dava açmış ve olay, böylece kamuoyu gündemine gelmiştir. Askeri mahkeme davalılar hakkında kasıt bulunmadığı gerekçesiyle beraat kararı vermiştir. Ancak olayın ilginç tarafı başkadır. O da "bir grup korucu, neden askerler üzerine ateş açmıştır?" sorusunda yatmaktadır.

Neden ateş açmışlardır? Çünkü askerler "mahallî kıyafet" içindedirler. "Mahallî kıyafet"ten kasıt da, "PKK kıyafetleri"dir. Askerler PKK kıyafeti içinde bulundukları için korucular onları PKK'lı zannetmiş ve ateş açmışlardır. Gerçekten korucuların ateşinde bir kasıt söz konusu değildir. Ama ya askerlere PKK

kiyafeti giydirenlerin tavrında ne vardır? Bu askerler neden PKK kiyafeti giydirilip operasyona gönderilmişlerdir.

İşte konu ile ilgili bir gazete haberi: "Erciş İlçe Jandarma Komutanı Yüzbaşı Zafer Cengiz, emrindeki asker ve subaylardan oluşan bir tim kurdu. Yüzbaşı Cengiz, Ağrı'nın Diyadin sınırında görev yapacak bu time karşı bir yanlışlık yapılmaması için Ağrı İl Jandarma Komutanlığı'nı telefonla uyardı. Timin PKK'lı gibi görünmesi için mahalli kıyafet Erciş'teki Afgan göçmenlerinden, Kalaşnikof, Kanas ve roketatarlar da Erciş İlçe Jandarma'dan sağlandı. 19 Haziran 1994, günü kırsal kesime çıkan tim, yaylalardaki çadırlarda PKK propagandası yaptı, köylüden para topladı ve yemek yedi. Buradan ayrılan ve Bilo Çayı kenarında konaklayan tim, 23 Haziran 1994 günü köy korucuları tarafından PKK'lı oldukları gerekçesiyle kuşatıldı." Ve sonuç biri astsubay 7'si er 8 kişinin hayatına mal oluyor...

"PKK'lılar adına para toplamak, PKK kiyafetiyle propaganda yapmak..." Demek bunlar oldu Doğu-Güneydoğu'da...

Acaba ne kadar oldu? Ne tür sonuçlar verdi? Acaba hangi olay gerçek PKK tarafından, hangisi bu PKK kiyafetliler tarafından yapıldı? "PKK terörü" deyince bizler neyi anlamalıyız? PKK terörü tükeniyor deyince neyi anlamalıyız? Devlet ne yaptı sahi 15 yıl içinde Doğu-Güneydoğu'da...

Karmakarışık olaylar, karmakarışık duygular içindeyiz. Türkiye, Doğu-Güneydoğu'daki yaraları sar-mak çerçevesi içinde, önce çok kapsamlı bir rapor hazırlamalı diye düşünüyorum. Bu halk bizim halkı-mız. Mayın tarlasında yürütülenden de, dışkı yedirilenden de, başka bir takım provokasyonlarla kafası karıştırılardan da özür dilenmeli diye düşünüyorum. Liseli bir gencin dimağında kalan mayın tarlasında-ki korkunç geziden çok sağlıklı sonuçlar çıkmaz. Dimağları paramparça eden mayınları arındıracak bir süreç -başlatılmalı...

SASON KÖYLÜLERİNİN ONURU

SABAH

12.2.1998

Koalisyon hükümetinin etkili ortağı, Demokratik Sol Parti'nin lideri ve Başbakan Yardımcısı Bülent Ecevit "Saddam'ın onuruna" sahip çıktığı demecinde bir de Amerika'nın Kuzey Irak'ta "Kürt devleti" kur-ma peşinde olduğundan "ciddi endişe" ettiğini söyledi.

Halepçe'de Saddam'ın "soykırım" uyguladığı Iraklı Kürt vatandaşların" onurundan pek söz etmedi. Bunun hiç de tesadüf olmadığını Sabah'taki bir haber teyid etmekteydi. Ne yazık ki, birçok gazete bu haberi "görmezden" gelmişti.

Haber aynen şöyleydi: "Meclis İnsan Hakları Araştırma Komisyonu, Batman'ın Sason ilçesinde köy-lülerin, askerler tarafından mayınlı olduğu sanılan tarlada yürümeye zorlandıkları konusunda, suç duyuru-sunda bulunulmasını kararlaştırdı. Komisyon, dünkü (önceki gün) toplantısında, olay hakkında oluşturu-lan alt komisyonun raporunu ele aldı. Komisyon üyelerinden RP Batman Milletvekili Musa Okçu, Te-kevir ve Kelhasan köylerinde minibüs bekleyen 40 vatandaşın asker tarafından mayınlı bölgeye götü-rülerek 'Ya mayınları bize göstereceksiniz, ya da sizi yürütürüz' diyerek zorla yürütüldükleri iddialarını yerinde araştırdıklarını söyledi. Okçu 'Olay heyecana gelen bir üsteğmenin tasarrufu' diye konuştu. Jan-darma Genel Komutanlığı İnsan Hakları Dairesi Müdürü Yarbay Kemal Alataş ise 'Böyle bir şeyin olma-sı, vatandaşların kqbay gibi kullanılması düşünülemez' dedi. ANAP Yalova Milletvekili Yaşar Okuyan ve CHP İzmir Milletvekili Sabri Ergül ise idarenin taraf olduğunu, idari soruşturma ve adli soruşturma ya-pılması talebiyle raporun Meclis Başkanlığı'na gönderilmesini istediler. Raporun adli soruşturma için Adalet Bakanlığı'na, idari soruşturma için de İçişleri Bakanlığı'na gönderilmek üzere Meclis Başkanlı-ğı'na sunulması kararlaştırıldı."

Hürriyet Gazetesi'nde ise karara bir tek DSP'li Osman Kılıç'ın muhalif kaldığı belirtiliyordu. Komis-yonun DSP'li Başkanı Sema Pişkinsüt ise "çekimserliği" tercih etmişti... "Askerler Sasonlu köylü yurt-taşları mayınlı arazide yürüttü" iddiasının soruşturulmasına "Saddam'ın onurunu kurtarmaya çalışan ve

Kuzey Irak'ta Kürt devleti kurulmasından korkan" Ecevit'in milletvekilleri sıcak bakmıyordu. Onlar için anlaşılan Sason halkının onuru pek de önemli değildi.

İşin içinde "askerler" varsa, bizde ne hikmetse "suç duyurusu" bumerang gibi "suç duyurusunu" yapana geri döner. İddia edilen konular, araştırılıp soruşturulmaz. Araştırılıp, soruşturulursa da pek bir sonuç çıkmaz. CHP Genel Merkezi'nce görevlendirilen İstanbul Milletvekili ve eski Kültür Bakanı Ercan Karakaş, Sivas Milletvekili Mahmut Işık ve Erzincan Milletvekili Mustafa Yıldız, Mart 1996'da "Yükseko-va Çetesi"ni açığa çıkaran bir rapor hazırlamışlardı. Bu raporu Genel Kurmay'a da gönderdiler. Genel Kurmay ise Cumhuriyet tarihinde ilk kez, bu milletvekilleri hakkında "Silahlı Kuvvetler mensuplarını hedef gösterdikleri iddiasıyla" suç duyurusunda bulundu. Halbuki daha sonra raporda anlatılanların noktası, virgülüne kadar doğru olduğu anlaşıldı. Genel Kurmay ne özür diledi, ne de CHP Genel Merkezi bu konuyla ilgili savcılığa başvuran bürokratin peşine düştü.

Tek olay bu değildir... 15 Ocak 1996'da Şırnak'ın Güçlükonak beldesinde 11 kişinin ölümünden devleti sorumlu tutan aydınlar da aynı şekilde Genelkurmay tarafından suçlandıkları gibi bir de mahkum oldular. Halbuki, Kutlu Savaş Susurluk Raporu'nda "devlet terörünün" boyutlarını anlamaya yetecek önemli örnekler vermekte. Lockheed askeri uçak alımındaki rüşvet olayını ortaya çıkarmayan tek ülke olduğumuz gibi, vatandaşına dışkı yediren üniformalı görevliyi cezalandırmayıp, aksine sürekli terfi ettiren tek ülke de herhalde biziz...

Türkiye "hukuk devleti" olsa, Meclis'in Sason köylüleriyle ilgili "suç duyurusu" tüm gazetelerin birinci sayfasında yer alır, gelişmeler takip edilirdi. Sanırım hep olduğu gibi bu olay da unutulacak. Soruşturmadan ise pek bir şey çıkmayacak.

DSP, halkına zulmeden kanlı diktatörlerin "onuruna" sahip çıkacağına, "hukuka ve Kürt kökenli Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına" sahip çıkırsa çok daha faydalı bir iş yapmış olur. O zaman hem Türkiye, "yasaları silahlı bürokrasisi de dahil, bütün herkese uygulayan" bir devlete dönüşebilir, hem de Kürtler'in kendilerine ayrı bir devlet arayacakları korkusuna kimse kapılmaz.

Ama, bunlar yapılırsa Türkiye demokratik bir ülke olabilir. Saddam'ın onuruna sahip çıkanların asıl korktukları da bu galiba.

ÜRPERTEN RAPOR

SABAH

12.2.1998

Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na üye üç milletvekili, Batman'ın Sason İlçesinde, köylülerin askerler tarafından mayınlı bir tarlada yürütüldüğü iddiasında köylülere hak verip, Vali, Jandarma Komutanı ve Kaymakamı inandırıcı bulmadı. Komisyon adına bölgeye giderek incelemelerde bulunan Kayseri Milletvekili Osman Çılsal, Batman Milletvekili Musa Okçu ve İçel Milletvekili Abdülbaki Gökçel'in hazırladığı rapor önceki gün Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nda ele alındı. Toplantının sonunda Batman Valisi Salih Şarman, Batman İl Jandarma Alay Komutanı Albay İsa Hakkı Musaoğlu, Sason Kaymakamı Ali Fuat Türkel hakkında suç duyurusunda bulunmayı kararlaştırdı. Hazırlanan rapor bu amaçla adli soruşturma için Adalet, idari soruşturma için de İçişleri Bakanlığı'na gönderilecek. Rapora göre, köylüler PKK tarafından döşendiği öne sürülen mayınların yerinin belirlenmesi için askerlerin köy halkını mayınlı arazide zorla yürüttüğünü öne sürerken, yetkililer "Bizim mayın dedektörlerimiz var bu iddia asılsızdır" iddiasında bulunuyorlar. TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyeleri, yıllar önce Cizre'nin Yeşilyurt köyünde yaşanan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde Türkiye'nin mahkum olduğu "Dışkı yedirme" olayına benzer biçimde gelişen olay konusunda köylülere hak veriyor. "Doğru söylemiyor" Komisyon üyesi ve ANAP Genel Başkan Yardımcısı Yaşar Okuyan "Kaymakamlar, Valiler, Cumhurbaşkanları her zaman doğru söylüyor dersek, bu komisyona ihtiyaç olmazdı. Vali olayı yalanlıyor. Ama olayı kapatamayız. Devlet ayrı kavramdır, kamu görevlileri ayrı. Bu iddianın araştırılması şarttır. O bölgede bu tür iddialarla vatandaşın yargıya gitmesi kolay değildir. Bırakın, Şırnak'ı, Batman'ı, ben Yalova'da dahi

sorumlular hakkında soruşturma açtırtmadım” dedi. İnsan Hakları Komisyonu’nun raporunda bu konuda “Heyetimiz, iddiaların ağırlığına ve vehametine paralel bir soruşturmanın gerekli ciddiyet içinde yürütülmediği kanaatine varmıştır. Bir adli soruşturmanın zaman geçilmeden açılması ve gerekli hassasiyetle yürütülerek sonuçlandırılmasının yararına ve gerekliliğine inanmaktadır” deniliyor.

Asker reddediyor

Komisyon toplantısında Jandarma Genel Komutanlığı İnsan Hakları Şube Müdürü Yarbay Kemal Alataş gündeme getirilen iddianın tümüyle asılsız olduğunu belirterek, “Herhangi bir şekilde köylülerin mayınlı tarlada yürütüldükleri iddiası doğru değil. Bölgede mayınlar herkese zarar veriyor. Köylüler mayın için eğitiliyor. Yapılan bir uyarı ve ikazdan öte bir şey değildir. Zaten mayın dedektörlerimiz var. Neden insanlarımızı kobay gibi mayınlı alanda yürütelim?” dedi. Batman Valisi’nin, köylülere “Normalin dışında baskı yapıldığı” şeklindeki ifadesi de tartışma yarattı. DSP’li Osman Kılıç, olayı inceleyen komisyon üyelerine, “Valiye bunun ne demek olduğunu nasıl sormazsınız” şeklinde eleştiride bulundu. Raporu hazırlayanlardan RP’li Musa Okçu ise şunları söyledi: “Türkiye gerçeklerini görelim. Vali orada konuşmak istemedi. Orada olağanüstü hal uygulanıyor. Vali, ‘Olsa olsa mayın konusunda eğitilmek üzere köylüler götürülmüşlerdir’ diyor. Bu ifade, köylülerin mayın tarlasında yürütüldükleri iddiasına karşı getirilen bir iddiadır ve bunun kılıfını hazırlamaktır.” Devlet ve suç Komisyon üyesi CHP’li Sabri Ergül ise, olaya Türkiye gerçeklerini bilerek bakılması gerektiğini söyledi. Ergül, “Vali, kaymakam ve askeri yetkililer ‘Olmadı’ dediler diye yok mu sayacağız. Metin Göktepe de öldü, İçişleri Bakanı çıktı ‘Duvardan düştü’ dedi. Olay yargıya intikal ettirilmeli. İnsanlar sahipsiz değil. Sonuç alınmasa bile caydırıcı olacaktır. Devlet suç işlemez mantığıyla bakarsak, bu tür olayları sonuçlandıramayız. Kamu görevlilerini böyle savunamayız. Cumhurbaşkanı da, kaymakam da, vali de suç işler, milletvekili olarak ben de suç işlerim” dedi.

KÖYLÜLERİN KOBAY OLARAK KULLANILMASI SORUŞTURULACAK

EMEK

12.2.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu’nun önceki günkü toplantısında, Batman’ın Sason ilçesinde minibüs bekleyen 40 köylünün Jandarma tarafından zorla mayınlı bölgeye sürülerek “canlı dedektör” gibi kullanıldıkları “iddialarını” yerinde inceleyen Alt Komisyon raporu görüşüldü. Komisyonunda, sorumlular hakkında adli ve idari soruşturma başlatılması oylanarak kabul edildi. Sason ilçesinin köylerinde köylülerin canlı dedektör olarak kullanılması olayını yetkililer reddederken, Alt Komisyon Başkanı Batman RP Milletvekili Musa Okçu, köylülerin, askerler tarafından 40 kişinin mayınlı bölgeye götürüldüğünü, bu bölgede zorla yürütüldükleri iddiasında ısrarlı olduklarını dile getirdi. Rapor üzerinde söz alan Komisyon üyesi Adil Aşırım, köylülerin iddialarının doğru olmadığını öne sürerek, klasik “devletin yıpratılmak istendiği” teorisine sarıldı. Aşırım, “Bu tür olaylar bahane edilerek devlet yıpratılmak isteniyor. Çeşitli çevreler benzer olayların Meclis’te ele alınmasını sağlayarak, parlamentoyu yıpratmak istiyorlar” iddiasında bulundu. Yarbay Alataş inkar etti. Komisyona bilgi vermek üzere gelen Jandarma Genel Komutanlığı İnsan Hakları Dairesi Müdürü Yarbay Kemal Alataş ise söz konusu iddialar karşısında böyle bir olayın gerçekleşmesinin mümkün olmadığını ileri sürerek, şu iddiada bulundu: “vatandaşların kobay olarak kullanılması düşünülemez. Götürülse bile, eğitim amaçlı olarak götürülmüşlerdir.” Sorumluların kabul, etmesi beklenemez. Komisyon raporuna karşı çıkan tek üye olan İstanbul DSP Milletvekili Osman Kılıç ise, raporda çelişkiler bulunduğunu belirterek, idari yetkililerin olayları kabul etmediğini ve bu nedenle yetkililer hakkında suç duyurusunda bulunulmasına gerek olmadığını savundu. ANAP’lı üye Yaşar Okuyan ile CHP’li üye Sabri Ergül ise, bölgedeki idari yetkililerin olayın bir tarafı olduğunu ve böyle bir uygulama olması durumunda bunu kabul etmelerinin zaten beklenemeyeceğini vurgulayarak, raporun adli ve idari soruşturma açılması istemi ile TBMM Başkanlığı’na sunulmasını istediler. Komisyonun DSP’li Başkanı Sema Pişkinsüt ise konu hakkında herhangi bir soruşturma yapıp yapılmadığının sorulması için ilgili makamlara yazı yazılmasını ve gelecek yanıtlar üzerine raporun yeniden ele alınmasını istedi.

Ancak yapılan oylamada Ergül ve Okuyan'ın talebi ile, konunun adli soruşturma amacıyla Adalet Bakanlığı'na, idari soruşturma yapılabilmesi için de İçişleri Bakanlığı'na gönderilmesi istemiyle TBMM Başkanlığı'na iletilmesi kabul edildi. Oylamada, Başkan Pişkinsüt kabul oyu kullanırken, ret oyu veren tek milletvekili DSP'li Osman Kılıç oldu.

KOBAY KÖYLÜLERE ASKER TEHDİDİ

GÜNDEM

16.2.1998

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu'nun Batman'ın Sason ilçesine bağlı Gundenu ve Kelhesna köyü sakinlerinin mayınlı alanlarda gezdirilmesiyle ilgili soruşturma açılmasını istemesi üzerine, askeri yetkililer köylüleri ifade değiştirmeye zorluyor. Sason jandarma Tabur komutanı Komisyon'a ifade veren köylüleri tehdit etti. Tabur Komutanı Mehmet Şirin Küçük, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun aldığı kararın açıklanmasının ardından 12 Şubat günü Gundenu (Tekevler) köyü muhtarı Bahattin Aslan'ı telefonla aradı. Küçük, Aslan ve 17 köylüyü Tabur Komutanlığı'na çağırdı, ancak muhtar Aslan bu isteği kabul etmedi. Küçük, 13 Şubat günü ilçe merkezine giden köylüleri Tabur'a çağırdı. Tabur Komutanlığı'na, aralarında Şekip, Şivan, Übeyit Kılıç, Cindi, Bülent, Mustafa ve Ali Kaya ile Mehmet Coşkun ve İhsan Arslan adlı köylüler Mehmet Şirin Küçük tarafından daha önce verdikleri ifadeleri değiştirmeye zorlandı. Küçük, "Heyet bir daha gelebilir. İfadelerinizi geri alacaksınız. Hazırlığınızı ona göre yapın. Yabancı gazeteciler gelirse sakın onlara bir şey söylemeyin. İsterseniz dava açın ama ondan sonra sizinle görüşürüz" diyerek köylüleri tehdit etti. Bu arada aynı gün çok sayıda gazeteci Gundenu ve Kelhesna köyüne giderek köylülerle görüştü. Köylüler yaşadıklarının tamamını gazetecilere anlattıklarını belirttiler. Gundenu ve Kelhesna köylüleri 15 Aralık 1996 tarihinde askerler ve korucular tarafından mayınlı olduğu belirtilen Newala Giyeni mıntkasında zorla gezdirilmişti. Olay yerinde inceleme yapan ve rapor hazırlayan İnsan Hakları Komisyonu, bir süre öncede hazırlanan raporun adli soruşturma yapılması amacıyla Adalet Bakanlığı, idari soruşturma yapılması için ise, İçişleri Bakanlığı'na gönderilmek üzere TBMM Başkanlığı'na sunulmasını kararlaştırmıştı.

MAYIN RAPORU KORKUYU SİLMEZ

MİLLİYET

16.2.1998

ASKERLER tarafından mayınlı bölgede yürütüldüklerini öne süren Batman'ın Sason ilçesine bağlı Tekevler köylüleri, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun lehlerinde rapor hazırlamasının, sorunun çözümünde faydası olmayacağını söyledi. Tekevler köyünün 47 yıllık muhtarı Bahattin Arslan, "Milletvekillerinin köye gelip inceleme yapmasının üzerinden bir yıl geçti. Hala bir sonuç alamadık. Bundan sonra da birşey çıkmaz" dedi. Arslan şöyle devam etti: "Yıllar önce ilk korucu köy bizdik. Fakat PKK köye gelip dört kişiyi öldürdü. Bir süre sonra da köye gelip iki kişiyi rehin aldı. Silahı bırakmazsak rehinelere öldüreceklerini ve bunun devam edeceğini söylediler. Biz de çaresiz silahı bıraktık ve rehinelermizi geri aldık. Elleri silahlarla kapımıza dayanıp bizi tehdit ediyorlardı. Yapacağımız bir şey yoktu." Köylülerden 69 yaşındaki Mustafa Kaya, korku dolu bir saatlik yürüyüşü ve öncesini şöyle anlattı: "1996 sonlarına doğru köyümüzün yakınında patlayan mayın bir askerin ölmesine, bir korucunun da yaralanmasına neden oldu. Bu olaydan kısa süre sonra askerler geldi ve bizi arabaya bindirip Karameşe kırsalına götürdü. Tekevler, Kelhasan ve korucu köyü olmadığı için şu an boşaltılmış Karameşe köyünden toplam 38 kişiydik. Bölgeye geldiğimizde araçtan indirilip safa dizdirildik. Tek tek kimlik kontrollerimiz yapıldı. Sonra da başlarında bir üsteğmen olan güvenlik güçleri bize çok ağır küfürler etti. Sonra üsteğmen mayınlı olduğunu söylediği sahada yürümemizi istedi. Karşı çıktık. 'Niye yürüyeceğiz' diye sordumuzda, 'Üstüne gidin ki acısını anlayın' dedi. 'Biz mi döşedik ki yürüyelim' deyince, bu kez üstümüzü yürüdüler. Tartaklamaya başladılar ve çok kalabalıktilar. Çaresiz, söyledikleri yerde yürümeye başladık.

Geçtiğimiz yerlerden daha sonra korucular geliyordu. Bu korku dolu yürüyüşümüz bir saat sürdü. Eğer devlet büyükleri bizi sahipsiz bırakmasaydı bunlar başımıza gelmezdi.” Hacı Cindi Akın da, “En ağırım giden bir üsteğmenin bize ana avrat küfretmesiydi” diye konuştu.

KİM DAHA SUÇLU

POSTA

21.2.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu’nun ilk iş olarak cezaevlerini ziyaret etmeyi planlamalarının ardından ne yapacaklarını merakla bekliyordum. Bu komisyonun başkanı olan DSP milletvekili Sema Pişkin-süt, en sorunlu yer olarak gördüğü Diyarbakır Cezaevi’ne bizzat kendisinin gideceğini söylemişti bir konuşmamızda. Ama medyada gündeme gelince Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi’ni öne almış ve ANAP’lı Yaşar Okuyan ve CHP’li Sabri Ergül’le beraber burayı incelemişler Çocuklara cezaevinde cinsel taciz olduğunu, ancak bunun daha büyük yaştaki çocuk suçlular tarafından yapıldığını kaydetmişler. Her cezaevinin farklı koşulları var. Örneğin Burdur Cezaevi, tatil köyü gibi maşallah. Kürşat Yılmaz, burada canı istediği zaman yatarken korumaları ve iki arabası da kapının önünde bekliyormuş. Yılmaz, her pazar akşamı bütün tutuklulara ziyafet çekiyor, zaman zaman dışarda dolaşıyor görevlilerle de enseye tokat ilişkiler içinde oluyormuş... Nitekim, Subaşı’nın öldürülmesini azmettirmekten yediği ceza az bulunup Yargıtay’da bozulduğunun akşamına büyük bir veda partisinden sonra cezaevinden ayrılıyor!

Tabii ki herkes Kürşat Yılmaz kadar şanslı olamıyor cezaevinde yatarken. Boncuk dizmekten gelen bir alışkanlıkla mı nedir tertemiz ve küçücük harflerle yazılmış uzun uzun mektuplar gönderen okurlarım öyle tanıklıklar anlatıyor ki gece uykularına giriyor!

M.D’nin Manisa’dan, A.U.’nun Yozgat’dan (mektubunuz bu kez okunmuş ve isimlerin üstü çizilmiş...) B.Y’nin Nevşehir’den yolladıkları mektuplar elime geçti. Tabii Namık Esen’in Uşak’dan yolladığı da...

Bunların çoğu acılarla dolu. İsyanla dolu. Suçları ne olursa olsun, suç işlemiş olsalar bile, Kürşat Yılmaz, canı istediği zaman tutukeviden çekip giderken, kimileri hiç girmez, kimileri şöyle bir uğrayıp çıkarken bu insanlardaki haksızlığa uğramışlık duygusunu giderebilir misiniz?

Hele hele haklarında inanılmaz dosyalar bulunan milletvekillerinin dokunulmazlık dosyalarının yine bir başka döneme atıldığı, yine hiç birine dokunulmadığı ve yaptıklarının yanına kar kaldığı bir dönemde? Susurluk çetesi’nin en önemli tanığı ve sanığı Sedat Bucak’ın, Topal cinayeti davasından tutuklu bulunan Sami Hoştan’ı cezaevinde ziyaret etmesinin ve uzun bir süre görüşmelerinin Adalet Bakanı tarafından ‘normal’ karşılandığı bir ülkede ADALET duygusu ne kadar saygı görebilir?

B.Y’nin “Ben bu ülke yönetimi altında yaşamak istemiyorum. Herhangi bir ülkeye sığınmak, yaşamımı o ülke vatandaşı olarak sürdürmek istiyorum. Açıkçası T.C. vatandaşlığından şu andan itibaren çıkmak istiyorum. Vatandaşlıktan ayrılma hakkımı kullanmak istiyorum!” feryadı aslında o devlete duyulan büyük güvensizliğin ve öfkenin en somut belirtisi değil mi?

Bu delikanlı sadece tutuklu olmaktan ötürü değil, 24 yıllık cezasına duyduğu öfkeden de değil, yüreğindeki “adalet” duygusu zedelenmiş olduğu için isyan ediyorsa bu ülkeyi yönetenlerin biraz durup düşünmesi gerekmez mi?

Daha iyi bir yerden emekli olsun da daha çok ikramiye alsın diye TBMM eski genel sekreteri Necdet Basa’nın kız kardeşini ‘ÜÇ GÜN’lüğüne meclis kadrosuna aldrıp emekli yaptırdığı ve bundan dolayı da bu hanımın fazladan 1 milyara yakın bir ikramiye aldığı haberi önümüzdeki en taze ‘sütü bozukluk’ haberi. Maliye Bakanı Temizel’in yasal bir durumun kötüye kullanılması nedeniyle itiraz ettiği işlem gibi niceleri her gün çuvala sığmayacak kadar yapılıyorsa ve kimse bunun bedelini ödemiyorsa hasbelkader yakalanıp içerde yatan insanlar, cezalarına razı olur mu?

Hele ki en büyük öfkeleri ve tepkileri, bir suç işleyip de yakalanınca her türlü işkence ve baskıyla faali meçhul pek çok suçun da üstlerine yıkılması ve bu haksızlığı asla düzeltmemeleri gibi bir durumaysa.

Sorgulama ve infaz koşulları düzeltilmeden insanları içeri tıkamak, devletin suç işlemesi demek. Biraz ağır oldu ama öyle...

MECLİS BATI TRAKYA SORUNUNA EL ATTI

CUMHURİYET

4.3.1998

Yıllardır Türkiye ile Yunanistan arasında çözülemeyen Batı Trakya sorununa TBMM el attı. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlığın sorunlarına ilişkin hazırladığı raporunda, Yunanistan'ın, azınlığı Türk, Pomak ve Çingenelerden oluşan homojen olmayan bir topluluk olarak tanımlayıp azınlığın bölünmesine zemin hazırladığı ifade edildi.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlığın güncel sorunlarına ilişkin hazırladığı raporunda, Yunanistan'ın göç ettirme veya özümseme yoluyla Türk azınlığı tamamen eritmek için bazı stratejiler uyguladığı vurgulandı. Yunanistan'ın azınlığı, Türk, Pomak ve Çingenelerden oluşan homojen olmayan bir topluluk olarak tanımlayıp azınlığın bölünmesine zemin hazırladığı ifade edilen raporda; azınlığı, dini kimliği ile tanıyan Yunanistan'ın, azınlığın etnik kimliği dolayısıyla Türkiye ile bağlarını zayıflatarak, bölünmeyi gerçekleştirmeye çalıştığı kaydedildi. Ekonomik gelişmenin engellenip, sosyal güvenlik ve dayanışmanın sarsılarak göçün özendirildiği belirtilen raporda, özümsemeyi kolaylaştıran yasak bölge uygulaması ve taşınmaz edinmeyi denetleyerek azınlığın güçlenmesini önlemek, kamulaştırmalar yoluyla azınlığı topraksızlaştırmadan da uygulanan politikanın amacı olduğu dile getirildi.

TBMM CEZAEVLERİNİ İZLEMeye ALDI

CUMHURİYET

28.3.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı DSP Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt , cezaevlerinde yaşanan sorunları incelemeye aldıklarını söyledi. Pişkinsüt "Yeşil" kod adlı Mahmut Yıldırım'ın öldürüldüğüne ilişkin yaptığı açıklamasının da net olmadığını belirtti.

Pişkinsüt, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun, 62 bin tutuklu ve hükümlünün bulunduğu Türkiye'deki 554 cezaevinde yaşanan sorunların tespiti ve çözümü için 4 ay boyunca çalışma yapacaklarını belirterek şu bilgileri verdi:

"Türkiye'nin sorunlarının Güneydoğu'da daha ağır bir biçimde yaşandığı için insan hakları yönünden çalışmaları burada başlattık. Ben ve DTP Milletvekili Ferit Bora ve FP Milletvekili Haşim Haşimi Diyarbakır, Mardin, Batman ve Şanlıurfa'daki cezaevlerinde incelemelerde bulunacağız. Diğer cezaevlerinde ise komisyonda görevli diğer milletvekili arkadaşlarımız inceleme yapacak. Şahsın evinden alınıp gözaltındaki sorgulaması, nezarethanede tutulması, cezaevindeki durumu, sevk, hastane ve Adli Tıp Kurumu ile cezaevinde görev yapan personel ve doktorun durumu, ihtiyaçları, komisyon tarafından geniş bir şekilde araştırılıp, incelenecek. Sorunlar tespit edildikten sonra çözüm önerileri geniş bir şekilde Meclis'e sunulacak."

Pişkinsüt, önceki yıl Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde meydana gelen ve 11 tutuklunun öldürülmesi ve 23 tutuklunun da yaralanmasıyla sonuçlanan olayların araştırılıp araştırılmayacağı sorusuna da şu yanıtı verdi: "Şahıs suçlu ya da suçsuz zan altındaysa cezaevinde devlete emanet edilir. Ama bu olayda sağ olarak içeri giren dışarı ölü çıktı. Bunların tümünü bu çalışmamızda geniş bir şekilde irdelleyip inceleyeceğiz."

Pişkinsüt, Yeşil kod adlı Yıldırım'ın öldürölüp öldürölmediğı şeklindeki soruya ise "Yeşil'in öldürölldüğüne dair açıklamam pek net değıil. Susurluk komisyonunda çalışmış ve olayları yakından takip eden bir kişi olarak bana yöneltilen sorulara 'Yaşadığını tahmin etmiyorum' şeklinde yanıt verdim. Benim şahsi kanaatime göre pek yaşadığını zannetmiyorum" yanıtını verdi.

İŞKENCE İTİRAFI

MİLLİYET

31.3.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu İnceleme Heyeti Başkanı Sema Pişkinsüt, bölgedeki cezaevlerinde işkencenin yaygınlaştığını belirlediklerini söyledi. Pişkinsüt, Diyarbakır Bağımsız Milletvekili Haşim Haşimi, Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölüm Başkanı ve İnsan Hakları Uygulama Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. İoanna Kuçuradi ve Hacettepe Üniversitesi Felsefe Araştırmacısı Nermin Gedik'ten oluşan heyet, Şanlıurfa Kapalı Ceza ve Tutukevi ile Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'ndeki sorgu odalarında incelemede bulundu. Pişkinsüt incelemeleriyle ilgili şu değerlendirmeyi yaptı: "Cezaevindeki koşulları tek tek gezdik. Mahkumlarla görüştük ve birçok işkence olayını saptadık. Düşünebiliyor musunuz herhangi bir suçla gözaltına alınan insan, vücudunun çeşitli yerlerinden asılıyor. Böyle şey olmaz. Böyle insan hakkı olmaz. İşkence iddialarıyla ilgili olarak Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunduk. Ayrıca bölgedeki emniyete ait sorgu odalarının da koşullara uygun olmadığını insanın onurunu yıpratıcı nitelikte olduğunu belirledik. Çok sayıda namus cinayetinin işlendiğı bu bölgede, tetkik olanakları bulunmuyor. Devlet hastaneleri laboratuvarları yetersiz. Adli tıp incelemeleri için İstanbul'a gönderilen dosyalara en erken bir yılda yanıt geliyor ve bu sürede yargının seyri değıışiyor." Haşimi de Türkiye'deki işkence iddialarıyla ilgili olarak yurt dışındaki insan haklarıyla ilgili çeşitli kuruluşlara çok sayıda başvuru olduğunu anımsatarak "Bizim amacımız, ülkemizi dışarıdan gelen bu müdahalelerden kurtarmak. Bu sıkıntıların Meclis seviyesinde çözölmlenmesi gerekir" dedi.

İŞKENCE TEMEL SORUN

CUMHURİYET

3.4.1998

İnsan hakları konusundaki durumu yerinde görmek üzere bölgede incelemelerde bulunan TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun Başkanı ve DSP Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt, gözaltında şiddetin azalmakla birlikte hâlâ devam ettiğini söyledi.

Diyarbakır, Mardin, Batman ve Şanlıurfa'da 8 gün boyunca mahkûmlar, yakınları ile çeşitli sivil toplum örgütleriyle görüştüklerini, incelemelerde bulunduklarını ve önemli veriler elde ettiklerini belirten Pişkinsüt, incelemelerinin, hükümetin bölgeye yönelik çalışmalarına ivme ve etkinlik kazandıracağına inandıklarını söyledi. Sema Pişkinsüt, Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti'nde düzenlediğı basın toplantısında, insan hakları konusunda devletin vatandaş ve bürokratiyle açık olması gerektiğini belirterek "Devlet insan haklarını korumalı ve kollamalıdır" dedi. Bu konuda devletin verdiği sözleri tutması gerektiğini vurgulayan Komisyon Başkanı, Terörle Mücadele Yasası'ndaki gerekli değışikliklerin yapılmasını, Pişmanlık Yasası'nın uygulanmasını istedi. Bölgede gözaltında yaşanan şiddetin azaldığını, ancak bitmediğini bildiren Pişkinsüt, "Amaç üzüm yemek, bağcıyı dövmek değıil. Bir iki kişinin üstüne suçu yılmakla sorun çözölmez. İnsan hakları konusunda açık ve dürüst olmalıyız" dedi.

İŞKENCE ALETLERİ TESPİT EDİLDİ

GÜNDEM

4.4.1998

Bölgede incelemeler yapan TBMM İnsan Hakları Komisyonu sorgu odalarında işkencenin sistematik olarak bir "söyletme yöntemi" olarak kullanıldığını belirledi. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, yetkililerin işkenceyi gizlediğini ancak sorgu odalarında açık uçlu telefon ve elektrik kabloları, sopa ve coplar bulduklarını bildirdi.

Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, TBMM'de düzenlediği basın toplantısında bölgedeki cezaevleri, sorgu odaları, nezarethaneler ve adli tıp kurumlarında yaptıkları incelemelerin sonuçlarını açıkladı. Meclis heyeti . gitmeden önce yetkililerin hazırlık yaptığını, sorgu odalarının temizlendiğini ve badana yapıldığını buna karşın işkence yapıldığını ortaya koyan deliller bulduklarını bildiren Pişkinsüt, yetkililerin halkın temsilcisi olan Meclis'ten bunları gizlemeye çalışmasının üzüntü verici olduğunu belirtti. Cezaevlerinde yaptıkları incelemeler sırasında üç doktor bulunan heyetin açıkça işkence yapıldığını gösteren fiziki darbe izlerine rastladığını, görüştükleri tutuklu ve hükümlüler arasında işkence görmediğini söyleyen tek bir kişi bulunmadığını belirterek, sorgu odalarının temizlenmesine karşın, elektrik, telefon kabloları, sopa, cop ve özel olarak yapılmış dolaplarla işkence yapıldığını saptadıklarını belirtti.

Çocuğu olan dayanamıyor

Sorguya neden kadın polis alınmadığını sorduklarında, "Çocuğu olan hiçkimse bu sorguya dayanamaz" yanıtını aldıklarını bildiren Pişkinsüt, sadistçe yapılan sorgulara ilişkin sorularına yetkililerin, "Biz insan haklarına uygun biçimde sorgulama yapıyoruz" yanıtı aldıklarını kaydetti. Adli Tıp Kurumu'nun yetersiz olduğu; uzman doktor bulunmadığını, otopside alınan parçalarını kavanozlarla İstanbul'a gönderildiğini ve 9-10 ayda sonuç alındığını bildiren Pişkinsüt, yargının bu nedenle geciktiğine dikkat çekti.

Sorguya girecek olan görevlerin nasıl saptandığı yönündeki sorularına karşılık "Zeki, akıllı ve istekli olanlar görevlendiriliyor" yanıtını aldıklarını dikkat çeken Pişkinsüt, işkenceyle ilgili tek tek kişiler hakkında suç duyurusunda bulunmanın sonuç vermeyeceğine işaret ederek sorunun temelden çözümü için bütün kurum ve kuruluşlarla birlikte medyanın da çözüme yönelik ortak hareket etmesi gerektiğini vurguladı. Sema Pişkinsüt, bir soruyu cevaplandırırken, Bakırköy Cezaevi'nde çocuk tutuklulara yönelik işkence olaylarına tanık olduklarını da bildirdi.

'Komisyonu kurulsun'

Basın toplantısında konuşan komisyon üyesi Seyit Haşim Haşimi de Türkiye'nin insan haklarıyla ilgili yurtdışında sorgulandığını hatırlatarak "Asıl bizim kendi kendimizi sorgulamamız gerekiyor Bunu ne bir cezaevi müdürü ne İçişleri Bakanı çözebilir Meclis'in cezaevlerini ve sorgulama sürecini sürekli olarak izleyen bir komisyon kurması gerekiyor" dedi.

Basın toplantısında Yeşil kod adlı kontrgerillacı Mahmut Yıldırım'la ilgili bir soruya yanıt veren Pişkinsüt, Yeşil'in bölgeye gelip gittiğine ilişkin fısıltılar dolaştığını söyledi.

BÖLGEDE SORGULAMA İŞKENCEYLE YAPILIYOR

CUMHURİYET

4.4.1998

Güneydoğu illerindeki 4 cezaevinde incelemelerde bulunan TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, tutuklu ve hükümlülere "sistemik işkence yapıldığı" sonucuna vardı. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, gerek mağdurlar, gerekse fiziksel mekânlarda "işkence delillerine" ulaştıklarını belirterek "İşkencede, elektrik, telefon kablolarının ayrı; suyun, tekerleğin, boruların, dolapların ayrı ayrı işlevleri var. Girdiğimiz bütün sorgu odalarında, işkencede düşük akım aleti olarak kullanılan telefon kablolarına rastladık" dedi. Pişkinsüt, "Yeşil" kod adlı Mahmut Yıldırım'ı tanıyanlara rastladıklarını ve "yaşadığı" yolunda bir haberin fısıltı olarak dolaştığını aktardı.

Şanlıurfa, Diyarbakır, Batman ve Mardin'deki ceza ve tutukevlerinde inceleme yapmak üzere görevlendirilen 3 kişilik alt komisyonun başkanı da olan Pişkinsüt, işkencenin boyutunu, "Yetkililere, 'sorgulamada niçin kadın görevli bulundurulmadığını' sorduk. Bize, 'Çocuğu olan hiçbir kadın buna dayanamaz' yanıtını verdiler" sözleriyle dile getirdi.

İncelemeler sırasında, yetkililer tarafından işkence izlerinin alelacele yok edilmeye çalışıldığına dikkat çeken Pişkinsüt, “Ancak işkenceye maruz kalanlarla konuştuk, hâlâ izlerini üzerinde taşıyanlarla görüştük. Görüştüklerimiz içinde işkenceye maruz kalmadığını söyleyen tek kişiye rastlamadık” diye konuştu.

Bölgede neredeyse geçerli tek “sorgulama” yönteminin “işkence” olduğu sonucuna vardıklarını, işkence delillerini fotoğrafladıklarını da kaydeden Pişkinsüt, “Eğer amaç, ne şekilde olursa olsun, bir şeyler söyleyip altına imza atmaksa bunun sonu yok. Hayal bile edemeyeceğiniz, sadist boyutlara gelebilir” diye konuştu.

DEVLET SORUMLULUĞU ALIRSA İŞKENCE BİTER

HÜRRİYET

7.4.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Türkiye’de işkence ve kötü muamelenin, devletin bütün sorumluluğu üzerine aldığı zaman bitebileceğini söyledi. Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yaptıkları incelemeler sırasında emniyet yetkililerinin sorgu sırasında işkence yaptıkları yönünde bilgi ve bulgulara ulaşan TBMM İnsan Hakları Komisyonu’nun DSP’li Başkanı Sema Pişkinsüt, insan hakları ihlallerinin bütün boyutlarıyla ele alınması gerektiğini söyledi. Pişkinsüt, “Emniyet yetkilileri, gözümüzün içine baka baka işkence ve kötü muamele olmadığını, insan haklarına saygılı biçimde ifade aldıklarını söylediler” dedi. “Vatan için görev yapacaksınız” dedikten sonra bu görevin nasıl yapılacağına ilişkin alternatiflerin ortaya konulmaması halinde işkence ve kötü muamelenin ortaya çıktığına dikkat çeken Pişkinsüt, “Aferin oğlum, dersini verdin” diyen amirler dururken tek tek işkence yapanların suçlanmasıyla sorunun çözülmemeyeceğini vurguladı.

İşkencenin önlenmesi için öncelikle yönetim anlayışının değişmesi gerektiğine dikkat çeken Pişkinsüt, “Nötr devlet adamlarının görev yapması, objektif çalışmaları gerekiyor. İrkçiliğe dayalı isyan olan bir yere ırkçı yönetici gönderilmemesi gerekiyor. Şiddet şiddeti, kin kini doğuruyor. Liyakati olmayan görevlilerin vekaleten görev yaptığı bir ortamda adil ve dürüst bir yönetimin icrası mümkün olmaz” diye konuştu.

İŞKENCE MAKYAJI

HÜRRİYET

8.4.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu’nun Güneydoğu gezisi sırasında sorgu odalarında bulduğu işkence aletlerine Emniyet görevlilerinin getirdiği açıklamalar üyeleri güldürdü. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt başkanlığında bir hafta boyunca Güneydoğu’da cezaevleri sorgu odaları, nezarethaneler ve karakollarla, adli tıp kurumlarında inceleme yapan heyet gezi boyunca geleceklelerinden haberdar olan yetkililerin özel olarak temizlettiği ortamlarla karşılaştı. Çalışmalarına cezaevlerinde cezaevi yöneticilerinin bulunmadığı mekanlarda tutuklu ve hükümlülerle görüşerek başlayan heyet, sabahlara kadar süren bu görüşmeler sırasında tutuklu ve hükümlülerin işkence öykülerini dinledi. Buralarda işkence yapılan mekanlara ve yöntemlere ilişkin detaylı bilgi alan, heyette bulunan Pişkinsüt dahil üç doktor, “tepesi aşağı tavandan sarkıtılarak beton zemine bırakılma yöntemiyle kafasında morluk ve şişlik oluşan, elleri ve ayak bileklerinde askı izleri bulunan” mahkûmları saptadı. Daha sonra sorgu odalarını inceleyen heyet yeni badana yapılmış ve temizlenmiş mekanlarla ve bir gece önce yapılan operasyonlarda toplanmış Hizbullahçı sanıklarla karşılaştı. Buna karşın işkence gördüğünü söyleyenlerin tariflerinden yola çıkan heyet, ilk olarak işkence görenlerin tarif ettiği beton zeminler yerine halı kaplı zeminlerle karşılaştı. “Sorguyu nasıl yapıyorsunuz?” sorusuna yetkililer, “Burada masalara oturup insan haklarına saygılı biçimde suçu işleyip işlemediğini soruyoruz” karşılığını verdi. Bunun üzerine heyet

başkanının isteğiyle sorgu odalarındaki halılar kaldırıldı ve altlarında elektrik ve telefon kabloları bulunduğu saptandı. Sorgu odalarına yakın yerlerde merdiven altlarında depo olarak kullanılan küçük odaların kapılarını da açtıran heyet, buralarda sopa ve kamyon lastiği gibi işkencelerde kullanıldığı söylenen aletlerle karşılaştılar. Komisyon tarafından fotoğraflanan bu görüntüler karşısında emniyet yetkililerinin tutanaklara geçen açıklamaları şöyle oldu:

SOPALAR Sorgu odalarının yakınlarında bulunan sopalar için, "Tuvalette kullanıyoruz" açıklaması getirildi. Komisyon üyeleri sopaların temiz olduğuna dikkat çekti.

KAMYON LASTİKLERİ Koridorlarda ve merdiven altlarında bulunan kamyon lastikleri için, "Bizim araçların lastikleri" açıklaması getirildi. Komisyon üyeleri lastiklerin yıkanmış olduğuna dikkat çekerek, "Neden ıslak?" diye sordu. Yetkililer "Yağdır efendim" diyerek geçiştirdi.

ELEKTRİK CİHAZI Sorgu odalarının birinde bir dolabın üzerinde küçük bir akım düzenleyici alet bulundu. Yetkililerden biri fısıltıyla heyet üyelerine, "Biz sorguya alınanları gizlice dinlemek için kullanıyoruz. Çok pahalı bir alettir" açıklamasında bulundu. Aralarında elektronik ve elektrik uzmanı bulunan heyet, aletin insan vücuduna elektrik vermek için kullanılan bir akım düzenleyici olduğunu saptadı.

ASKI BORULARI Tavanda özel olarak askı amacıyla kullanılmak üzere, başka hiçbir işlevi bulunmayan boruları yetkililer, "Su borusu" diye açıkladı. Ancak komisyon boruların diğer odalarda devam etmediğini saptayınca, yetkililer, "Öyle mi? Devam etmiyor mu? Neden acaba" diyerek olayı geçiştirdiler.

Gitti Gördü Anlattı

Sema Pişkinsüt'ün Başkanlığındaki TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun Güneydoğu gezisi öncesi "İşkence makyajı" yapıldı. Elektrik ve telefon kabloları bulunan odalar halı döşendi... İşkencede kullanılan askı borularının "su borusu" olduğu iddia edildi. Sopalar ise tuvalette kullanılıyormuş...

Komisyon'u fişlediler...

Sorguya alınan kişilerle ilgili bir liste tutulup tutulmadığını soran TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyelerine sadece mahkemeye çıkarılanların listesinin tutulduğu bildirilirken, komisyonun ısrarlı isteği üzerine "Fırar listesi" adıyla düzenlenmiş binlerce isim bulunan listeler getirildi. Bu listelerin sorguya alınanların verdiği isimlerden oluştuğu bildirildi. Sorguya alınanların verdiği her ismin başka hiçbir inceleme ve araştırma yapılmadan bu şekilde arananlar listesine alınmasının, binlerce insanın haksız yere fişlenmesi anlamına geleceği uyarısında bulunan Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'e yetkililer espiyle karışık, "Sizi de fişledik sayın başkan" dediler.

Sorguyu zevk alan yapıyor

Komisyon neden sorguda kadın polis bulunmadığını sorunca bir emniyet yetkilisi, "Çocuğu olan hiçkimse bu sorgulara dayanamaz" açıklaması getirerek, sorgunun ağırlığı konusunda komisyona, ağzından kaçırarak da olsa bir fikir verdi. Bunun üzerine başka bir yetkili bu sözlerden rahatsız olarak, "Yani kadın polisler de hemen hamile kalıyorlar. Sorguya alamıyoruz" açıklamasını getirdi. Sorgu yapan görevlilerin nasıl saptandığının sorulması üzerine yetkililer, "Zeki, akıllı ve istekli olanların sorguda görevlendirildiğini" bildirdi. Bir yetkilinin, "Sorgu çok zevkli bir iştir" şeklindeki sözleri komisyon üyelerinde şaşkınlık yaratırken, bu sözler daha sonra bir yetkili tarafından, "Yani bir suçun ortaya çıkarılması çok zevklidir" diye açıklandı.

İŞKENCE Mİ DEDİNİZ

RADİKAL

8.4.1998

Emniyet yetkilileri, işkence aletleri ile ilgili, İnsan Hakları Komisyonu'na ilginç açıklamalar yaptı. Sopaları tuvalet açmakta kullandıklarını söyleyen yetkililer, elektrik manyetosu için 'Mahkûmları dinliyoruz' dedi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun Güneydoğu gezisi sırasında sorgu odalarında bulunan işkence aletleri konusundaki sorularına emniyet görevlileri trajik komik yanıtlar verdi. Emniyet görevlileri,

komisyon üyelerinin bulduğu sopaları 'tuvalet açmakta kullandıklarını' söylerken, elektrik vermekte kullanılan aleti 'Mahkûmları dinlemek için özel alet' diye tanımladı. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt başkanlığında bir hafta boyunca Güneydoğu'da incelemelerde bulunan heyet, çalışmalarına cezaevlerindeki mahkûmlarla görüşerek başladı. İşkence yapılan mekânlara ve yöntemlere ilişkin tutuklu ve hükümlülerden detaylı bilgi alan komisyon üyeleri, daha sonra emniyet ve karakollar-daki sorgu odalarını gezdi. Yeni badana yapılmış, yerleri halı kaplı sorgu odalarıyla karşılaşan komisyon üyelerinin "Sorguyu nasıl yapıyorsunuz?" sorusuna yetkililer, "Burada masalara oturup insan haklarına saygılı biçimde suçu işleyip işlemediğini soruyoruz" yanıtını verdi. Bunun üzerine heyet başkanının iste-ğiyle sorgu odalarındaki halılar kaldırıldı ve altlarında elektrik ve telefon kabloları bulunduğu saptandı. Aletler gizlendi Sorgu odalarına yakın yerlerde merdiven altlarında depo olarak kullanılan küçük odala-rın kapılarını da açtıran heyet, buralarda sopa ve kamyon lastiği gibi işkencelerde kullanıldığı söylenen aletlerle karşılaştı. Komisyon tarafından fotoğraflanan bu görüntüler karşısında emniyet yetkililerinin tu-tanaklara geçen açıklamaları şöyle: Emniyet yetkilileri sopalar için "Tuvalet açmakta kullanıyoruz" dedi. Koridorlarda ve merdiven altlarında bulunan kamyon lastikleri için, "Bizim araçların lastikleri" açıklama-sı getirildi. Komisyon üyeleri lastiklerin yıkanmış olduğuna dikkat çekerek, "Neden ıslak" diye sordu. Yetkililer "Yağdır efendim" diyerek geçiştirdi. Sorgu odalarının birinde bir dolabın üzerinde küçük bir akım düzenleyici alet bulundu. Yetkililerden biri fısıltıyla heyet üyelerine, "Biz sorguya alınanları gizlice dinle-mek için kullanıyoruz. Çok pahalı bir alettir" açıklamasında bulundu. Aralarında elektronik ve elektrik uz-manı bulunan heyet, aletin insan vücuduna elektrik vermek için kullanılan bir akım düzenleyici olduğ-u-nu saptadı. Tavanda özel olarak askı amacıyla kullanılmaktan başka hiçbir işlevi bulunmayan boruları yetkililer, 'su borusu' diye tanımladı. Komisyon üyeleri boruların diğer odalarda devam etmediğini sap-tayınca, yetkililerin yanıtı, "Öyle mi devam etmiyor mu? Neden acaba?" oldu. Komisyon neden sorgu-da kadın polis bulunmadığını sorunca bir emniyet yetkilisi, "Çocuğu olan hiç kimse bu sorgulara daya-namaz" diyerek sorgunun ağırlığı konusunda komisyona fikir verdi. Başka bir yetkili ise meslektaşının gafını düzeltmeye çalışarak, "Yani kadın polisler de hemen hamile kalıyor. Sorguya alamıyoruz" açıkla-masını getirdi. Sorgu yapan görevlilerin nasıl saptandığının sorulması üzerine yetkililer, 'zeki akıllı ve is-tekli olanların sorguda görevlendirildiğini' bildirdi. Bir yetkilinin, "Sorgu çok zevkli bir iştir" sözleri komis-yon üyelerinde şaşkınlık yaratırken, bu sözler başka bir görevli tarafından, "Yani bir suçun ortaya çık-a-rılması çok zevklidir" diye düzeltildi. Sorguya alınan kişilerle ilgili bir liste tutulup tutulmadığını soran üye-lere sadece mahkemeye çıkarılanların listesinin tutulduğu bildirilirken, "Adam edip gönderdiklerinizi kay-detmiyor musunuz?" sorusuna karşılık alınmadı. Bu arada komisyonun ısrarlı isteği üzerine "fırar liste-si" başlığıyla düzenlenmiş binlerce isim bulunan listeler getirildi. Bu listelerin sorguya alınanların verdi-ği isimlerden oluştuğu bildirildi. Sorgulananların verdiği her ismin hiçbir inceleme ve araştırma yapılm-a-dan bu şekilde arananlar listesine alınmasının binlerce insanın haksız yere fişlenmesi anlamına gelece-ği uyarısında bulunan Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'e yetkililer espiyle karışık, "Sizi de fişledik Sa-yın Başkan" dedi.

İŞKENCE ALETLERİ BELGELENDİ

GÜNDEM

8.4.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun bölgedeki gezisi sırasında, sorgu odalarında bulunduğu işkence aletlerine Emniyet görevlilerinin getirdiği açıklamalar üyeleri güldürdü. TBMM heyetinin geleceğini ha-ber alan emniyet yetkilileri, insanlara elektrik vermede kullanılan manyeto kablolarının üzerine halı dö-şedi. Heyet, halıları kaldırıp işkence aletlerini belgeledi.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt başkanlığında bir hafta boyunca bölge-deki cezaevleri, sorgu odaları, nezarethaneler ve karakollarla adli tıp kurumlarında inceleme yapan he-yet, gezi boyunca geleceklerinden haberdar olan yetkililerin özel olarak temizlettiği ortamlarla karşılaştı.

ANKA'nın haberine göre, çalışmalarına cezaevlerinde cezaevi yöneticilerinin bulunmadığı mekanlarda tutuklu ve hükümlülerle görüşerek başlayan heyet, sabahlara kadar süren bu görüşmeler sırasında tutuklu ve hükümlülerin işkence öykülerini dinledi. Buralarda işkence yapılan mekanlara ve yöntemlere ilişkin detaylı bilgi alan heyette bulunan Pişkinsüt dahil üç doktor "Tepesi tavandan aşağı sarkıtılarak beton zemine bırakılma yöntemiyle kafasında morluk ve şişlik oluşan, elleri ve ayak bileklerinde askı izleri bulunan" mahkumları saptadı.

Daha sonra sorgu odalarını inceleyen heyet yeni badana yapılmış ve temizlenmiş mekanlarla ve bir gece önce yapılan operasyonlarda toplanmış Hizbullahçı sanıklarla karşılaştı. Buna karşın işkence gördüğünü söyleyenlerin tariflerinden yola çıkan heyet ilk olarak işkence görenlerin tarif ettiği beton zeminler yerine hali kaplı zeminlerle karşılaştı. "Sorguyu nasıl yapıyorsunuz" sorusuna yetkililer, "burada masalara oturup insan haklarına saygılı biçimde suçu işleyip işlemediğini soruyoruz" karşılığını verdi. Bunun üzerine heyet başkanının isteğiyle sorgu odalarındaki halılar kaldırıldı ve altlarında elektrik ve telefon kabloları bulunduğu saptandı.

Sorgu odalarına yakın yerlerde merdiven altlarında depo olarak kullanılan küçük odaların kapılarını da açtıran heyet buralarda sopa ve kamyon lastiği gibi işkencelerde kullanıldığı bildirilen aletlerle karşılaştılar. Komisyon tarafından fotoğraflanan bu görüntüler karşısında emniyet yetkililerinin tutanaklara geçen açıklamaları şöyle:

SOPALAR: Sorgu odalarını yakınlarında bulunan sopalar için, 'Tuvalette kullanıyoruz' açıklaması getirildi. Komisyon üyeleri sopaların temiz olduğuna dikkat çekti.

KAMYON LASTİKLERİ: Koridorlarda ve merdiven altlarında bulunan kamyon lastikleri için, 'Bizim araçların lastikleri' açıklaması getirildi. Komisyon üyeleri lastiklerin yıkanmış olduğuna dikkat çekerek, 'Neden ıslak' diye sordu. Yetkililer 'Yağdır efendim' diyerek geçiştirdi.

ELEKTRİK CİHAZI: Sorgu odalarının birinde bir dolabın üzerinde küçük bir akım düzenleyici alet bulundu. Yetkililerden biri fısıltıyla heyet üyelerine, 'Biz sorguya alınanları gizlice dinlemek için kullanıyoruz. Çok pahalı bir alettir' açıklamasında bulundu. Aralarında elektronik ve elektrik uzmanı bulunan heyet, aletin insan vücuduna elektrik vermek için kullanılan bir akım düzenleyici olduğunu saptadı.

ASKI BORULARI: Tavanda özel olarak askı amacıyla kullanılmak üzere başka hiçbir işlevi bulunmayan boruları yetkililer, 'Su borusu' diye açıkladı. Ancak komisyon boruların diğer odalarda devam etmediğini saptayınca, yetkililer, 'Öyle mi devam etmiyor mu? Neden acaba' diyerek olayı geçiştirdiler.

'Sorgudan zevk alıyoruz'

Komisyon neden sorguda bayan polis bulunmadığını sorunca bir emniyet yetkilisi, "Çocuğu olan hiç kimse bu sorgulara dayanamaz" açıklaması getirerek sorgunun ağırlığı konusunda komisyona fikir verdi. Bunun üzerine başka bir yetkili bu sözlerden rahatsız olarak, "Yani kadın polisler de hemen hamile kalıyorlar. Sorguya alamıyoruz" açıklaması getirdi.

Sorgu yapan görevlilerin nasıl saptandığının sorulması üzerine yetkililer, "Zeki akıllı ve istekli olanların sorguda görevlendirildiğini" bildirdi. Bir yetkilinin, "Sorgu çok zevkli bir iştir" şeklindeki sözleri komisyon üyelerinde şaşkınlık yaratırken, bu sözler daha sonra bir yetkili tarafından, "Yani bir suçun ortaya çıkarılması çok zevklidir" diye açıklandı.

Komisyon üyeleri de fişlendi

Sorguya alınan kişilerle ilgili bir liste tutulup tutulmadığını soran üyelere sadece mahkemeye çıkarılanların listesinin tutulduğu bildirilirken, "Adam edip gönderdiklerinizi kaydetmiyor musunuz?" sorusuna karşılık alınamadı.

Bu arada komisyonun ısrarlı isteği üzerine "Fırar listesi" adıyla düzenlenmiş binlerce isim bulunan listeler getirildi. Bu listelerin sorguya alınanların verdiği isimlerden oluştuğu bildirildi. Sorguya alınanların verdiği her ismin başka hiçbir inceleme ve araştırma yapılmadan bu şekilde arananlar listesine alınmasının binlerce insanın haksız yere fişlenmesi anlamına geleceği uyarısında bulunan Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'e yetkililer espriyle karışık şu karşılığı verdiler: "Sizi de fişledik sayın başkan.

İŞKENCE

CUMHURİYET

9.4.1998

“Şiddet şiddeti, kin kini doğuruyor...”

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt böyle söylüyor...

Toplum olarak, hem şiddet hem de kini seviyor muyuz?

Evet!..

O zaman işkenceyi nasıl önleyeceğiz?

Bir toplum düşünün ki yargısız infazlara alkış tutuyor, katilleri omuzlara alıp gecenin karanlığında haykırıyor:

“Türkiye sizinle gurur duyuyor...”

Sema Pişkinsüt, Güneydoğu izlenimlerini aktarırken şöyle diyor:

“İrkçılığa dayalı isyan olan bir yere, ırkçı yönetici gönderilmemesi gerekiyor...”

DSP’li Pişkinsüt böylece bize göre bir gerçeğin altını çiziyor:

“İrkçi bir tutum, kin ve nefretin tohumlarını atar, sevgiyi, kardeşliği, barışı engeller...”

Türkiye yıllardır işkenceyi, faili meçhul cinayetleri tartışıyor, yaşam hakkının önemsenmediği üzerinde duruyor...

İşkence ve faili meçhul cinayetler Türkiye’nin ayıbı değil mi?

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’den Başbakan Mesut Yılmaz’a dek sağda, solda tüm siyasetçiler işkenceye ve yargısız infaza karşı, ama bir sonuç alınamıyor...

Demokrasi bir yaşam biçimidir...

Demokrasilerde işkence insanlık suçudur, güvenlik güçlerinin görevi ev basıp insanları öldürmek değil, yakalamaktır...

Ama Türkiye’de bunun tam tersi oluyor, gencecik insanlar yakalanıp sorguya teslim edileceği yerde delik deşik edilip öldürülüyor...

O zaman, yargıya ne gerek var?

Polis işkence aygıtlarına çeşitli gerekçeler gösterirken, siz işkenceyi nasıl önleyeceksiniz, Türkiye’nin üzerindeki kara lekeyi nasıl yok edeceksiniz?

TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyeleri, Güneydoğu’da yetkililere soruyorlar:

“Sorgulamayı nasıl yapıyorsunuz?”

Yetkililer:

“İnsan haklarına saygılı bir biçimde, suçu işleyip işlemediklerini soruyoruz...”

Acaba bu yanıt TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyeleri gülümsediler mi?

Milletvekilleri tutuklu ve hükümlülerle de görüştüler. Onlardan “işkence öyküleri” dinlediler...

Ya sorgu odaları nasıldı?

Komisyon üyeleri sorgu odalarını pırıl pırıl buldular...

Her taraf badanalanmış ve temizlenmişti...

Yalnız ilginç görüntüler komisyon üyelerinin gözünden kaçmadı...

Sorgu odalarının yanında bazı bölmeler vardı ve kapıları kilitliydi...

TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyeleri yetkililere sordu:

“Buralarda ne var?”

“Kullanılmayan malzemeler...”

Kapılar açıldı...

Üyeler şaşkınlık içindeydi:

"Nedir bunlar?"

Yanıt:

"Kullanılmayan araçların lastikleri, tuvalet açmak için kullanılan sopalar..."

Üyeler gülmeye başladı:

"Ama sopalar tertemiz..."

Sorgu odalarının tabanında halılar seriliydi...

Üyelerden biri "Halıları kaldırın" dedi. Halılar kaldırıldı...

Üyeler:

"Nedir bunlar?"

Yanıt:

"Elektrik ve telefon kablosu..."

"Ne işe yarar?"

"Telefon ve elektrik kabloları zaman zaman işimize yarıyor. Onları kopan telefon hatları, elektrik kesilmeleri için elimizde tutuyoruz..."

Türkiye'de işkencecilerden hesap soruluyor mu?

Ne 12 Mart'ın, ne 12 Eylül'ün işkencecilerinden hesap soruldu ne de bugünün işkencecilerinden hesap soruluyor...

12 Mart'ın işkencecileri 1973 seçimlerinde 'parlamento çatısı' altına girdi, 12 Eylül'ün işkencecileri ise vali, emniyet müdürü yapılarak ödüllendirildi...

Oysa, işkence insanlık suçudur!..

Bizde ise 'işkence'nin adı ne yazık ki 'kötü muamele' olarak tanımlanıyor...

Türkiye, "İşkence ve İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Davranış veya Cezanın Önlenmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi"ni 26 Şubat 1988'de onaylamadı mı?

Türkiye'de işkence hâlâ yapılıyor!.. Türkiye tüm dünyaya rezil oluyor!..

İŞKENCE DE İNTERNETTE

RADİKAL

3.5.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun cezaevleri ve karakollarda yaptığı araştırmanın sonuçları Internet'e aktarılacak. Dosyada işkence aletlerinin de fotoğrafları bulunacak

TBMM İnsan Hakları Komisyonu cezaevleri, karakollar ve sorgu odalarında işkenceye ilişkin ulaştığı bilgi ve fotoğraflardan oluşan belgeleri Internet ortamına aktaracak. Komisyonun Internet ortamına aktaracağı belgeler arasında işkence izleri bulunan tutuklular ile işkence aletlerinin fotoğrafları da yer alacak.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, İstanbul, Diyarbakır, Mardin, Batman ve Şanlıurfa'da cezaevleri, nezarethaneler, karakollar ve sorgu odalarında yaptığı incelemelerin sonuçlarını Internet ortamına girebilecek şekilde rapor haline getiriyor. Komisyonun Türkiye çapındaki gezileri tamamlandıktan sonra kesinleşecek raporun formatı belirlendi. Komisyonun yaptığı incelemeler sırasındaki 'saptamalar, ifadeler ve elde ettiği belgeler, söz konusu ile ilişkin Başbakan ya da bakanlıklardan gelen genelgeler, tutuklu ve hükümlüler arasında yapılan anket sonuçları ve basında çıkan haberler' başlıkları altında sıralana-

cak. İşkenceyi reddeden kamu görevlilerinin ifadelerinin karşısına, aynı ildeki tutuklu ve hükümlülerin işkence gördükleri yönündeki ifadelerinin tutanakları, üzerlerinde işkence izlerinin açıkça görüldüğü fotoğraflar, komisyonun incelemeleri sırasında gizlenmesine karşın halılar kaldırıldığında ortaya çıkan askı borularının yuvaları gibi alet ve düzeneklerin fotoğrafları konulacak.

İllere göre işkence Bu arada tutuklu ve hükümlülerin durumlarıyla işkence konusunda iller arasındaki farklılıkları ve bölgesel bağlantıları karşılaştırmalarla ortaya koyacak olan raporda, hangi bölgelerde ne gibi sorunların yaşandığı, sistemin hangi noktalarda tıklandığı ya da hangi bölgelerde hangi işkence yöntemlerinin uygulandığı gibi sorulara da açıklık getirilecek. İnsan Hakları Komisyonu'nun, 2-8 Mayıs tarihlerinde Erzurum, Elazığ, Tunceli ve Erzincan illerinde yapacağı incelemeler sırasında tutuklu ve hükümlülere 82 sorudan oluşan birer anket formu dağıtılacak. İncelemeler tamamlandıktan sonra optik okuyucu ile bilgisayara geçirilecek olan anket sonuçları, Türkiye'de tutuklu ve hükümlülerin gözünden cezaevlerinin durumunu ortaya koyan geniş çaplı ilk araştırma olacak. Komisyon raporunda yer alacak bu anketin sonuçları da İnternet ortamına geçirilerek kamuoyuna açıklanacak.

CEZAEVLERİ MERCEK ALTINDA

MİLLİYET

4.5.1998

TÜRKİYE Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu, Doğu'daki cezaevlerini mercek altına aldı. 10 kişilik heyetle Erzurum Kapalı Cezaevi'nde incelemelerde bulunan Komisyon Başkanı DSP Milletvekili Sema Pişkinsüt, bu çalışmaları birilerini sorgulamak amacıyla yapmadıklarını söyledi.

Beraberinde DSP Malatya Milletvekili Yaşar Canbay, İstanbul Milletvekili Osman Kılıç, Komisyon Uzmanı İrfan Neziroğlu ve Hacettepe Üniversitesi'nden İnsan Hakları Sorumlusu Prof. Dr. İonna Kuçuradi'nin de aralarında bulunduğu 10 kişilik heyetle Erzurum'a gelen Pişkinsüt, E ve Özel Tıp Kapalı Cezaevleri'ndeki 300'e yakın mahkum, tutuklu ve görevlilerle ayrı ayrı görüştü, bulundu, koşuş ve hücreleri gezdi.

Daha sonra Emniyet Müdürlüğü'ne gelerek Müdür Yardımcısı İsmet Uzunoğlu ile birlikte Terörle Mücadele Şubesi ve nezarethaneleri gezen Pişkinsüt, "Sistemi birbirine bağlayacak şekilde kontrollerimizi sürdürüyoruz. Cezaevindeki yönetici ve mahkumlarla görüşüp sorunlarını dinliyoruz. Ancak bu çalışmayı, birilerini yargılamak veya sorgulamak amacıyla yapmıyoruz. Türkiye'deki ceza infaz kurumlarını ve bazı olayları uzman katılımıyla değerlendirip 'nasıl çözümlenir?' sorusuna yanıt aramaya çalışıyoruz" dedi.

CEZAEVLERİ VE KARAKOLLARDA İŞKENCE SÜRÜYOR

HÜRRİYET

10.5.1998

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, yaptıkları incelemelerde, cezaevi ve karakollarda "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun uygulanmadığını belirlediklerini" söyledi. Pişkinsüt, Köy Hizmetleri Konferans Salonu'nda, komisyon üyeleriyle birlikte düzenlediği basın toplantısında, Elazığ'daki cezaevi ve karakollarda yaptıkları incelemeleri anlattı. "Karakol ve cezaevlerinde zor kullanıldığını, insan haklarının önemi ve standardının uygulanmadığını, tutuklu ve mahkûmlar arasında yanlış uygulamanın yapıldığını belirlediklerini" anlatan Pişkinsüt, uygulamalarda "zihniyete göre hareket edildiğini, işkence ve kötü muamelenin devam ettiğini" söyledi. Pişkinsüt, şöyle konuştu: "Adalet sisteminin yavaş çalışması, hukukun, adaletin yerine getirilmesini engellemektedir. Cezaevlerinde ve karakollarda, CMUK uygulanmamaktadır. Mahkûmların sağlık ve eğitim problemleri çözüm bulmamıştır.

Çocuk ıslahevleri cezaevi konumuna getirilmiştir. Oysa buradaki çocuklarımızın, eğitim verilerek yararlı hale getirilmesi gerekir. İşkence ve kötü uygulamalar devam etmektedir. Hukuk alanında birtakım yeni düzenlemelerin yapılması şarttır.”

İNSAN HAKLARI HEYETİ MUĞLA'DA CUMHURİYET

11.5.1998

Türkiye genelinde tüm E tipi kapalı cezaevlerini gezen TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Dr. Sema Pişkinsüt başkanlığındaki heyet Muğla'da da incelemelerde bulundu.

DSP Aydın Milletvekili Dr. Pişkinsüt, CHP Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç ve DYP Muğla Milletvekili İrfettin Akar önce Muğla E Tipi Cezaevi, ardından polis karakolu, adliye binası ve jandarma alay komutanlığı ile hastanelerdeki mahkûm koşullarını ve nezarethaneleri gezdi. Heyet, Muğla Cumhuriyet Başsavcısı Ertem Türker'in de katıldığı incelemede, Muğla E Tipi Cezaevi'nde tek tek koşulları, yemekhane, banyo ve tuvaletleri incelerken, mahkûmlarla da görüştü. TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyeleri incelemelerini daha sonra bir rapor haline getirecek.

İzmir'de polis tarafından kapatılan “İşkence Aletleri Sergisi”ni de gezmeyi düşündüklerini, ancak kapatıldığını yeni öğrendiklerini belirten DSP Milletvekili Sema Pişkinsüt, “Bazı şeylerin ifade edilmesi gerekiyor. Eğer bütün dünyada uygulanan yöntemlerle ilgiliyse, bu uygulamalar da sürüyor ve bunların sona erdirilmesine dönük ifadeler varsa, bunların söylenebilmesi gerekiyor. Serginin kapatılmasıyla ilgili bize şu ana kadar bilgi ulaşmadı. Fakat bu serginin açık kalması taraftarıyım” dedi. CHP Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç de işkence ve insan hakları ihlalleri konusunda herkesin duyarlı olması gerektiğini söyledi.

KARAKOLDA İŞKENCE MALZEMESİ BULUNDU HÜRRİYET

12.5.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı ve DSP Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt, Marmaris'in Armutalan Beldesi'ndeki karakolda işkence malzemeleri ele geçirdiklerini söyledi. Pişkinsüt, “Muğla'da yaptığımız incelemeler sonrasında Armutalan Karakolu'nda işkence yapmakta kullanılan malzemeler bulduk ve bunları aldık” dedi. Cezaevlerinde infaz memurlarının eğitim seviyelerini yetersiz gördüklerini, bu kişiler için infaz okullarının açılması gerektiğini de belirten Pişkinsüt “Bu değerlendirme ve incelemeleri bir rapor haline getireceğiz ve TBMM'ye sunacağız” dedi. Pişkinsüt, gazetecilerin ısrarına rağmen Armutalan Karakol'unda alınan işkence malzemelerinin ne olduğunu açıklamadı.

TBMM HAYDAR'I BULDU YENİ YÜZYIL

19.5.1998

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt, “Armutalan Karakolu'nun sorgu odası niteliğindeki bölümünde, manyetolu bir telefon, ucunda elektrik kabloları, adına (Haydar) denilen bir sopa ve bir adet falaka bulduk” dedi

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı, DSP Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt, Türkiye'de sorgu sisteminde aksamalar olduğunu söyledi. İşkencenin, kime yönelik olursa olsun insanlık dışı olduğunu belirten Pişkinsüt, yaptıkları incelemeler sonucu işkence izlerine rastladıklarını açıkladı.

Pişkinsüt, Aydın Gar Gazinosu'nda düzenlediği basın toplantısında, TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun çalışmaları ile ilgili açıklamalarda bulundu. Komisyon üyeleriyle Türkiye'deki 12 ceza-

evinde, emniyet müdürlükleri ve il jandarma alay komutanlıklarının sorgulama bölümlerinde incelemelerde bulunduklarını kaydederek, şöyle konuştu:

‘Armutalan Karakolu’nun sorgu odası niteliğindeki bölümünde, ortaçağ zihniyetini anımsatan birtakım zorla söyletmede kullanılan malzemeler bulduk. Manyetolu bir telefon, ucunda elektrik kabloları. Adına (Haydar) denilen bir sopa ve bir adet falaka bulduk. Bizim incelemelerimiz baskın niteliğinde değil, düzeltmeye yönelik, neler yapabiliriz diye... Bizim karşılaştığımız sorunlardan biri, yetkililere gerçeğin söylenmemesidir.”

Komisyon üyeleri ile katıldığı Urfa Cezaevi incelemelerini de aktaran Pişkinsüt, şöyle devam etti:

“İnceleme sırasında yaklaşık bütün koşulları gezmiştik. Gecenin saat 01.00’i sıralarıydı... Kalan bir koğuşa tedirginlik içinde girdik. Aynen boş bir çuvala benzer birşey gördüm yerde. Yaklaştığımda yere yığılı bir kişinin olduğunu anladım. Ayaklarındaki ve bileklerindeki ve başındaki morluklardan bu kişinin işkence gördüğü anlaşılıyordu. Yaptığımız araştırmada, bu kişinin hırsızlık suçundan yakalandığını belirledik. Polisteki sorgusundan işkence görmüş, daha önce hakkında verilen giyabi tutuklama karar her zaman olduğu gibi vicahiye çevrilmiş ve cezaevine böyle getirilmiş. Bunu araştırdık. Bu, olaylardan bir tanesi... Ülkede eski sorgulama yöntemleri hala uygulanmaktadır. Orta çağdan kalma işkence malzemeleri karakollarda bulunuyor. Sorguya katılarak görevlilerin mutlaka eğitilmeleri gerekiyor.”

Türkiye’de bulunan 650 cezaevinin hepsinde inceleme yapmak kararında olduklarını bildiren Pişkinsüt, uzun bir çalışma sonucu hazırlayacakları raporları, TBMM Başkanlığı’na sunacaklarını belirtti.

PIŞKINSÜT: İŞKENCEYE GÖZÜMLE TANIK OLDUM

POSTA

19.5.1998

Cezaevlerinde inceleme yapan TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı DSP’li Sema Pişkinsüt, işkence aletlerini ve işkence görmüş sanığı anlattı. Armutalan Karakolu’nun sorgu odasında sopa, falaka ve elektrik verilen aygıtları gördüğünü söyleyen Pişkinsüt, Şanlıurfa Cezaevi’ndeki incelemelerini de şöyle aktardı: “ Gece saat 01.00 sıralarıydı. Bir koğuşa tedirginlik içinde girdik. Aynen boş bir çuvala benzer birşey gördüm yerde. Yaklaştığımda yere yığılı bir kişi olduğunu anladım. Polisteki sorgusunda işkence görmüş ve cezaevine böyle getirilmiş. Bu, olaylardan sadece bir tanesi.”

İŞKENCE ALETLERİ TBMM’DE

RADİKAL

28.5.1998

Gece yarısını geçmişti. Tutuklular yatmış olabilirdi. İnceleme komisyonu olarak son koğuşa biraz tereddüt ederek girdiler. Çok kalabalıktı koğuş. Arka taraflarda bir yerlerde yığılmış yatan bir insan gördüler. Traktör hırsızlığından yakalanmıştı. Cezaevine yeni getirilmiş. Yığılmış yatan insana yaklaştıklarında başka şeyler de gördüler. Aslında o insan yığını, Türkiye’de sorgulama sürecinden yargıya, CMUK’a, gözaltında sağlık kontrolüne dek uzanan çarpık sistemin tüm unsurlarını üzerinde taşıyordu. Gözaltındayken elektrik verildiği için derisinde yanık izleri vardı. Askıya alındığı için bileklerinde ip izleri kalmıştı. Ters askıdan bir denbire yere bırakıldığından başını betona vurmuş, bu yüzden göz altları da morarmıştı. Gördüğü işkence nedeniyle çişini yapamıyordu. İşin ilginç, sanık gözaltına alınıp ondan sonra tutuklanmış değildi. Zaten hakkında giyabi tutuklama kararı vardı. Ancak buna karşın sorgulanmıştı. Çarpıklık bununla kalsa iyi. Bir de CMUK gereği gözaltındayken avukat getirilmiş. Gelen avukata duruma hiç itiraz etmeden, ‘Bu kişi hakkında zaten tutuklama kararı var, niye sorguluyorsunuz’ diye sormadan gözaltında alınan ifadeyi imzalamıştı.

Bir de doktor raporu

Vücudunda, hatta yüzünde işkence izleri apaçık görülen kişi bir de doktora çıkarılmış, 'Darp ve cebir izi yoktur' diye rapor alınmış. Çıkarıldığı mahkemede de kimse 'Sanığı bu duruma kim, nasıl getirdi' diye sormamıştı. Cezaevi yönetimi de geldiği durumda kabul edip tutuklu sanığı doktora gönderme gereği duymamıştı. İşte başından sonuna dek işleyen bu süreç Türkiye'nin en temel insan hakları uygulamaları açısından nasıl da tel tel döküldüğünün en somut göstergesi. İşin başka ilginç bir noktası da bu süreci baştan sona saptayıp suç duyurusunda bulunan TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu. Yani 'vatan, millet düşmanı, bölücü azıllı komünistler'in işi değil. Komisyon başkanı olan DSP milletvekili Sema Pişkinsüt, Şanlıurfa cezaevindeki ve sanığın sorgulandığı, daha doğrusu işkence gördüğünün saptandığı Asayiş Şube Müdürlüğü'nde yaptığı incelemelerden alınan sonuçları aktardığı odasındaki koltuğun arkasında üç alet var. Bunlardan biri, ortasından ip geçirilmiş bir alet. Sorguya alınan kişinin ayakları tutturuluyor bu alete. Falaka için kullanılıyor. İkinci alet ise bir sopa. Kaba dayağa yarıyor. Polisler arasında bu aletin kod adı 'Haydar'. Bir de manyetolu telefon var. İlk bakışta insan, 'Polisimiz bilgisayar ve elektronik çağında hâlâ manyetolu telefonla mı haberleşiyor' diye düşünebilir. Ancak telefona bağlı ucu çıplak telli kabloları bakınca bunun pek de haberleşmek için kullanılmadığı, aslında haber almak, daha doğrusu ifade alırken insanlara itiraf ettirmek için elektrik vermede kullanıldığı ortaya çıkıyor. Manyetolu telefonun kolunu çevirdikçe, işkence yapısını öldürmeyecek, ama canını da hayli yakacak kadar elektrik üretiyor. Tam 74 volt. Bu işkence aletlerine kısa bir süre önce Marmaris İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde el konulmuş. Komisyon başkanı Pişkinsüt de aletleri herhalde 'devlet malı' olduğundan, bir tutanakla teslim almış. İşte TBMM'deki İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Pişkinsüt'ün odasında bulunan işkence aletlerinin öyküsü de böyle. Komisyonun çalışmaları temel insan hakları, siyasal haklar ve sosyal haklar olmak üzere üç ana noktada yoğunlaşmış. Bugün dek daha çok başvuru ya da bir olay olduğunda görev yapan komisyonun Pişkinsüt başkan olduktan sonra çalışma biçimi de değişmiş. "Biz bir fotoğraf çekiyoruz" diyor Pişkinsüt: "Komisyonun araştırmacı yönünün işletilmesini istedik. Önümüze Türkiye'deki 600'e yakın cezaevinin haritasını koyduk. Farklı nitelikleri bir arada görmeye uygun yerleri seçtik. Doğuda Diyarbakır, Urfa, Mardin, Batman, Erzurum, Erzincan, Tunceli ve Elazığ'dan batıda Aydın ve Muğla'ya dek tespit yaptık. Cezaevleri son nokta. Birincisi, hazırlık ön soruşturmasının yapıldığı karakollar, sorgu odaları, emniyet müdürlükleri, jandarma, jandarmanın sorgu odalarına ilişkin bölümleri gezdik. Sorgu personeli ile görüştük. Bütün bu sistem aslında yasal olarak savcı gözetiminde yapılmalı. Ama bunun fazla etkili olmadığını gördük. İkinci bölüm yargılama, üçüncü bölüm de infaz, yani cezaevleri..." Pişkinsüt'e göre, işkence uygulanmasına, hatta bazı yerlerde işkence görenlerin çocuklarının ve eşlerinin de getirilerek sorgu yapılmasına yol açan nedenlerden biri de 'iyi polis' imajının daha çok suçlu yakalama üzerine kurulu olması. Bu nedenle mevcut olayları şiddetle başkalarına kabul ettirme yöntemi devreye giriyor. Komisyonun saptamalarına göre, bir kişi işleme olasılığı bile olmayan üç dört suçu üzerine alabiliyor. Pişkinsüt, işkencecilerin diğer polisler tarafından korunmasını, "Yalnızca meslek şovenizmine bağlamak mümkün değil. Bunun dışında zor koşullar altında çalışmış olmanın ve kendilerine gelebilecek suçlamaların ancak suçbirliği ile kaldırılabilmesine ilişkin yapı da etkili oluyor" diye açıklıyor. Pişkinsüt, özellikle işkenceye kaynaklık eden üç yaklaşımın altını çiziyor. Birincisi, 'İnsan hakları' demenin 'polis düşmanlığı' olarak algılanması. İkincisi, işkencenin 'devlete karşıydı, teröristti' gibi mazeretlerin arkasına gizlenilmesi. Üçüncüsü de işkence iddialarını 'devletimiz zarar görüyor' anlayışıyla susturmaya, hatta bastırmaya çalışmak. Pişkinsüt'ün üç aylık çalışmaları içerisinde "İşkence biliniyor. Herkes herşeyi biliyor. Ama beni etkileyen veya söylemek istediğim, bunca şey bilinirken, neden hâlâ adım atılmıyor? Bilim adamlarının, bürokratların, siyasetçilerin kararlılığıyla ortadan kaldırılacak bir olgu konusunda neden somut adımlar atılmıyor?" soruları da yer alıyor. İşkencenin kanıtlanamamasına ilişkin Aydın'ın Kuşadası ilçesinden bir örnek veriyor Pişkinsüt. Gözaltındaki bir kişiye geceleyin iki doktor 'Darp ve cebir izi vardır' diye rapor veriyor. Ertesi gün aynı hastanenin başhekimini bunu yalanlayan ikinci bir rapor yazdırıyor. İşkence raporunu yazan doktorlardan biri hakkında soruşturma açılmış, diğeri de idil'e sürülmüş. Pişkinsüt'ü şaşırtan olaylardan biri de 'firari sanık' kavramı. Gözaltında alınan ifadelerde adı geçenler emniyet müdürlüklerinin 'firari sanık' listesine girmiş. Hakkında ne bir mahkeme kararı ne de savcılığın arama emri olmayan binlerce kişi emniyetteki listelerde 'firari sanık' olarak yer alıyor. Bu yalnızca Türkiye'nin Doğu'suna, Güneydoğu'suna ilişkin bir olgu değil. Piş-

kinsüt'ün elde ettiği bilgilere göre, Aydın'da arandığından bile haberi olmayan 3 bin 617 kişi var. Muğla'daki 'firari sanık'ların sayısı ise iki binin üzerinde.

Sorgucuya tedavi

Pişkinsüt, yaptığı çalışmalar sırasında artık polisleri 'sorgucular' ve 'sorgucu olmayanlar' diye ayırt etmenin yöntemlerini geliştirmiş. "Sorgucuların bakışları bile daha farklı" diyor Pişkinsüt. Önerisi de özellikle sorguda görevli olanların hiç değilse bir bölümünün ciddi bir psikolojik kontrolden geçirilmesi. Hem de bunu bir hekim olarak söylüyor Pişkinsüt. TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun çalışmalarını, Pişkinsüt'ün tanıklıklarını dinleyince 2000'e iki kala karanlık ama çözülmesi de olanaksız olmayan bir tablo çıkıyor ortaya. Ancak şu anda yaşanan bir gerçek var. Eğer şu anda 'firari sanık' olarak haberiniz bile yokken aranmıyorsanız, her an aranabilirsiniz. Eğer şu anda işkence görmüyorsanız da her an bu ülkede kendinizi bir işkence tezgâhının üzerinde bulabilir, TBMM'de İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt'ün odasında bulunan falaka aletiyle, kaba dayak için kullanılan polis-teki kod adıyla 'Haydar'la ya da çağımızda artık haberleşmede değil ama 'ifade almakta' kullanılan manyetolu telefonla tanışabilirsiniz. Belki içinde "Yok canım, benim başıma gelmez" diyenler çıkabilir. Ancak unutmayın ki, çeşitli suçlardan polis tarafından sorgulanan polisler bile 'İşkence gördük' diye savcılıklara başvuruyor. Olmaz olmaz, burası Türkiye...

KOMİSYONDA ASKER GERİLİMİ

ZAMAN

11.6.1998

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, cezaevleriyle ilgili bir konuda Jandarma Genel Komutanı'nın çağırılıp, dinlenmesini tartıştı. FP'li Üye Bahri Zengin, Cezaevleri Genel Müdürü'nün dinlendiğini; ancak konunun Jandarma'yla ilgili yönünün eksik kaldığını söyledi. Zengin, "Cezaevlerinin iç ve dış güvenliğiyle ilgili iddialar vardır. Jandarma Genel Komutanı gelsin, bilgi versin." dedi. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'ün konunun oylamaya geçilmesini istemesi üzerine ANAP'tan Yılmaz Karakoyunlu ile Adil Aşırım toplantıdan ayrıldı. Bazı üyelerin Jandarma'dan bir yetkilinin katılmasının yeterli olmasını söylemesi üzerine oylama ertelendi.

BÇG BUGÜN KOMİSYONDA

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, dünkü toplantısında İHD Genel Başkanı Akın Birdal'a yönelik suikast girişimi ile Hakkari'nin Ormancık Köyü'nde yaşanan olayları görüştü. Komisyon, söz konusu olaylarla ilgili olarak birer alt komisyon kurulmasını kararlaştırdı. FP'li Zengin, dünkü komisyon toplantısında yeni gündem önerisinde bulunarak, Batı Çalışma Grubu (BÇG)'nin faaliyetleri, TBMM gündemindeki irtica yasaları ve türban sorununun da tartışılmasını istedi. Komisyon, Zengin'in önerisini oylayarak kabul etti. Batı Çalışma Grubu'nun faaliyetleri ve türban sorunu komisyon gündemine alındı.

İŞKENCEYE EROTİK TANIMLAMASI

YENİ YÜZYIL

11.6.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonunda CHP'li Sabri Ergül, gözüaltına alınan Cengiz Süslü'nün makatına cop sokulduğunu söyledi. ANAP'lı Yılmaz Karakoyunlu ise "Komisyonun çalışmalarını erotik meselelere indirgedik" diye tepki gösterdi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nda dün yeni işkence iddiaları ortaya atıldı. CHP İzmir Milletvekili Sabri Ergül, silah taşıdığı gerekçesiyle İstanbul'da polis tarafından gözüaltına alınan 26 yaşındaki Cengiz Süslü'ye ağır işkence yapıldığını ve makatına cop sokulduğunu söyledi.

Ergül, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun dünkü toplantısında yaptığı konuşmada, "Cengiz Süslü, 4 Mayıs tarihinde İstanbul Şirinevler'de gözüaltına alınarak Asayiş Şube Müdürlüğüne götürüldü. 11

Mayıs tarihinde şahsın makatına cop sokulduğu için kalınbarsağı parçalandı ve kendisi polisler tarafından Şişli Etfal Hastanesi'ne kaldırıldı" dedi ve şöyle devam etti:

"Süslü, burada konuştuğu Avukat Kezban Alan'a, kendisine işkence yapıldığını, cinsel organına elektrik verildiğini, makatına ise cop sokulduğunu anlattı. Talihsiz vatandaşımız 22 Mayıs günü büyük abdestini ancak karnından araç yardımı ile yapabildiği halde hastaneden çıkartılarak Asayiş Şube Müdürlüğüne geri götürüldü. 25 Mayıs'ta İstanbul Cumhuriyet Savcılığı Süslü'yü emniyetten getirtti ve Adli Tabipliğe sevketti. Adli Tabip Taner Apaydın Süslü'ye 45 gün iş göremez raporu verdi. Savcılık firari asker olduğu anlaşılan Süslü'nün derhal askeri birliğine teslim edilmesini istedi" Erotik meseleler

Komisyon üyelerine bu konuda kendisine ulaşan şikayet dilekçeleri ve doktor raporlarını da gösteren Sabri Ergül, polisce askere sevk edildiği belirtilen Cengiz Süslü'nün izini kaybettiğini de vurguladı, Komisyonun bu olaya sahip çıkmasını istedi. ANAP İstanbul Milletvekili Yılmaz Karakoyunlu, Ergül'ün konuşmasına, "Komisyonun çalışmalarını makatına cop sokulan adam, kışına tekme yiyen öğrenci gibi erotik meselelere indirgedik. Komisyonun daha sistemli bir çalışma programı izlemesi gerekir" diyerek tepki gösterdi. ANAP İzmir Milletvekili Süha Tanık da, turizmin baltalanması istenmiyorsa Komisyonunda yapılacak konuşmalara dikkat edilmesinin yerinde olacağını vurguladı.

Komisyon, bugün yapacağı toplantıda Cengiz Süslü olayını ele alacak.

Birdal suikastı

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu dünkü toplantısında, İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Akın Birdal'a yönelik suikast girişimi ile Hakkari'nin Şemdinli ilçesine bağlı Ormancık köyünde köylülerin güvenlik güçlerince dövülmesi ve Irak'a sürülmesi iddiasını da ele aldı. Bu iki konuda da alt komisyon oluşturulması benimsendi. Komisyon Başkanı, DSP'li Sema Pişkinsüt, "Akın Birdal suikastı Susurluk'un devamıdır. Birçok olayla bağlantılıdır" yorumunu yaptı.

Bu arada, FP İstanbul Milletvekili Bahri Zengin Batı Çalışma Grubu'nun faaliyetlerinin Komisyon gündemine alınmasını önerdi. BBP Kayseri Milletvekili Recep Kırış da, türbanlı kızların üniversitelerden terörist gibi kovulmasını içine sindiremediğini, bu nedenle TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesi olduğunu söylemeye utandığını belirtti.

MECLİS KOMİSYONU BÇG'Yİ ARAŞTIRACAK

CUMHURİYET

11.6.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, İstanbul Şirinevler'de silah taşıdığı gerekçesiyle gözaltına alınan Cengiz Süslü'ye yönelik işkence savlarını görüşecek. Komisyonunda FP'li Bahri Zengin'in önerisi doğrultusunda Batı Çalışma Grubu'nun faaliyetleriyle ilgili olarak da bir alt komisyon kurulması kararlaştırıldı.

Cengiz Süslü'ye işkence konusunu gündeme getiren CHP İzmir Milletvekili Sabri Ergül 4 Mayıs'ta gözaltına alınan Süslü'nün makatına cop sokulduğunu ve kalın bağırsak yırtılması nedeniyle 11 Mayıs'ta polisler tarafından Şişli Etfal Hastanesi'ne kaldırıldığını anlattı. Ergül, polisin evraklarda tahrifat yaptığını ve Süslü'nün 11 Mayıs'ta yolda bulunup hastaneye getirildiğini öne sürdüğünü belirterek, "Bu, yeni bir Metin Göktepe olayı" dedi.

Sabri Ergül, İnsan Hakları Komisyonu'nun dünkü toplantısında Adli Tıp Raporu'nu dayanak göstererek İstanbul'da polis tarafından düzenlenen Huzur Operasyonları sırasında gözaltına alınan 1972 doğumlu Cengiz Süslü'ye yönelik işkence iddialarını gündeme getirdi.

Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt bu konuyla ilgili şikâyetlerin kendilerine de ulaştığını ve ilgili bakanlıklara yazılan yazıların yanıtlarını beklediklerini söyledi. Firari olduğu gerekçesiyle askeri birliğe teslim edildiği iddia edilen Süslü'den haber alınamadığını bildiren Ergül, olayın araştırılması için bir komisyon oluşturulmasını önerdi. Bu öneri TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun bugün yapılacak toplantısında ele alınacak.

TÜRBAN MECLİS'İ KARIŞTIRDI

HÜRRİYET

12.6.1998

Üniversitelerde türban yasağını kınayan bir deklarasyon yayınlanması istemi, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nda tartışmalara yol açtı. Gergin geçen toplantı sonunda öneri geri çekildi. Ancak komisyon, ilgili yerlerden bilgi alarak konuyu inceleme kararı aldı.

Komisyonun dünkü toplantısında BBP'li Recep Kırış, eşi başörtüsü taktığı için memurların işten atıldığını iddia etti. Kırış, üniversitelerdeki türban yasağının kınanması için bir deklarasyon yayınlanmasını önerdi. ANAP ve DSP'li üyeler türbanın siyasi amaçla istismar edilmesinden yakınırken, FP'li Bahri Zengin, istismarın yasağı kaldırmakla önleneyeğini savundu. Toplumun, kamplaşmaya ve çatışmaya girmesinin istendiğini öne süren Zengin, bu yolla iç barışın zedelenmeye çalışıldığını söyledi. Tartışmaların büyümesi üzerine oturumu yöneten komisyonun DSP'li Başkanı Sema Pişkinsüt, deklarasyonun, siyasi amaçla istismar edilebileceğini bildirdi. Pişkinsüt, deklarasyonu oya sunacağını vurguladı. İktidar partilerinin komisyonunda azınlıkta olması da sıkıntı yarattı. ANAP'lı Yaşar Okuyan, böyle bir deklarasyon yayınlanmasının yanlışlığını dile getirdi. FP'liler ve Kırış ile karşılıklı tartışmaya giren Okuyan, "Bu komisyon, laiklik karşısındaki hareketlere ödün verecek olaylara alet edilemez" dedi. FP'liler, "Yazıklar olsun sana" diye bağırды. Pişkinsüt, komisyonun Genel Kurul başladığından yasal bir çalışma yapamadığını, bu nedenle deklarasyonu oylayamayacağını vurguladı. Ortamın elektriklenmesi üzerine Kırış, önerisini geri çekti. Ancak sonuçta Okuyan'ın önerisi oylanarak kabul edildi.

230 imam hatipliye türban uyarısı

Tekirdağ Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde derslere türbanlı giren 230 öğrenciye, kılık kıyafet yönetmeliğine uymadıkları gerekçesiyle uyarı cezası verildi. Müdür Mustafa Güçlü, 230 öğrencinin, yürürlükteki kılık kıyafet yönetmeliğine uymadıklarını belirterek, "Kendilerini önce disiplin kuruluna verdik. Daha sonra uyarı cezası verildi. Öğrencilerimizin mağdur olmamaları için yönetmeliğe uymalarını istiyoruz" dedi. Güçlü, uyarı cezası verilen öğrencilerin, durumlarının Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bildirildiğini belirterek, öğrencilerin kılık kıyafet yönetmeliğine uymamaları halinde kınama ve okuldan uzaklaştırma gibi bir üst ceza uygulanacağını kaydetti.

İŞKENCE BELGESİ MECLİS'TE

YENİ YÜZYIL

12.6.1998

CHP İzmir Milletvekili Sabri Ergül, 4 Mayıs 1998 tarihinde silah taşıdığı gerekçesiyle gözaltına alınarak İstanbul Asayiş Şube Müdürlüğü'ne götürülen Cengiz Süslü'nün burada ağır işkencelere uğradığını öne sürerek, bu konuda İstanbul Adli Tabipliği'nin hazırladığı raporu Meclis Başkanlığı ile Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanlığı'na sundu.

25.5.1998 tarihli raporda, Süslü'nün karın ağrısı, bulantı, kusma şikayeti ile Şişli Etfal Hastanesi'ne götürüldüğü, burada yapılan muayenesinde kalın ve ince bağırsaklarında yırtıklar tespit edildiği, dışkısının karın bölgesine yayılmış olduğunun görüldüğü ve bu nedenle acilen ameliyata alındığı belirtiliyor. Hastanın hayati tehlike içinde olduğu kaydedilen raporda 45 gün iş göremez raporu verildiği vurgulanıyor ve hastanın 3 ay sonra yeniden ameliyat edilmesi gereğine işaret ediliyor.

"İbret için Meclis'e getireceğim"

Ergül, gözaltında işkenceye uğradıktan sonra polisin askere alındığını açıkladığı Cengiz Süslü'yü tüm aramalarına rağmen bulamadığını belirterek, "Ama mutlaka bulacak ve büyük apdestini karnına kolan özel bir torbadan yapmak zorunda kalan bu talihsiz vatandaşımızı ibret için Meclis'e getirip milletvekili arkadaşlarıma göstereceğim. Belki o zaman işkence olayları karşısında daha duyarlı olurlar. İnsanlık suçlarına karşı hepimiz parti farkı gözetmeden tepki göstermeli, işkencecilere en ağır cezaların

verilmesini sağlamalıyız" diye konuştu.

"Bu hasta nasıl asker yapılır?"

Bu arada, Türkiye İnsan Hakları Vakfı İstanbul Temsilciliği Doktoru Önder Özkalıpcı da, Cengiz Süslü konusunda şu bilgiyi verdi :

"söz konusu şahıs 4 Mayıs 1998'de gözaltına alındı. 11 Mayıs 1998'de Şişli Etfal Hastanesi'ne kaldırıldı ve derhal ameliyata alındı. 20 Mayıs tarihinde hastaneye giden Avukat Kezban Alan'la yaptığı görüşmede kendisine işkence yapıldığını, cinsel organına elektrik verildiğine ve makatına cop sokulduğunu söyledi. 22 Mayıs'ta henüz doğal yoldan büyük apdestini yapamadığı, bunu karnından araç yardımı ile gerçekleştirdiği halde hastaneden çıkartılarak Gayrettepe Asayiş Şube Müdürlüğü'ne götürüldü. 25 Mayıs günü İstanbul Cumhuriyet Savcısı Hasan Eker'e verdiği ifadesinde işkence gördüğünü, işkence yapanları tanıdığını söyledi ve bunun üzerine Adli Tabipliğe sevk edildi. Adli Tabip Taner Apaydın kendisine 45 gün iş göremez raporu verdi. Polis bu raporun ardından asker kaçağı olduğu gerekçesiyle Süslü'nün askere sevkedileceğini bildirdi. Bu derece hasta bir insan nasıl askere sevk edilir, anlamak mümkün değil."

HESAP VERECEKLER

ZAMAN

12.6.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, kılık kıyafet yasağının eğitim hakkını ihlal boyutu ve irtica yasaları olarak isimlendirilen yasa tasarılarını gündemine alarak görüştü. Karşılıklı tartışmaların yaşandığı toplantı sonunda üniversitelerde yaşanan başörtüsü konusunda Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay, YÖK Başkanı Prof. Dr. Kemal Gürüz ve İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof Dr. Kemal Alemdaroğlu'nun komisyona çağrılarak bilgi alınmasını kararlaştırdı. Komisyon, irtica ile mücadele yasaları olarak isimlendirilen yasa tasarılarında insan haklarına aykırı hükümler bulunup, bulunmadığının araştırılması amacıyla alt komisyon kurulmasını kabul etti.

Rektörün Görevi Değil

Komisyonunda, kılık kıyafet yasağı konusundaki fikirlerini açıklayan ANAP Yalova Milletvekili Yaşar Okuyan "Üniversitede okuyan öğrencinin kılık kıyafetine karışmak rektörün görevi değildir. Öğrenim hakkı engellenmemelidir." dedi.

MECLİS KOMİSYONUNDA İŞKENCE TARTIŞMASI

CUMHURİYET

13.6.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, geçenlerde Güneydoğu'ya gitmiş ve bölgedeki insan hakları ihlallerinin ulaştığı boyutu saptamak olanağını bulmuştu. Türkiye gibi günde onlarca insanın yaşamını iç çatışmada ya da askeri ifadeyle "Düşük Yoğunluklu Savaş"ta yitirdiği bir ülkede, insan haklarının bolca ihlal edilmesi, sanki normal karşılanır hale geldi.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyelerinin önceki gün gazetelere yansıyan tartışmada dile getirdikleri yaklaşımlar, sanırım bu felaketin ne kadar kanıksandığını gözler önüne seriyor. CHP İzmir Milletvekili Sabri Ergül, ağır işkencelere uğrayan bir yurttaşın başından geçenleri komisyonun önüne getirmiş. Silah taşıdığı gerekçesiyle gözaltına alınan 26 yaşındaki Cengiz Süslü, ağır işkencelere uğramış ve makatına cop sokulmuş. Ergül, komisyonunda yaptığı konuşmada şunları belirtiyor: "Cengiz Süslü, 4 Mayıs tarihinde İstanbul Şirinevler'de gözaltına alınarak Asayiş Şube Müdürlüğü'ne götürüldü. 11 Mayıs tarihinde şahsın makatına cop sokulduğu için kalınbağırsağı parçalandı ve kendisi polisler tarafından Şişli Etfal Hastanesi'ne kaldırıldı."

Sabri Ergül, alınan raporları, elindeki belgeleri de komisyona sunuyor. Ergül, büyük bir duyarlılıkla bu konuyu komisyona getirdiğinde ilginç bir tepkiyle karşılaşılıyor. Komisyon üyesi, ANAP İstanbul Milletvekili Yılmaz Karakoyunlu, Ergül'ün konuşması karşısında şunları söylüyor: "Komisyonun çalışmalarını makatına cop sokulan adam, kışına tekme yiyen öğrenci gibi erotik meselelere indirgedik. Komisyonun daha sistemli bir çalışma programı izlemesi gerekir."

Karakoyunlu'yu, ANAP İzmir Milletvekili Süha Tanık izliyor ve bu tür konuların komisyonda gündeme getirilmesinin turizmi baltalayacağını ifade ediyor. Tartışmaların sonunda işkenceye uğrayan Cengiz Süslü'nün dosyasının ele alınmasına karar veriliyor. ANAP'lı milletvekilleri, anlaşılan önlerine gelen bu türden dosyalardan bıkmışlar. "Bunları gündemimize getirip canımızı sıkmayın" demek istiyorlar. Bir ülkede, bir yurttaşın makatına bir devlet kurumunda cop sokulması ve hastanelik hale gelmesi, vicdanı olan herkes için çok yaralayıcı. Karakoyunlu belli ki bu acı gerçekten çok sıkılmış. Komisyona yağın bu tür tepkilerden bunalmış.

Karakoyunlu, ağır işkencelerin önüne gelmesine dayanamıyor, ama o da biliyor ki bütün bunlar gerçek. Üstelik kendisi, İnsan Hakları Komisyonu gibi netameli bir konuda kurulan bir yerde çalışmayı kabul etmiş. Orada çalıştığı zaman acaba önüne ne geleceğini düşünüyordu? Süha Tanık'ın tepkisi daha da akıl almaz. İşkencelerin Meclis'te gündeme getirilmesinin turizmi baltalayacağından yakınıyor.

Süha Tanık, TBMM Turizm Komisyonu üyesi değil, İnsan Hakları Komisyonu üyesi. Onun görevi insan hakları ihlallerini izlemek ve önlemek için çabalarda bulunmak. Bu ülkede yurttaşların makatına cop sokulursa, bu çok doğaldır ki turizme darbe indirir. Avrupalı sanki bütün bunları Meclis'te konuşulunca mı öğreniyor? Türkiye'de ağır işkencelerin olduğu herkesin malumu. Ne yazık ki bu konuda verilen bütün sözlere rağmen, henüz bir iyileşme işareti yok.

Sen yurttaşını işkenceden kurtaramayacaksın, ama onun şikâyetini turizm gerekçesiyle örtbas etmeye çalışacaksın. İnanılır gibi değil. Ben komisyon üyelerinin yaşadığı sıkıntıyı tahmin edebiliyorum. Aynı sıkıntının çok daha büyüğünü biz gazeteciler yaşıyoruz. Hemen her gün baskı ve işkenceye uğrayan yurttaşların feryatlarını dinliyoruz. Daha iki gün önce Siirt'te koruculukla, köylerini terk etme arasında bir seçime zorlandıklarını söyleyen köylülerin çaresizliklerini dinledik. Üstelik biz gazeteciyiz, elimizden yalnızca bunları kamuoyuna aktarmak geliyor. Bir çözüm üretmemiz mümkün değil. Çözüm üretmesi gerekenler şikâyet ederse bunların altından nasıl kalkabiliriz?

MECLİS'TEN CEZAEVLERİNE NEŞTER

AKŞAM

16.6.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, kamuoyunun sürekli gündeminde bulunan işkence iddiaları ile cezaevlerindeki tutukluların yaşam koşulları konusundaki sıkıntılarla çözüm yollarını ilk kez bir raporla mercək altına almaya hazırlanıyor. TBMM İnsan Hakları Komisyonu, işkence iddiaları ile tutukluların sık sık gündeme getirdikleri şikâyetleri belirlemek ve gerçek nedenlerini ortaya koymak için Türkiye'nin çeşitli cezaevlerinde kapsamlı bir inceleme yaptı. Üç bine yakın tutuklunun bulunduğu Güneydoğu Anadolu'daki cezaevlerinden Aydın ve Muğla gibi Batı bölgelerindeki cezaevi ve karakollara kadar çeşitli ziyaretler yapan komisyon, burada bulunan mahkumlarla birebir görüşmeler yaptı. Cezaevi görevlilerinin bulunmadığı ortamlarda mahkumların sorunlarını net bir şekilde ortaya koymalarını isteyen komisyon, mahkumların kendilerine verdikleri bilgilerden yola çıkarak, işkence yapıldığı öne sürülen karakol ve emniyet birimlerine de ziyaretler düzenledi. Komisyon, bine yakın mahkuma uyguladığı anketle de temel sorunların neler olduğunu belirlemeye çalıştı. İşkence aletlerine rastlandı. Komisyon'un bazı karakollar ile bazı emniyet birimlerine yaptığı habersiz baskınlar sırasında işkence aletlerine de rastlandı. Komisyon ele geçirdiği bazı işkence aletlerine de el koydu. İnsan Hakları Komisyonu Başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt, izlenimlerini tutanaklarla birlikte herhangi bir yorum ve sonuç katmadan olduğu gibi Meclis'in gözleri önüne sermeye hazırlandıklarını söyledi. Kendilerinin olayı yorumlamaktan çok olayın

'fotoğrafını' çekmeye çalıştıklarını kaydeden Pişkinsüt, bu alanlarda yapılan çalışmaların ya da gündeme getirilen eleştirilerin 'devlet düşmanlığı ile eşdeğer' görülmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirdi. Komisyon raporunu bütün tutanakları inceleyerek bizzat kendisinin hazırlamaya çalıştığını ve Meclis talebini girmeden tamamlamayı amaçladıklarını ifade eden Pişkinsüt, 'İnsan hakları savunucusunun devlet olması. Bizim amacımız bunu sağlayıcı değişikliklerin yapılmasına katkıda bulunmak' diye konuştu. Bazı emniyet birimlerinde sorgu görevlileri ile birebir görüşmeler yaptıklarını anlatan Pişkinsüt, 'Bir sorgu görevlisiyle birebir konuşurken bizim haberimiz olmadan bu görüşmenin diğer görevlilerce kamerayla izlendiğini farkettiler. Daha sonra kamerayı tamamen ortadan kaldırdık. Ancak bu bile bu kişilerin kendi içinde birbirlerine güvenmediklerini ortaya koyuyor' dedi. Pişkinsüt, yaptıkları çalışmanın bugüne kadar cezaevleri, emniyet görevlilerinin uygulamaları ve işkence iddiaları konusunda hazırlanmış en kapsamlı rapor olduğunu dile getirerek, 'Elbette mahkumların bize anlattıkları her şeyin doğru olduğunu kabul etmemiz mümkün değildi. Söylediklerini ispat etseler bile bu sorunun çözümünü sağlamaz. Mahkumların özellikle aileleri ile ilgili haklı istekleri var. Suçlu olarak görülen insanların da insanca bir şekilde sorgulanmaya hakları var' diye konuştu.

Sungurlu'dan Şok Açıklama

Adalet Bakanı Sungurlu'nun dünkü Bakanlar Kurulu Toplantısında Edirne Yarı Açık Cezaevi ile ilgili şok açıklamalar yaptı. Sungurlu, toplantıda Muazzez Ersoy'un vurulmasından sonra Edirne Cezaevine, iki kez müfettiş yollandığını anlatarak "Hapishanede bulunan iyi durumlu mahkumlar, yakınlarını, akrabalarını bulundukları yere çağırarak, burada iş kurduruyorlarmış, sonrada kendi kurdurdukları iş yerlerinde çalışıyor gözüküyorlarmış" dedi. Sungurlu'nun açıklamaları üzerine kabine üyeleri birbirlerine bakarak, hapishanelerin içinde bulunduğu duruma çok şaşırdıklarını söylediler.

İNSAN HAKLARI KOMİSYONU TURİZMİ BALTALİYOR

MİLLİYET

16.6.1998

Oral Çalışlar, Cumhuriyet'deki köşesinde yazdı. TBMM İnsan Hakları Komisyonu'ndaki tartışmaları Okuyunca, "Pes doğrusu" demekten kendimi alamadım. Bir İnsan Hakları Komisyonu düşününüz ki, işkencenin tartışılmasından rahatsız olan üyeler var. Neymiş, işkence olaylarının Komisyon'da tartışılması turizmimizi olumsuz yönde etkilemiş! CHP Milletvekili bir işkence olayını gündeme getiriyor. Önce, ANAP Milletvekili Yılmaz Karakoyunlu, "Komisyon'un çalışmalarını makatına cop sokulan adam, kışına tekme yiyen öğrenci gibi erotik meselelere indirgedik" diye akıl almaz bir tepki gösteriyor. Bir başka ANAP Milletvekili olan Süha Tanık'ın sözleri daha çarpıcı: "Bu tür konuların gündeme getirilmesi, turizmimizi baltalar." Bu vekillerimizin mantığına göre, işkence yapıldığı zaman turizm baltalanmıyor da, İnsan Hakları Komisyonu'nda konuşulduğunda baltalanıyor.

- Turistler, Türkiye'de olup bitenleri hiç bilmiyor, sadece İnsan Hakları Komisyonu'nun gündemini takip ederek haberdar olabiliyor.

- Birinin makatına cop sokulması, öğrencilerin kışına tekme atılması "erotik" meseleleri oluşturuyor.

Milletvekillerimizin yaklaşımı böyle olunca, bize de, "Bu zihniyetteki üyelerin yer aldığı bir İnsan Hakları Komisyonu, göstermelik bir komisyondan başka bir şey değil" demek düşüyor.

MECLİS'TE BÇG KRİZİ

HÜRRİYET

19.6.1998

Batı Çalışma Grubu uzmanlarını İnsan Hakları Komisyonu'na çağırarak dinlemek isteyen FP'li milletvekilleri, uzman yerine yazılı cevapla karşılaşınca, "Kendilerini Meclis'in üstünde görüyorlar" diye tepki gösterdi. Sert ifadeler karşısında, komisyon toplantısı basına kapatıldı.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nda 'Batı Çalışma Grubu' krizi yaşandı. BÇG uzmanlarını dinlemek için davet eden Komisyon üyeleri, karşısında uzman bulamadığı gibi küçük bir yazılı yanıtla yetinmek zorunda kaldılar. Bu duruma sinirlenen FP'liler, "Kendilerini Meclis'in üstünde sanıyorlar. Bu askeri demokrasinin göstergesidir" diye bağırıyorlar.

Komisyonun FP'li üyeleri daha önceki toplantıda Genelkurmay bünyesinde olduğu öne sürülen Batı Çalışma Grubu ile Başbakanlık bünyesindeki Sivil Çalışma Grubu'ndan yetkili çağırarak, 'Hangi amaçla faaliyette bulunduklarının sorulmasını' istemişlerdi. Bu istek üzerine Genelkurmay ve Başbakanlık'tan uzman istenmişti. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, her iki kurumundan da uzman görevlendirmedini, ancak yazılı yanıt verildiğini belirtti. Bunun üzerine de FP'liler, "Buraya gelip hesap vermeleri gerekir. Kendilerine yönelmek istediğimiz çok sayıda sorumuz var" dediler. Pişkinsüt'ün toplantının kalan kısmının basına kapatması da tartışma başlattı. ANAP ve DSP'lilerin oylarıyla toplantı basına kapatılırken, görüşmeleri izlemeye gelen diğer FP'liler de toplantıyı terk etmek zorunda kaldı. FP'liler, "BÇG Meclis'i hiçe saymaktadır. Bu askeri demokrasinin göstergesidir. Sosyal demokratların katkısı ile kurulmuştur. BÇG'ye buraya getiremiyorsanız, yaptığınız işe başta bir ad bulun. Belki size 10 üzerinden 10 verirler" diye bağırarak salonu terk ettiler.

Toplantının basına kapalı bölümünde Milli Savunma Bakanlığı ve Başbakanlık'tan gönderilen iki yazı okundu. Milli Savunma Bakanlığı'nın yanıtında, 'Genelkurmay bünyesinde karargah içi disiplin ve düzeni sağlamak için çalışma grubu oluşturulmaktadır' denildi. Başbakanlık yazısında ise 'Bünyemizde Batı Çalışma Grubu ve Sivil Çalışma Grubu adı altında örgütlenme yoktur' denildi. Verilen yanıtlar FP ve DYP'lileri ikna etmediği için ikinci bir yazı gönderilmesi kararlaştırıldı. Bu kez kaleme alınacak yazıda, 'İrticayı faaliyetleri izlemek, bunlarla mücadeleye yönelik tedbirler üretmek ve yasal düzenlemeler konusunda önerilerde bulunmak üzere oluşturulmuş herhangi bir çalışma grubu ya da komisyon var mıdır?' diye sorulması benimsendi.

BAŞBAKANLIK: BÜNYEMİZDE BÇG YOK

CUMHURİYET

19.6.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nda Batı Çalışma Grubu (BÇG) görüşüldü. Komisyon toplantısına BÇG ile ilgili bilgi vermek üzere yetkili katılmadı. Başbakanlık'tan "gizli" kaydıyla gönderilen yazıda ise bağlı kuruluşlar arasında böyle bir kurumun bulunmadığı belirtildi. ANAP'lı üyelerin isteği üzerine toplantının basına kapalı olarak yapılması kararlaştırılırken FP ve DYP'lilerin bu konudaki itirazları tartışmalara neden oldu.

İnsan Hakları Komisyonu'nun dünkü toplantısında ilk olarak BÇG ve Başbakanlık Takip Kurulu (BTK) görüşüldü. Komisyonun bu kuruluşlarla ilgili yazılı sorusuna Başbakanlık Müsteşarı imzasıyla yazılı bir yanıt gönderildiğini belirten Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, görüşmeyle ilgili usul tartışması açtı. ANAP'lı üyeler, gönderilen yazıda "gizli" ibaresinin yer aldığına dikkat çekerek kapalı oturum önerisinde bulundular. FP'li Bahri Zengin, "Muhataplar, bilgi verecek zatlar gelmediği için toplantı amacına ulaşmamış sayılır. Sadece gönderilen metni inceleyerek sorularımıza yanıt bulmamız mümkün değil. Burası Meclis, herkesin gelip buraya hesap vermek gibi bir yükümlülüğü olmalı" dedi. ANAP'lı Süha Tanık ve İbrahim Çebi'nin gizli oturum istemeleri üzerine DYP'li Mehmet Ali Yavuz, "Gocunacak bir şey yok. Basına ambargo koymayın" dedi.

FP Manisa Milletvekili Bülent Arınç, kapalı oturum önergesine destek veren CHP Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç'e, "BÇG sana 10 üzerinden 10 verecek" deyince Yetenç de, "Sana da 10 üzerinden 0 verir" dedi. Alınan bilgiye göre basına kapalı olarak devam eden toplantıda Başbakanlık'tan gelen yazı üyelerin bilgisine sunuldu. Zengin'in önerisinde BTK'den "Sivil Çalışma Grubu" olarak söz etmesi üzerine komisyon tarafından yazılan yazıda da aynı ifadenin kullanıldığı; BÇG ve Sivil Çalışma Grubu hakkında bilgi istenildiği belirtildi. Komisyona gönderilen yanıtta da "Başbakanlık bünyesinde ismi ge-

çen kuruluşların bulunmadığı" görüşüne yer verildi. FP'liler Milli Savunma Bakanlığı'nca birkaç ay önce komisyona gönderilen yazıda bu kuruluşların varlığının kabul edildiğini savunarak çelişkinin giderilmesi için yeni bir yazı yazılmasını istediler.

YASAĞA İLLEGAL GEREKÇE

ZAMAN

19.6.1998

Meclis İnsan Hakları Komisyonu'na dün bilgi veren Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay, YÖK Başkanı Kemal Gürüz ve İstanbul Üniversitesi Rektörü Kemal Alemdaroğlu, başörtüsü yasağını, yasaları kendilerine göre yorumlayarak savundular. Rektör Yardımcısı Nur Sertel'in yasağı savunurken Doğu Perinçek'in İP'nin illegal yan kuruluşu olarak bilinen Öncü Gençlik'in dergisinden pasajlar okuması şok etkisi yaptı.

Gergin geçen komisyonda ANAP'lı Yaşar Okuyan, "Rektör, bana genelgeden haberim yok diyor, altından imzası çıkıyor. Kınıyorum." dedi. Okuyan, Bilkent Üniversitesi'nde başörtülüye diplomasını veren rektörün Atatürk ve laikliğe aykırı hareket edip etmediğini sordu. BBP'li Recep Kırış, "Siz buraya gelirken neden şapkalarınızı takmadınız?" derken FP'li Mustafa Kamalak, Alemdaroğlu'na "Hukukdışılığı becerdiniz, kutluyorum. Ortaçağda yaşayan ve 'Ne olursan ol gel.' diyen Mevlana mı yoksa öğrencisini coplatanlar mı daha çağdaş?" diye seslendi.

Yeni PKK'lar mı Çıkarılmak İsteniyor?

FP'li Kemal Albayrak'ın, "Kızlara, Kunta Kinte muamelesi yapıyorsunuz?" sözlerine Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, müdahale etti. Albayrak, "Ben kendimi öyle görüyorum." karşılığını verdi. BBP'li Orhan Kavuncu, muhafazakar insanları kız çocuklarını okula göndermesinden gurur duyulmasını önerdi. FP'li Azmi Ateş, ideolojik olaylara karışan mahkumların bile jandarma nezaretinde sınavlara getirildiklerine dikkat çekti. ANAP'lı Halit Dumankaya, bu kafayla irticayla mücadelede 20 yıl geriye gidileceğini, yeni PKK'ların çıkarılacağını savundu.

Onlar da Üzülmüş!

Sorulara cevap veren Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay, yasaklara ve mağduriyetlere kendisinin de üzüldüğünü, güvenlik güçlerinin daha yumuşak olmaları gerektiğini, ancak psikolojik gerilimin bunu engellediğini belirtti. YÖK Başkanı Kemal Gürüz de, "Bir de bu memleketin insanıyız. Çocuklarımızın durumundan mutsuzuz." dedi.

ÖYS'de Serbest, Üniversitede Yasak

Gürüz, başörtülülerin üniversite sınavlarına vatandaş oldukları için alınacaklarını öğrenci olunca yasağın uygulanacağını duyurdu.

Uçak Kaçacak

Komisyona ara verilmesine Alemdaroğlu, uçağı kaçıracakları gerekçesiyle karşı çıktı. Üyeler, "Sizi misafir ederiz." dediler. Aradan sonra Alemdaroğlu, Okuyan ile yaptığı telefon konuşmasına değindi. Okuyan, "Açıklayın." diye kızdı. Alemdaroğlu "Sizinle aynı düzeye gelmemek için söylemeyeceğim." dedi. Tepki üzerine Alemdaroğlu, "Milletvekillerimiz bizden üstündür." demek zorunda kaldı.

Referans 'Öncü Gençlik' Dergisi

İÜ Rektör Yardımcısı Nur Sertel, başörtüsünün siyasi simge olduğunu, başını açmak isteyenlere tarıkatların baskı yaptığını savundu. Üyelerin, "İsim verebilir misiniz?" sorusuna Sertel, cevap veremedi. Okuyan'ın bütün öğrencilerin baskıya karşı çıktıklarına ilişkin sözlerini yalanlamak isteyen Sertel, Doğu Perinçek'in İşçi Partisi'nin illegal yan kuruluşu Öncü Gençlik'in dergisinden pasajlar okuyunca, "Size Perinçek mi hükmediyor?" tepkisiyle karşılaştı.

FP, DYP ve ANAP'lı üyeler, konuşmalardan tatmin olmadıklarını açıklarken, partisinin Adana kongresinde yediği dayakla tanınan CHP'li Erdoğan Yetenç, devamını istediği yasağın arkasında olduklarını belirtti. Yetenç'e, "Yüzde 10'la mı?" sorusu yöneltildi.

SİVİL ÇALIŞMA GRUBU ASKERMİŞ

EMEK

19.6.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, Batı Çalışma Grubu'yla Sivil Çalışma Grubu'nu, ANAP, DSP ve CHP'nin oylarıyla basına kapalı olarak tartışmaya açtı. Komisyonun basına açık olarak yapılmasını isteyen FP'lilerle diğer üyeler arasında tartışma yaşandı. Komisyonunda tartışma yaratan ve gizli oldukları gerekçesiyle toplantının basına kapatılmasına yol açan yazılarda, Başbakan Mesut Yılmaz döneminde Sivil Çalışma Grubu'na Milli Güvenlik Kurulu genel sekreter yardımcısının da dahil edildiği bildirildi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, Batı Çalışma Grubu ve Sivil Çalışma Grubu'yla ilgili Başbakanlık ve Milli Savunma Bakanlığı'ndan yazı geldiğini, ancak bilgi istenen uzmanların gelmediğini bildirdi. ANAP'lı Süha Tanık, yazıların gizliliği nedeniyle toplantının gizli yapılmasını önerdi. FP'li üyeler toplantının basına açık yapılmasını istedikler. Bunun üzerine Başkan Pişkinsüt, toplantının basına kapalı yapıp yapılmaması konusunu oyladı. Oylamada Başkan Pişkinsüt de dahil, ANAP, DSP ve CHP toplantının basına kapalı yapılması yönünde oy kullanırken, FP, DYP ve BBP toplantının basına açık yapılması yönünde oy kullandı. 8-8 beraber çıkan oylama sonucunda Pişkinsüt basın ile birlikte komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin de salondan ayrılmasını istedi. Bunun üzerine FP'li Azmi Ateş, hangi maddeye dayanarak böyle bir karar verildiğini sordu Başkan Pişkinsüt, İç Tüzük 32'inci maddeyi okurken, bu kez FP'ler Süha Tanık'ın yazılı olmayan önerisinin oylanmasına karşı çıktılar. Tanık bu arada önerisini yazılı hale getirirken, FP'liler İç Tüzük'e göre üyelerin 3'te 1'nin yazılı olarak öneri vermesi gerektiğini söylediler Bunun üzerine Başkan Pişkinsüt, oylama sonucunun 8-8 olduğunu anımsatarak, "Buna itiraz ediyorsanız o zaman toplantıyı ertelemek durumundayım" dedi. Buna itiraz gelmeyince toplantı basına kapatıldı. Bu arada toplantının gizli yapılması yönünde oy kullanan CHP'li Erdoğan Yetenç ile FP'li Bülent Arınç arasında tartışma yaşandı.

BÇG sana 10 üzerinden 10 verir

Arınç, salondan ayrılırken Yetenç'e, "Batı Çalışma Grubu sana 10 üzerinden 10 verir, ben de bunu Manisa'da gider anlatırım" dedi. Yetenç, "Sana da 10 üzerinden 0 verir" diye laf atınca Arınç, "Daha iyi bana puan vermesin. Ben Batı Çalışma Grubu'nun puan verdikleri için üzülüyorum" dedi. Komisyonun basına kapalı olarak yapılmasına gerekçe gösterilen Başbakanlık ve Milli Savunma Bakanlığı'ndan gelen yazılarda, Batı Çalışma Grubu ve Sivil Çalışma Grubu'nun yasal dayanaklarına açıklık getiriliyor. Milli Savunma Bakanı İsmet Sezgin imzasıyla gönderilen bir sayfalık yazıda, "Batı Çalışma Grubu'nun, "başta Genelkurmay karargâhı olmak üzere Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bünyesinde Genelkurmay Başkanlığı emri ile kurulduğu" bildirilirken, "Batı Çalışma Grubu ve benzeri grupların yasal dayanakları ve görevlerini Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yetki ve görevlerini belirleyen hukuki düzenlemeler oluşturmaktadır" denildi.

BAŞBAKANLIK BÇG YOK

SABAH

19.6.1998

"Meclis İnsan Hakları Komisyonu dün tartışmalı oylamadan sonra gizli bir oturum yaptı. Toplantıya Başbakanlık'tan gelen gizli damgalı yazıda "Batı Çalışma Grubu ve Sivil Takip Kurulu yoktur" denildi. Meclis İnsan Hakları Komisyonu dün gizli bir oturum yaparak Batı Çalışma Grubu ve Başbakanlık Sivil Takip Kurulu'nun faaliyetlerini görüştü. Başbakanlık Müsteşarı Yaşar Yazıcıoğlu imzası ile komisyona

gönderilen "Gizli" damgalı bir yazıda, "Başbakanlık bünyesinde, Batı Çalışma Grubu ve Sivil Takip Kurulu yoktur" dedi. Komisyonun FP ve DYP'li üyeleri bu yazıdan tatmin olmadıklarını vurgulayarak Başbakanlığa yazılan yazıda üslup hatası olduğunu belirttiler ve "Sivil Takip Kurulu değil Başbakanlık Takip Kurulu denilmesi lazımdır" görüşünü savundular.

Toplantının başında görüşmelerin basına kapalı yapılmasını isteyen üyeler ile açık olmasını savunan milletvekilleri arasında tartışma çıktı. FP Manisa Milletvekili Bülent Arınç tepki göstererek komisyon toplantısını terketti. Bu arada hükümetin tam iki ay 25 gün önce Meclis'e sunduğu irtica ile mücadele konusundaki sekiz ayrı kanun tasarısının görüşülmesi komisyonlarda bir türlü tamamlanamıyor. Anayasa Komisyonu'ndaki görüşmelere İçişleri Bakanı Murat Başesgioğlu'nun katılması ile ilerleme sağlandı ancak tasarılar yine yarım kaldı. Milletvekilleri arasında da tartışma çıktı. Anap'lı Tefik Diker ve FP'li Abdullah Özbey atıştı.

FP'LİLERDEN REKTÖRE TEHDİT

CUMHURİYET

19.6.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nda üniversitelerdeki türban sorunu görüşülürken FP'li bazı milletvekilleri İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kemal Alemdaroğlu ve yardımcılarını "Hesap vereceksiniz" diyerek tehdit ettiler. Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Nur Serter, üniversitedeki istemlerin yalnızca türbanla sınırlı olmadığını belirterek "Bu sadece bir başlangıç. Cuma günleri namaz saatlerinde vize ve sınav yapılmaması ve çok hukukluluk konusunda da fazla sayıda talep ulaşmaktadır. Bu talepler için de sokağa döküldüklerinde ne cevap verilecek" diye konuştu.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun dünkü toplantısında türban gerginliği yaşandı. FP'lilerin türban konusundaki savunmalarına ANAP'lı üyeler de destek verirken bilgi vermek üzere komisyona davet edilen Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay, YÖK Başkanı Prof. Dr. Kemal Gürüz ve diğer üniversite temsilcilerinin konuşmaları sık sık engellendi. İÜ Rektörü Alemdaroğlu, FP'li üyelerin sataşmalarıyla sık sık kesilen konuşmasında "Bizler uygulayıcıyız, yasaları eksiksiz uyguluyoruz. Sık sık öne sürüldüğü gibi bir hakkı gasp etmemiz söz konusu değildir" dedi.

Rektör Yardımcısı Nur Serter de yapılan bir araştırmanın sonuçlarından söz ederek türban takan öğrencilerin büyük bölümünün kendilerine bazı dini vakıf ve cemaatlerce baskı yapıldığını açıkladıklarına dikkat çekti.

BAKLAVA CEZASI MECLİS'TE

YENİ YÜZYIL

29.6.1998

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt baklava çaldıkları için mahkum edilen çocukların gerekçeli mahkeme kararını incelemeye aldıklarını bildirdi.

Pişkinsüt, baklava çaldıkları için üçü 6'şar, biri 9 yıl hapis cezasına mahkum edilen çocuklarla ilgili haberlerin basında geniş şekilde yer aldığını ve toplumun olaya büyük tepki gösterdiğini hatırlattı. Komisyon Başkanı olması dolayısıyla, bu konuda kendisine basından ve değişik kuruluşlardan başvuru geldiğini belirten Pişkinsüt, "Çocuklara yönelik hüküm kesinleştiği için, Gaziantep Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet Karayığit'i arayarak, gerekçeli karar çıktıysa gerekçeli kararı, yoksa mahkeme kararını istedim; inceliyoruz" dedi.

Çocuklara destek büyük

Bazı gazeteciler ve kuruluşların, baklava çaldıkları için mahkum olan çocuklara yönelik destek kampanyası başlattıklarını kaydeden Pişkinsüt, "Bunlar bana da telefon açtılar (Türkiye'de şunca hırsızlık,

hortumlama varken, çocukların böyle cezalandırılması doğru mu? Gerekliyse bir yasa tasarısı hazırlansın, ek bir düzenlemeyle bu çocuklar yararlandırılсын) gibi yaklaşımlar var” diye konuştu.

MECLİS DE RAHATSIZ

POSTA

29.6.1998

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, baklava çaldıkları için mahkum edilen çocukların gerekçeli mahkemeli kararını inceleme ve aldıklarını bildirdi. Pişkinsüt, yaptığı açıklamada, baklava çaldıkları için üçü 6’şar, biri 9 yıl hapis cezasına mahkum edilen çocuklarla ilgili haberlerin basında geniş şekilde yer aldığını ve toplumun olaya büyük tepki gösterdiğini hatırlattı. Bu konuda kendisine basından ve değişik kuruluşlardan başvuru geldiğini belirten Pişkinsüt, “Çocuklara yönelik hüküm kesinleştiği için, Gaziantep Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet Karayığit’i arayarak, gerekçeli karar çıktıysa gerekçeli kararı, yoksa mahkeme kararını istedim; inceliyoruz” diye konuştu.

Pişkinsüt, bazı kuruluşların, baklava çaldıkları için mahkum olan çocuklara yönelik destek kampanyası başlattıklarını kaydederek, “Bunlar bana da telefon açtılar. (Türkiye’de şunca hırsızlık, hortumlama varken, çocukların böyle cezalandırılması doğru mu? Gerekliyse bir yasa tasarısı hazırlansın, ek bir düzenlemeyle bu çocuklar yararlandırılсын) gibi yaklaşımlar var” dedi. Kendilerinin bu tür olaylara girmediklerini, konunun değişik boyutları ile ele alınması gerektiğini anlatan Pişkinsüt, “Burada, hukukta mı hukukun uygulanmasında mı bir problem var? Bunun iyi saptanması gerekir.” dedi.

Gaziantep’te, 10 Ağustos 1997’de, Bayram Sarıbaş’ın işlettiği Güllüoğlu Baklavaları işyerine, kapıyı kırarak giren Metin Subaşı, A.K, A.A. ve L.H, 1. Asliye Ceza Mahkemesi’nce 9’ar yıl hapis cezasına mahkum edilmiş, olay tarihinde yaşı 18’den küçük olan 3’ünün cezası daha sonra 6’şer yıla düşürülmüş, tutuklu yargılanan çocukların cezaları Yargıtay 6. Ceza Dairesi tarafından yerel mahkemenin kararı doğrultusunda onaylanmıştı.

BAKLAVA KOMİSYONDA

SABAH

29.6.1998

Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Gaziantep’te baklava çaldıkları için 6 ve 9’şar yıl hapse mahkum edilen çocukların gerekçeli mahkeme kararını incelemeye aldı

Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, baklava çaldıkları için üçü 6’şar, biri 9 yıl hapis cezasına mahkum edilen çocuklarla ilgili haberlerin basında geniş şekilde yer aldığını ve toplumun olaya büyük tepki gösterdiğini belirtti.

Komisyon Başkanı olması dolayısıyla, bu konuda kendisine basından ve değişik kuruluşlardan başvuru geldiğini belirten Pişkinsüt, “Çocuklara yönelik hüküm kesinleştiği için, Gaziantep Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet Karayığit’i arayarak, gerekçeli karar çıktıysa gerekçeli kararı, yoksa mahkeme kararını istedim; inceliyoruz” dedi.

Bazı kuruluşların, baklava çaldıkları için mahkum olan çocuklara yönelik destek kampanyası başlattıklarını kaydeden Pişkinsüt, “Bunlar bana da telefon açtılar. (Türkiye’de şunca hırsızlık, hortumlama varken, çocukların böyle cezalandırılması doğru mu? Gerekliyse bir yasa tasarısı hazırlansın, ek bir düzenlemeyle bu çocuklar yararlandırılсын) gibi yaklaşımlar var” diye konuştu.

“Bir problem var” Pişkinsüt, kendilerinin bu tür olaylara girmediklerini, konunun değişik boyutları ile ele alınması gerektiğini anlatarak, şöyle devam etti:

“Burada, hukukta mı hukukun uygulanmasında mı bir problem var? Yoksa hukuku uygulayanlarla hukukun yasaları arasında eksiklik mi var? Bunun iyi saptanması gerekir. Konunun hukuk düzeyinde bir araştırmasını yapıp, ona göre tavır belirlenmesini sağlayacağız. İnsan Hakları İnceleme Komisyonu’nun, sosyal devlet olmanın gerekliliği ve insan hakkının işletilmesi için, konunun üzerinde olması gerekir.”

Olayın geçmişi

Gaziantep'te, 10 Ağustos 1997'de, Bayram Sarıbaş'ın işlettiği Güllüoğlu Baklavaları işyerine, kapıyı kırarak giren Metin Subaşı, A.K, A.A. ve L.H, 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nce 9'ar yıl hapis cezasına mahkum edilmiş, olay tarihinde yaşı 18'den küçük olan 3'ünün cezası daha sonra 6'şer yıla düşürülmüş, tutuklu yargılanan çocukların cezaları Yargıtay 6'ncı Ceza Dairesi tarafından yerel mahkemenin kararı doğrultusunda onaylanmıştı.

Gaziantep Baro Başkanı Bahaettin Bozgeyik, çocuklara verilen cezanın kanunen doğru, ancak adaletli olmadığını savunmuştu. Bozgeyik, "Mahkemelerin verdikleri kararlar, hem kanuna uygun, hem de adaletli olmalı. Çocuklara verilen cezaya ilişkin kanununun ilgili maddesi, hırsızlık eylemine 2 kişiden fazla kişi katılırsa, bunların aralarında (suç işleme konusunda irade birliği oluşarak suçun işlendiğine) kanaat getiriyor ve bundan dolayı da cezanın üst sınırı uygulanıyor" demişti.

Taraflardan Baklavacı Bayram Sarıbaş, mahkeme kararını "Adalet yerini bulmuş, Allah herkese yardım etsin" diyerek yorumlamış, işyerinden çalınan baklava ve antepfıstığının o günkü değerinin 140-150 milyon lira olduğunu öne sürmüştü. Çocuklardan L.H. ve A.A'nın avukatı Hakan Gencer ise Yargıtay'ın onama kararı vermesini beklemediklerini, kararın düzeltilmesi istemiyle yeniden Yargıtay'a başvurduklarını belirtmişti.

Bu arada, yaşlarının 18'in altında olması dolayısıyla 6'şar yıla mahkum edilen A.K, A.A. ve L.H, halen Elazığ Çocuk İslahevi'nde bulunuyor.

DYP'NİN KADINLARI NEREDE

MİLLİYET

28.6.1998

REFAH'IN "sapkın Şevki'si" Almanya'ya kaçıyor. Refah kendi içinden Fazilet'i üretiyor. Fazilet kendi içinden "yeni Şevki'ler" üretiyor. Önceleri "tedbiri elden bırakmayan" Fazilet, şimdi "bilinen Refah kimliğine" hızla dönüyor. FP milletvekili Ramazan Yenidede türbanı savunurken, kantarın topunu iyice kaldırıyor. İki sözü var. İlki: "Bu ülkede Atatürkçülük ve laiklik istismar ediliyor. Hırsız, ben Atatürkçüyüm ve laikim, diyor. Soysuz böyle diyor. Zulüm, baskı, işkence, dayatma, soygun, vurgun, her türlü antidemokratik uygulama bu kılıf içinde yürütülüyor." Sözlerin hedefi belli. Ama, Yenidede çubuğu tersinden yakıyor, yasal açıdan kendine kılıf hazırlamaya çalışıyor. İkinci sözü, doğrudan kadınlara yönelik: "Biri çıkar da, bunların başörtüsü siyasi simge, derse, bir başkası da kalkar, birileri için, bunların kıyafetleri ahlaksız ve fahişelik simgesi, diyebilir." Yani, olağan kadın kıyafeti, Yenidede için "ahlaksızlık ve fahişelik simgesi!.." Bu sözler TBMM'deki kadın milletvekilleri tarafından tepkiyle karşılanıyor. Onlar basın toplantısıyla bu sözleri ağır biçimde kınıyor. Yani, normal olan yapılıyor. İlginç nokta, kadın milletvekillerinin bu tepkisine "DYP'li kadın milletvekillerinin katılmayışı." Oysa, DYP başkanı Çiller, eski Devlet Bakanı Ayfer Yılmaz ve Tekirdağ milletvekili Ümrhan Akkan yine kadın!.. DYP'li bu üç bayana da haber veriliyor, ama onlar katılmıyor.

DYP'li Kadın Seçmene Haksızlık

Katılmak bir yana, hele Ümrhan Akkan, tam tersini yapıyor. Türbanlı öğrenciler TBMM İnsan Hakları Komisyon Başkanlığına geliyor. Başkan DSP'li Sema Pişkinsüt orada "türban, demokrasi ve hukuk" arasında bağlantı kuruyor, "türbanın insan haklarıyla ilgisi yok" diyor. Türbanlı kızların yanında yirmi kadar FP milletvekili ve DYP'li Ümrhan Akkan var. Ümrhan Hanım "kraldan fazla kralcı", Pişkinsüt'ü eleştiriyor. FP korosuna katılıyor. Oysa, aynı saatlerde Yenidede kadınlara ağıza alınmayacak biçimde saldırıyor. Normal giyimli kadınları "ahlaksızlık ve fahişelikle" suçluyor. DYP'li kadın milletvekilleri buna sessiz kalıyor. Demek, "kimlik" onlarda, "parti üyeliğinden geride." Ya da Refah'la bir ara hükümet ortaklığı, şimdi FP'den gelebilecek her türlü saldırıyı, iddiayı, kural dışılığı görmezlikten gelmeye yetiyor. Bu, kendi kimliklerine yönelik bile olsa!.. DYP seçmeni içinde "normal giysili en az birbuçuk milyon kadın" var. DYP'li bayan milletvekilleri, onların da temsilcisi. Tansu Hanım, Ayfer Hanım, Ümrhan Hanım, hakaret karşısındaki suskunluk, "DYP'li kadın seçmenin kimliğini de çiğnemek" değil mi?..

KARAKOLDA İŞKENCE

MİLLİYET

25.6.1998

Anımsanacaktır... Bundan iki ay kadar önce, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'ndan bir grup üye karakolları denetlerken, Marmaris Armutalan Karakolu'na da uğramışlar ve burada çeşitli işkence aletleri ele geçirmişlerdi. Aradan iki aydan fazla bir zaman geçti... Peki, geçti de ne oldu? Bu olayla ilgili bir işlem yapıldı mı, yapılmadı mı? Yapıldıysa ne gibi sonuç alındı? Söz konusu denetime katılanlardan, Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanı DSP Aydın milletvekili Sema Pişkinsüt'e dün bu soruyu sorduk. - Öncelikle şunu belirtiyim ki, biz komisyon olarak o tarihlerde 10 karakolu denetlediysek, istisnasız 10'unda da çeşitli işkence aletleri ve özel işkence odaları bulduk. Şimdi bu denetimle ilgili raporumuzu hazırlıyoruz. Yazım işlemi bitince gereğini yapmaları için raporu bütün ilgili kişi ve kurumlara dağıtacağız. - Olay, o günlerde basına yansımış, dolayısıyla kamuoyuna malolmuştu. İçişleri Bakanı ya da Emniyet Genel Müdürü sizi arayıp bu konuda bilgi istediler, gerekli soruşturmayı derhal başlatacaklarını söylediler mi? Yoksa hiçbir şey olmamış gibi mi davrandılar? - Hayır, ne İçişleri Bakanı, ne Emniyet Genel Müdürü bu olayla hiçbir şekilde ilgilenmediler ve bizi aramadılar. Sanıyorum onlar da raporumuzu bekliyor. - Armutalan karakolundaki polis şefi, sizin vücuda elektrik vermek için kullanılan manyeto olarak nitelendirdiğiniz aletin, yüksek teknoloji ürünü dinleme cihazı! olduğunu söylemişti. Siz yanılıyor olamayasınız? - (Gülerek) Yaptığımız araştırma sonucu, o cihazın 80 volta kadar elektrik verebildiğini öğrendik. 60 volt ise insanı çıldırtmaya yetiyor. Türkiye'nin adı Batı'da "İşkenceci ülke"ye çıkmış. Bu yüzden eleştiriliyor, Avrupa Birliği dahil demokratik oluşum ve kurumlardan dışlanıyoruz. Gerçi buna üzülmüyor, böyle bir imaja sahip ülkenin çocukları olmak istemiyoruz. Ama maşallah kendimizi düzeltmek için de hiçbir çaba göstermiyoruz. Gerçekten uygar dünyaya katılmak istiyor muyuz? İstemiyor muyuz? Onu kendimiz de bilmiyoruz. Bilsek hiç değilse işkence ve benzer konularda ne yapacağımıza bir karar vermez miydik?..

KARAKOLDA İŞKENCE (2)

MİLLİYET

27.6.1998

Bu sütunda 25.06.1998 tarihinde yayınlanan "Karakolda İşkence" başlıklı yazı üzerine İçişleri Bakanı Murat Başesgioğlu bir açıklama gönderdi. Okuyoruz: "Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Aydın Milletvekili Sayın Sema Pişkinsüt ve beraberindeki bir heyetin bazı karakollarda yapmış oldukları incelemeler sırasında, Muğla İli Marmaris İlçesi'nde bulunan Armutalan Karakolu'nda işkence malzemeleri bulduklarına dair bilgileri içeren Hürriyet Gazetesi'nin 12 Mayıs 1998 tarihli nüshasında yer alan "Karakolda işkence malzemesi bulundu" başlıklı haber, Bakanlığımca ihbar kabul edilerek olaya derhal el konulmuş ve konu ile ilgili inceleme ve soruşturma başlatılmıştır. İncelemelere ilişkin süreç devam etmektedir. Müfettişlerimizin konuyla ilgili incelemeleri neticesinde hazırlayacakları rapora göre gerekli işlemler Bakanlığımca yapılacaktır. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun konu ile ilgili raporu Bakanlığımıza henüz ulaşmamıştır. Kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi bakımından bu açıklamayı yapma gereği duydum."

DEMİREL: TÜRBANIN ARDINDA OYUN VAR

CUMHURİYET

20.6.1998

Üniversitelerdeki türban eylemlerinde bazı şeriatçı örgütlerin parmağı olduğunu gösteren belgeler, İstanbul Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Nur Serter tarafından milletvekillerine sunuldu. Türban eylemlerinin masum öğrenci eylemleri olmanın ötesine geçtiğine dikkat çeken Serter, güvenlik güçlerin-

ce büyük bıçaklarla birlikte ele geçirilen sopaların üzerinde, "Allah nurunu tamamlayacaktır - İntikam Tugayı" yazılarının bulunduğu dikkat çekti. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel de dün türban olaylarının arkasında "siyasi oyunlar döndürüldüğünü" söyledi.

FP ve ANAP'lı üyelerin isteği üzerine İnsan Hakları Komisyonu'na türban uygulaması ve öğrenci eylemleriyle ilgili bilgi vermek üzere çağrılan İstanbul Üniversitesi Rektör Yardımcısı Nur Serter, yaptığı açıklamalarla kaygı verici noktalara dikkat çekti. Komisyonun önceki günkü toplantısında İstanbul Üniversitesi ve bağlı fakültelerdeki durumu gözler önüne seren Serter, türbanlı öğrenciler arasında yapılan bir araştırmanın sonuçlarını da aktardı. Türbanlı öğrencilerin büyük bölümünün başını açmak istediği halde bazı dini vakıflar ve cemaatlerden gelen baskılarla bunu gerçekleştirememekten şikâyetçi olduklarına dikkat çeken Nur Serter'in komisyona verdiği bilgiler özetle şöyle:

* Türbanlı öğrencilerin bazıları haklarında açılan soruşturmalar için ifade verirken başlarını açtıkları için bir grup tarafından tehditlerle kovalanmışlardır.

* Üniversite duvarlarına asılan bazı pankartlarda tehdit içeren sloganlar vardır. Asılan bir pankartta, "Zulmedenler nasıl bir inkılap ile devrildiklerini yakında görecektir" yazısı bulunmaktadır.

* Güvenlik güçlerince bazı öğrencilerin üzerinde bulunan sopalara ve büyük, keskin bıçaklara el konulmuştur. Bazı sopaların üzerine sloganlar kazınmıştır. Bunlardan bir tanesinde "Allah nurunu tamamlayacaktır - İntikam Tugayı" yazısı bulunmaktadır.

* İslami tandanslı bir dergide, ayetlerden örnekler verilerek "Üniversiteye İslamı tebliğ için gelindiği, bu amaçlarını unutarak soruşturmadan kurtulabilmek için başlarını açanların bir süre sonra daha başka tavizler verebilecekleri" görüşü yer almaktadır.

* Türbana ilişkin talepler sadece başlangıçtır. Üniversite yönetimine cuma günleri namaz saatine vize ve ders konulmaması yönündeki talepler iletilmektedir. Ayrıca çok hukukluluk taleplerinde bulunmaktadır.

BÇG-SÇG YERİNE YAZI GELDİ

ZAMAN

19.6.1998

Meclis İnsan Hakları Komisyonu Batı Çalışma Grubu ve Sivil Çalışma Grubu hakkında bilgilenmek amacıyla Başbakanlık ve Milli Savunma Bakanlığı'ndan uzman istedi; ancak gönderilen yazılarla yetindi. ANAP'lı Süha Tanık'ın isteği üzerine yapılan oylama neticesinde komisyonun dünkü toplantısı basına kapatıldı. ANAP, DSP ve CHP bu yönde oy kullanırken, FP, DYP ve BBP basına açık yapılmasını istedi. FP'li Bülent Arınç, CHP'li Erdoğan Yetenç'e "BÇG size 10 üzerinden 10 verir." dedi. Yetenç'in, "Sana da sıfır verir" karşılığı üzerine Arınç, "İstemem, size yakışır puanlar. Sosyal demokratlar BÇG'nin üyesi" diye konuştu.

BÇG Bilgi Verebilir

Milli Savunma Bakanı İsmet Sezgin, komisyona gönderdiği yazıda, BÇG'nin başta Genelkurmay Karargahı olmak üzere TSK bünyesinde Genelkurmay Başkanlığı emri ile kurulduğu, yasal dayanağını TSK'nın yetki ve görevlerini belirleyen hukuki düzenlemelerden aldığı anlatıldı. Sezgin, komisyonun görev alanı açısından somut bir sorun veya konunun bildirilmesi durumunda, gerekli bilginin daha kolaylıkla verilebilmesinin mümkün olacağını bildirdi.

Erbakan Kurdu

Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı Yaşar Yazıcıoğlu imzalı yazıda ise, MGK'nın 28 Şubat kararlarının ardından dönemin Başbakanı Necmettin Erbakan'ın 14.3.1997 tarihli yazıyla "Kuruluşlardan, irtica ile etkin mücadele bakımından kısa, orta ve uzun vadeli önlemlerin alınarak, mali destek veya yasa deği-

şikliğine ihtiyaç duyulan önlemlerin gereğinin Bakanlar Kurulu'nca yerine getirilmesi için Başbakanlığa bilgi verilmesini" istediği bildirildi. Böylece Başbakanlık bünyesinde, Adalet, İçişleri, Maliye ve Milli Eğitim bakanlıkları müsteşarlıkları ile Diyanet İşleri Başkanı, Devlet Personel Başkanı ve Vakıflar Genel Müdüğü'nden oluşan "Milli Güvenlik Kurulu Kararıyla İlgili Önlemlerin Uygulanmasını İzleme ve Koordinasyon Kurulu" oluşturulduğu, bunun bir çalışma grubu olarak devamlı görev yapılabilmesi için de "Milli Güvenlik Kurulu Kararıyla İlgili Önlemleri Sürekli İzleme Merkezi" kurulduğu bildirildi. Merkezin her ay toplanarak çalışmaları gözden geçirdiği ve raporları MGK'ya gönderdiği bildirildi.

Başbakan Yılmaz döneminde bu merkezin yeniden düzenlendiği belirtilen yazıda, kurulun ismi "Uygulamayı Takip ve Koordinasyon Kurulu" olarak değiştirildiği açıklandı.

BAŞBAKANLIK: BÇG YOKTUR

YENİ YÜZYIL

19.6.1998

İnsan Hakları Komisyonu'na Başbakanlık Müsteşarı Yaşar Yazıcıoğlu imzası ile Komisyona gönderilen yazıda, "Başbakanlık bünyesinde, Batı Çalışma Grubu ve Sivil Takip Kurulu yoktur" denildi

TBMM İnsan Hakları Komisyonu gizli bir oturum yaparak Batı Çalışma Grubu ve Başbakanlık Sivil Takip Kurulunun faaliyetlerini görüştü. Başbakanlık Müsteşarı Yaşar Yazıcıoğlu imzası ile komisyona gönderilen "Gizli" damgalı bir yazıda, "Başbakanlık bünyesinde, Batı Çalışma Grubu ve Sivil Takip Kurulu yoktur" dedi. Komisyonun FP ve DYP'li üyeleri bu yazıdan tatmin olmadıklarını vurgulayarak Başbakanlığa yazılan yazıda üslup hatası olduğunu belirttiler ve "Sivil Takip Kurulu değil Başbakanlık Takip Kurulu denilmesi lazımdır" görüşünü savundular.

Komisyon toplantısının başında görüşmelerin basına kapalı yapılmasını isteyen üyeler ile açık olmasını savunan Milletvekilleri arasında tartışma çıktı. Bu arada Başbakanlık'tan yazılı olarak talep edilmesine rağmen Batı Çalışma Grubu'ndan hiçbir yetkilinin komisyon toplantısına gelmemesi eleştiri konusu yapıldı. Üyeler talebe rağmen ilgililerin komisyon toplantısına gelmemesinin TBMM'ye saygısızlık olduğu görüşünü savundular.

Dün saat 12.30'da DSP'li Sema Pişkinsüt başkanlığında toplanan komisyonda ANAP'lı Süha Tanık toplantının gündeminin hassas olduğunu ve basına kapalı yapılmasını istedi. CHP'li Erdoğan Yetenç, BBP'li Recep Kırış ile DYP'li Mehmet Ali Yavuz ise İnsan haklarını ilgilendiren hiçbir konunun basına kapatılamayacağını savundular. Kırış "Zaten karşımızda muhatap yok, kimse gelmemiş kime ne soracağız da BÇG'yi öğreneceğiz" dedi. Daha sonra yapılan oylamada ise bir oy farkla komisyon toplantısının gizli yapılması benimsendi ve Basın mensupları dışarı çıktılar.

Bunun üzerine FP Manisa Milletvekili Bülent Arınç da tepki göstererek komisyon toplantısını terketti ve CHP Manisa Milletvekili Erdoğan Yetenç ile tartıştı. Arınç Yetenç'e, "BÇG'yi savun Manisa'da iyi puan alırsın" derken "Asıl sen savun lazım olur" karşılığını verdi. Arınç da "Ben BÇG'den 10 üzerinden sıfır aldım" diye konuştu.

MERKEZ ÜSSÜ BÇG

AKİT

19.6.1998

Ara dönemin iki flaş ismi Mesut Yılmaz ve Deniz Baykal'ın anlaşıp protokole imza atmalarından sonra Meclis'te olan bitene yetişmek mesele haline geldi. Meclis, artık direnişi de bıraktı. Emirleri bir an evvel pratiğe geçirmekle mükellef bir aracı kurum haline geldi. Bu kurumun iki komisyonunda dün yaşananlar, tarihe ibret vesikası olarak düşülecek cinsten...Anayasa Komisyonunda ara dönem gücü tarafından fişlenen devlet memurlarını sorgusuz sualsiz, ifadesiz duruşmasız kapının önüne koymayı hedefleyen düzenlemeler geçti. Daha evvelki yazılarımızda bu tasarılarından etraflıca bahsetmiştik. Dilerseniz,

İnsan Hakları Komisyonu'ndan yansıtacağımız görüntülere geçelim: Komisyonun dünkü gündeminde, iki madde vardı. Öğlen 12.30'da, Batı Çalışma Grubu (BÇG) temsilcilerinin milletin temsilcilerine yasal dayanaklar hakkında bilgi verecekleri oturum gerçekleşecekti. Komisyonun, "Çarşafıya insan hakkı yoktur" zırvasıyla meşhur Başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt, hemen toplantının başında BÇG temsilcilerinin gelmeyeceğini belirtti ve ekledi: "Bu konuyu bize 'gizli' ibaresiyle gönderdikleri yazı üzerinde ele alacağız" Evet TBMM'nin çağrısını dikkate almamışlardı. "Biz komisyon filan tanımıyoruz" diye yorumlamaya müsait BÇG tavrı, komisyonda buz gibi bir hava esmesine sebep oldu. FP'li Bülent Arınç ve Azmi Ateş ile DYP'li Mehmet Ali Yavuz, "halk iradesini hiçe saymak" kapsamında değerlendirdikleri bu tavrı protesto ederken bir başka komisyon üyesi ANAP'lı Süha Tanık, toplantıdan komisyon üyesi olmayan vekillerle gazetecilerin çıkartılmalarını talep etti. BÇG'nin emri böyleydi... Bir süre sonra göstermelik oylama yapıldı. 8-8'lik sonuçla salon, "kapalı oturum"a uygun hale getirildi. Dışarıda Bülent Arınç'ın ve Azmi Ateş'in feryadını görecektiniz. Her ikisi de bu hükümetin emir alarak yaşam sürdürdüğünü haykırıyor ve millet iradesine saygısızlığı protesto ediyordu. İçeride ise halk arasında kullanılan tabirle, "tırışkadan" bir toplantı yapıldı. Milletvekillerinin ve medya mensuplarının dışarıya atılması da BÇG'nin gücünü göstermeye yönelik bir soğuk savaş taktiği idi. "Kapalı oturum"da, ele alınacağı söylenen yarım sayfalık metinde ise hiçbir şey belirtilmiyor. BÇG'nin yasal dayanağı ile ilgili bir tek kelime bile yok. Kısacası "irade-i milliye" şimdilik, ne zaman biteceği belli olmayan bir zamana kadar devre dışı... İkinci oturumun davetlisi olan bürokratlar ise, komisyona geldiler. Başörtüsü kavgasının üç mimarı, üç uygulayıcı ismi Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay, YÖK Başkanı Kemal Gürüz ve İ.Ü. Rektörü Kemal Alemdaroğlu komisyona üye olan ve olmayan milletvekilleri tarafından öyle sıkıştırıldı ki, emir aldıkları yer utanç duygularından güçlü olmasa, ağlaya ağlaya özür dileyecek duruma geldiler. Sadece FP'liler ve BBP'liler değil, DYP'liler ve ANAP'lılar da perişan ettiler bu üçlüyü... Kimisi, kanuna rağmen neden şapka ile gelmediklerini sordu. Kimisi, öğrencileri polislerle sürüklemekten zevk alıp almadıklarını... Bence en güzel soru FP İstanbul Milletvekili Azmi Ateş'e aitti: "Sayın Alemdaroğlu!.. Sizi ziyarete geldiğimde jandarmaların arasında bir genç gördüm. PKK adına eylemlere katılmaktan mahkûmuş. O gün sınavı var diye üniversitenize gelmişler. Siz PKK'lıya tanınan sınav hakkını başörtülüden esirgerken bu milleti rencide ettiğinizi farketmiyor musunuz?" Bütün sorular toplandı, ikına sıkına birtakım cevaplar verildi... Cevapların özeti: Emir büyük yerden. Uygulamalardan vazgeçmemize imkân yok. Direkt böyle söylemediler, ama saçmalamalardan oluşan parçaları birleştirdiğinizde ortaya çıkan sonuç bu... Ayrıntısına yarın girebiliriz.

MECLİS REKTÖRÜ AZARLADI

AKİT

19.6.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu dün, Batı Çalışma Grubu (BÇG) faaliyetleri ve üniversitelerde yaşanan başörtüsü olayları gündemiyle toplandı. Oturumlara, gündemdeki tartışmaların ele alınacak olması nedeniyle, komisyon üyelerinin yanı sıra komisyon dışından da çok sayıda milletvekili ile rekor sayıda medya mensubu katıldı. Gündemin ilk maddesinde BÇG'nin faaliyetlerinin yasal dayanaklara sahip olup olmadığı konusu vardı. Plana göre; BÇG'den görevliler gelecek ve komisyon üyeleriyle üye olmayan milletvekillerini bilgilendirecektir. Olağanüstü katılımı başlatan toplantıda bütün milletvekilleri ve medya mensupları BÇG yetkililerini beklerken, Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt şu açıklamayı yaptı: "Bugün iki gündemimiz var. İlk BÇG ile ilgili bilgileri almamıza yönelik. İkincisi ise başörtüsü olayları hakkında... İkinci gündemle ilgili olarak Sayın Milli Eğitim Bakanı, YÖK Başkanı ve İstanbul Üniversitesi Rektörü gelecekler. Ancak BÇG yetkilileri, sadece 'gizli' ibaresiyle bir açıklama yollamışlar. Onu tartışacağız." Ara dönem uygulamalarının ANAP içindeki etkili isim İzmir Milletvekili Süha Tanık ise, oylamanın basına ve komisyon üyesi olmayan milletvekillerine kapalı yapılmasını istedi. Bu istemden sonra Sema Pişkinsüt, "tekliflerin yazılı yapılması" hükmünü gözardı ederek hemen oylamaya geçilmesini istedi.

Yoğun Tartışmalar

Bu noktada usul tartışmaları gündeme geldi. FP'li Bahri Zengin, Azmi Ateş, Bülent Arınç, Mikail Korkmaz, Bedri İncetahtacı ile DYP'li Mehmet Ali Yavuz ve BBP'li Recep Kırış, halkı bu kadar ilgilendiren ve demokrasi için bu kadar önemli olan konunun medyadan gizlenmesini "esef verici" bulduklarını, BÇG'nin halkın temsilcilerinden olan komisyona bilgi vermek üzere görevli göndermemesini de halk iradesine karşı açık bir tavır olarak gördüklerini söylediler. ANAP'lı Halit Dumankaya, oturumun kapalı yapılmasını savunurken; DSP ve CHP'liler de ona destek verdiler. Daha sonra oylamaya geçildi. Oylama, 8-8 eşitlikle sonuçlanınca içtüzük gereği, kapalı oturuma geçilmesi için 1 /3'lük kabul oyu yeterli olduğundan komisyon üyesi olmayan milletvekilleri ile medya mensuplarından dışarı çıkmaları istendi. Bu tavra en sert tepkiyi gösteren milletvekili Bülent Arınç oldu. ANAPlılar'a, "Batı Çalışma Grubu size 10 üzerinden 10 verir" diye hitap eden Arınç, ANAP'lıların "Size de sıfır verir" şeklinde karşılık vermesi üzerine, "Batı Çalışma Grubu'ndan sıfır almak şereftir" sözleri ile dikkat çekti. Toplantı salonu dışında da tepkisini sürdüren Bülent Arınç, "Sosyal demokratlar birer BÇG üyesidir. Batı Çalışma Grubu, buraya bilgi vermek üzere görevli göndermeyerek halkın iradesine saygısızlık yapmıştır. Meclis'te bir komisyona çağırılmışlarsa gelmeleri icap eder. Manisa Milletvekili olarak BÇG'nin yasal dayanağının olup olmadığını öğrenmek hakkımdır. BÇG görevlilerinin gelmemesi, üstelik bizlerin milletvekili olarak ve sizlerin de gazeteciler olarak salon dışına atılmamız, geline nokta adına utanç vericidir" dedi. FP'li Azmi Ateş de sergilenen tablonun, iktidarın vesayet altında olduğunu ortaya koyduğunu söyledi. Ateş, "diyet" mantığının devam ettiğini, "dayatma" mantığı ile milletin öz temsilcilerinin devre dışı bırakılmak istendiğini vurgulayarak, "Bu gidişe yakında son vereceğiz" şeklinde konuştu. FP'li Mikail Korkmaz ve DYP'li Mehmet Ali Yavuz'da sergilenen tavrın tam anlamıyla "milli iradeye saygısızlık" olduğunu vurgularken, zaman zaman ANAP'lı üyelere sert eleştirilerde bulundular.

Soru Bombardımanı

Milletvekillerinin; komisyon toplantısına katılan Hikmet Uluğbay, Kemal Gürüz ve Kemal Alemdaroğlu ara dönem üçlüsüne ağırlıklı olarak yönelttikleri soru, "Hukuki dayanağınız nedir?" şeklindeydi. Bu sorunun farklı versiyonlarla ifade edilmesinden sonra, Anayasa Profesörü FP'li Mustafa Kamalak sözaldı. Konuya Anayasa'da din ve vicdan özgürlüğü ile eğitim hakkını garanti altına alan hükümleri sıralayarak giren Kamalak, YÖK Kanununun Ek 17. maddesinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ilgili maddelerini hatırlattı. Rektör Kemal Alemdaroğlu'nun bütün bunları hiçe sayarak hak gaspında bulunduğunu ve bu tavrın mutlaka bir gün cezalandırılacağını ifade eden Kamalak'tan sonra söz alan FP'nin hukukçularından Bülent Arınç'ta "Mazlumun ahı, indirir şahı. Bu hukuksuzluktan vazgeçin" diyerek bir çağrıda bulundu. FP Kırıkkale Milletvekili Mikail Korkmaz da Kemal Alemdaroğlu'na, başörtüsü yasağına muhatap öğrencileri, bu memleketin Kunta Kinteleri olarak görüp görmediği yönündeki soruyla sözlerine başladı. Korkmaz daha sonra, "Üniversitede uyguladığınız başörtüsü zulmünden dolayı yaptığınız bu hareketin, evinize gidip ailenizle birlikte seyrederken, doğru olup olmadığı hakkında, vicdanınızın nâmus köşesinde bir yer bulabiliyor musunuz? Kuvayi Milliye ruhunu reddettiğinizi, öğrencilere ihanetinizden dolayı bir gün adil Türk hukukçuları tarafından hesaba çekileceğinizi biliyor musunuz?" sorularını yöneltti.

Tetikçi misin?

Korkmaz'ın Alemdaroğlu'na son sorusu ise, ara dönem ekibinin oldukça sinirlenmesine yol açtı: "Üniversitenizdeki başörtü yasağı sizin iradenizle mi oluyor, yoksa siz tetikçilik mi yapıyorsunuz?" BBP'li Recep Kırış'ta, Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'ün sık sık müdahale etmesine rağmen, ara dönem ekibini oldukça rahatsız eden bir konuşma yaptı. Başta Alemdaroğlu olmak üzere üniversitede başörtüsü konusunda hak gaspında bulunanların, toplumsal huzuru yok etmeye kastettiklerini hatırlatan Kırış, "Bu tavrınızla ne tür gelişmelere hizmet ettiğinizi biliyor musunuz?" şeklindeki bir soruyla dikkat çekti. Alemdaroğlu, ANAP'lı Yaşar Okuyan'ın da tepkisine maruz kaldı. Rektörün katı bir şekilde başörtüsü konulu hak gaspı uyguladığının altını çizen Okuyan, "Hiçbir üniversitede olmayan sıkıntı, sizde var. Diğerleri Atatürkçü, laik ve çağdaş değil de bir siz misiniz bu özellikleri taşıyan" diye sordu. FP İstanbul Milletvekili Azmi Ateş ise, üniversitedeki başörtüsü yasağının yasal dayanağa sahip olmadığını, Anayasa,

YÖK kanunu ve AİHS'den ilgili maddeleri aktararak açıkladı. Rektör Alemdaroğlu'na hitaben, "Sizi ziyaret etmiştik. Okuluza girdiğimde jandarmaların arasında bir genç gördüm. Sonradan öğrendim ki PKK adına eylemlere katılmış. Sınavı olduğu için, hakkı zayi olmasın diye getirmişler. Şimdi, size soruyorum, bir teröriste tanıdığınız hakkı başörtülüden nasıl esirgeyebiliyorsunuz? Ben sizin bölücülük suçu işlediğiniz, toplumsal huzuru bozduğunuzu düşünüyorum. Bu tavrınız, hukuki yollardan bir gün mutlaka cezalandırılacaktır" dedi. DYP'li Ümrân Akkan ve Mehmet Ali Yavuz'da, Alemdaroğlu'na üniversitede uygulanan başörtüsü terörü ile ilgili sorular yönelttiler

Ara Dönem Üçlüsü, İP Mahkumu

Sorulardan sonra sıra cevap kısmına geldi. Verilen aradan sonra söz alan Kemal Alemdaroğlu, uygulamalarına hukuki dayanak göstermek yerine, zaman zaman ANAP'lıların da başörtüsünü ideolojik simge olarak takmak isteyenlerden bahsettiğini, hiçbir yere kaçmaya niyetinin olmadığını söylemekle yetinde. Destek için getirilen Hukuk Fakültesi Dekanı Aysel Çelikel, Rektör Yardımcısı Nur Serter ve Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Said Güran milletvekilleri ile tartıştı. Yağdımcı ekipten Nur Serter, üniversitedeki kız öğrencilerin aslında kapanmak istemediğini, ancak, bazı tarikatların ya da kişilerin baskıları ile kapandıklarını iddia edince ortam gerginleşti. Komisyon üyelerinin delil göstermesi çağrısına, elindeki "Öncü Gençlik" adlı Doğu Perinçek kökenli dergi ile karşılık veren Serter'e tepki gösteren FP'li Bahri Zengin,, "Zabıtlara geçin. Referans olarak İşçi Partisi'ne ait bir dergiyi gösterdi" diyerek tepki koydu. Havanın gerginleşmesi üzerine Komisyon Başkanı Pişkinsüt toplantıyı kapattı.

Dışarıda Tartıştılar

Ara dönem üçlüsünün etrafı dışarıda da sarıldı. FP Milletvekilleri, Alemdaroğlu'na, uygulamadaki konuna rağmen niçin şapka giymediğini sordular. Tepkilerin artması üzerine Milli Eğitim Bakanı ile Alemdaroğlu ve Gürüz bölgeden hızla uzaklaştılar.

KOMİSYONDA TÛRBAN GERGINLIĞI

RADİKAL

19.6.1998

İnsan Hakları Komisyonu, dün türban sorununu ele aldı. Toplantıda Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay, YÖK Başkanı Kemal Gürüz, İÜ Rektörü Kemal Alemdaroğlu, rektör yardımcıları ile Hukuk Fakültesi Dekanı Aysel Çeliker'in yanı sıra, komisyon üyesi olmayan çok sayıda FP'li milletvekili hazır bulundu. Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay, üniversite ve kamu kuruluşlarında kılık-kiyafet konusunda yıllardan beri uygulanan yasalar bulunduğunu belirterek, örnekler verdi. Gürüz de, Anayasa'nın 153. maddesinin yasaların uygulanması konusunda kendilerini bağladığını söyledi. Komisyonunda verilen ara sırasında ise FP'li Musa Uzunkaya, Alemdaroğlu ile tartışırken sert çıkış yaparak, "Sizin hiçbir yere saygınız yok" diye bağırды. Alemdaroğlu ise İstanbul Üniversitesi'nde Anayasa Mahkemesi, Danıştay gibi yüksek yargı organlarının kararları ile oluşan mevzuatın uygulandığını söyledi. Yanlış bir uygulamanın tespiti halinde, bu yanlıştan her zaman dönülebileceğini belirten Alemdaroğlu, "Biz herhangi bir zorlama ile karşı karşıya kaldığımızda Türkiye'yi terk edecek türden insanlar değiliz" diye konuştu. BÇG tartışması Öte yandan ANAP, DSP ve CHP, TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nda Batı Çalışma Grubu ve Sivil Çalışma Grubu'yla ilgili görüşmenin basına kapalı yapılmasını önerince tartışma çıktı. FP'liler toplantının basına açık olmasını istedi ancak iktidar partilerinin oylarıyla toplantı basına kapalı olarak yapıldı.

BTK'YI ERBAKAN KENDİSİ KURDURTTU

CUMHURİYET

28.6.1998

Batı Çalışma Grubu (BÇG), Başbakanlık Takip Kurulu (BTK) ya da Sivil Çalışma Grubu (SÇG) olarak da bilinen Uygulamayı Takip ve Koordinasyon Kurulu'nun çalışmalarını TBMM İnsan Hakları Komis-

yonu'nun gündemine getiren FP'liler, Başbakanlık'tan gelen yanıtta umduklarını bulamadılar. Başbakanlık Müsteşarı Yaşar Yazıcıoğlu imzasıyla gönderilen yazıların birisinde "Başbakanlık bünyesinde BÇG'nin bulunmadığı" belirtilirken, diğer yazıda BTK'nin REFAHYOL iktidarı sırasında dönemin başbakanı Necmettin Erbakan'ın talimatıyla oluşturulduğu vurgulandı.

İnsan Hakları Komisyonu'nun gündemine getirdikleri BÇG ve BTK'nin çalışmaları konusunda bir alt komisyon oluşturulması için çaba harcayan, ancak başarılı olamayan FP'liler, komisyonun geçen hafta konuyla ilgili olarak yaptığı kapalı oturumdan da tatmin olamadılar. Konuyu önümüzdeki günlerde yeniden gündeme getirmeyi planlayan FP'lileri, İnsan Hakları Komisyonu'nun BTK ile ilgili yazısına Başbakanlık'tan gelen yanıt memnun etmedi. Yazıda Milli Güvenlik Kurulu'nun (MGK) 28 Şubat 1997 tarihli toplantısı ile başlayan süreç anlatılırken, toplantıda rejim aleyhtarı irticaî faaliyetlere karşı alınacak önlemlere ilişkin olarak alınan 406 sayılı kararın Başbakanlığa gönderildiği anımsatıldı. Bakanlar Kurulu'nun 13 Mart 1997 tarihli toplantısında da "irtica ile etkin bir şekilde mücadele edilmesi" kararı alındığına dikkat çekildi. Dönemin Başbakanı Necmettin Erbakan'ın imzasıyla 14.3.1997 tarihli Başbakanlık direktifi ile ilgili bakanlık ve kuruluşlardan irtica ile etkin mücadele için gerekli önlemlerin alınmasının; mali destek veya kanun değişikliğine ihtiyaç duyulan önlemler varsa Başbakanlığa bilgi verilmesinin istenildiği kaydedildi.

Erbakan imzalı 18.3.1997 tarihli Başbakanlık direktifi ile de Başbakanlık nezdinde "Yapılan çalışmalar takip edip yönlendirmek üzere Adalet, İçişleri, Maliye ve Milli Eğitim Bakanlıkları Müsteşarları ile Dışişleri İşleri Başkanı, Devlet Personel Başkanı ve Vakıflar Genel Müdürü'nden oluşan MGK 406 sayılı kararıyla ilgili önlemlerin uygulanmasını izleme ve koordinasyon komisyonu" ile "MGK kararıyla ilgili tedbirleri sürekli izleme merkezi"nin kurulmasının kararlaştırıldığı belirtildi.

BAKLAVA DAVASINI MECLİS İNCELİYOR

CUMHURİYET

29.6.1998

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, baklava çaldıkları için mahkûm edilen çocukların gerekçeli mahkeme kararını incelemeye aldıklarını bildirdi.

Pişkinsüt, baklava çaldıkları için üçü 6'şar, biri 9 yıl hapis cezasına mahkûm edilen çocuklarla ilgili haberlerin basında geniş şekilde yer aldığını ve toplumun olaya büyük tepki gösterdiğini anımsatarak bu konuda kendisine basından ve değişik kuruluşlardan başvuru geldiğini belirtti. Pişkinsüt, "Çocuklara yönelik hüküm kesinleştiği için, Gaziantep Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet Karayigit'i arayarak, gerekçeli karar çıktıysa gerekçeli kararı, yoksa mahkeme kararını istedim; inceliyoruz" dedi.

Bazı gazeteciler ve kuruluşların, destek kampanyası başlattıklarını kaydeden Pişkinsüt, "Bunlar bana da telefon açtılar. 'Türkiye'de şunca hırsızlık, hortumlama varken, çocukların böyle cezalandırılması doğru mu? Gerekiyorsa bir yasa tasarısı hazırlansın, ek bir düzenlemeyle bu çocuklar yararlandırılсын' gibi yaklaşımlar var" dedi.

Pişkinsüt, şöyle devam etti: "Konunun hukuk düzeyinde bir araştırmasını yapıp, ona göre tavır belirlenmesini sağlayacağız. İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun konunun üzerinde olması gerekir."

Gaziantep'te, 10 Ağustos 1997'de, Bayram Sarıbaş'ın işlettiği Güllüoğlu Baklavaları işyerine giren Metin Subaşı, A.K, A.Â. ve L.H, 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nce 9'ar yıl hapis cezasına mahkûm edilmiş, olay tarihinde yaşı 18'den küçük olan 3'ünün cezası daha sonra 6'şar yıla düşürülmüş, tutuklu yargılanan çocukların cezaları Yargıtay 6. Ceza Dairesi tarafından yerel mahkemenin kararı doğrultusunda onaylanmıştı.

MECLİS KOMİSYONU BİRDAL SUİKASTİNİ SORUŞTURACAK YENİ YÜZYIL

1.7.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu, İnsan Hakları Derneği (İHD) Genel Başkanı Akın Birdal'a yönelik suikast girişimini araştırmaya karar verdi. TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nun geçen hafta yapılan toplantısında, Fazilet Partili bazı üyeler Birdal suikastinin araştırılmasını önerdiler. Öneri diğer üyeler tarafından da kabul edildi ve suikastin araştırılması için üç kişilik bir alt komisyon kurulması kararlaştırıldı. Alt komisyona FP'den Haşim Haşimi ve Bedri İncetahtacı ile CHP'li Sabri Ergül seçildi. İnsan Hakları Komisyonu'nun, kendi bünyesinde kurduğu alt komisyon çalışmalarına, silahlı saldırıdan yaralanarak kurtulan İHD Genel Başkanı Akın Birdal'ı bugün evinde ziyaret ederek başlıyor. Birdal dinlendikten sonra gerek duyulursa, Ankara Emniyet Müdürü Cevdet Saral başta olmak üzere suikastle dolaylı ya da doğrudan bağlantılı her ilgilinin görüşüne başvurulacağı öğrenildi. Alt Komisyon'un üyelerinden FP Gaziantep Milletvekili Bedri İncetahtacı, "Başbakan çelişkili açıklamalar yapınca, konunun araştırılmasının faydalı olacağını düşündük" dedi.

BİRDAL: SUİKAST, SAKIK İFADESİYLE BAĞLANTILI HÜRRİYET

2.7.1998

İHD Genel Başkanı Akın Birdal, suikast girişiminin PKK'nın 2'nci adamı Şemdin Sakık'ın ifadesiyle bağlantılı olduğunu savundu.

Birdal, TBMM İnsan Hakları Alt Komisyonu üyeleriyle yaptığı basına kapalı görüşmede, Sakık'ın imzasız ifadesinde, adının, PKK'ya yardım edenler olarak geçirildiğini ve devlet içinde bunu sağlayan kişilerin tetikçileri harekete geçirerek, suikast planladığını öne sürdü. Aynı kişilerin Başbakan Mesut Yılmaz'ı da yanılttığını belirten Birdal, "Yanıltıldı ve suikastin iç hesaplaşma olduğu açıklamasını yaptı. Ancak Başbakan olayın üstüne ısrarla gidince failer yakalandı" dedi. Birdal, olayın tetikçilerin ortaya çıkarılmasına rağmen, işin arkasındaki gerçek kişilerin ise halen bulunamamasını anlamlı bulduğunu söyledi. Birdal, suikastten sonra devlet tarafından korunmaya alındığını da belirterek, "Daha önce de koruyabilirlerdi. her gün telefonlarım dinleniyordu. Yüzlerce tehdit telefonu alıyordum. Tetikçiler de böyle bir telefon konuşmasından yakalandığına göre bunu önleyebilirlerdi" diye konuştu. Birdal, Hürriyet'te çıkan habere de dikkat çekerek, "Cenaze törenine katılanlara da suikast düzenleneceği yolundaki ifadeleri şaşkınlıkla okudum. Bildiğim kadarıyla yakalanan suikastçilerin resmi ifadelerinde böyle bir söz yok. Bunun da araştırılması gerekir" dedi.

FP Milletvekili Bedri İncetahtacı, Haşim Haşimi ve CHP milletvekili Sabri Ergül, hem Şemdin Sakık, hem de suikasta karışan tetikçilerin ifadelerinin resmi yolla istenmesini kararlaştırdı.

Bu arada Birdal hakkında, Aydınlık Gazetesi'nde yayınlanan bir açıklamasında 'Silahlı Kuvvetlerin şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif' ettiği gerekçesiyle 1 yıldan 6 yıla kadar ağır hapis cezası istemiyle dava açıldı. Davaya önümüzdeki günlerde Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlanacak.

Evinde ifade verdi

TBMM İnsan Hakkı İhlallerini İnceleme Komisyonu üyeleri, İHD Genel Başkanı Akın Birdal'ı evinde ziyaret ederek, suikastle ilgili sorular sordular. CHP milletvekili Sabri Ergül, FP milletvekilleri Bedri İncetahtacı ile Haşim Haşimi'den oluşan komisyona sağlık durumu hakkında da bilgi veren Birdal, "Dirseğimi oynatmaya başladım ama elimi oynatamıyorum. Ancak 4-5 ay sonra barış ve demokrasi için yazmaya başlayacağıma inanıyorum" dedi.

TBMM KOMİSYONUNDAN BİRDAL'I ZİYARET

MİLLİYET

2.7.1998

Uğradığı silahlı saldırı sonucu ağır yaralanan İHD Genel Başkanı Akın Birdal, kendisine ziyarete gelen TBMM İnsan Hakları İhlalleri İddialarını İnceleme Alt Komisyon üyelerine "insan hakları ihlallerinin oluşturulan komisyonlarla önlenemeyeceği" mesajını verdi. FP Diyarbakır Milletvekili Haşim Haşimi, Gaziantep Milletvekili Bedri İncetahtacı ve CHP İzmir Milletvekili Sabri Ergül'den oluşan komisyon üyelerinin ziyaretinde Birdal şöyle konuştu: "İnceleme komisyonu bu olayın örtbas edilmesini önlemek için oluşturulmuştur. Ancak ihlallerin önlenmesi için heyetlerin oluşturulması yetmez. Herkesin gözü önünde cereyan eden devlet içinde örgütlenmiş oluşumlar var. Komisyonun bu doğrultuda da gücünü ortaya koyacağına inanıyorum. Bu komisyon, insan hakları ihlallerinin önlenmesi için de TBMM için bir fırsattır." İncetahtacı olayın araştırılmasının ardından bir rapor hazırlanacağını kaydetti.

BANA SALDIRANLAR BİLİNİYORDU

YENİ YÜZYIL

2.7.1998

İHD Başkanı Akın Birdal, kendisini ziyaret eden TBMM İnsan Hakları Alt Komisyonu üyelerine, "Bana yapılan saldırıyı devlet içindeki güçler yönlendirdi" dedi

TBMM İnsan Hakları Alt Komisyonu, silahlı bir saldırıya uğrayan İHD Genel Başkanı Akın Birdal'ı ziyaret etti. Suikast girişimini aydınlatmak amacıyla kurulan alt komisyon üyelerine ifade veren Birdal, "Bana yapılan saldırı, belli bir merkezden ve bir program dahilinde yürütüldü. İnfazı devlet içindeki güçler yönlendirdi. Bunlar Susurluk'la bağlantılıdır" dedi.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyelerinden FP Gaziantep Milletvekili Bedri İncetahtacı, FP Diyarbakır Milletvekili Haşim Haşimi ve CHP İzmir Milletvekili Sabri Ergül, İHD Başkanı Akın Birdal'ı tedavi gördüğü hastaneden taburcu edildikten sonra dinlendiği evinde ziyaret ederek bir süre görüştüler. Bana kapalı olarak yapılan ve yaklaşık bir saat süren görüşmede, Birdal'ın şunları söylediği öğrenildi:

"Saldırı öncesi tehdit altındaydım. Bu tehditler sürerken telefonlarım da dinleniyordu. Bu saldırı Susurluk'un bir devamıdır. Bu infaz da planlı ve programlı biçimde yürütüldü. Saldırıdan önce bazı kesimler aracılığıyla (hain) gösterildim. Şemdin Sakık'ın olmayan ifadeleri yayınlandı. Türkiye ve dünyada etkili bir dernek olduğumuz için yıpratmak istediler. Bizi PKK ile aynı göstermek istediler. Ben PKK'ya da, devlet terörüne de karşıyım, PKK ile de hiç bir ilgim yok. İnsan hakları savunuculuğunu yaptım. Ama bazı çevreler beni hedef gösterdi ve arkasından devlet içindeki güçler infazı yönlendirdi."

Olay kapatılmak istendi

Birdal, saldırıya tepkilerin büyümesi üzerine, emniyet güçlerinin sadece tetikçileri yakalayarak olayı kapatmak istediğini, ancak olayı ana fail olarak yönlendirenlerin gizlenmek istendiğini öne sürdü. Birdal, "Yakalanan tetikçilerin ifadelerinin önemli kısımlarının tutanaklara konulmadığını öğrendim. Ayrıca savcılar saldırıyı yapanların soruşturması için ek süre de vermedi. Amaç olayı kapatmak, üst noktalara işi taşımamaktır" dedi.

Komisyon üyesi Sabri Ergül'ün, "Başbakan önce (iç hesaplaşmadır) açıklaması yaptı saldırganlar yakalanınca da (yanıltıldım) açıklaması yaptı. Bu konuda düşünceniz nedir?" sorusuna ise Birdal'ın şu karşılığı verdiği öğrenildi:

"Olayı kapatacaklardı. Başbakan'a yanlış bilgiler verdiler, tepkiler büyüyünce tetikçileri yakalamak zorunda kaldılar. Benim telefonlarımı dinliyorlardı, tetikçilerin de kim olduklarını biliyorlardı ve yakaladılar. Bu konuda Başbakan açık olmalı."

"Karanlıkta kalmamasını istiyoruz"

Akın Birdal'la yapılan görüşmenin çıkışında komisyon adına Bedri İncetahtacı gazetecilerin sorularını yanıtladı. İncetahtacı, kamuoyuna yansıyan ve yansımayan bazı konuları Akın Birdal'a sorduklarını belirterek, "konuyla ilgili olarak onun görüşlerini ve düşüncelerini dinledik. Şunu hemen belirtmek gerekir ki, bizim görüşmemiz olayın emniyet boyutundan çok, insan hakları yönünü içermektedir" dedi. Komisyon, İçişleri Bakanı Murat Başesgioğlu ile saldırganların ifadelerini alan Ankara Emniyet Müdürlüğü görevlileri ve savcılarının görüşlerini aldıktan sonra Başbakan'ın da bilgisine başvuracak.

BİRDAL'A VEKİL ZİYARETİ

ZAMAN

2.7.1998

FP Gaziantep Milletvekili Mehmet Bedri İncetahtacı başkanlığında, CHP İzmir Milletvekili Sabri Ergül ve FP Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim Haşimi'den oluşan TBMM İnsan Hakları Alt Komisyonu, İHD Başkanı Akın Birdal'ı evinde ziyaret ederek bir süre görüştü. Ziyarete konuşan İnsan Hakları Alt Komisyonu Başkanı İncetahtacı, Birdal'ın uğradığı silahlı saldırıda olayı aydınlatmak için tetikçileri kimlerin azmettirdiğinin ortaya çıkmasının önemli olduğunu belirterek, "Sadece tetiği çekenlerin değil, tetikçileri azmettirenlerin yakalanması gerektiğine inanıyoruz." dedi. Komisyon olarak olayla ilgili bir rapor hazırlamak üzere Birdal'ı ziyaret ettiklerini belirten İncetahtacı, Birdal'ın kısa süre içerisinde sağlığına kavuşmasını diledi. CHP milletvekili Sabri Ergül de, bazı basın organlarında yer alan "Birdal'ın ölmesi halinde cenazesinde de katliam yapılacağına" ilişkin haberleri hatırlatarak "Bunların üzerine de gidilmiyor. Sayın Birdal'la görüşmemizde endişelerimiz daha da artmıştır." şeklinde konuştu.

İNANILMAZ İDDİALAR

SABAH

4.7.1998

ANAP Hakkari Milletvekili Naim Geylani, Hakkari'nin Şemdinli İlçesi'ne bağlı Ormancık Köyü'nde meydana gelen bazı olayları Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu gündemine getirdi.

Köylü kadınların yazılı ifadelerini de Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'e veren Geylani, "Ormancık'ta fevkalade hazin ve hukuk dışı bir insanlık ayıbı işlenmiştir. Bu konunun Meclis'te enine boyuna tartışılıp sorumlulardan hesap sorulması gerekir" dedi. Geylani'nin yaptığı başvuruya ekli bulunan Ormancıklı kadınların ifadelerinde olaylar şöyle dile getirildi:

* Derecik Seyyar Jandarma Tabur Komutanı Yarbay A.Ç. askeri birlikle köyümüze geldi. Yarbay, kendisini görüp karşılamaya gelen köy korucularının silahlarına el koydurdu. Daha sonra bütün korucuların silahlarını topladılar. Yarbay'ın emriyle köyün bütün erkekleri helikopter pistinde toplatıldı. Bunun ardından evlerimiz boşaltıldı ve jandarmalar evlerimize doldular, kadınların çeyiz sandıklarını, erkeklerin kilitli dolaplarını aradılar, ne kadar döviz, Türk parası ve ziynet eşyası varsa hepsini aldılar.

* Jandarmalar ikinci aramada Kerem İnan adlı hasta bir köylüyü yatakta yakaladılar. Astsubay F.A, Kerem İnan'ı çeşmenin başına götürdü ve "Meydanda toplanın" talimatını uymadığı için kurşuna dizeyerek öldürdü. Askerler, yarbayın talimatıyla köyün erkeklerini çıplak soyup dayaktan geçirdiler. Yarbay, PKK'lılarla işbirliği yaptığımızı, vatan haini olduğumuzu söyledi, Türk topraklarında yaşamaya layık olmadığımızı belirtti. Konuşması bittikten sonra jandarmalar bizi kovalamaya başladı. Dipçikle, tekmeyle, tokatla kovalandık. Köylümüz Amina Çelik, Yarbay'ın karnına indirdiği tekme sonucu 8 aylık bebeğini düşürdü. Askerlerin kovalaması Irak içlerine kadar sürdü. Sonra da köyümüzü ateşe verdiler. Aç, susuz, çıplak, çaresiz bir biçimde yabancı bir ülkenin topraklarında ortada kaldık.

'Köylünün ifadeleri'

Besna Selvi, Esmer Selvi, Azime Taşkın, Zübeyde Seçkin, Meryem Çelik, Anife İzgi, Kıymet Şengül, Bahar Şengül, Hammal İnan yazılı ifadelerinde olayın devamını şöyle naklettiler:

"Kuzey Irak'ta önce sınıra yakın olan Kürt köylerine sığındık. Niyetimiz ortalık yatıştıktan sonra Türkiye'ye geri dönmekti. Ancak gizlice sınırı geçip Şemdinli'ye giden erkeklerimizin getirdiği haberler hiç de iyi değildi ve geri dönmemiz halinde topluca kurşuna dizileceğimiz söyleniyordu. Bu arada, misafirliğimiz uzuyordu ve bizi konuk eden Iraklı Kürtler artık bizden bezmeye başlamıştı. PKK'nın baskıları yüzünden burada da rahat edemedik. Hıdır Samur adlı genç bir köylümüz, 'Bütün bunlar sizin yüzünüzden başımıza geldi' dediği için PKK militanları tarafından silahla vurularak öldürüldü.

Bizler Irak'a sürüldükten sonra Yarbay A.Ç ve emrindeki jandarmalar, gözaltına aldıkları köy korucularını önlerine katıp Derecik Seyyar Jandarma Taburu'na dönmeye hazırlanırken sabahleyin erkenden Şemdinli'den maaş alıp dönmekte olan köyün diğer korucuları ile Çiçek Tepesi'nde karşılaşıyorlar. Askerler, Yarbay'ın talimatıyla korucuları bindikleri iki tane Renault Toros marka otomobilden indiriyor ve silahlarını topladıktan sonra otomobilleri ateşe veriyorlar. Otomobillerin enkazı hâlâ Silo Yaylası'nda duruyor.

'Korucular kayboldu'

Jandarmalar, Şemdinli'den dönmekte olan korucular İsa Taşkın, Enver Samur, Rezzak Baskın ve Bahşi Samur'u, silahlarına el koyduktan sonra meydan dayacağından geçirip serbest bırakıyorlar. Ama aynı araçtan indirdikleri diğer korucular Casım Çelik, Sıddık Şengül, Mihraç Çelik, Hurşit Taşkın, Aziz İnan ve Altınsu köyünden olan otomobil sürücüsü Hayrettin Öztürk'ü daha önce köyden aldıkları korucuların yanına katıp tabura götürüyorlar. Bu kişilerden daha sonra haber alamadık. Milletvekilimiz Naim Geylani araya girip bu kişilerin akıbetini sordu, askeri yetkililer, 'Irak sınırına götürüp serbest bıraktık' dediler. Orada her yeri karış karış aradığımız halde bir sonuç alamadık.

'Kurşuna dizdiler'

Milletvekilimiz Naim Geylani bu olayın görgü tanığı olduğu belirtilen itirafçı Kahraman Bilgiç isimli kişiyle Diyarbakır Cezaevi'de görüştü. Bilgiç'in anlattığına göre, 13 askerin şehit olduğu bir olayın ardından, komutanın emriyle Ormancık Köyü'nden 13 kişi tabura götürülmüş ve kurşuna dizilmiş. Bilgiç cesetlerin Derecik Seyyar Jandarma Taburu'nun güneybatısında bulunan küçük bir dereye atıldığını da belirtmiş. Şemdinli'ye gelindiği takdirde hepimize ulaşılabilir. Zaten bizi bulmanıza da gerek yok. Şemdinli ilçe merkezi ve çevre köylerinde Ormancık'ta gelişen olayı bilmeyen, duymayan yok."

GEYLANI'DEN VAHİM İDDİALAR

YENİ YÜZYIL

4.7.1998

ANAP'lı Naim Geylani Şemdinli'nin Ormancık Köyü'nde jandarmanın köylülere akıl almaz baskılar uyguladığını bir köylüyü kurşuna dizdiklerini iddia edip TBMM'ye başvurdu

ANAP Hakkari Milletvekili Naim Geylani, Hakkari'nin Şemdinli İlçesine bağlı Ormancık Köyü'nde meydana gelen bazı olayları TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu gündemine getirdi.

Köylü kadınların yazılı ifadelerini de Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt'e veren Geylani, "Ormancık'ta fevkalade hazine ve hukuk dışı bir insanlık ayıbı işlenmiştir. Bu konunun Meclis'te enine boyuna tartışılıp sorumlulardan hesap sorulması gerekir" dedi. Geylani'nin yaptığı başvuruya ekli bulunan Ormancıklı kadınların ifadelerinde olaylar şöyle dile getirildi:

* Derecik Seyyar Jandarma Tabur Komutanı Yarbay A.Ç. askeri birlikle köyümüze geldi. Yarbay, kendisini görüp karşılamaya gelen köy korucularının silahlarına el koydu. Daha sonra bütün korucuların silahlarını topladılar. Yarbayın emriyle köyün bütün erkekleri helikopter pistinde toplatıldı. Bunun ardından evlerimiz boşaltıldı ve jandarmalar evlerimize girdiler. Kadınların çeyiz sandıklarını, erkeklerin kilitli dolaplarını aradılar, ne kadar döviz, Türk parası ve ziynet eşyası varsa hepsini aldılar.

"Hasta köylü kurşuna dizildi"

* Jandarmalar ikinci aramada Kerem İnan adlı hasta bir köylüyü yatakta yakaladılar. Astsubay F.A, Kerem İnan'ı çeşmenin başına götürdü ve (Meydanda toplanın) talimatını uymadığı için kurşuna dizerek öldürdü. Askerler, yarbayın talimatıyla köyün erkeklerini çırılçıplak soyup dayaktan geçirdiler. Yarbay, PKK'lılarla işbirliği yaptığımızı, vatan haini olduğumuzu söyledi, Türk topraklarında yaşamaya layık olmadığımızı belirtti. Konuşması bittikten sonra jandarmalar bizi kovalamaya başladı. Dippikle, tekmeyle, tokatla kovalandık. Köylümüz Amina Çelik, Yarbay'ın karnına indirdiği tekme sonucu 8 aylık bebeğini düşürdü. Askerlerin kovalaması Irak içlerine kadar sürdü. Sonra da köyümüzü ateşe verdiler. Aç, susuz, çıplak, çaresiz bir biçimde yabancı bir ülkenin topraklarında ortada kaldık.

"Kürt köylerine sığındık"

Besna Selvi, Esmer Selvi, Azime Taşkın, Zübeyde Seçkin, Meryem Çelik, Anife İzgi, Kıymet Şengül, Bahar Şengül, Hammail İnan, yazılı ifadelerinde olayın devamını şöyle naklettiler:

"Kuzey Irak'ta önce sınıra yakın olan Kürt köylerine sığındık. Niyetimiz ortalık yatıştıktan sonra Türkiye'ye geri dönmekti. Ancak gizlice sınırı geçip Şemdinli'ye giden erkeklerimizin getirdiği haberler hiç de iyi değildi ve geri dönmemiz halinde topluca kurşuna dizileceğimiz söyleniyordu. Bu arada, misafirliğimiz uzuyordu ve bizi konuk eden Iraklı Kürtler artık bizden bezmeye başlamıştı. PKK'nın baskıları yüzünden burada da rahat edemedik. Hıdır Samur adlı genç bir köylümüz, 'Bütün bunlar sizin yüzünüzden başımıza geldi' dediği için PKK militanları tarafından silahla vurularak öldürüldü.

Bizler Irak'a sürüldükten sonra Yarbay A.Ç ve emrindeki jandarmalar, gözaltına aldıkları köy korucularını önlerine katıp Derecik Seyyar Jandarma Taburu'na dönmeye hazırlanırken sabahleyin erkenden Şemdinli'den maaş alıp dönmekte olan köyün diğer korucuları ile Çiçek Tepesi'nde karşılaştılar. Askerler, Yarbayın talimatıyla korucuları bindikleri iki tane Renault Toros marka otomobilden indiriyor ve silahlarını topladıktan sonra otomobilleri ateşe verdiler. Otomobillerin enkazı hala Silo Yaylası'nda duruyor. "Korucular aniden kayboldu"

Jandarmalar, Şemdinli'den dönmekte olan korucular İsa Taşkın, Enver Samur, Rezzak Baskın ve Bahşi Samur'u, silahlarına el koyduktan sonra meydan dayağından geçirip serbest bırakıyorlar. Ama aynı araçtan indirdikleri diğer korucular Casım Çelik, Sıddık Şengül, Mihrac Çelik, Hurşit Taşkın, Aziz İnan ve Altınsu köyünden olan otomobil sürücüsü Hayrettin Öztürk'ü daha önce köyden aldıkları korucuların yanına katıp tabura götürüyorlar. Bu kişilerden daha sonra haber alamadık. Milletvekilimiz Naim Geylani araya girip bu kişilerin akıbetini sordu, askeri yetkililer, (Irak sınırına götürüp serbest bıraktık) dediler. Orada her yeri karış karış aradığımız halde bir sonuç alamadık.

"Korucular taburda kurşuna dizilmiş"

Milletvekilimiz Naim Geylani bu olayın görgü tanığı olduğu belirtilen itirafçı Kahraman Bilgiç isimli kişiyle Diyarbakır Cezaevi'de görüştü. Bilgiç'in anlattığına göre, 13 askerin şehit olduğu bir olayın ardından, Komutanın emriyle Ormancık köyünden 13 kişi tabura götürülmüş ve kurşuna dizilmiş. Bilgiç cesetlerin Derecik Seyyar Jandarma Taburu'nun güneybatısında bulunan küçük bir dereciğe atıldığını da belirtmiş. Şemdinli'ye gelindiği takdirde hepimize ulaşılabilir. Zaten bizi bulmanıza da gerek yok. Şemdinli ilçe merkezi ve çevre köylerinde Ormancık'ta gelişen olayı bilmeyen, duymayan yok"

VALİLER İSTİFA ETSİN

SABAH

5.7.1998

Nuriye Akman - Yasaların suç saydığı insan hakları ihlalleri ile uğraştığınız kadar, bizzat yasalar eliyle yapılanlarla niye uğraşmıyorsunuz?

Sema Pişkinsüt - Bu konu beş senedir komisyonun gündeminde. Meri kanunların hakiki anlamda insan haklarına uygun olup olmadığı ve uluslararası yaklaşımlarla bizim kanunlarımız arasındaki farkların ortaya konulması, dışardan görüldüğü kadar kolay değil, son derece teknik proje ve uzman bilgisi

gerektiren bir konu. Bunu üniversite hocaları "Bize proje olarak verilsin yapalım" diyorlar. Komisyonun böyle ihale ederek yaptırma şeklinde parasal kaynağı yok. Bunu eğer Meclis'in elemanları ile yapmaya kalkarsanız hukukçu aşamasında sıkıntınız olur.

Nuriye Akman - İnsan hakları ihlallerinin ne kadarı yasalardan, ne kadarı yanlış uygulamadan kaynaklanıyor?

Sema Pişkinsüt - En az yüzde 25'i yasalardan, yüzde 75'i uygulamalardan. O yüzde 25 sıfırlansa bile kalan yüzde 75 uygulamadan gelen ihlaller yüzde 85'e çıkar. Tabii farazi olarak konuşuyoruz. Yaşının getirdiğinin aksine uygulama yapan insanlar, bunu ya bilgisizlikten, ya taraf oldukları ya da "bana neci" oldukları için göz yumarak yapıyor olabilirler. Uygulama yanlışlığı yapanlar, yasaların düzelmiş halini de uygulamayacaklardır. Bunlar arasında "Hep teröristin, hırsızın hakkını mı koruyacağız? Bizim hakkımızı kim koruyacak" diyen gruplar da var. Yüzde 25 yasal hatanın sıfırlanması, bu türdeki bir yapıya aksi etki de yaparak, uygulamada daha da kötü olmalarına yol açabilir. Onun için bu kişilere, aynı zamanda özgüvenli, huzurlu yaşayabilecek, çocukları yönünde de güvencede olabilecek bir ortam sağlanırsa, yasaların tam uygulaması sağlanabilir. Güneydoğu'da gezdiğimiz yerlerde, "Cmuk gibi suçluyu koruyan yasalar çıkartıyorsunuz da, polisleri hâlâ 1930'lu yasalarla çalıştırıyorsunuz" dendi bize. Biz yasaları uygulayanlar ve denetleyenler arasındaki empatiyi, yani birbirini anlayıp sevmeyi sağlarken, hep sine elini attığı şeyin insan olduğunu da hatırlatmak zorundayız. - BÇG'nin faaliyetlerini insan hakları açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yıkıcı faaliyetler...

Sema Pişkinsüt - Hem BÇG, hem Sivil Çalışma Grubu hakkında da üç kez toplantı yaptık. İnsanların icraata dönüştürmediği, yıkıcı faaliyetlerde bulunmadığı takdirde, yazması, çizmesi ve konuşmasının hiçbir şekilde sorun olmaması için bazı aşamalar kaydetmemiz lazım. BÇG'nin neyi nasıl yaptığına ilişkin Milli Savunma Bakanlığı'na bir yazı yazdık, bilgi istedik. Bize gönderilen yazıda bunların Genelkurmay'ın içinde karargah hizmetlerinde kullanılmak üzere kurulmuş olan bir yapı olduğu belirtildi.

Nuriye Akman - Bu cevaptan tatmin oldunuz mu?

Sema Pişkinsüt - Hayır, kimse tatmin olmadı bu cevaptan. Ama görev yasası çerçevelerinde bir çalışma yaptıkları anlatıldığı takdirde, o zaman sizin böyle bir kurumun çalışmasından dolayı, ne tür insan hakkı ihlali meydana gelmiş, kimlere hangi boyutta zarar vermiş bunu görmemiz lazım. Yani dedim ki arkadaşlara, böyle bir şikayet varsa, bundan dolayı bir zarar görmüş veya kendisine herhangi bir yanlışlık gelmiş, işte insanların fişlendiği, takip edildiği söyleniyor, kimler nerelerde ne faaliyet yaptıklarında izlendiklerini söylüyorlarsa, bunun bize yansıyabilecek yönü nedir bir bakalım.

Nuriye Akman - Siz hayal mi kuruyorsunuz, böyle bir dönemde ne yansıması bekliyorsunuz?

'Vatandaş fişlenemez'

Sema Pişkinsüt - Tabii yansıyamayacağını ben de kabul ediyorum ama bir firari sanık kavramı var, her yerde herkes istihbarat topluyor. Çünkü görevliler ne diyor; polisin çalışma düzeninin içerisinde bu, diyor. MİT bilgi topladığında ne deniyor; ulusun güvenliği veya ilerde kullanılacak bilgiler açısından önemli deniyor. Bu yanlışlıkları zaman süreci içinde görecekseniz zaten 75 senedir insanların bu hale geldiğini görüyoruz. Fakat "Ben yasa çerçevesinde kendi iç denetimim ile ilgili çalışıyorum" denilince, sizin yapacak fazla bir şeyiniz kalmıyor.

Nuriye Akman - Size göre bir fişleme, irtica dahil hangi alanlar için yapılabilir?

Sema Pişkinsüt - Her ne nedenle olursa olsun vatandaş fişlenemez. Böyle fiş dosyalarının yapılması gibi bir şey yanlış. Öte yandan toplumdaki diğer kişileri rahatsız etmemek ve güveni sağlayabilmek için, suç işlenmeyecek ortamların da yaratılması lazım. Bu ikisinin dengelenebilmesi için de, kim potansiyel suçlu, potansiyel suçlu olabilir mi, hangi olaylarda erken haber alma, neleri önler soruları gündeme geliyor. İşte bu da istihbaratçılar ve suçu önlemekle görevli olan grupların çalışması. Suçu oluşmadan önlemek insanca bir yaklaşım ama bunu yaparken de insanların insan haklarını ihlal etmemek, gerek yakalamada, gerek gözaltına alma ve yargılamada şiddetin uygulanmaması lazım.

Nuriye Akman - Güneydoğudaki "işkence teftişi"nden sonra, işkenceye karışanlar hakkında suç duyurusunda bulundunuz mu?

Komisyon'a saygı

Sema Pişkinsüt - Hayır. Bu çalışmamız üç tane sorgucu, beş tane polis memuru hakkında suç duyurusunda bulunmak amacıyla yapılmadı. Ancak, somut yakalanmış olan konularda hukuk gereği ne ise onu yapmak lazım. Daha rapor tamamlanmadı. Biz bir fotoğraf çekiyoruz. Biz bunları gördük diyoruz. Bu fotoğraf Türkiye'yi yansıtan bir fotoğraf. Sadece gittiğiniz ilin değil, o ilde Türkiye'nin diğer illerindeki ve sistemlerindeki bir takım olayları da yakalamış oluyorsunuz.

Nuriye Akman - Beş yaşındaki çocuğunun gözleri önünde işkence gören bir babanın fotoğrafını çekmekle işiniz bitiyor mu yani?

Sema Pişkinsüt - Gayet tabii bitmez.

Nuriye Akman - Öyleyse Ankara'ya dönünce, işkence şu şu noktalarda yapıldı, şu aletlerle yapıldı, şu kişilerin canı yandı diye niye açıkça söylemiyorsunuz?

Sema Pişkinsüt - Söyleyemeyiz. Bu bir saygı meselesidir.

Nuriye Akman - Kime saygıdan söz ediyorsunuz?

Sema Pişkinsüt - Komisyon'a saygı. Komisyonun ekip çalışmasına saygı. Komisyonun rapor çıkarma anlayışına saygı. Bizim tespit ettiklerimiz, bir alt komisyonun yapmış olduğu bir çalışmadır. Bu alt komisyon raporunu hazırladıktan sonra komisyonun içinde bir değerlendirme yapması lazım. Onun dışındaki bütün konuşma ve söylemler kişisel kanaat olarak kalır. Kişisel gördüklerimiz ve duyduklarımız konusundaki tartışma da devleti yıpratma planlarından başlamak üzere kimin hakkının savunulduğuna kadar bir takım sıkıntılar çıkabilir.

Nuriye Akman - Yani bu raporda işkencecilerle, mağdurların isimleri olmayacak mı?

'Bilgi oylanamaz'

Sema Pişkinsüt - Hayır. İsimleri kapatıyoruz. Ama olayların geçtiği yerler belirtilecek. Şimdi bu raporun çok dikkatli incelenmesi gerekiyor. Hem ülkenin güvenliği ve TBMM'nin saygınlığını koruyacak şekilde, hem de gerçeklerin tümünü anlatacak şekilde bir rapor olması lazım.

Nuriye Akman - Hem onu hem bunu sağlayacak. Böyle bir şey olabilir mi?

Sema Pişkinsüt - Yorum ve kanaatlerden arınmış net fotoğraf ortaya koyarsanız bu olur. Bu zamana kadar insan hakları savunucusu olmak, devlet karşıtı olmak demekle eşdeğer tutuluyordu. Biz işte bunu yıkmak istiyoruz. Bizim raporumuz da böyle çıkacak zaten.

Nuriye Akman - O raporu çıkaracak komisyonun öteki yüzüne bakalım. Toplantılarınızdan birinde "makata jop sokma" şeklinde tezahür eden bir işkence olayı tartışılırken, iktidar partisi üyelerinizden biri olayın Türk turizminin baltalanması sonucunu doğuracağı için fazla kurcalanmamasını istedi. Bir başka üyeniz ise olayı "erotik" bulduğu için tartışılmaması gerektiğini söyledi. Bu mantıkla en fazla nereye varılabileceksiniz?

Sema Pişkinsüt - TBMM'deki komisyonlar siyasi komisyonlardır. Yeri geldiğinde bilgiyi dahi oylamak zorunda kalıyoruz. Bilgi oylanmaz. Gözünüzün kahverengi rengi el kaldırarak değişmez. Onun için de maalesef hele hele akademisyen gözü ile bakabilen kişileri hayal kırıklığına uğratan çalışmalar, lüzumsuz konuşmalar yapılıyor.

Nuriye Akman - Bu, hepiniz için geçerli. Kiminiz seçmenden, kiminiz genel başkandan, kiminiz askerden, kiminiz polisten, kiminiz "kutsal devletten" çekiniyorsunuz. "İnsan hakları", kafanızdaki siyasi süzgeçten geçerek komisyon'a geliyor. Aranızda ortak bir dil yok. Daha temel kavramlarda uzlaşmamışsınız. Havanda su dövüyorsunuz ve bütün bunlardan siyasi prestij elde etmeye çalışıyorsunuz. Doğru mu?

Sema Pişkinsüt - Ben sade bir milletvekili olsam sizinle çok daha farklı konuşurum. Şu anda TBMM İnsan Hakları Komisyon Başkanı olarak konuşuyorum. Bir başkan olarak ekibinizin sorumluluğunu taşırsınız. Belli bir perspektifi demokratik olarak oluşturmakla ilgili bir göreviniz vardır. Bunları kamuya yansıtamazsınız. Korumak durumunda olduğum, çok büyük ızdırap çekmiş insanlar var. Onlara yapılan çok büyük yanlışlıklar karşısında reaksiyon göstermiş olmama rağmen size aktaramayacağım bir sorumluluğum var. O nedenle sorularınızın hiçbirine somut bir cevap veremiyorum.

Nuriye Akman - Peki. Eyüp Aşık gensorusunda Yeşil'le ilgili konuştunuz; "Bunları ne kadar tartışsak tartışalım, gerçeklere ulaşamayacağız" diyerek, gensoruya ret oyu vereceğinizi açıkladınız. Hükümetin bir parçası olmanın bedeli mi bu?

Süzülmüş fikirler

Sema Pişkinsüt- Hayır, hükümette olmasaydık da "ret" derdim.

Nuriye Akman - Genel Başkanınız "kabul" dese de mi?

Sema Pişkinsüt - Bu konudaki kürsü konuşmam DSP grubu adına yapılmış bir konuşmadır, grubun süzülmüş fikirleridir. Yani bu sadece bakanın düşürülmesi ile ilgili bir konu. Dikkat ederseniz tamamen siyasi konuşmalar yapıldı.

Nuriye Akman - Sizin komisyonunuz da siyasi. Siz de ne kadar araştırırsanız araştırın gerçeğe ulaşamayacaksınız. Bu sizi engelliyor mu?

Sema Pişkinsüt - Hayır ama bu önerenin getiriliş biçimi hoş değil. Ben o konuşmada, "iktidar olmamıza rağmen bakanın bunu hukuki boyutu ile açıklayabileceğini kabul etmemiz mümkün değil" dedim.

Nuriye Akman - Eh yani, o kadirlik lafı da edeceksiniz tabii.

Sema Pişkinsüt - Yok yok yani iktidarda olanlar birbirini koruyor meselesi değil bu. Şimdi buradaki yaklaşım Yeşil'in esas gölge adam olarak kabul edilip çözümlenmesi gereken olayların tartışılmasıdır. Burada yapılması gereken faili meçhul cinayetler raporunun Meclis'e getirilmesidir. Bugüne kadar getirilmedi. Failler dışarda dolaşıyor

Nuriye Akman - Hükümet sizsiniz. Yapın o zaman araştırmanızı. Niye yapamıyorsunuz?

Sema Pişkinsüt - Bu soru yılları alan bir soru. Daha evvel ilk kez iktidara geldiğini söyleyenler ve çok büyük bir şekilde topluma mesaj vermek ve iktidarda bundan sonra kalabilmek amacını güdenler ve bunun arkasında da çok büyük bir şekilde Glodia'ya, derin devlete, askere saldırarak şekilde yaklaşım sergileyenler de çıkartmadı. Çıkmayan bir nokta var. Devlet sırrı kavramları ile insanlar kısıtlanmaya çalışılıyor. İşte hemen arkamdan sayın Aşar'ın yaptığı açıklama: Efendim burada konuşulmaması gereken konular konuşulmuştur.

Nuriye Akman - Bakın, Meclis'in girişinde "Hiçbir mazeret başarının yerini tutmaz" diye bir levha var. Şu anda iktidar sizsiniz ve insanlar sizden bekliyor bu cevapları.

'Kuşatılmış haldeler'

Sema Pişkinsüt - Aynen katılıyorum. Bu ülke sorunudur, herkesin de görevden kaçmaya hakkı yoktur.

Nuriye Akman - Siz de kaçıyorsunuz. İşkence teftişinden dönüşünüzde "Bana göre o bölgede en yetkili amir kimse suçlu odur" demiştiniz. Lafı böyle dolandırmak yerine, neden o bölgede işkenceden valiler, dolayısıyla başbakan sorumludur diye açıkça söylemiyorsunuz?

Sema Pişkinsüt - Söyleyemem çünkü valiler vali yapısında değil. Valiler iyi kişiler olabilir, nitelikli olabilir ama valilik yapmamaları gerekir. İstifa etmeleri gerekir. Devletin bir memuru olarak büyük bir kesim orada oturuyor. Bugün en büyük mülki amir olarak getirilen valiler, ilin belli sorunlarına kişisel anlamda çok değer verebilirler ama icraatları anlamında hiçbir değer veremiyorlar. Çünkü kuşatılmış haldeler; politikacılar tarafından, emniyet güçleri tarafından, parti delegeleri, başkanları, il başkanları tarafından. Ya-

pılacak bir tek şey vardır: Derhal istifa etmek. Bir tane, iki tane, üç tane, dört tanesi istifa edecek olursa o zaman insanlar uyanabilir. Uyanılır mı uyanılmaz mı dengesini kuramadıklarından da belki istifa edemiyorlar. Çünkü ben gitsem de her şey gene eskisi gibi olur diyebilirler. Emniyet müdürü ile valinin tartıştığı durumlarda bakın, hep vali gitmiştir. Bugün işkence konusunda en büyük sorumlu savcılardır. Çünkü zaten kanunen ön hazırlık soruşturması tamamen savcının denetimi ve gözetimi altındadır. Ama ne jandarmada, ne emniyet müdürlüklerinde, sorgu odalarına, ifade alma odalarına, sorgu personeline, en küçük bir etkileri yok. O zaman durmasınlar.

Nuriye Akman - Sorgu personeline tiplerinden tanıdığınız o gezide. Nedir o tip?

2 tip personel

Sema Pişkinsüt - İki tip personel var. Çok hareketli, atik, dik bakışlı olan bir grup var. Bir de daha künt bakışlı yani duygu ve düşünce bakımından daha yavaş, daha iri ve cüsseli grup. Ama iki grubunun da çok parlak bir göz yapısı var.

Nuriye Akman - Birbirine zıt iki tip çizdiniz. İkisi de aynı işi yapıyorsa, bunu nasıl açıklayacaksınız bir hekim olarak?

Sema Pişkinsüt - Önemli olan bu yapının düzeltilmesidir. Bu konu ile ilgili yapılması gereken işlem de çok açıktır.

Nuriye Akman - Tıbbi olarak mı bir şey yapılması gerekiyor?

Sema Pişkinsüt - Kontrol ve denetim bakımından.

Nuriye Akman - Yani o bakışların düzeltilmesi için mi?

Sema Pişkinsüt - İşkencenin önlenmesi için, bakışların düzeltilmesi için, o personelin farklı görevlerde görevlendirilmesi için, daha farklı sosyal psikolojik ve psikiyatrik yaklaşımların sergilenmesi için. Yani benden bu kadar.

YILMAZ'A ORMANCIK SORULDU

GÜNDEM

11.7.1998

CHP İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Hakkari'nin Şemdinli ilçesi Ormancık köyü ile ilgili soru önergesi verdi. Karakaş, 13 köylünün kurşuna dizilmesi ve köylülere işkence yapılması konusunda adli ve idari soruşturma başlatılıp başlatılmadığını sordu. Konuyu araştırmak üzere bir ay önce kurulan kurulan Meclis İnsan Hakları Alt Komisyonu ise hala bölgeye gitmedi. Ercan Karakaş, Başbakan Mesut Yılmaz'ın yazılı olarak yanıtlaması istemiyle TBMM Başkanlığı'na sunduğu soru önergesinde, Ormancık köyünde koruculuk yapan 13 kişinin kurşuna dizilerek öldürülmesi olayının aydınlatılmasını istedi. ANAP Hakkari Milletvekili Naim Geylani'nin TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na başvurarak olayı gündeme getirdiğini hatırlatan Karakaş, önergesinde Yılmaz'ın yanıtlaması istemiyle şu sorulara yer verdi: "Geylani'nin zaman ve mekan belirterek, tanıkların adlarını vererek ve yazılı ifadelerini sunarak gündeme getirdiği bu vahim olayla ilgili görüşünüz nedir? Hukuk ve insanlık dışı vahim olayı gündeme getiren vekiliniz Geylani ile görüşerek bilgi aldınız mı? Hükümetin ilgili bakanlarının olayın aydınlatılması ve 13 korucuyu katleden kişilerin yargı önüne çıkartılması için bugüne kadar hangi çalışmaları yaptılar? Ormancıklı kadınların ifadelerinde belirttikleri sanıkların hakkında şu ana kadar adli ve idari soruşturma başlatıldı mı? Hükümetin gerçeğin bir an önce ortaya çıkması ve hukuk devleti anlayışının daha fazla yıpratılmaması, bölgede yaşayanların yaşama haklarının korunması için düşündüğü tedbirler neler?"

Komisyon hala bölgeye girmedi

ANAP'lı Geylani'nin, komisyona yaptığı başvuruda, Hakkari'nin Şemdinli ilçesi Ormancık köyünde 1994 yılında çıkan çatışmadan sonra bir korucunun köy meydanında kurşuna dizilmesi ve gözaltına alı-

nan 12 korucudan bir daha haber`; alınamaması olayını gündeme getirmesinin ardından olayları araştırmak üzere Alt Komisyon kuruldu. Ancak, FP'li Musa Okçu başkanlığında ANAP'lı Adil Aşırım ve DSP'li Osman Kılıç'ın yer aldığı Alt Komisyon, bir ay önce oluşturulmasına rağmen hala bölgeye gitmedi. Meclis'teki çalışmalar gerekçe gösterilerek bölgeye gidemeyen'e Komisyon'un bölgeye ne zaman gideceği ise netlik kazanmadı.

KOBAY UYGULAMASINDA ISRAR

GÜNDEM

17.7.1998

Batman'ın Sason ilçesinde sivillere yönelik kobay uygulaması yeniden başlatıldı. Batman'a giden araçları durduran askerler, yolcuları silah zoruyla mayınlı olduğu belirtilen arazide dolaştırdı. Kobay uygulamasının yeniden başlatılması ilçe sakinlerini tedirgin ederken, Sason Cumhuriyet Savcısı olaydan haberdar olmadığını söyledi. Askeri yetkililer hakkında kobay uygulamasıyla ilgili 4 ay önce başlatılan soruşturmanın akıbeti ise bilinmiyor: Sason'dan Batman yönüne giden araçlar 15 Temmuz günü Gündü (Tekever köyü yakınlarında yol kontrolü yapan Jandarma Taburu'na bağlı askerler ile korucular tarafından durduruldu. Sabah saat 07.00'den 09.00'a kadar aralarında 4 kamyonun da bulunduğu 15 aracı durduran asker ve korucular, yolcuları araçlardan indirerek kimlik kontrolü ve üst araması yaptı. Askerler saat 09.00 sıralarında araçlardaki erkek yolcuları, mayınlı olduğu belirtilen Beni Gevri mıntıkasına götürdü. Yaklaşık 20 dakika süreyle arazide dolaştırılan yolcular daha sonra serbest bırakıldı. Can güvenliği nedeniyle adının yayınlanmasını istemeyen bir minibüs şoförü olayı şöyle anlattı: "Bizleri durdurduktan sonra rütbesini gizlemiş bir askeri yetkili `dün akşam buraya mayın döşendiği ihbarı aldık. Mayını döşeyen kişiler sizin adamlarınız olduğu için bu mayını da siz bulacaksınız' dedi. Bizi silah zorlu ile mayınlı bölgeye götürdüler: 20 dakika gezdirdiler: Daha sonra ihbar sahte diyerek serbest bıraktılar." Uygulamaya maruz kalan bir yolcu ise "Bizi toplu halde yürüttüler Bölgeye mayın döşenmiş olsaydı bir çoğumuz ölecekti" dedi. Sason'da kobay uygulaması iki yıl önce başlamıştı. 15 Aralık 1996 tarihinde Gündü ve Kuhesna (Kelhasan) köylerine emrindeki asker korucularla baskın düzenleyen Tabur Komutanı Hasan Şirin Küçük, köy sakinlerini mayınlı Nevvala Giyani mıntıkasında gezdirmişti. Olayın basına yansımaları üzerine bölgeye giderek inceleme yapan TBMM İnsan Hakları Komisyonu heyeti, hazırladığı raporda olayı doğrulayarak askerler hakkında soruşturma başlatılmasını istemişti. Askerler, TBMM heyetinin incelemelerine rağmen kobay uygulamalarına son vermemiş ve yaklaşık 2 ay köylülere karayolu çevresinde mayın nöbeti tutturmuşlardı. Soruşturma bilmeceye döndü TBMM Komisyonu'nun yaptığı suç duyurusu üzerine Tabur Komutanı Hasan Şirin Küçük ile bazı askerler hakkında yaklaşık 4 ay önce başlatılan soruşturma ise bilmeceye döndü Sason Nöbetçi Cumhuriyet Savcısı soruşturmanın halen devam ettiğini; bilgi veremeyeceğini söyledi. Savcı son uygulama konusunda kendisine bilgi gitmediğini "uygulamaya maruz kalan biri gelir bize şikayette bulunur ve biz de soruşturma başlatırız. Aksi durumda soruşturma yapamayız" dedi.

İlçe sakinleri tedirgin

Kobay uygulamasının yeniden başlatılması ilçe sakinlerini tedirgin etti. Daha önceki uygulamaların TBMM tarafından belgelenmesine rağmen askerler hakkında ciddi bir işlem yapılmadığını belirten ilçe sakinleri "Hangimiz ne zaman mayın kurbanı oluruz bilemiyoruz " dediler:

Belediye Başkanı İrfan Aslan ise son uygulama konusunda bilgisi olmadığını söyledi. Aslan, "Daha önceki olayda askeri çevrelerle bir görüşmem oldu. Olayın doğru olduğunu belirttiler ancak kendilerinin yaptığını kabul etmediler: Eğer yeni bir olay yaşanmışsa kınıyorum" dedi.

MECLİS'TEN İTALYA'YA BİLDİRİ

ZAMAN

25.11.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu tarafından, İtalya Hükümeti'ne bir bildiri gönderilerek, bölücü örgütün başı Abdullah Öcalan'ın, aralarında kadın, çocuk ve bebeklerin de bulunduğu yüzlerce vatandaşın katledilmesinden sorumlu olduğu kaydedildi. Bildiride şöyle denildi: "Apo'ya ayrıcalıklı bir statü tanıma ne kadar yanlışsa, baskıyla diğer bir ülkenin hukuk sisteminde değişikliği amaçlayan duygusal, çoğu kez de maalesef önlenemeyen tepkilerin de o kadar yanlış olduğunu düşünüyoruz. Hukuk devleti sorumluluğu, delillerin objektif değerlendirilmesini ve tarafsızca karar verilmesini gerektirir. Aralarında kadın, çocuk ve bebeklerin de bulunduğu yüzlerce Türk ve Kürt kökenli vatandaşımızın katliamından sorumlu olduğu, ayrılıkçı terör maskesi altında uyuşturucu ticareti yaptığı açık delilleriyle saptanan ve bir terörist grubun lideri olan bu kişinin (siyasi suçlu) sayılamayacağı gibi (siyasi sığınmacı) da olamayacağını düşünüyoruz. Bu tür canice suçların mağdurlarının, (suçluyu yargılama haklarının) evrensel insan hakları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Sonuç olarak, Roma hukukunun geliştirildiği bir ülke olan İtalya'nın iç hukuku ile Türkiye hukukunun çerçevesi içinde en uygun kararın alınacağını umuyor ve bekliyoruz."

İnternet'le gönderildi

Öte yandan, TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt, söz konusu bildirinin İnternet ve faks aracılığıyla gönderildiğini kaydetti.

KIŞKIRTMALARA ALET OLMAYALIM

CUMHURİYET

21.11.1998

Siyasi partilerin ve demokratik kitle örgütlerinin, İtalya'ya karşı sokak gösterilerinin "soğukkanlı yürütülmesi" konusunda uyarıları sürerken; TBMM İnsan Hakları Komisyonu da İtalya sivil toplum örgütlerine mektup gönderdi. Komisyon başkanı Sema Pişkinsüt, terör örgütü liderini yargılamanın "evrensel insan haklarında olduğunu" belirtti.

İçişleri Bakanı Kutlu Aktaş, Öcalan'ın geri verilmesi için Türkiye'de gösterilen tepkilerle ilgili olarak "Bölücü örgütün amacına ve provokasyonlarına alet olmamak gerekir" dedi. Aktaş sözlerini şöyle sürdürdü:

"Türkiye, 15 yıldır çok büyük sıkıntı çekti. Hâlâ da mücadeleyi devam ettiriyoruz. Ama ben halkımızı sağduyulu, akliselim ve sükunet içinde olmaya çağırıyorum. Bu şekilde soruna çözüm bulabiliriz. Haklı iken haksız duruma düşmemek gerekir."

FP Genel Başkanı Recai Kutan, düzenlediği basın toplantısında Abdullah Öcalan'a Rusya ve İtalya'nın "eli kanlı bir terörist gibi değil de adeta özgürlük savaşçısı gibi davranmasının bütün Türkiye'de tedirginlik yarattığını" söyledi. Bu olayla ilgili protesto gösterilerinin bazı partiler, örgütler ve medya kuruluşları tarafından daha da büyütülmek istendiğini belirten Kutan, "tepkilerin taşkınlıklara dönüşmesinden endişe duyduğunu" bildirdi. Recai Kutan, sözlerini şöyle sürdürdü: "Halkıyla, medyasıyla, resmi ve sivil kurumlarıyla herkesi soğukkanlı olmaya, sağduyuya çağırıyorum. Bu heyecanlar kontrol edilmediğinde toplum psikolojisiyle PKK'nin oyununa gelinebilir. Milletçe bu oyunlara gelmeyelim. Et tırnaktan ayrılır mı? Elbette birlik ve beraberliğimizi kimse bozamaz. PKK'ye, İtalya'ya karşı infiale kapılırken provokasyonlara alet olunmamalı."

AGİT Parlamenter Asamblesi Başkan Yardımcısı ve Türk Grubu Başkanı Tekin Enerem de örgüte üye 54 ülkenin 316 milletvekiline mektup göndererek İtalya'nın tutumunu eleştirdi. Enerem, İtalya'nın AGİT bünyesinde güvenlik için işbirliği yapılmasını baltaladığını belirterek PKK'nin NATO ve Avrupa Parlamentosu kararlarında terör örgütü olarak tanımlandığını anımsattı. Enerem, yabancı parlamenterlere doğru yargıda bulunmaları ve İtalyan makamları ile parlamenterleri üzerindeki etkilerini kullanmaları çağrısında da bulundu.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, İtalyan sivil toplum örgütlerine bir mektup gönderdi. Pişkinsüt, Türkiye'nin Öcalan'a hukuki statüsüyle bağdaşmayan ayrıcalıklı biçimde davranıldığı izlenimini edindiğine dikkat çekerek "Hukuk devletinin sorumluluğu, delillerin objektif değerlendirilmesini ve tarafsızca karar verilmesini gerektirir" dedi.

Devlet Bakanı Hasan Gemici, Öcalan'ın geri verilmesi konusunda İtalya ve Avrupa'da Türkiye'nin aleyhine gibi olan havanın lehine dönmeye başladığını belirterek "Artık dünyada başta bizi karşısına alan devletler, yanımızda yer almaya ve terörü lanetlemeye başladılar. Bu aşamada sağduyulu olmamız gerekiyor. Böylece haklılığımızı dünyaya daha kolay anlatabiliriz" diye konuştu.

İşçi Partisi (İP) Genel Başkanvekili Hasan Yalçın, Türkiye'de son günlerde meydana gelen olayların kaygı verici olduğunu söyleyerek olayların Yugoslavya örneğini aklı getirdiğini, bunun ABD'nin bir oyunu olduğunu ileri sürdü. Türk-Kürt tahriklerinin Türkiye için bir ihanet olduğunu bildiren Yalçın, sorunun kardeşlikle çözüleceğini anlattı.

Yalçın, gazetecilerin sorusu üzerine, Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesi ve yargılanması gerektiğini bildirdi. Brüksel'de, geçen salı günü meydana gelen olaylardan sonra, bu hafta sonu çeşitli gösteriler düzenleneceğinin öne sürülmesi üzerine, Türk makamları ile dernek ve federasyon temsilcileri, Türk toplumunu 'sakin olmaya ve kışkırtmalar karşısında sükûneti korumaya' çağırırdı.

MECLİS'TEN İTALYA'YA BİLDİRİ

HÜRRİYET

25.11.1998

TBMM İnsan Hakları Komisyonu İtalya hükümetine gönderdiği bildiride, çetebası Abdullah Öcalan'ın, yüzlerce vatandaşın katledilmesinden sorumlu olduğunu vurguladı. Bildiride özetle şöyle denildi: "Ayrılıkçı terör maskesi altında uyuşturucu ticareti yaptığı açık delilleriyle saptanan ve bir terörist grubun lideri olan bu kişinin (siyasi suçlu) sayılamayacağı gibi (siyasi sığınmacı) da olamayacağını düşünüyoruz." DSP'li Sema Pişkinsüt, bildirinin Avrupa'daki tüm demokratik kurum ve kuruluşlara da gönderildiğini söyledi.

ALMANYA PKK LİDERİNİ İSTEMİYOR

CUMHURİYET

25.11.1998

Adalet Bakanı Hasan Denizkurdu, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın iadesi konusunda Almanya Adalet Bakanı Prof. Dr. Herta Daublergmelin ile telefon görüşmesi yaptı. Alman Adalet Bakanı, ölüm cezası ile yargılanan bir tutukluyu sadece İtalya'nın değil, birçok Avrupa ülkesinin iade edemeyeceğini bildirdi. Milli Savunma Bakanı İsmet Sezgin, Roma yönetiminin Öcalan'ı daha fazla barındıramayacağını belirterek Türkiye'nin İtalya'yı NATO'ya şikâyet edeceğini söyledi.

Daublergmelin, telefon görüşmesinde Denizkurdu'na, Türkiye'nin mevzuatında idam cezası bulunmasının, iade önünde engel oluşturduğunu söyledi. Daublergmelin, sadece İtalya'nın değil, tüm Avrupa'da suçluların iadesi ile ilgili uygulamaların aynı olacağını kaydetti. Daublergmelin şu görüşleri ilettili:

"Türkiye'de ölüm cezalarının mevzuattan çıkarılması yönündeki girişimlerden haberdarız ve bu gelişmeleri izliyoruz. Almanya, Öcalan'ın iadesi konusunda öncelikle İtalya ile Türkiye arasında bu sorunun çözümlenmesini arzu etmektedir. Türkiye ve İtalya'nın hukuk çerçevesinde meseleyi çözmelerine olanak sağlamak için bekliyoruz."

Denizkurdu da Türkiye'nin iade isteminin kabul edilmemesi durumunda Almanya'nın başvuruda bulunup bulunmayacağını sordu. Alman bakan, sorunun Türkiye ile İtalya arasında çözümlenmesinden yana olduklarını yineledi. Adalet Bakanlığı yetkilerinden alınan bilgiye göre Öcalan'ın iadesiyle ilgili dosyadaki evrakın tercüme işlemi bugün tamamlanıyor. Yaklaşık 400 sayfa ve bir klasörden oluşan iade dosyası, en geç yarın ya da cuma günü Dışişleri Bakanlığı kanalıyla İtalyan yetkili makamlarına teslim edilecek.

Almanya Dışışleri Bakanı Joschka Fischer, Bosna Yüksek Temsilcisi Carlos Westendorp'la Bonn'daki görüşmesinden sonra yaptığı açıklamada, PKK liderinin Almanya'ya iadesi isteminde şimdilik bulunmayacaklarını yineledi. Fischer, sorunun gergin ortamdan çıkarılmasını ve değerlendirmelerin daha sakin yapılmasını istedi. Alman hükümetinin tutumu muhalefetteki Hristiyan Demokratların ise tepkisine yol açtı. Almanya'da muhalefette bulunan Hristiyan Demokrat Birlik Partisi (CDU) Sözcüsü Jürgen Rüttgers, Alman hükümetinin Öcalan'ın iadesini istemesi gerektiğini söyledi.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu ise dün İtalya hükümetine bir bildiri gönderdi. Hukuk devleti gereği delillerin objektif değerlendirilmesini isteyen komisyon, şu görüşleri bildirdi: "Ayrılıkçı terör maskesi altında uyuşturucu ticareti yaptığı açık delilleriyle saptanan ve bir terörist grubun lideri olan bu kişinin siyasal suçlu sayılamayacağı gibi, siyasi sığınmacı da olamayacağını düşünüyoruz. Bu tür canice suçların mağdurlarının, suçluyu yargılatma haklarının evrensel insan hakları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir."

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı ve DSP Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt, konuyla ilgili bildiriye sadece İtalyan hükümetine değil, Avrupa'daki tüm demokratik kurum ve kuruluşlara da internet ve faks aracılığıyla gönderdiklerini bildirdi. İsmet Sezgin, gazetecilerin sorularını yanıtlarken, Türkiye'nin İtalya'yı NATO'ya şikâyet edeceğini söyledi. Sezgin, "Bütün dünyanın terörist dediği birini adeta misafir etmek, İtalya'nın şanına yakışıyorsa yakışsın" dedi.

Sezgin, Öcalan'ın Libya'ya gönderilmesi çabalarıyla ilgili gelişmeleri basından izlediğini belirterek Roma'da bulunduğu sırada da benzer söylentileri duyduğunu kaydetti. Sezgin, "İtalya Apo'yu daha fazla barındıramaz. Spontane gelişen olayın şaşkınlığı içinde duygusal davranıyor" görüşünü dile getirdi.

Sezgin, gelecek ay Brüksel'de NATO Savunma ve Dışışleri Bakanları toplantısında konuyu ele alacaklarını ve İtalya'yı NATO'ya şikâyet edeceklerini söyledi.

Başbakan Mesut Yılmaz ise, Öcalan'ın Almanya'ya iade edilmesi veya üçüncü bir ülkeye gönderilmesinin söz konusu olduğuna dikkat çekerek "Bu kişinin İtalya'da siyasi iltica hakkı elde edip serbestçe dolaşması veya Türkiye'ye iadesi en düşük ihtimal" diye konuştu. Yılmaz, yurttaşlardan daha soğukkanlı olmalarını istedi ve "Haklıyken haksız konuma düşmeyelim. Bölücü örgütün eline koz vermeyelim" diye konuştu.

PKK LİDERİ ÖCALAN SİYASİ SUÇLU OLAMAZ

CUMHURİYET

27.11.1998

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı DSP Aydın Milletvekili Dr. Sema Pişkinsüt, terörist grup lideri Abdullah Öcalan'ın 'siyasal suçlu' ve 'siyasal sığınmacı' olamayacağını söyledi. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun 4. yasama yılı ilk toplantısında İtalya hükümetini kınama kararı aldığını açıklayan Dr. Sema Pişkinsüt, Öcalan'la ilgili olarak İtalya'da verilen kararları kaygıyla izlediklerini vurgulayarak, hukuki statü ile bağdaşmayan ayrıcalıklı bir şekilde davranıldığı izlenimi edindiklerini belirtti. Dr. Pişkinsüt, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun İtalya hükümetini kınayan mektubunda şu görüşlerin yer aldığını söyledi: "Ona bu tür ayrıcalıklı bir statü tanıma ne kadar yanlışsa, baskıyla diğer bir ülkenin hukuk sisteminde değişikliği amaçlayan duygusal, çoğu kez de maalesef önlenemeyen tepkilerin de o kadar yanlış olduğunu düşünüyoruz. Hukuk devleti sorumluluğu, delillerin objektif değerlendirilmesini ve tarafsızca karar verilmesini gerektirir. Aralarında kadın, çocuk ve bebeklerin de bulunduğu yüzlerce Türk ve Kürt kökenli vatandaşımızın katliamından sorumlu olduğu, ayrıcalıkçı terör maskesi altında uyuşturucu ticareti yaptığı açık delilleriyle saptanan ve bir terörist grubun lideri olan bu kişinin 'siyasal suçlu' sayılamayacağı gibi 'siyasal sığınmacı' da olamayacağını düşünüyoruz. Bu tür canice suçların mağdurlarının, 'suçluyu yargılatma haklarının' evrensel insan hakları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir." TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu mektubunun son bölümünde, "Roma hukukunun geliştirildiği bir ülke olan İtalya'nın iç hukuku ile Türkiye hukukunun çerçevesi içinde en uygun kararın alınacağını umuyor ve bekliyoruz" dedi.

EK 5**TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyeleri****20. Dönem 3. ve 4. Yasama Yılı**

Komisyonadaki Görevi	Adı Soyadı	Partisi ve Seçim Bölgesi	Mesleği
Başkan	Dr. Sema PiŞKİNSÜT	(DSP Aydın)	Tıp Doktoru, İç Hastalıkları Uzmanı
Başkan Vekili	Suha TANIK	(ANAP İzmir)	İşadamı
Başkan Vekili	Ümran AKKAN	(DYP Edirne)	İşkadını
Sözcü	Sabri ERGÜL	(CHP İzmir)	Avukat
Katip	M. Bedri İNCETAHTACI	(FP G.Antep)	Yeminli Mütercim
Üye	Musa OKÇU	(FP Batman)	Eğitimci
Üye	Zülfikar GAZİ	(FP Çorum)	İlahiyatçı
Üye	Seyit Haşim HAŞİMİ	(FP Diyarbakır)	İşadamı, Cizre Eski Belediye Başkanı
Üye	Adil AŞIRIM	(ANAP Iğdır)	Elektronik Mühendisi
Üye	Yılmaz KARAKOYUNLU	(ANAP İstanbul)	İktisatçı, Yazar
Üye	Bahri ZENGİN	(FP İstanbul)	Yük. Makina Mühendisi
Üye	Metin ÖNEY	(ANAP İzmir)	Avukat
Üye	Recep KIRIŞ	(Bağımsız Kayseri)	Gazeteci, Yazar
Üye	Cafer GÜNEŞ	(FP Kırşehir)	Eğitimci
Üye	Mehmet Ali YAVUZ	(DYP Konya)	Jeoloji Mühendisi
Üye	Yaşar CANBAY	(FP Malatya)	Eğitimci
Üye	Erdoğan YETENÇ	(CHP Manisa)	Avukat
Üye	İrfettin AKAR	(DYP Muğla)	İnşaat Mühendisi
Üye	İhsan ÇABUK	(DSP Ordu)	Bankacı
Üye	Yalçın GÜRTAN	(DSP Samsun)	Avukat
Üye	Bayar ÖKTEN	(DYP Şırnak)	İşadamı
Üye	İbrahim ÇEBİ	(ANAP Trabzon)	Eczacı
Üye	Yaşar OKUYAN	(ANAP Yalova)	Gazeteci ,Yazar

20. Dönemde Komisyon Üyeliğinden İstifa Edenler veya Üyeliği Düşenler

Komisyonadaki Görevi	Adı Soyadı	Partisi ve Seçim Bölgesi	Mesleği
Üye	Ünal ERKAN	(DYP Ankara)	Vali, Eski Devlet Bakanı
Üye	Fatih ATAY	(CHP Aydın)	Avukat
Üye	Ferit BORA	(DTP Diyarbakır)	Hani Eski Belediye Başkanı
Üye	Hasan BELHAN	(Bağımsız Elazığ)	Özel TV Koordinatörü
Üye	Mehmet Emin AYDINBAŞ	(FP İçel)	Makina Mühendisi
Üye	Osman KILIÇ	(DSP İstanbul)	Serbest Muhasebeci
Üye	İbrahim Halil ÇELİK	(FP Şanlıurfa)	Eğitimci, Yazar, Ş.Urfa Eski Belediyesi Bşk.

